1926 23-1-1926

બત્રીસ પુતળીમાંની વાતો.

(ભાગ ૧ લો.) Reg. No. 119

બત્રીસ પુતળીની વારતા.

વારતા ૧ લી હરણની.

[illegible] નામની પહેલી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

છપા—પરણમું દુંદાળો દેવ, સેવ કરૂં એક ચિતે; કમળજ તનયા શરણ, ચરણ પુજુંદો પ્રીતે. વિસ્નું વિરંચી ઇશ, શિશ નામું કરજોડે; સશી શેજ રવી ચંદ, ઇન્દુ આરાધું કોડે, નમુ રૂષીને પાય, સાહ્ય સરવે દેવ કીજે, સકળ કવિતા શુભ, સિદ્ધ, વિચારી દેજે. ગુરૂ ઇષ્ટ મુજ માત,તાત બ્રાહ્મણ મવા જોગી ગીતા ગ્રંથ અભેદ, વેદ પંડિત બ્રહ્મભોગી. એકાદશ મહારૂદ્ર, ભદ્ર ભૈરવ બટુક કાશી, છપન ક્રોડ ચામુંડ, મુંડ માળા ઉર રાખી. કહે સામળ સહુને નમું, અરજ એ ચિતમાં ધરો; વિક્રમ ચરિત્ર વરણવ કરૂં, પ્રિત ધરી પુરણ કરો.

દોહરા—વાકવાદની પરણમું, ગણપત પુજુ પાય; કરૂણા દ્રષ્ટ અવિલોકતાં,બુદ્ધ પ્રફુલિત થાય. રાજેશ્વર રાધે રમણ, જાનકી જીવણરામ; મટે કોટી પાતક સકળ, જપતે નિરમળ નામ. તિરથ વર એ નામમાં, પંડિત પુજ્ય કરોડ; જપતપ સાધન નામમાં, માટે રહુ કરજોડ. દામોદર દયાળજી, કરૂણા નીધ કૃપાળ; ગદાધર ગીરધર નમું, નમું ગોવિંદ ગોપાળ. આદ્યશક્તિ તું ઇશ્વરી, કર કોટીપર કામ; સાચી દેવી શંખલપુરી બહુચર બાળા નામ, શામળ કહે હું મંદમતિ, ઇચ્છું મોટું કાજ; વિક્રમા અરક મહિમા કહું, રાખો માહરી લાજ, સંસ્કૃત કાળીદાસ કૃત, નિરખ્યો ગ્રંથ જે નેહ; તે પાકૃત પ્રીતે કરૂં, તમ કૃપાથી નેહ. શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ, વેગનપુરમાં વાસ પિતા પુરૂષોતમ તણો, કહે કવિ સામળદાસ. તેણે એ પ્રાકૃત કર્યું, પ્રિતે બુદ્ધિ પ્રમાણ; તે સિહજપતિ રખીદાસને, જુકતે કીધું જાણ, ગુણસાગર ગુર્જરધરા માતર પ્રગણા માંહ્ય; વાસણ વંજ અંશપત, કશી કાઉજી કુળ તાંહ્ય, મનજી સુતરાજ સરીખડો, શકળ કળા ગુણસાર; લેઉઆ માંહે લાજ જશ, દિલ રૂડો દાતાર. વિરેશ્વરજી વિશ્વપતી, ખરી નવખંડે ખ્યાત; મોદિક મણ એ તાંદુળ ચડે, તે તો કઉતક વાત. પરતક્ષ પારખું પૃથ્વીવિશે, કઉતક સરખું હોય; મહિમા એ મહાદેવનો, કળી શકે નહિ કોય. રૂડી કિરપા રખી ઉપરે, પ્રીત રીત પુર મેર; કરયું નવાણ કો કારસું, ગંગા આણી ઘેર. એક પરમારથ એ કર્યું;બીજું ધારયું મન;પંડિત તેડયો પ્રિતશું, જોગ પુરૂષ ને જન; રૂડી પ્રકારે સંતોષયા; ખાન પાન ધન ધાના;વસુધા વસ્ત્રો વિધવિધે, દીધાં બહુ વિધ દાન. પંચ પુત્ર પ્રસિદ્ધ શું, મનજી સુત રખીદાસ; વડ હથ સુત વેણિ વડો, શોભા તે ઘર વાસ. શુભ શી-

ક્ષા તેને કહી, પવીત્ર પુન્યની પેર; તેણે પંડિત નહીયો; ઘણા હેતથી ઘેર. પુરાણુ પરમારથ તણું,કરો ફેદા કવિરાજ; પરમારથ પ્રિતે કરૂં, કામ હમ્મીદીશ કાજ, ભગત ભાટ ભુપત સમો, રુદરંગ ગુણગાન; પુત્ર પરસન પીંગળ તણો, તે ગુણસાગર સમાન; તે કારણ રખીએ કરયુ, કશ્યાર્પણનું કાજ જશ જગબાધે વિસ્તર્યો રાખી લક્ષમીવર લાજ, રખીએ રુશી સખી કર્યા,કીધો ગ્રંથપ્રકાશ;જે બુદ્ધિ રીધી સરસ્વતી વાણી એજ વિલાસ,ઈંદ્ર થકી ઉત્પન હતો, ગરધ્વસેન રાજન;ત્રંબકસેનની બેટડી પરણ્યો રૂપરતન. ત્રંબકવટ તેણે રચ્યો.રાજરૂપ અનુપ;અકળીત કામ ભારે કરયું, વિસ્મે પામ્યા ભુપ. ઉતપતી તેની આવશે,આગળ એ સંદેહ; નિશા સમે તે દેવતા, હઠાડે ગરધવ દેહ. બાળી ત્વચા ગરધવ તણી,તેશ્રીની સાત;દટ દર થયું નગ્રમાં,વરત્યો મહા ઉતપાત. નાઠી નારી તે સંગે, ઉતરે ગરભાધાન; રૂષિ આસમ જઇ જણ્યો, વિક્રમ ધરયું તે નામ. ઉજેણી નગરી વીશે, જન્યો વીરવૈતાળ;પામ્યો રાજ તે નગ્રનું, કરી પ્રજા પ્રતિપાળ. કરયું રાજ ભરતખંડનું, એક છત્ર અનુદિશ; પંચદંડ જીતી શકયો,વરનું છત્ર તે શિશ. વિક્રમ એક અજીત છે, જે પરદુખ ભંજન નામ; સંહાદર પરનારનાં, કરયાં કાટી ગર કામ. જોતીષશાસ્ત્ર સકળ તે જેવા યુધીષ્ટર હાય; અકળિત કામ તેણે કરયાં, બીજો ન કરે કોય.

છપ્પો—સુંદર સરસ સરૂપ, ભુપ ગુણભુપનુ અંગ; સકળ કળા ગુણ જાણ, માન્ય રાખે અતી રંગે, ચતુર વિદ્યા ચકિદ,લેખ લક્ષણ બત્રીશે; શીલ્પશાસ્ત્ર છવીશ, છત્ત ગુણ રાય છત્રીસે. ચોરાશી આસન લહ;વ્યાકરણીવાણી, પીંગળ પાઠ પુરાણ, જ્ઞાન જોતિષ જુગ જાણી. લઘુ લાઘવી વિદ્યાએ, પરવેશ કરે પરકાયા, ગતી સ્વર્ગ પાતાળ, રચે દેવતાઇ માયા. દુત હયા મહા ધીર, વીર ધનુરધારી;ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ; સહોદર જે પરનારી: પરદુઃખ ભંજન સુખ કરણ, સત જુગતે સાંખી જુઓ;શામળ કહે મહાધીર વીર, અજીત વીરવિક્રમ હુઓ ચોપાઇ—અક્ષવતી આપે અવતરયો, પરદુઃખ ભંજન પ્રીતે પરવરયો; દુરાસન વીર સાહસ ધીર, અજીત જીત્યા જેણે વીર. સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળે ગયા,એક છત્ર ચક્રવૃતિ થયો; થયા ધર્મ પુન્ય માર્ગ ઘણા, શક લખાણા જોતિષ તણા; તે તણો વાંચુ મહીમાય, સુણતે પાંચે પાતીક જાય; જેવું રામાયણ પરમ પવીત્ર,નેહ સમુ કહુ વિક્રમ ચરિત્ર. દુરતણા જશ મહીમા તણો.પુન્ય પ્રતાપ જશ મહિમા તણો: સુણતે પુન્ય હોયે જે આજ,ફળે મનવાંછીતના કાજ.તજ્ઞા નારી પામે તન,દુર્બળ જન તે પામે ધન;પુન્ય પદારથ ઉપર ભાવ, સ્વપ્નામાં ના આવે તાવ.મહાકાળેશ્વર કીરપા કરે, સકળ વીઘન હરસીધી હરે,વીક્રમસેનનું સુણે ચરીત્ર, પરીઆ પંચોતેર હોય પવીત્ર. મહિમા કેહેતાં ન લઉપાર,સત સુદા સાંહે કરણચાર. દોહરા—પાળ્યું રાજ પૃથ્વીવિશે. હળાહળ ઘણાં ઘસ-

રસુત્ર, પ્રજા પાળી પ્રિતશું, જેમ પોતાનો પુત્ર. વિક્રમ કેરા વંશમાં, મહીપત મોહોટો મુજ; સીહલ સુત શીરોમણિ; ભયનીવારણ ભુજ; મુજ ભત્રીજા મારવા, મોકલીયા ચંડાળ; પતિત વનમાં પરવયો, બીન્યોવનમાં બાળ બત્રીશ લક્ષણ બાળકો, બીહીનો મનમાં તેહ, સમસ્યા લખીને મોકલી, ભાગ્યો મન સંદેહ.

श्लोक–माधाताखुगोहपतिक्रतयुगेल्कारं भूनेर्गतो । खेतुश्येनमहोदधौक्षीतलेकांसादसांसांतकः॥
अन्येश्चापीयुधिष्टिरोधभतत्वोयावतभघनभुतलेनेकेन्यापी समंगतावसुमचिमुजतथा यसंसी ॥

દોહરો—દઇ કરૂણા કાકાજીને, દુરમત ક્રોધિ તાજ, શુભબુદ્ધિ જોઇ સુંપીયુ, ભોજ ધારાનું રાજ. (તે ભોજ કેવો છે) છપા—કામ સમાને રૂપ, ભુપ દુર્યોધન દામી, દાતા કરણ સમાન, કોક જેવો મહાકામી. સત્યવાદી હરીચંદ્ર, ઇંદ્ર જેવો રક્ષકારિ; સુર્ય તણો પ્રતાપ, અગરત સમો આચારિ. અમર તપે સુભ વેણુ, નેણુ દાય અમૃત ભરીયા, રહે બાહુ વીશાળ, લોભે શુભ રેખા કરીયા; કુળાચાર કર કર્મ, ધરમ શાસ્ત્ર નવ લોપે; સભા પંડીત સેહેપાંચ, મુલ હરીગુણ ભાવે. દાતા ભોજ ભારે હુવો, નહિ ઉણમ ધરી શીધ કશી; કેહે શામળ સુખે ભોગવે, પુન્ય વાત જેને મન વશી. ધારા નગરનો રાજ, કાજ કરે શુભ રિતે; પુન્ય વરતે પુરમાંય, પ્રજા પાળે બહુ પ્રીતે. વિપ્ર પાળે ખટ કર્મ, ધર્મ શું સંધ્યા સાધે ક્ષત્રી ચઢે રણમાંહે, અહરનીશ દેવ આરાધે. દ્વિજની કરતા શેવ વરત આચરતા વાદે; કરે કીર્તન ગુરૂ ગામ, નૃત્ય વખાણેનાદે, પતીવ્રતા સહુનાર, ભારસતિનો આગે; દેવ સમાન શેવ, પુત્ર મા બાપને જાગે. રામરાજસરીખડુ. ભોજરાજ કરે જ્યાંહાં; શામળ કહે વસુધાફળે, મેહ માગ્યાવરસે ત્યાંહાં.

ચોપઇ—દેશ માળવ શુભ ધારા ગામ, ભોજરાય નરપતનું નામ: વસે નગરમાં વર્ણ અઢાર, સત્ય ધર્મ રૂડા આચાર. ગરૂઆ ગજ મહામત માતંગ, અસ્વ અબલખ અતિ ઉજ્વળ અંગ; ધવળ ધોળી રઢીઆળા રથ, શુભકામે રાજા સમરથ. પાવક પુરા પુઠે પરવરે, જડીત્ર શુભ છત્ર જે ધરે; નહી નગર ધારા સમતોલ, ચો ચોવડ ચોબારી પોલ. એકશો દશ દરવાજા વળી, બારી બર્નોશ ભાતે શુભ ભલી: પરાં પંચાંણું પંદર વાટ, નવા રેહેંટ પાણીના ઘાટ. બાસેંબાર કુવા વાવડી, પુરણ રેહેંટ પુંકળ વાવડી, ફુલીવાડી વનફળ ફળ્યાં; બાર અઢારે મહિતર મળ્યાં. એવી નગર તણી શોભાય, કનક સિહાસન બેઠો રાય; પરદેશ પંથી ચાલે વાટ. બોલે જશ ભલેરા ભાટ. ચારણુતે ચતુરાઇ દાખવે, નાગર લક્ષણ બહુ લાખવે; પંદિત પંદરસેં સુજાણુ, જોશી જુગતે બોલે વાણ. નવું કવીત કરી લાવે જેહ, પામે લાખ સવાયો તેહ; ભંડારથી જાચીક પાછો વળે, હુકમ લાખ અઢીનો કરે, એવાં પુન્યનાં કરે નિત્ય કામ, બમણું ભોજ પડાવ્યું નામ, વિવિધ નિત્ય વાજાં વાજંત, બંદીજન બહુ જશ બોલંત, નૃતકી નાચે આઠે પહોર, જયજય બોલે શબ્દ તે ડોર. ઘોપનાદ નિશાને થાય,

હાસ્યગીત કથારસ થાય વાજે તાળ તાતિ મરદંગ, ઘેરઘેર વરતે ઓછવરંગ,દુદંભીના ડમકારા થાય, અંતરીક્ષથી સુરીનર ગાય; પહેલું નામ ભોજજ ચડયું,અમણું ભોજ પુન્યેથી પડયું.માઘ પંડીત મન ગમતાં માન,કાળીદાસ સરખા પ્રધાન; માત કાળી પરસન જેહને,આશિશ દે એહવિ તેહને,ખરી વાત તાગો જે ખોજ,ભીક્ષુકનુ પીયર તે ભોજ;માગણ કેરૂ એ મોસાળ, વખાણે જન ઉપર વહાલ, કલ્પતરૂ વત કળયુગ વિશે, ભારે નહી ભોજભડ પખે.મહારાજા મોટો ભડ ભુપ,કંદ્રપ સરખું જેનું સ્વરૂપ; અવનવા આપે હોય ઇંદ્રિ, નવ લક્ષ તારામાં જેમ ચંદ્ર. ભાનુમતિ જેની સ્રીસતી,અષ્ટ સહસ્ર પટરાણી અતી; શીવ શક્ર સમરથ ધર્મ, કુળ આચાર કરે સહુ કર્મ;સુર્ય ઉગે આપે સંત ગાય,પછે ભુમીથી મેહેલે પાગ.દંત ધાવન કરીદે દાન મહીપત દે બ્રાહ્મણને માન.નાહી ધોઇ દેવતાર્ચન કરે;હીમ મહોર થાળીમાં ભરે; નઉતમ વિપ્ર કો આવે જેહ, પામે દાન સવાયાં તેહ. દાન પુનનો ન લહુ પાર,સહુ સુખી છે વર્ણ અઢાર.કાર્ય કામ નીત ભોજે ઘણાં,કયમ વિખાણુ કરૂં તે તણાં,દુઃખ નહી કોને નહી શોક, કર્મ અનુસારે વરતે લોક. એવે જાચક કષ્ટે અડે, તેવું દુઃખ આર્ણવ જઇ પડે,એની દ્રષ્ટે ના આવે રાંક, તેમાં શો દાતાનો વાંક.દોહરો—ભોજ નગરે બ્રાહ્મણ વસે, આપે પરમ પવીત્ર; સોની સાથી તેહનો, મનનો માન્યો મીત્ર. કહે સોની તું વીપ્ર સુણ,મુજ સાથ વીદેશ આવ્ય;શાંમ દામ ભેદ કરી દ્રવ્ય ઘણેરો લાવ્ય.કરાવ્ય મંદીરને માળીયા, ઉંચા કર અવાસ; સુખ ભોગવો સંસારનાં લીલા લેહેર વીલાસ,અમૃત વચન અદકાં કહ્યાં રીઝયો તે ઋષીરાજ; કહેતાં સમર્થ ઘરતણી, આવેઅદકી લાજ. અંગે પહેર્યું વસ્ત્ર જે, ઉદર પોખ્યું અન્ન, એહ રીદ્ધ છે આપણિ, મહારાજ વખાણે મન. ચીંતામાં કર ચીંતનિ, જેમ તેમ કરવો દીશ; થોડેક દીવસે આવશું,સુખ કરશે જુગદીશ.ચોપાઈ—એક વિપ્ર બીજો સોનાર,બેઉ જણ પંથ પળીયા અપાર; પુછે ગામ એક બીજુ લહે,નીશા પડે ત્યાં વાસો રહે, પશ્ચીમ દેશ પરીયાણ કર્યું, સુંદર સાગર આર્ણવ ભર્યું છે ત્યાં નિર્મળ નીર, વશે ગામ એક તેનિ તીર; ગુણસાગર સરખુ તેગામ, ઠરી રહ્યા બે તેણે ઠામ; કનકાપુર નામે કહેવાય, વીજેપાળ ત્યાંનો છે રાય; રહ્યા ઉતરી તેને દામ;વળગ્યા બે પોતાને કામ.વિપ્રેતો માંડી નીશાળ,લઘુવેશ રાજાનો બાળ;વિપ્રને રાયે દિધા માન;સોંપ્યો પંડિતને સંતાન. રાત્ર દીવસ રહે રાજાને ઘેર,પુત્ર ભણાવે રૂડી પેર; તેજ પાળ કુંવર નીત ભણે,ગુણ સઘળા લેખાનાં ગણે;વર્ષ થયાં એમ કરતાં બાર ત્યારે મનમાં કર્યો વિચાર. સોનીએ પેદા કીધા દામ;ત્યારે સંભાર્યું અર્ભક ગામ. અર્ભક નારી ચીતમાં ચડી. આવ્યો વિપ્ર પાસે તે ઘડી; આવો સાથે તો શીઘ્ર કીજીએ, નહીતો વહેલી શીક્ષા દીજીએ.

દોહરા—વિપ્ર કહેતેજપાળ સુણ, મહારાજ સાંભળ મુજ વાત;જો આપો મુજને આગના,તો જાઉં સોની સાથ વાટ જુએ ઘેર બ્રાહ્મણિ, બીજા નહાના તન;અનાથ ઘરમાં તેહને નહી હોય ખાવા અન. રાજા કહે ઋષિજી સુણો,ત્યાં ગયાનો શો અર્થ વિસ્વાસ આવેજો મીત્રનો, તો મોકલો ઘણેરો ગરથ.ચોપાઇ—ભુપત્ય કહે સાંભળરે બ્રહ્મ,કહું સોની કેરૂં કર્મ:તસ્કર સહુ સુણો સરદાર,કોડ વસા જાણો સોનાર,સોની તણો વિશ્વાસ કરે, તે ડહાપણ પોતાનું હરે; મોકલશે ધન આપી જેહ, ક્ષેમકુશળ પહોંચે નહીંતિહ,કહેતામાં ન કરશો કોપ ગુરૂ, વચન કરૂં કેમ લોપ કહે વિપ્ર સોની છે મીત્ર;પર્મ સાધુને પુન્ય પવીત્ર;ના આપે કોહો આડો આંક.શીદ કહાડો સોનીનો વાંક. વીપ્ર વચન પરમાણુજ કર્યો, રતન ચાર લઇ આગળ ધર્યો. વસ્તુ અમુલખ છે એ સહી.વાપરે ખાંતે ખુટે નહિ;સુપ્યાં રાયે બ્રાહ્મણ હાથ, વિપ્ર ચલાવ્યાં સોની સાથ, તુજ ભાભી હાથે આપજો, કુશળ વાત મ્હારી થાપજો; મીત્ર મારગમાં પંથે પળ્યો,વિપ્ર વળાવી પાછો વળ્યો વાટે જાતાં કર્યો વીચાર,માલ અમુલખ અપરમપાર. એ વિપ્ર છે દુરબળ રાંક, માહારા કર્મનો મોહોટો આંક. કરૂ ઉપાય પરપંચી પેર, રતન ચાર રાખુ મુજ ઘેર;આવ્યો ઘેર તે પોતાતણે,ભામની આગળ મોહોટમ ભણે. ઇષ્ટદેવ અમને તો ફળ્યો,રતન ચાર તે વેગે રળ્યો,શામાને આપ્યાં સાટીયાં; ખાક તળે ઉંડાં ડાટીયાં; તેડ્યા જણ પટલીઆ પાંચ, લોભ દેખાડી પરઠી લાંચ; બ્રાહ્મણિ પાસે તેડી ગયો, ખબર કહિને સાચો થયો વિપ્ર થોડેક દીવસે આવશે, કર્મ અનુસાર ધન લાવશે,ખેમ કુશળનો કહયો વિચાર. ચાર હુન આપ્યાં તે ઠાર, બ્રાહ્મણે જે સોંપ્યાં મુને,આ પંચ દેખતાં આપુ તુને,તેનારિ રળીઆતજ થઇ.કુશળ આપ ધણિની લહી એક હુનમાં વસ્ત્રજ કર્યાં, બીજામાં ત્રણુજ ભર્યાં; ત્રીજુ દેવાહાર લઈ ગયો.ચોથું ઘર સંચાલ્યુ થયો,દીન પુંડે દીનચાલ્યાવહિ, રતનવાત વિસારે રહી;રાજાની વિદ્યા પુરણ થઈ,વીપ્ર આગળ વાતજ કહિ.તમો પધારોજી તમ ઘેર, ભોગવો ગ્રહસ્થાશ્રમ શુભ પેર;અખુટ ગરથ મોકલીઓ જેહ,ખાઓ પીયોને ખરચો તેહ. વળી કહોતો આપું ઘણું, વાટે જોખમ જીવજ તણું; તુંબીપાત્ર લઇ વિપ્રજ વળ્યો, હાલોમાલો પંથે પળ્યો.આવ્યો ઘેર વાટેથી વહી, વધાઇ વીનતા આગળ ગઇ,દીધાં માન કીધાં ભોજન, મળવા સકળ સહોદર જન; સોનીને પણ જાણુજ થયું, આવ્યો મળવા દુઃખજ ગયું. કુશળ વારતા કોડે કહી, નીશા અરધી તે વેળા ગઇ, સહુ સહોદર મંદિર ગયાં, નરનારિ બે ગુજે થયાં; કાં દરિદ્ર વેઠે તું નાર ગર્થ ઘણું છે તાહારે બાર.કેમ કરી કીધાં જતન.મોકલ્યાં ચાર અમુલખ રતન;લાવો તે નંગ કયાં મુકીયાં,નથી વટાવ્યાં તે ચુકીયાં.કરો મંગળ પરણાવો બાળ,ઉતારો માથાની ગાળ. ઉંચા મહેલ કરો આકાશ, ભોગવો લીલાલહેર વીલાસ; સહોદર સહુ

તોડા સંગ, આભુષણ ઓપવો અંગ; જગન દાન મહારૂદ્ર કીજીએ, મનુષા દેહનો લાવો લીજીએ,સુણ્યાં વચન કંથ કેરાં ઘણાં,પ્રલે થયાં નરનારી તણાં; ફોગટ દહાડા ખોઈ આવીયો, નથી દામ ખોટો લાવીઓ. રત્ન રત્ન ઝંખે છે કંથ, થયો ઘેલો આવતાં પંથ ધન ધન કહેતા જીવજ જશે. રાણ હુંશ કરતામાં થશે. નારી કહે સુખે નિંદ્રા કરો, જર તજી જંખના પરહરો. કુંભી નરક પડશે પ્રાણ, લોક હષારત ઘરમાં હાણ; ઘર પાર્મ્યા તો ઘણું એ ધન,એમ કરિને વાળો મન.દોહરા—વાત સુણિ વનિતા તણિ,વદે વિપ્ર અપાર; સોની સાથે મોકલ્યાં,રત્ન અમુલખ ચાર.કહે ઘેલો વનીતા મુને, વીપ્રીન બોલી વાણ;જુઠુ જો બોલુ અમો તો ઇશ્વરની આણ; કામનિ કહે સુણો કંથજી, આપ્યા ચારજ હુન,તુરત તે દહાડે ખરચીયાં, તેની આણી તુન. ચોપઇ—માહા ચીંતામાં રાતજ ગઇ, પ્રાતસમેની વેળા થઇ; કહે પોતાની વીપ્રપેર, ગયો વીપ્ર સોનીને ઘેર. સાબાશ અકલ રૂડી તાહરી,તેં ચીંતા જાણી માહરી; રત્ન ચાર તેં રાખીયાં,સ્ત્રી જાણીને નથી આપીયાં લહે સોની બ્રાહ્મણ રૂપ,તેહ અનુચર દ્રષ્ટે જુવે. દશ વીશેક સાંપ્રત ધાઇયા, સહુ સાથ જોવા આવીયા. દોહરા—કહે સોની મેં આપીયાં, તાહરી સ્ત્રીને હાથ; પડ ગળે કો પારેખને નહિ ચાલે મુજ સાથ.પંચ પ્રમાણીક દેખતાં,જુવંતી હાથે જેહ,પહોર દીવસ હતો પાછલો,તે વેળા આપ્યાં તેહ ધર્મ સરખા રાય છે, રાજા ભોજનું રાજ;બીજી વાર ગળે પડે,તે નહી આવે કાજ

ચોપાઇ—માંહોમાંહે રાડજ થઇ, તે ખબર રાજદ્વારે ગઇ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણીને સોનાર, ગયાં સમીપે રાજદ્વાર. ભુપને પ્રથમ પુછયું, ન કરીશ કુડુ આપે કર્મ પછી બ્રાહ્મણીને પુછી વાત,મેલ્હયો કાન ઉપર હાથ, પુછયું સોનીને તે રાય,આપ્યા કે ન મુકરર જાય; રાજાજી બ્રહ્મનું ધન, નવ રાખે કોઇ હરીજન. બ્રાહ્મણ ધનની છે ભોગીયો.દશ અવતાર સુધી રોગીઓ,આવતાં દાંત નથી ભાળીયાં તરત એ નારીને આલીયાં અગ્નિમાંહે કચસ હાથ ઘાલીએ વિપ્ર જરનો નવ ઝાલીએ.રાજા કહે સાંભળરે ભાઇ,એ વાતનો કો લાવ ગુદાઇ તો તો તું સાચો જાણીએ,પંચ કહે તે પ્રમાણીએ; નથી કર્યું મેં કાચું કામ, લીધાં પંચ જણાનાં નામ,દોહરા—પંચ પ્રમાણિક બોલીયા. સાંભળ સત્ય સુજાણ ચાર વસ્તુ સોંપી સોનિએ; દીઠું દ્રષ્ટ પ્રમાણ,રાજાને કંઇ સાન નહિ,કાને સાંભળે વાત;વીપ્ર તે જુઠો ઠરયો,કરી સોનીની ખ્યાત.ચોપાઇ બીજાને શુળી દીજીએ, વીપ્ર જાતને શું કીજીએ.એણે કર્યું જો આવું કામ,તજાઓ પોતાનું ગામ, એમ કહી ગયા ઘર માંહે, નરનારી ઝાલ્યાં બે બાંહે, નગર થકી બાહાર નીસરે,જુઠો જુઠોસહુકો કરે.સાખી સાથે સોની જોડ,હીંડે મનથી મોડા મોડ ગામ ભાગોળે ટીંબો એક,એહ જગ્યાનો વડો વિવેક,વીપ્ર કરે એક ખેતીતાંહ.માળો ટીંબા ઉપર જયાંહ.જોકોઇ મોહ આગળ જાય, પોંખ ત્યાં સુખેથી ખાય. આપવાને

ઉતરે જાહરે,પાડે બુમ આપે તાહરે;મલેચ્છ તારો મહીપતિ,ઉતર્યો ત્યારે દરીદ્ર અતી તે ઠેકાણે બેસે ગોવાળ,વરણ અઢારતણા જે બાળ; એક તે માંહે રાજાથાય,બીજાનો તે કરે ન્યાય, તેની સામે બ્રાહ્મણ રૂએ, તેહ વનચર દ્રષ્ટે જુએ. દશવિશેક સાંપ્રદ ધાઇયા, સહુ કોને બાંહે સાંહીયા; ગોપ આગળ જઇ ઉભા કરયા,હાથે ઘેર મુતારા ધરયા. જે કો જુઠી બોલે વાણ,મારી મુતારે લેઇશું પ્રાણ,પુછી હકીકત લીધા પાર, મનમાંહે તે કરયો વિચાર, સોની કહે મેં આપ્યાં કથી; કહે બ્રાહ્મણી પોહોચ્યાં નથી. આપ્યાં આપ્યાં કહે લાંચીયાં, બાજે એમને કીધા સાચીયાં. કહે ગોપ જે સાચા થાય, તે મલપતા મંદિર જાય; જુઠા જે પગે અહિશ મારી મુતારે ભાગુ શીશ,કહો વાત સાચી શાશ તાં,આયો પંકજનીલા હાથમાં જેણે જેવાંદીઠાંહોય તેવાં ઘડી અહીં લાવો સાગ દોહરા—એક એક કેડ દશ જણા, લઇ લેઇને જાણ કોને કો નવ કહી શકે,શાપમાં લેશે પ્રાણ, ચારે શાક્ષી જુજુવા,મનમાં પામ્યા કષ્ટ; કેવાં રત્ન કરી આપસેં. નથી દીઠાં જે દ્રષ્ટ; કોણે ઘડ્યા ગોળો, કોણે કુલડી કીધ, તરફડતા સહુ ધ્રુજતાં; આવી અંત સહુ દીધ.

ચોપાઇ—જેના મનમાં જેવાં અડગ્યાં, તેણે તેવાં ઘાટજ ઘડ્યાં;આણી આગળ ઉભા કર્યા.ચારે સાક્ષી જુઠા પડ્યા.દીઠાં હશે તાહરે સઉ સાન,જુજુવાં ઇધાણ ઘડ્યાં કગમ હાથ;નિચું જોઇ રહ્યા તે ચાર, પ્રતિ ઉતર ન થયો તે ઠાર: વળતા ગોપને આગ્ના દીધ, બાંધીને ચોમખા કીધ; માર મુતારા તણા, બુંબા પાત કરે બહુ ઘણા; સાચું બોલ્યા જાણ્યું તે ચાર,જ્યારે નવ સેહવાણા માર: પેટ અરથે લાંચ લોભીયા, કર્યું કર્મ જુઠું બોલીયા, ગુણી રાય સાંભલીયા ગેર, પછે પકડી સોનીની પેર, ઉંધુ મસ્તકને ઉંચા પાગ. ઉપર માર મુતારા ખાગ; સોની સાચી બોલ્યો વાણ; જાણ્યું નિશ્ચે લેશે પ્રાણ. રાખ્યાં ઘેર કરીને જત્ન ઘરમાં દાટ્યાં છે ચાર રત્ન. રત્ન મંગાવ્યાં તે આગ્નાં, આપ્યાં બ્રાહ્મણના હાથમાં નરનારી રળીઆતજ થયા, ચાર રત્ન લેઇને ગયા. દોહરા—ગોપરાય કહે ઓપને, જુઠાએ પ્રચંડ; શામવદન કરી ફેરવ્યા એને એવો દંડ, ગોપ બુગેરા ઉઠીયા. ઝાલ્યા બહુ તે દિશ શામ વહન કરી ફેરવ્યા, ગામ ઉઘાડે શીશ. નગ્ર માંહે લેઇ ગયા ભોજ ભોળો જે જ્યાંહ; પુછી પેર પ્રધાનને. કહી રાવળે ત્યાંહ. ન્યાય આપણો ચુકવ્યો,ગોપ રાયે તે ક્ષત: રત્ન ચાર બ્રાહ્મણ તણાં, તેજ અપાવ્યાં તરત રિઝયો એવું સાંભળી, રાજાને પ્રધાન; છ અસ્વારી નીસર્યા, દીધાં ગોપને માન. આશ્વાસન અહકી કરી, જે રાજાની રિત, અનેક શસ્શા ચાતુરી. મીઠી ને બહુ પ્રીત. ચોપાઇ—પુછ્યા બીજા બહુ પ્રપંચ,પ્રતિ ઉત્તર આપ્યા શુભશંચ;ઊઠયોભોજ ભડ ભાગી શીખ, ન આણી ગોપ મન બીક; વખાણ કરી સહુ વીસ્મે થાય, એટલે

ત્યાં તો પડી નીશાચ. ગોપ ધેન હાંકયું છે તાંહ શહુકો આવ્યું નગ્રજ માંહ, લોકે જોયો નાનો બાળ, ન્યાય ચુકયો તે ગોવાળ, તે રાજાએ તેડયો પાસ. બોલાવીને દીધી આશ.તેમાં નહીં અક્કલ કે શાન,રોજ જેવું હોય રાજન;પ્રધાને જોયો ઉહ-વેષ, નહીં અક્કલ એમાં લવલેશ. દોહરા—નજીર રાયે વિચારીયું, નહિ કાંઇ એનું કામ; આસન બેસે એ જ્યાંહાં તેહ અમુલખ ઠામ. રાજા લક્ષણ આગળો, તેવો છે પ્રધાન, ગઢ હતો તે ગોપનો, ખોહાવ્યો રાજન માળો ચાલ્યો તો બ્રાહ્મણે, ત્યાંહાં સુધી ગોહિ ભોમ્ય; કહાડયું સિહાસન કારમું, રવી મંડળ જયમ વ્યોમ. જળ સુધી ભુમી ખણી અમુલખ અપરમપાર; નિસરયું તે રત્ન જડયું, સિંહાસન શુભ સાર. (સીંહાસન કેવું છે.)

શ્લોક-रत्नजडीत्र सुवर्णस्य छत्र चमरसंयुतं, द्वादश वीशन मोहारी; कनकपुत्री कामुच.

ચોપાઇ—ઇંદ્રાસન થકી અવનવું,તત્વ ત્રીભોવન કેરૂં હતું;રવી ઉદીઓ હોય જેમ,ઉદ્યોતકાર દિઠું તે તેમ. સુરલોક સહી આશન જશું,આણ્યું ભોજ સભામાં તસુ. સુર્યકાંત્ર મણિ છે જડીત્ર, પંચ દંડ ફરે શીરછત્ર. પંચ પરથાર સોના પુતળી બત્રીસ પુંઠે બાવન પુતળી. બત્રીસ ગજ ગોળા આકાર, હાથ હાથ પુતળીકો ઠાર પદ્મનીથી દીસંતી વડી,સ્વયં વિધાતા હાથે ઘડી; કોણે કર વેણાને તાર,કોના કરમાં યંત્ર રસાળ વદન સરદ પુનમની જોત, આણ્યું તે આસન ઉદ્યોત. વસ્ત્ર શણગાર દિવ્ય દામની. નહિ ભુતળ એવી ભામની;શોભા દીધી આશન તણી, લાગી ખાંત રાજાને ઘણી. તેડ્યા પંડિત જોશી શીઘ્ર, પુશારકનું મુહુરત લીધ રાજા ભોજે કરાવ્યું કામ, શુભમંગળ છો ઠામોઠામ; વાજે મૃદંડા ઢોલ નિશાન,જળહળ જોત ઉદીયો છે ભાણ.સૌ કોને દિધાં માન દિધાં લક્ષ સવાયાં દાન;પાન ફુલ રાજા વેહેચશે, શુભ સીંહાસને બેસશે, જોવા મળી છે વર્ણ અઢાર, જુથ ગાંધ્રવ છે અપરસપાર; પંડિત જોશી મંત્ર મંત્રેશ, રાજકુળી છતે છત્રીશ. વાજાં વાજે શુભ ચોપાટ, જશ બોલે ભુપતના ભાટ; ચારણ.લોક ચતુરાઇ કરે,ભલો ભલો એવું ઉચરે;શુભ મુહુ-રત શુભ વેળા થઇ, ચીંતા મન તણી તો ગઇ; શુભ ગંગોદક આર્જન કર્યું, ધ્યાન ઇષ્ટ તણું તો ધરયું સમરયું નારાયણનું નામ, આસન બેસવા ચાલી હામ;પ્રથમ સિહાસન શુદ્ધ કર્યું, પુષ્પચંદનને કુમકુમ ધર્યું; વેદ મંત્ર કીધો અભિષેક પૂજ્યા પર્વત પાટ અનેક.અશ્વ ગજરથ ધેનુ ને ધન.સંતોષ્યા જાચક બહુ જન;પગ આસન મુકે જેટલે, નંદા નામ બોલી તેટલે.

દોહરા—અચરત પામ્યો અતિ ઘણું, ભોજરાય ભટભુપ; બોલી નંદા પુતળી જેનું શુભ સ્વરૂપ. સર્વ સભા વીસ્મે થઇ, અચરત દીઠું પ્રૌઢ; કનક પુતળીએ કહી, થઇ રહ્યા દીગમુઢ.પગ ખેંચી કરજોડીયા, ના કહી તે કુણ કાજ; કોનું આશન

કુણ બેશશે. તે કહો અમને આજ, નંદા નામ કહે પુતળી, ભોજ સુણો આ ઠામ; શીંહાશન વીક્રમતણું, પરદુખ ભંજન નામ. ઈંદ્ર થકી ઉતપન હવો, સુરપુર મહા ધીર; હરસીદ્ધ હજુરી તેહને, જીત્યો અજીત વીર. ચકવે રાજ તેણે કરયુ, સઈક્રા આહ્યો જેહ; સહોદર પરનારના;નારાયણ શું નહ, અરણ અવની કરી, અહરનીશ આનંદ; નરપત તે નવખંડનો, વીક્રમાઅર્ક તે ચંદ. તે સરખો દાતા થશે, તે બેશી એ ઠામ બીજો સિહાશન પુજશે, નહીબેઠાનું કામ. કહો વાત તે વીરની, સાચી તે મુજ સાથ;ભોજ કહે મેં માનીયું, રહુ જોડી બ હાથ કેહે નંદા શુણરાયજી, પોહોચાડું તુજ આશ આદ્ય વાત ઉતપન હવી,.કહે કવી શામળદાસ. નંદા કહે શુણ નરપતી, પાંચે પાતીક જાય;ઘેર બેઠાં ગંગા મળે, પુર્ણ પાવન થાય. એહ ચરિત્ર જે સાંભળે, મનમાં આણી ભાવ; ટાઢો ઉનો ચોથીયો, સ્વપ્ને નાવે તાવ.

ચોપાઈ—દેશ મુખ્ય એ મોહોટું કામ,તીરથ જોગ્ય.ઉજેણી ગામ;નહિક્ષીપ્રાગંગા સમતુલ્ય,મોહોટું ક્ષેત્ર મુક્તિનું મુલ્ય.નગર ઉજેણી છે અતી સાર.જેવું ઈંદ્રાસન અતીસાર;નવતેરી નગરીનું નામ,ધર્મવંત બાધું છે ગામ,સાદ્યક હરસીધીમાતાય, છપનક્રોડ તણો જે રાય; મહાકાળેશ્વર. જોતી સ્વરૂપ, ભક્ત વત્સળ જે ભારે ભુપ; મુક્તિક્ષેત્રમાં મહીમા ઘણો, અતિ પ્રતાપ ઉજેણી તણો, અખીલ પુન્ય માટે અનુપ, વીક્રમસે સરખો છે ભુપ.સતવારી વસે સહુ લોક નહી કોને વ્યાધી કે શોક; સદાવ્રત આપે બહુ સતિ, પતીવ્રતા સેવે શુભ મતી. બ્રાહ્મણ આદિ અઢારે વર્ણ,હરી કથા શુણે નીત્ય કર્ણ;જાત્રાવર્ત આચરે ધર્મ,આંણ ફરે ધર્મની, સુખ પર્મ; હવડાં સંક્ષેપે કહુ વાણ, આગળ થાશે નગર વહાણ;રાગકળા છત્રીશેસુર,નરપતમાં ઇશ્વરનું નુર. વાજે મ્રદંગને વશ, સહુ લોકમાં ઇશ્વરનો અંસ. ગંગાસમાન ક્ષીપ્રાનાં નીર સીદ્ધવડ છે તેની તીર; વસે પીદ્ધ ચોરાશી ત્યાંહે. બાવનવીર બેસે તે માંહે, ગાંધ્રવ છે પ્રૌઢ મશાણ, ભુતાવળ સઘળીનું રાન, ચોસઠ જોગણીઓ માહા સુળ, અવર નગર નહી એ સમતુલ. વશે વિર મોહોટો વઇતાળ, ભુત પ્રેત વંતર મહા વ્યાળ; જક્ષ કીનરને ગંધરવ ઘણા, સહુ નીશાચર નહી મણા; શુદ્ધવડ ફળ્યો બહુશાખ, જ્યાં ચેટક ચોરાશી લાખ; હાકપતી વસે એક ડાળ, બીજે અષ્ટ ભૈરવ મહાકાળ;અનેક ડાળાં બીજાં ભયંકર,તેમાં રહે પોતે શંકર,આચર દેવ્યા ગામજ તણી,જેની માયા છે અતી ઘણી. વીક્રમાઅર્ક કેહેવાણો આપ, સર્વ હરસીધી પ્રતાપ; દુખે ન વ્યાપે કોની દેહ, મન વાંછીત વરસે છે મેહ; ફળે વનસ્પતીભાર અઢાર ચોર ચુગલ નહી ભય લગાર. કરે લોક સહુ ઘરના કાજ, રામ સરિખું ચાલે રાજ; બેઠા અવિચળ નિરભે ધીર, પરદુઃખભંજન વડહથ વીર. સહોદર પરનારી તણો, ગૌ બ્રાહ્મણપર નેહજ ઘણો, તેણે કીધા કામજ જેહ, કહું સંક્ષેપે તુજને તેહ; આહેરી એક નગરી વસન, કરે ચેટક હણે નિત જન; નામ પરપતીયો નીતે જાય, કરે અચેટક

હાહાડી વનમાંય. એકનારીને ચારે તન; વછોડેઆહેરીજન, પગુ બંધિ તેપેટજભરે નીત્ય અહાર એનો કરે લાભુવાએ વનમોઝાર,સાંજે લાવે અદકોઅહારા એકદીવસ તેઆધે ભમ્યો,શેહેજે વીત્યો સંધ્યાસમો;આહારન આવ્યો તેને હાથ, તેણે વીચાર્યું રૂદીયા સાથ, હાલો ઘેર જઇ શું કરૂં,સ્ત્રી સંતાન આગળ શું ધરૂં; રહુ વનમાંહે અધીરાત, મળેઆહાર મુજને પરભાત. એવો ઘાટ તેણે મનમાંઘડઘો,એક વ્રક્ષ વડ ઉપર ચડયો; વાઘ સીંહનો ભય મન ધરી; રહયો વડ ઉપર જઇ. સ્વપ્નામાંહે દેખીએ જેમ, પ્રતક્ષ કૌતક દીઠું તેમ. અકસ્માત આવ્યા જણ સાત, આડા દીધા તેણે હાથ;અસંખ્ય લોક એવે આવિયા,કનક તણું આશન લાવીયા,ઇંદ્રાસન સરખો તે ઘાટ, તે વડ હેઠળ મેહેલ્યો પાટ;તે ઉપર દીઠો એક રણ,ફરે છત્ર હરણને શરણ અતીશે કોમળ રૂપ અપાર,કનક આસનબેઠો કળીયાર. સોના સીગટી અતી અમુલ્ય મુસ્તક મુક્તાફળની ઝુલ એ ઘુઘરી ઘરકે ઘણી, શી કહુ શોભા હરણજ તણી; મ્રગ પોહોડો બેઠો તે રાજ,પાસે ઉભા સેવક કાજ;કેટલા એકતો ચમર કરે,કેટલાક એક છત્ર શીર ધરે, કેટલાકતો વીંજણ કારણે,કંઇ પ્રતીહાર ઉભા બારણે અકળીત એક વાસ્યુંછે ગામ. દેવલોકનાજેવો ઠામ;અનેક મેહેલ મેડી માળીયાં,ગોખ જડીત્ર સોભે જાળીયાં. પીતાંબર પાથરીયા પાટ, કનક તણી હીંચોળા ખાટ, નગ્ર પાછળકોટ નવરંગ,વરાં શેહેર માણસનો સંગ;અશ્વ ગજરથ ગાયક ગણા, અલખત માંહે નહી મણા;દોશીકણીયા પારેખબહુ,દીઠાંવરણ અઢારેસહુ.મણીમાણેકભરોભંડાર,અલખ ત અદકી અપ્રમપાર; જેવી શોભા નરપત તણી, તે થકી શોભા દીઠી ઘણી. બેઠો વડ આહેરી જુએ,મનમાં હરખે મનસુ મુહે;મુખથી કાંઇ ન બોલે વાચ જાણે દેખું સ્વપ્નુ કે સાચ;એવી રચનાનો નહી પાર;જોતાં વીત્યાં જામજ ચાર;એવે પુર્વ ઊ-દીયો અરૂણ, આળસ મોડી ઊઠયો હરણ; સભા સહીત તે બેઠો થયો, જાળેઝાંખરે નાહાશી ગયો;નગ્ર સર્વ અલોપજ થયું, સહુસહુને ઠેકાણે ગયું; ફરી ફરીને વ્યાધિ જોય, માનવ દ્રષ્ટ ન આવ્યું કોટ; જોતે કાંઇ દ્રષ્ટે નવ પડયું, આહેરને અચરત અ-ડયું. ગયું નગ્રલોકને ઘડ. રહયો આહેરી વ્રક્ષ વડ; કરે આલોચ વિમાશણ મન. કોઇ વાત ન જાણે અન્ય;હસ્તો રમતો આવ્યો ઘેર,સ્ત્રી આગળ માંડી કહિ પેર,કો આગળ કહીને શું કરૂં,ભારે વાત હઇડે કેમ ધરૂ;નારી કાંઇ નથી ફાવીયો,માટે ડીંગ એવિ લાવિયો. તાહારા સમજે સાચી વાત,દ્રષ્ટ જોડી જોઇ મેં ખ્યાત. માનની કહે દેખાડો મુને, તો સાચો જાણું હું તુને;કરે વાત મનમાંહે પુર, એવે મેરજ બેઠો સુર; સ્ત્રીને પોતે તેડી સાથ, આવ્યો વનમાં પડતે રાત;વડ ઊપર ચડીયાં છે બેહ, નરના રીમાં આણ્યો નેહ. પેહેલેદિવશે દીઠીતી જેમ,તેવી શોભા દીઠી તેમ;તેવું નગર તેવા લોક, શાચું માન્યું શામાએ શોક; તેવો હરણ દીઠો તે ઘડી, આસન ઊપર બેઠો

ચડી; નિશા આખી કઉતક નીરખીયું,બંનેનું હઈડું હરખીયું. પ્રાતસમે તે થાનક હુવો,હરણ ઉઠી જાળામાં ગયો;એટલે સમરધ સઘળી ગઈ;રણુબ્રોજ્ય હતી તે રહી એટલે ઉતર્યાં નરનાર તેમણે મનમાં કર્યો વિચાર; દીઠી શોભા એહ અનુપ, જઈ ચેતાવ્યો ભારે ભુપ;મહારાજ રાજ કઉતક એક હોય,મહીમા કળી શકે નહી કાય. તેડયો રાજાને એકાંત,ભાગી આપ મનડાની ભાંત;નૃપે તે માની સાચી વાત,તેડયો વ્યાધિ પડતે રાત; પેહેલે દહાડે મેંતો લહયું તે મારી ધરૂણીને કહયું સ્રી ભરથાર મળી બે ગયાં.દેખી રસના સુખીયાં થયાં-મોટા છો મહીપત મહારાજ,આવ્યો છું કહેવા તમ કાજ. કીધો બોલ મેં તમને ખરો,એ ઉપર ગમે તે કરો દોહરા—એહ વચનને આનંદીયો,વકહથ વીકમવિર;નૌતમ વાત નીરખી તમો, તેડી જાઓ તેતીર કરો વાતથી વાયદો, કહયું આપ ઈધાણ;સાંજ સમે તે સંચર્યો,લેઈ ધનુષને બાણ એકાકી તે એકલો તેડયો વ્યાધીને સાથ; નિશા સમે બે નીસર્યો, ગ્રહી હથીઆરાં હાથ. વડ શીખરે તે બેઉ ચડયા, ધીરવીર જન જેહ; દિઠી રચના કારમી.સુણીતી કાને તેહ.તેવું છત્ર તેવું ચમર, તેવા લોક સહુ નાર;તેવો ધડ તેવું નગર, તેની શોભાનો નહી પાર રત્નસમરધ કાંઈ કોટીધા,ગર્થ હીમ ભંડાર; દીઠી રચના કો દેવનિ, કીધો મન વીચાર. મનોહર મંગળ વાજતે, રાજ રીત શુભરંગ, વરણ અઢાર વસે સહુ અધીપતિ રીઝીયો અંગ. એમ કરતે રવી ઉગીયો, ઉડયો હરણ અનુપ; એહ કરામત એહની, ચીત માં ચેત્યો ભુપ. દાવન કે એ દેવતા, રણ રૂપ એ આપ જો પ્રગીયાને મુકીયે,તોતો બેસે શીર પાપ હાવો દુત પ્રગીયારમણ,એક્ષતિનો ધર્મ ચતુર નર ચુકે નહી,કુળ કલંક શીર કરમ;તતક્ષુણ ચાંપ ચઢાવીયો,પુંઠે પુરોબાણ; કશીને મારયો હરણને, તતક્ષણ લીધા પ્રાણ. વડથી હેઠો ઉતર, બેઠો આસન તર્ત;આણ વરતાવી આપની,શીર શોહાવ્યું છત્ર. ઉગ્યો રવી ઉજેસસુ, રાજા બેઠો રાજ,નગર તો સરવે સ્થંભી રહયું,થઇ ન શકયું તે તાજ.ચોપઇ—એવે એક ત્યાં કઉતક થયું,નગર સરવે સ્થંભી રહયું;એટલે આવ્યું એક વીમાન,તેદ્રષ્ટે દીઠું રાજન; આવી ઉતરયું વડને શરણ, વિમાન ઉપર બેઠો તે હરણ;ઉપડી ચાલ્યું આકાશ,તવ રાજાએ ઝાલ્યું પાસ;કોણ છે તુ વરણ,કેમ આવ્યો તો આને શરણ,આપ વાત મતી ઊતર જેહ,ભાન્ય મારા મનનો સંદેહ;વળતો હરણબોલ્યો તે વાત,મઘવા તેતો મારો તાત;પીતા વચન મેં કીવાં લોપ,તવ મઘવાનો ચડિયો કોપ,ત્યારે મુજને દીધો શ્રાપ,વનચર વનમાં થાતુ આપ,તે પ્રતે મેં જોડયા હાથ,સુરપત થયો સનાથ. વર્ષ એક વનચર કહાવજો;પછે હજુર મારે આવજો, ભોગવ્ય સર્વ તુ રાને સુખ, ઇહાડે વનચર દેહનું દુખ.તમથી વશછે બધુ ગામ,લેઇ શકે નહીતારૂં નામ;ઉજેણુ-પણુ જે શકેનો ભુપ વંશ આપણે દેવ સ્વરૂપ, તે લેશે પુન્ય કાઢે પ્રાણ, સ્વરગ

આવજે પુત્ર સુવણ, તારી દેહ થશે ત્યાં તાજ, ભોગવશે તે તારૂ રાજ. તેસ્વરૂપ અવતરીયો આગ,નથી બેસતું તુજને પાપ;ભાગ્યો સંદેહ સુખીયો થયો,તે હરણનો સ્વરગે ગયો. મહીપત કેરૂં હરખે મન,આપ્યું રાજ્ય રીદ્ધ મહાધન;આહેરીને રાજા કહે,તારે ધન જોઇએ તે લહે. પેટ ભરીને નહોતો આહાર,બાંધિ જાતું ધન ભંડાર, સો પરીઆ સુધી જે ખાઓ, બાંધી ગાંઠડી જુગતે જાઓ, આહેદી વાત સાંભળી, પોતે મન ગયો પરજળી.ઉપેડે એટલું બાંધ્યું ધન,પણ તેનું નવ માન્યું મન;ચતુર રાય તે ચિતમાં હસ્યો,વિચાર વ્યાધીનો મનમાં વસ્યો,દોહરો—રાજા કહેછે વ્યાધ સુણ,જે તાહારે મન હોય;મન મેહલી મુને કહે, ખેદમાં કરશો કોય;ધન આલે હરખે નહી,વારૂ કહે તે વાંણ,સત્યાકહે નહી મુજને,તો તારિ દેવીની આણ, ચોપાઇ—કહે આહેરી સુણ રાજન. માહરૂં તો નવ માન્યું મન;મેં તો મારા મનમાં ધરયું, પ્રથમ જાણ મેં તમને કરયું; મરગીઆ કરત એતો માહરૂં, શું એમાં ડહાપણ તાહરૂં દોષ દેતો નથી હું તને,ધીક ફીક મનમાં કહું છું મુને;મ્રગને જીવતો મેં મુંકીઓ,દે ખાટયો તમ તે ચુકીઓ;પ્રથમ મ્રગનો જો કરતો ઘાત,રાજ તણી જુગતાઇ થાત તમોએ મારયો તે હું મારતો,કનકછત્ર તેહું ધારતો;એવીચારી જોયું અમો,ડાહ્યા છો વીચારો તમો;પોતે રાજા મનમાં હસ્યો; સાચે બોલ વ્યાધિને વસ્યો, હા ભાઇ હું ભુલ્યો આજ,રીઝીને કર તું રાજ, સાચુ તું બોલ્યો તે વાંક, મેં મારયો તે માહારે વાંક કુમકુમતિલક કોડેથીકરયું,છત્ર આહેરી સાંથેધરયું;વ્યાધીતણીવરતાવીઆણ એવો પરદુઃભંજન જાણ; અશ્વકુંજર રથછે ધન,રાજી થઇ સોંપ્યું રાજન, અનમી શેઠ અધીકારી વર્ણ, તે સહુકો નમાવ્યા ચર્ણ;મેડી મેહેલ અટારી જેહ સોપી સઘળી સમરથ તેહ. દોહરા—સોંપ્યું રાજ તે રાંકને, રાજી થઇ બોલ્યો રાય;સુખ લીલા તે ભોગવો,અમ દીજે આજ્ઞાય.ચોપાઇ—વારૂ કહીને વ્યાધી રહયો,અંતઃકરણ ઉલટ નવ થયો, મહીપત કહે ન માન્યું મન,'મુંત્ર કરી બોલ્યો રાજન.શામાટેહજી મોડો મુખ,કહો કાંઈ ચીંતા કાંઇ દુઃખ;મન મેલી તું ન કહે વાત, ઉણમત કાંઇ ન રાખીશ ભ્રાત,વળતો કહે આહેરી મર્મ; હું નીચ જાત આહેરી કર્મ,તમ પસાએ પામ્યો રાજ,મારા મનમાં આવે લાજ.દોહરો—વીક્રમેએ સાચું લહયું,માનો કારણ વાત;પોતાનીકન્યા હતી,પરણાવી તે સાથ.ચોપાઇ—પટરાણીવિખાણેજેહ,આહેરીને સોંપી તેહ; નવખંડના તેડયા નરપતી, અવર બીજા આવ્યા છત્રપતિ,લખીકંકોતરી ઠામોઠામ,મંડપ રચીયો તેણે ગામ;અનેક રાય તે આાવયા,તે ભેટ સામગ્રી બહુ લા; વીયા.દોહરા—વીક્રમાજીતથી લક્ષઘણો,વઇભવ પામ્યો વેદ;ચતુર રાયણચાર્યું નમ્યો; વળતી રહ્યો શો ભેદ,પુત્રી પટરાણી તણી, લાડકવાઇ લાખ;તે આપી રાજા નમ્યો ભલો ભલો કહી ભાખ.તે દહાડે સીમાડીઆં,રૂડું મનાવવા રાય;પુત્રી પોતાના પેટની પરણાવી લાગ્યા પાય.વખાણ કરે ત્યાં વિપ્ર સહુ ભલો ભલો કહે ભાટ;તે વેળા ચાર,

જુયો પ્રેમસહા,એક સત ઉપર આડ.ધન અનંગળ આપીયું.આપ્યો હેમભંડાર,કન્યાદાન કરયું કોડથી,શોભા કીધી સાર,એવાં કામ કીધાં અનેક,એક એકથી અધીક; વરણુન કોણ કરી શકે, વીક્રમ તણો વીવેક.નંદા કહે નરપત સુણો ભોજરાય ભડભુપ; એવો થયો તે અધીપતિ, વીક્રમ રાજસ્વરૂપ,એવાં પુન્ય પરાક્રમ કરો.એવાં એવાં દેજો દાન;તો એ આસન બેસજો પરહો બીડાંપાન;શક લખાણો શાસ્ત્રમાં;યુધીષ્ટર કેરી જોડ; તે બેઠા એ આસને, હાંકી જીતે હોડ, એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એક કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ શામળદાસ.શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ- સામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણુણાડ.

વારતા ૨ જી બીજીની.

સુભદ્રા નામની બીજી પુતળી બોલે છે તે રાજા ભોજ સાંભળે છે.

દોહરા—શ્રી મુખ શેવું સારદા, હંસ વાહની માત;વેણા પુસ્તક ધારણી,વાણી વેદ વીખ્યાત.બ્રહ્મ તનયા બ્રહ્મરૂપણી,બ્રહ્મ વીદ્યા ભરપુર; નિર્મળ નામ નારાયણી નારાયણનું નુર.જેને તૂઠી સારદા,કવી કહેવાણા કરોડ; સતદયણ તું માવડી, માટે રહું કરજોડ. બરદાલી બુદ્ધ દેયણિ,સોહાગુણ દેયણ બુદ્ધ; ગ્રંથ કરૂ કવિજન કહે, સારદા આપે શુદ્ધ શ્રીગણપતિ ગરવો ઘણું,ગુણનીધી ગંભીર;દુંદાળો દુખભંજનો ધર્મ ધોરંધર ધીર.ઈશ્વિર સુત.લક્ષણો, સુંઢાળો સમરથ; પુજ્યો નહી જેણે પ્રીતથી વીદ્યાને તેની વ્યર્થ, સીંદુર અંગે શોભતું, મોદીક અમ્રત અહાર;ઉમીયા અંગે ઉત્પન્ન હવો, દેવ વંડા દાતાર.ભોજરાજ„ભાવીક ભલો,ધારા નગરનો ધીશ;પુન્ય કરે પરમારથી, અહરનીશ પુજે ઇશ.સભા પંડિત નીત પાંચસે, સાધ સરીની સુલ્ય; કાળીદાસ કંદ્રપજશો,બુદ્ધ ભારતી તુલ્ય, બમણું ભોજ પડાવીયું નીરમળ રૂડું નામ; ભર્તખંડનો ભુપતી, કરતો રૂડું કામ. નવું કવિત નવી વારતા, નવી કઉતક નવી ભાખ; તરત ગણી દે તેહને,ટકા શુભ સવાલાખ.કાલા ઘેલા કે દુબળા,તે ધન પામે તરત;નીરમુખ કોઇ મળે નહી, વેદ પાળે એ વરત. ભુપતે કહાડયું ભુમી થકી, સીંહાસન અનુપ; શોભાવ્યું સભા વીષે. જેનું રઢીઆળું રૂપ. નગર ભોજન કરાવીયું,દીધા બહુ વીધ દાન;જાચક જશ બોલે ઘણા, માગણ પામે માન. શુભગંગોદકે શુદ્ધ કરયું, લીધું રૂડું લગ્ન, આસન બેસવા મન કરયું, મહીપત થયો મગ્ન. પ્રીતે પ્રદક્ષીણા કરી, ધરે સીંહાસન પાય,બોલી સુભદ્રા પુતળી રહે રહે વેગળો રાય સ્પર્શ માં કરીશ સીંહાસને નહી તાહરો વેહેવાર, નથી જોગ તું નરપતિ,આભડવા અધીકાર. પરદુઃખભંજન સુખ કરણ, કલ્પવ્રક્ષ કહેવાય, એ સીંહાસન ઇંદ્રનું બેસે વિક્રમરાય. તે સરખો દાતા થશે, પરકામ દે કાય,પરમારથ વહાલું પ્રાણથી તે ધરે

સીંહાસન પાય. બીજો કો બેસે નહીં, રાજા મનનો રાંક, પછે પસ્તાસો રાયજી,કહા-ડશો માહરો વાંક. ચતુર હોયતો ચેતજો, હું શે થાશે હાણ;દેહ સુખ દોહેલાંથશે,પરદવા પડશે પ્રાણ. ભોજ કહે ભલે કહ્યું, રહુ જોડી બે હાથ; વખાણજે વીક્રમ તણાં, તે શોભાવે મુજ સાથ.કેવા દેશ કેવું નગર,કેવું પુન્ય પરીવાર.કેવું રાજને રીધ ઘર. એ કેવો દાતાર, પ્રાક્રમી પ્રમારથી, કે કર્યા પરકામ. મહિમા કેવો મહિપત તણો,ઠરી રહુ આ ઠામ, તેવો થાઉ તો પગધરૂં, નહીતો કરૂં પુજન બોલ સાચું ઉતાવળી, ધન આજનોદન.ચોપાઇ—સુભદ્રા કહે સુણો નરેશ, તેનો તજને કહુ ઊપદેશ:ળરત-ખંડને જંબુદ્વાપ, દેશ માળવા તેનો દીપ.માળવ મુખ્ય ઊજેણી ગામ,સુક્તા પદાર્થ ઠારક ઠામ;ખરી ગંગા ક્ષીપ્રાની તીર,અતી છે નીર્મળ છે જેનાં નીર. રાયવીક્રમ કરે રાજ; અસત્ય અન્યા તનથી ચાજ, સકળ લોક સંપતે સુખા, ધર્મ પાળ રૂડા રૂખા અગ્નિ હોત્ર હોમે અતી ઘણા, પ્રતીપાળ કરે રાજા તે તણા, સદાવ્રત અપાવે વાટ, વેહપારી એવાનાં હાટ. રૂડા જનને રૂડા લાગ, રાજા પામે દશમો ભાગ. ભારઅઢાર તો સફળે ફળે. માગણને મન માન્યાં મળે, નરપતીને સહુ ઉપર નેહ. મોહોના માગ્યા વરસે મેહ. સુખ સહોદર માંહે સુખ, દુનીયાંકો નવ પામે દુખ, વજીર રાજ રાજાનું કરે. પોતે પરદુખ ખોળતો ઠરે, અહરનીશને ઓઠે જામ, કરે રાય પરમારથ કામ, પચ દડ જીતિ જશ લીધો અહો રાત અવની કીધ બીજો, થયોહોય વીક્રમ પખે, તો જોતીષશાસ્ત્ર શકમાં લખે. જશ જીતીજગતનો બધો, દવ રીઝીને દાન દીધો, કીરતી જશને કીંકર કરી, ભલાઇ સર્વભંડારે ભરી, ન્યાકતણા ચલાવે નેક, અધિક અકલ કહેવાણો એક,વશ કીધા ઉમીયાને ઇશ. જેને ચાર્ણું સમરપ્યું શીજ; માયા હંકારને માયો ક્રોધ, માર્યો અન્યાયકેરો બોધ.અસત્ય અન્યાય;કીધુ તાજ રામ તણું ચલાવ્યું રાજ.શુભ પ્રાક્રમ કીધાં લખ લાખ, સંક્ષેપ કહુ તેમાંએક શાખ; મેહેલ આગળ મહુલી જેમ સીધુમાં બીંદુ હોય તેમ. શક સમે રાય ચઢયો શીકાર, માથે સેન તણો નહી પાર. શુભ સાથે હાથી ઘોડલા પ્રૌઢ પાંચેક જુગતેજો ડલા; જેવો અવનવો હોયે ઇંદ્ર, જેવો શરદ પુનમનો ચંદ્ર; જેવો ઉતરાણનો રવી કહે શોભા કેટલીએક કવી. ચઢયો દદામે દેઇ ઠોર, ઘેરયું સેન એક મહાજમદોર, તેમાંથી એક મરૂગલો, પુંઠે થયો રાજા એકલો; મારીસાથે ન આવ્યો કોય,જે કાંઈ કરમે લખ્યું તે હોય,નરપતને કોણ પહોંચી શકે,પાછા વળ્યા સહુવીક્રમપખે; આગળ મરઘ ને પાછળ રાક, કેડાકેડે રણમાં જાય;રાજાને ચીંતા નવ મળે,સૌકો એનાં પ્રાક્રમ કળે. અજીત એ માર્યા કેમ જાટ, નથી સુંઠ ખાધી કો માય ગયો મારગપડી છે રાત, રાયે વીચાર્યું રૂહિયા સાથ; રણમાંહી ગયો મરઘરાજ, રાજા પામ્યો મનમાં લાજ; ભુખ તરશ તડકોને ટાઢ, ધ્રુજવાને લાગ્યાં છે હાડ મનુષ્ય પગલાં દીઠાંજ્યાં એ રાજાએ અશ્વ ચલાવ્યો ત્યાંય, એટલે દીઠું નગર અનુપ, સુખ પામ્યા તે ભારે

ભુપ; મહીકાવતી નગરીનું નામ; મહીપાળ રાજાનું ગામ. પુછી ગામને લીધો પાર, વિક્રમસેને કરયો વીચાર;ઘર પુછી રાયગયો,પામ્યો માનને સુખીયોથયો; બ્રહ્મદત્ત એક રૂડેરો રૂખ, જેને વેદ વસ્યા છે મુખ;તપોબળ બ્રહ્મકેરૂં રૂપ, દેખી હરખ્યો મનમ ભુપ; પંદર વરસની પુત્રી એક, તે તો જાણે સરવ વીવેક;તે બ્રાહ્મણની નારી સતિ, પતી વ્રતા ધર્મ પાળતી. તેને પેટ આવ્યો છે તંન, તે દહાડે થયા ખટ દન;દુખી બેઠો છે ઊલટ ભેર, એટલે રાજા આવ્યો ઘેર. વટેમારગુ નિરમળ નામ; તેજ પુરૂષ આવ્યા તે ઠામ; તેવા ઘોડા તેવા મુખી, દીઠે સુખ પામ્યા તે મુખી રાજા; અશ્વથકી ઊતરયા, વાડવને ચરણે શીર ધરયા; વીપ્રે દીધો આશીરવાદ, રાજા મન પામ્યો ઊલ્લાદ રૂખી મન રાજા ભાવીયા કહો માનુભાવ કયાંથી આવીયા; અમ સરખું કાઇ હિજે કામ, એ આશ્રમ તમારો ઠામ;રાજા કહે હું પંથીવેશ, ભુલ્યો આવ્યો છું તમ દેશ; રહેશું પરૂણા એકજ રાત. પંથ ઊઠી ચાલશું પ્રભાત;સુણી વીપ્રનું હરખ્યું મન;ધનધનરે આજુનો દન, અધીપતી દેખી ફુલ્યું અંગ, આળસુ ઘેર પધારયા ગંગ; અમ ઘેર ઊછવ મોટો જાગ, આજ ફળ્યાં હમારાં ભાગ્ય,, પુત્રી કહે પીતાને વાત, સાભળ ડાહ્યા મારા તાત;વ્રદ્ધ સુતક આપણે છે ઘેર,પ્રીછાવશો મા તેની પેર, ભલું માણસ સુતક જાણશે,અંતરમાં ઓછું આણશે કોરી ગાગળ ઉદકે ભરી, રસોઇ તણી સામગ્રી કરી, રાયે કીધું સ્નાન શરીર, નાહ્યા પોતે નીરમળ નીર. રખી તણા તો પુંજ્યા પાય, સાત મહોર સમરપી રાય, પુર્ણ પાક કરયો રાજન ભાવતાં કીધાં ભોજન; લવીંગ સોપારી બીડાં પાનાં; પુરણ પ્રીતે પરમ નિધાન; રૂખીએ પાથરી સુખ સેજ્યાય કરયો નકાર દેખી તે રાય અમો પોહોડશું ભારે આંહી, તમો રૂશી પહોડો ઘરમાંહિ,અમને તો નિદ્રા નહી ઘણી, અમે ચોકી કરશું તમ તણી, સુખે સુતાં નિંદ્રાવશ થઈ એટલે અરધ નીશા તો ગઇ; બાર વચે બેઠા છ રાય, કોયલું ખડગ ધરયું કરમાંય; આગીઓ ઇષ્ટ પાસે છે ઘોર,. કર ઝાલી ઘોડાની દોર; નહી નિંદ્રા નયણે અનુમાન; હરી હરનું ધરે છે ધ્યાન; કઊતક એક થયું તે ઠાર, એટલે આવી ત્યાં એક નાર; સોળ વરસ સરખી શુભ રૂપ, નરખીને હરખ્યો મન ભુપ; અંગ શણગાર સજ્યા છે સોળ, મુખ બીડાં બહોળાં તંબોળ, હસ્તી રમતી રમઝમ કરે, પુરંદરી એવી પરવરે. અંગરાગ ઓપ કટીપઠી; કુમકુમ કંકાવટી. કુમકુસ આડ કરી લલાટ, ચોટ્યા ચોખલા રીઝી રાંડ; ગઇ પેસવા ઘરમાંહે; રાજાએ તેને ઝાલી બાંહે; નથી દેખતાં બેઠાં અમો; કેમ પેસો છો ઘરમાં તમો; લોપે કેમ અમારી લાજ, અરધિ રાત ઇહાં શું કાજ, ચોર લંપટ કે છો કો દુત, જાર કે છે તું ધુત. રાણી રાંક કે છો મોહીની, દાશી છે તું કોયની લક્ષ્મીદેવી કે તું સતી, કોણ તારો પીતા કે પતી, આપવા કે જાય છે; કહે ખોટી શાને થાય છે. રક્ષણ કરવા કે મારવા જાઓ છો જીતવા કે હારવા, શીધ શીકોતર કે વ્યંતરી વેશ્યા કે ખેચર

ઉતરી, જક્ષ કીન્નર કે ગાંધરવ નામ, કેમ આવે છે આણે ઠામ, સાચુ કહો બોલો આદિશ. તો હવડાં છેદાશે શીશ, કરોધ કરી બોલી તે નાર, બાળી ભસ્મ કરૂ આ ઠાર. મેહેલ હાલ માં પુછીશ વાત, જોતાં કરીશું તારી ઘાત, બાળી ભસ્મ તો તુજને કરૂં, જો હું એવું રૂદેમાં ધરું. દોહરા—તારો ડરાવ્યો હું નહિ ડરૂ, સાચુ કહુ આ દીશ; મેલુ ખડગ આ કોહલું,તતક્ષણ છેદુ શીશ; જાણુછું તું ઓળતી, દાહાડી મોટા રોફ; ત્યાંહાં મળતી તુને ધાંધીકા, આજ મળ્યો છે સાપ, નાદ ઉતારૂ તાહરો, પ્રીછુ છું પાર; ડરૂ નહિ દાનવ થકી, નીસ્ચે એ નીરધાર, બીવરાવ્યા છે સહુ જણા, દેખાડીને મુળ; આજ હાથ તેં વાલીયો,ગોખરૂ કેરે મુળ. અજીત પાસ આવ્યા તમો, જીત્યાની નહી આશ, વાદ મુકો કહો વારતા, પ્રીતે બેસો પાસ.

ચોપાઇ—નરપત સાથે બોલી નાર, આપ થકી કયમ કરૂં અહંકાર,મરત લોકે માનવ જેટલા, તે કો નવ જીતે તેટલા. શું કહું તુજને વારંવાર, માનવીને તો મારૂ ઠાર; કોનુ બળ હઇડે નવધરૂ;વીક્રમસેન થકી ઓસરૂ. ઉજેણીપત ભારે ભુપ, વિકરમ રાજ દેવાશી રૂપ;મુને માનવ દેખે નહિ કોય, એ અચરત માહારે મન હોય. સામુદ્રિકનાં ઓધાણુ, બત્રીસ લક્ષણ ચતુરસુજાણ; દેવ રૂપદિશોછો તમો, પ્રીછયો પાર તમારો અમો,બોલોછો આણી મનવીર, શકે હોયરે વિક્રમવીર; કહે રાજા ઓળખે તું મુને, હું નથી ઓળખતોતુને.શેવક સરખું કોહો મુજ કામ, પ્રકાશ કરો તમારૂં નામ, દોહરા—ધર્મપુરથી આવીયાં, વિધાત્રી મહારૂ નામ, લખું અક્ષર છઠી તણા, આવિછું હું તે કામ, એ બ્રાહ્મણ સુતને થયો, ખરાથયા ખટ દન,લખું અક્ષર છઠી તણા, માન્યું માહરૂં મન.

ચોપાઇ—ખોટી મુજને નવ કીજીએ,મુકો ઘર જાવા દીજીએ;જાઓ સુખે લખી લાવજો,આ માર્ગ વહેલા આવજો.ગઇ વિધાતા લખીઆ લેખ, વાર ન લાગી પળમાં એક, પાછી વળીને આવી ત્યાંહે.રાજા વિક્રમ બેઠો જ્યાંહ;રાજા કહે લખ્યું જે કર્મ, મુજનેતો સંભળાવો મર્મ; કહે વિધાતા મુજને નહી ગત્ય, પાર ન પ્રીછું સાચું સત્ય. ઉદરે ગરભ રહયો જે દીશ તેહદાડે લખાણું શીશ;તે લખનારોછે હોનાર, તેનું કર્મ કરણી કીરતાર, પું જન્મ સંઘાત પ્રતાપ સુખ દુઃખ હાથ વૃધ છતછાપ, તે અક્ષરની પુજા કરી, હુંતો મહારે પાછી ફરી; રાજા કહે જાવા નહી દેઉ, એજ વાતનો કેડો લેઉ;શામ દામ ક્રત ભેદજ કહો,તાંહાં સુધી આસ્થાનક રહો;સ્ત્રી કહે પુછી આવશુ, કારણ તુજને સંભળાવશું;વચન દેઇ વીધાતા ગઇ, ધર્મપુરીને માર્ગ વહી,જઇ ધર્મને જાણુજ કર્યું.વીક્રમને મેં વચનજ ધર્યું.બાળક લેલાટે લખ્યું જેહ નરપતીને કહો તેહ;કેહે ધર્મ નવ જાણું અમો, તો ત્યાંહ જઇ કયમ કહેશો તમો; કેહે વિધાતા વચનજ જાય તો મારે નવ ધરવી કાય. ગયા ધર્મ જ્યાં અકળ સ્વરૂપ, મહાન પુરૂષ કોઇ ભારે ભુપ; સ્થાવર જંગમ જેનો વાસ, તેજ પુંજ પુરણ પ્રકાશ,

જડ ચૈતનમાં રમતો રામ, અણું માત્ર ઠાલો નહી ઠામ; પંચમહાભુત ત્રીશાણુમાંતેહ, નરનારી અકલગત એહ પચીસ પુરો ભાવનથી બાર, થીર થાવર છે ઠારોઠાર રાગ દ્વેશ નહી વીખવાદ, પાંચેઈંદ્રિનો જાણે સ્વાદ, પુષ્પ માંહે વાસના જેમ, તલમાંતેલ રહ્યું છે તેમ; પયમાં ઘરૂત કાષ્ટમાં અગ્ન અક્ષુમાં ગોળ રહયો છે મર્મ; પુરૂષ પુરાણ જેનું છે નામ શ્રષ્ટિ કરણી કીરતારે કામ; અનેક નામ નર અનંત; લક્ષ ચોરાશી શરજ્યા જંત જંત, ભરપુર ભરે અન પાણીપુર, નીરમળ નામ નારાયણનુંર જોગી ભોગી ભાખે વેદ. વરણવ કરી શકે નહી વેદ; મોહોટા જોગી તે લે મરમ, તે પાસે ગયા શ્રી બ્રહ્મ.

દોહરો—વિરંચીએ વિનય કરી, જઈ તળાંરયા ચરણ; મેહેર ઘણી પોતે કરી બોલ્યા અશરણ શરણ, કોહો વીધાતા કરમ આવીયાં, કહો અમ સરખું કાજ સંદેહ કોહો તમ મન તણો, રહે મારી લાજ. ખટ દિવસ બાળક જણ્યો તે જાતેછે બ્રમ, અક્ષર સમરાવી પુજ્યા અમો, તાંહાં સુધી લખીયું કર્મ. કહુ કથા કર્મની, ધર્મ વીચારી જોય, લખ્યા અંક છઠી તણા, મટાવી ન શકે કોય. ગંગા વહેજો ઊલટી પશ્ચિમ ઉગે ભાણ; તોયે લખ્યું મટે નહી, માનેસત્ય પ્રમાણ. જનક જનુની સુખ પામશે હોય નવ ખંડ નામ; તેવુંજ બાળક થશે, કરશે રૂડાં કામ, પંચ વર્ષે ઉપવીત હશે, સુખ પામે માબાપ;ને દહાડે વિવાહ મળે, વેદ પુરાણે છાપ.સાતે વરશે પરણશે.મળસે લક્ષધા લોક તે વેળા કઉતક થશે સુખમાં થાશે શોક, ચોથું મંગળ વરશે લાખેણું સુખલાગ, તે વેળા એને મારશે, તારૂ એને વાઘ. પ્રાણ જશે એક પલકમાં, જોઈ રહેશે સહુ સાથ; ઉતપાત વર્તશે એ સમે;સઉકો ઘસશે હાથ;લાખેણું એ લક્ષવસા, ટાળ્યું નવ ટળે એહ, જાઓ વાત સુખે કહો નર્પત આગળ નેહ જે લખાણું કર્મમાંહે, થનાર વાત જે હોય;કોટ બ્રમાંડ મળે એકઠા, ટાળી ન શકે કોય, આત ગર્ભબીંદુ પડ્યું, હાણ વધકે ખોટ, સુખદૂખ જન્મ જરામર્ણ, વરાણુનો મહીમાં મોટ. રોગ ભોગ કે જોગ જુગત; જાગ્રત સ્વપ્ન કે સંચ; ટાળ્યુંતેજટળે નહિ પુરણ કરે પરપંચ અન તોલ પાણી વજન, નેત્ર પલકારાકામ, આયુશ બાંધ્યાએ વીધે, સ્વાસોશ્વાસ દેહહામ; એકવીશ સહસ્ત્ર ઉપર થશે, શોહેઅજપ્પાજાપ દમ વાયુ એહ દેહને, વેદ પુરાણે છાપ. જા જમને જોખમાં ધીરજ રાખી મર્મ;લેલાટ લખાણું બાળકને કોડવશા એ કર્મ; ધરાગુપને ધર્મને કહ્યું તે થયું વિઘાજાણ,કતાંતર માંડી કહ્યું, વીક્રમ પ્રતે વાણ.

ચોપાઇ—એમ કહી વીધાતા ગઈ, વીક્રમને મન ચીંતા થઈ; પરદુઃખભંજનહું કહેવાઉં, સુખ કીધા બાકી કેમ જોઉ, વચન જતેજીવજ જાય; દુખસાગરમાં પડીયો રાય; એમ કરતાં વીતી છે રાત, ઉગ્યો સુર થયો પ્રભાત; પંચમ રાગ પ્રભાતે થાય વૈષ્ણવ જન હરી કીરતન ગાય. તે વેળા ઉઠ્યો રાજન મહીપતીએ વિચાર્યું

મન, હવડાં શી કરૂ વાત, વચ્ચે વર્ષ રહ્યાં છે સાત, ઉઠયો વિપ્ર ઉમ્યામતે દીશ; અવ્રીપતને દીધી આશીશ; તાહરાં દોહલાં દુર જશે. નીરમળ નામ નવખંડે હશે; જીવી જીવજો ડુંગર તણી,વાઘેલાજ વિક્રમથી ઘણી.હું નથી જાણતોતાહરૂ નામ,કરણ સરીખાંતેકુળ કામ,પ્રીતેરાજા લાગ્યો પાય;પાસે બેસાર્યાછે દ્વિજરાય,વિક્રમસેન લખ્યો એક પત્ર,આપ્યોવીપ્રને હાથે તત્ર,લ્યો કાગળ તમે ઝાલો હાથ,હું કહું તે કરજો એક નાથ;તમઘેર પ્રગટયોછેજે તન,હોયજ્યારે વિવાહનોદન;ત્યારેઉજેણી આવજો, મારા હાથઅક્ષર લાવજો;મુજથી થાશે તેસેવા કરૂં,તે વાતેસત્યવાચ્યાધરૂ;મુજને દો તમે એક વચન; મળ્યાપછેપરણાવોતન.મુજને મળ્યાવીણકરો વિવાય,સુક્રિત તારૂ નિષ્ફળ થાય;તેજ વાતનો દોને કોલ.તો જાણું રૂડેરો બોલ. ત્યારે રૂખી કહે સુણો મહારાજ,મારે કયાંથી વીવાકાજ;મુજન વરસ પંચાવન થયાં,તેનોસર્વ એળેગયાં; ઇશ્વરે આપ્યો છે તન, નથી થયા પુરા દશ દન;એ બાળકનો વિવાહ થશો,તે દહાડો કયારે આવશો.કહે રાજા તે આવશે કાલ,એવું જાણી વચનજ આલ; બ્રાહ્મણ પુત્રી ત્રીજી સ્ત્રી સાથ, આપ્યું વચન પંથીને હાથ;જન્મકૃત શુકરીત હારીએ, જાણ કર્યા વિણ પરણાવીએ; વીપ્ર કહે નવ જાણું નામ, તમો સાંભો રહો જે ઠામ,નગર ઉજેણી વિક્રમરાય;અમો મળુ સભાની માંય;રાતદીવસ ને સાંજ સવાર,રહુ બેઠોઅહરનીશ તે ઠાર.હાથ અક્ષરનું લેઇ એધાણ.આવજો નગર ઉજેણી રેઠાણ.એવાં અનેક વચન દાખીયા,વચનમાંહી સુરજ સાખીયા ચંદીપાઠને શાળીંગરામ, ઉપાડાવ્યા કરૂં એ કામ પરસ્પર દેઇ વચન,ત્યાંહાં થકી ચાલ્યો રાજન પ્રધાનપુત્ર જુવે છેવાટ, આવ્યા રાજા ગયા ઉચાટ.શ્રીપત આવે સુખીયા થયા, વ્યાધિ શોક લોકોના ગયા. વીપ્ર ઘેર તન મોટા થાય દિન પુંઠે તો દીન વહી જાય,નગર નારીને હરખજ ઘણો, શોક સમે નીત્યે તે તણો વિક્રમ કરે પોતાનું કાજ,રામ રીતચલાવે રાજ;વરસથયાં એમ કરતાં પાંચ,જનોઇ તણો પછે માંડયો સાંચ. દોહરા—કહે બ્રાહ્મણી ભરથારને. હરખ ઘણોમન આજ;વરસજબેઠું પાંચમું,કરીએ ઉપવીત કાજ. વૈશાખમાશ દશમી તીથી,સત ભીષા ગુરૂવાર;કુટંબ સહોદર સહુ મળ્યા;માંડયો મંગળ ઉપચાર તેડયા વીપ્રજ વીદીયા;કુળ આચારે કર્મ;ગર્થ ખરચ્યાનો જે હતો,ધારયો રૂડો ધર્મ જગત દાનને ધર્મ નીમ,બ્રહ્મ ભોજન દક્ષણાય;રીતભાત પુરણ કરી. આનંદ અંગ નમાય. નાત શિરોમણી વીપ્ર જે, તેને કન્યા એક; તેણે કીધો ચાંદલો; દિધુ દાન વિશેક. ચોપાઇ—ત્યારે પુઠેદીનવહીગયા,સ્ત્રીનેદીવસ અવધકા થયા; વરશપાચ થયા જેટલે,વેવાઇ ઘેર આવ્યો તેટલે;કહયું ઓણવિવાહ કીજીએ.પરણાવીલાવોલીજીએ લગ્ન નીરધારયું સજન મળી, મન તણી તો પોતિ રળી;ત્રણ માસ ઓછાછે તાંહે; વિચાર કરવા માંડયો ઘર માંહે;કોહો ખરચઆવ્યું સરવથી.ખોટો દામ એકઘરમાં નથી.દોહલું છે આપણું વરસુત્ર,લાડકવાયો પરણે પુત્ર;સ્ત્રીનરનાર એકલાગુહકરે;

કહો કામ હવે કેમસરે,કોને જઇને લીજેદાન,જાચો કોઇજિઇજજમાન,એવીવાતમન માંહી કરી,એટલે વાત પેલી સાંભરી.કંથ પોતાને કહી પેર,આવ્યોપથીપરણોઘેર. તેણે કીયો છે વાયેદો;નથી કયો બીજો કાયદો,તમને ઘેર તેડયા છે ત્યાંહ,નગર ઉજેણુ દેવ સ્થળ જ્યાંહ, માટે ત્યાં જાઓ મહારાજ,સઘ આપણું સરશે કાજ;હિવા છે બહુ કપરા સમ,માટે ત્યાં કેમ ન જઇએ કેમ.શામાટે દક્ષણા મુકીયે;વચનઆપનું કાં ચુકીયે દોહરા—એક રાત વાસો રહયોસહસ્ત્રસમરપી મોહોર માટે દાતા જાણીયો; જાવો તમો તે ઠોર;કહે બ્રાહ્મણ સુણ બ્રાહ્મણી તે શું કયાંની પ્રીતઃરાત રહેગળે પડે નહી ધર્મની રીત. નામ ઠાવ નવ જાણીને, પીત થોડી પંથ,દુર વળતીતું કહે તે કરૂં લાગી મનમાં જુર. શું તેને નવ ઓળખું,તેનવ ઓળખે મુજ; તેને વરસજવહી તે બતાવું તુજ. સ્વામી જાઓ જરૂર ત્યાહાં, જ્યાં ઉજેણી ઘાટ, પાટ ઉપડાવ્યે સરસ્વતી, સમ ખાધા તે માટ.ચોપાઈ.—પેલું ખત લખી આપ્યું જેહ, વિપ્રેસાથે લીધું તેહ; માગી સીખને વિપ્રજ ગયો, નગ્ર ઉજેણી માંહે રહયો શીવ ભક્તિ પ્રીતે પુજન સરેષ્ટ પણ પામ્યો ભોજન; દેખી લીલા શોકજ સમ્યો, તે ઠામ ગણવંતને ગમ્યો; સ્વરગ લોક સરીખું ગામ,દુખભંજન નરપતનું નામ, પદ્મની જેવી સહુ પ્રેમદા જે જે આકારે જયોખમંજદા; વશિષ્ટ સરીખાસરવેરૂખી,દેશમાંહી નહી કો દુખી લંકા જેવી કનકજ કોટ, સાગર જે ક્ષિપ્રાઓટ. રામરાજ સરીખો રંગ, ગુણવંતી શ્રી બીજગંગ,માહાકાળેશ્વર પુજ્યા ઇશ.એટલે ઉગ્યો છે જગદીશ હરખે હઇડુ હેતનું હસું, ઇંદ્રાસન દીઠું અવનવું, બત્રીશ લક્ષણા સરવે લોક નહી કોને વ્યાધી કે શોક. સ્ત્રીને ચંપક વરણાં ચીર, સુવરણ કુંભે આણે નીર, નગ્ર ઉદોત રવિનું તેજ, હરિહર ઉપર સહુને હેજ, જ્યાંહાં પુન્ય વરતે અનુદન, ત્યાં કેમ લોપે વેદ વીધન; નગ્ર નીરખતાં વિતીરાત. ઉગ્યો અરણવ બીજે પ્રભાતવીપ્ર સ્નાન ખટ કરમજ કરયું, ધ્યાન આદ્યશકિતનું ધરયું રાજ્ય સમીપે જાય, આસન બેઠો વિક્રમરાય, નાચે અપ્સરા અપરમપાર, વારૂ શોભા વરણુ અઢાર, સભામાં પંડિત બેઠા શેતસાત. વિખાણ કરે છે વેદ વાત; સાધુ સતરશે છેઠામ,ની મેશ નીમેશ સુપે શ્રી રામ. અસત્ય ન બોલે કોય માહામોદક સહુકોને હોય; ધરી વીપ્ર સભામાં ગયો, રાજા ઉઠી બેઠો થયો વિપ્ર જાણીને પુજા કરી ચરણામ્રત પીધું મુખ ભરી; કહો કયાંથી આવ્યા મહારાજ. તમ શેવકને કહો કાંઇ કાજ, ત્યારે વીપ્ર તે દે આશીખ,જીવોરાજ કરોડ પચાસ,પત્ર લખ્યો તે દેખાડીયા રાજાનેસુખ પમાડીયો આ લખનારનુ છે કામ.કીધો વાયદો આણે ઠામ પ્રોઢી નથી કાંઇબીજી પેર;આવ્યો છુ તમારે ઘેર; દીઠા અક્ષર પોતા તણા,વીક્રમસેન મન હરખ્યા ઘણા; કાગળ શીશ ચડાવ્યો તર્ત, બેશવા માંડયું આસન વર્ત; શ્રીમહીપતઉઠીને મળ્યા

નાપ હતા તે સરવે ટળ્યા. સુખસાગર પ્રગટ્યો સહુ પેર,કહોબાળકકુસળછેઘેર; એ અક્ષર તો છે માહરા, પુરૂ મનોરથ તાહરા, રહ્યા પરોણા તમ ઘેર અમો; સેવા રૂડી કીધી તમો;કહો કુશળ તમારે ઘેર, વાત માંડી કહો પુરણ પેર.ચેત્યોબ્રાહ્મણ ત્વરસે થયો શકે રાય માહારે ઘેર રહ્યો;નથી સેવા કરી એ તણી,એ સોહોરો ઉજેણીધણી એતો અનવા હોય ઈંદ્ર;નવલખ તારા માંહે ચંદ્ર, એમ વિચારી ઝાંખો થાય, તેતો સમજ્યો વિક્રમરાય, શું વિચ્યારો રૂદા દુખી, તમ ઘેર અમો થયા છું સુખી, તમ આવે અષ્ટમાશિદ્ધ આજ, મનવાંછિત માગાજી કાજ; સુખીયા થઈ સભામાં રહો, કામ નીજ શેવકને કહો, રાખ્યો બ્રાહ્મણ દઈને માન, અન્નવસ્ત્ર આભુષણ દાન, પુર પત્ય નીત્ય બેસાડે પાસ, વિપ્ર ભોગવે સુખ વિલાસ, દીન ચાલીસ ગયા છે વહી વિપ્રે વાત વિક્રમને કહી, અધીપતીને તેડવા એકાંત, ભાગી મનડા કેરી ભ્રાંત વિવા કીધો કુંવરજ તણો,હરખ અમારા મનમાં ઘણો, તમે દીધાતા કપરા સમ તમવિના પરણાવું કયમ: આવ્યો નોતરૂં દેવા કાજ, મુખે કહેતા આવે છે લાજ. તમે રાય ને હું તો રાંક, નવ કાઢો રખે મુજ વાંક,હવે થોડા રહ્યા છે દન, મહારાજા આપ વિચારો મન. દોહરા—વિપ્ર પ્રત વિક્રમ કહે ગોર કામશું હેજ; માંડી આવું તાહરે, એ મારો ભાણેજ, દુદંભી વગાડાવું દેવના, દોહોદશ વાળું વાટ; સદાવ્રત કરૂ સામટા તજ તું મન ઉચાટ.

ચોપાઇ—મહારાજા પધારો તમો, પાંચ પદારથ પામ્યા અમો; પુરપતીએ તેડ્યો પ્રધાન, મહીપતીએ દીધાં બહુ માન, સમજાવીને કહી સહુ વાત, જુઓ તમારા વતની સાથ, શણગારો જઇ નગ્રનિવાસ રંગાવો તે મોહોલ આવાસ; તરીયા તોરણ બંધાવો ઘેર,કરો વિવા સમજાઇ પેર,અસંખ્ય લેખે ખરચ્યો દામ,કરો જેમઘરનું કામ; એક લક્ષ સુદ્ધા અસવાર,હાથો હુકમ નવલાગી વાર, આપ્યા ખરચ વેગે કરી લક્ષ બેતાળીશ ગોહોરો ભરી. ડેરા તંબુ પોતા તણા, સુખાસન ગજરથ બહુ ઘણા. સદાવ્રત કરો તે ગામ,ચોકી મોકલા ઠામોઠામ,નર શણગારો રૂડે વાટ; ધરમ ધ્વજા બાંધો તે વાટ, અમો તો નોતરે આવશું, સેન સહીત બહુ ધન લાવશું, કહું છું તેમાં ઉણપ હશે; તો તો તમ શીર દંડજ થશે; રાયે શીખામણ એવી દીધ, ચાલ્યો પ્રધાન કરીને સિદ્ધ. સાથે બ્રહ્મ વિદાયજ કર્યો, હસ્તિ ઉપર તેને ધર્યો; અચરત પામ્યો મનમાં બ્રહ્મ, જોજો મહારૂં બોલ્યું કરમ, તે નગર જઇ ડેરા કર્યા, નગર નરપતિ તેથી ડરયા, તે નગર અધિકારી જેહ, નમ્યા પ્રધાન જઇ ચરણે તેહ, ગયો વિપ્ર પોતાને ઘેર, સજન સહુને કહી તે પેર: રાજા વિક્રમ ઇહાં આવશે, સેન સકળ સાથે લાવશે, ઘરમાં ઘરૂણીને કહિ વાત, હરખ્યા માનવ જાને જાત;દેવાંશીના દરશન થશે, પાતીક પંચ જનમના જશે; રાજાજીએ વચનજ ધર્યું, તે પરધાને સરવ કરયુ.

દોહરા—મોહોલ ઘર શણગારીઆં, ઇંદ્રપુરી પ્રત અધ; ધજા બંધાવી ઘરની,સઘળી શોભા સધ, નીશાન ડંકા ગડગડે, શોણીત બાંધિ શ્રષ્ટ; પુન્ય પ્રતાપ પુરણ

કરી, દેવ પુષ્પની વ્રષ્ટ, ગોખ રંગાવ્યાં માળીયાં, મંડપ રચીયો મુલક પુરવતપુર્વસમ કરયું, શોભાએ સમતુલ્ય; ધહમઠ ચોકને ચાવડી, શણુગારયું શુળ ગામ; પડો વજડાવ્યો પુર વીશે, હયો જોઇએ તે હામ; મંગળ ઓછવ સહુ કરો જેમઘેરવિવાહન; વિપ્ર નાતજ નોતરી, ધરમ કારણે ધન, વિવર માટે હણહણે; વાજાવીવીધ જે હે ચાટ; કવીજન જશ બોલે ઘણા, વખાણે ચારણ ભાટ. આણંદ ફેલ્યોઅતિઘણો ઇંદ્રાસન શોભાય; લગન સમીપે આવીયો, મન વિચારયું રાય લખ્યા લેખ ખોટા કરૂં, હઇડે એવી હામ; જીવાડું એ વિપ્રને,તો વીક્રમ મારૂ નામ.વિહારૂ એ વાલનો, લક્ષધા મુકુ લોક; જોઉં વિધાતા શું કરે,લેખ લખ્યો તે ફોક, જાણ્યા ગ્રહ કેમ ફીટે કેમ મરશે એ બાળ; પ્રપંચ રચુ પ્રાક્રમથી, ચુકાવું એ કાળ. છપા—લક્ષ બેતાળીશ ગજ ધજા નીશાને ફરૂકે; વળી મુલતાન નીશાણ, ભાભુકે કાજ ઢુકે; દેઇ દદામે દાવ, ઘાવ દુંદભી હાહાકાર; શેન ઘટા ઘનઘોર, ઘોર સુનાદા નગારે,જેમ અવરપુરે પરઠીયો જેમ અશાડો મેહ અડયો;શામળભટ કહે એ વીધે,વિપ્રકાજત્રિક્રમ ચડયો ચોપાઇ—વિપ્ર ગામ ઉતારા કીધ. નદંનીધ આપ્યા સીધ; શીઆઠીયા રાજા જે જન, હુકમ હશે દસ દન; નીરખ્યાં નરપત લક્ષધા લોક, રઇયત સહુના સમાયા શોક, મહીપતે એક મત આચરી, વજર મેહલો એક પેટી કરી દશ ગજ ઉંચી દશ ગજ સગી પહોળી દશ ગજ સહુને ગમી; પવન પ્રવેશ માંહી નવ કરે, જીવ જતાં કીડી કયમ સંચરે. એવી લોહ તાણી કોટડી, પુંઠ વજરના પંડ જડી; ચીત્રામણ કીધું અનુપ, ખરચે દાન ઘણેરા ભુપ. સોનેરી તે કામજ અડયાં; મણિ મુક્તાફળ હીરે જડયાં,બાંધ્યા ચંદરવા ચોપાસ,કીધું લાયક લીલા વિલાસ.એવી વીપરીત કીધી વાત; ફરયા કોટ શીરામણ સાત; એક એક કોટી એક લાખ, મુક્યા લખપતી તે સાખ ઓછવ; મંગળ વરત્યો ઘણા, દિન આવ્યો તે લગનજ તણા; ભોજન કરે છે બહુ ગામ, વાજે માદલ ઠામે ઠામ. વિક્રમરાયે માંડયો જંગ; કીધો ગરબ રચ્યો બહુ રંગ; શાત ગાઉ ફરતા રખવાળ, જેને કર આયુદ્ધ મહાકાળ; પશુ પક્ષી કે માનવી જાત, પુરમાં આવી ન શકે તેહ. ઠામ ઠામ પરવરીઆ જોધ, દીની શીખામણ પ્રીતીબોધ, રાત દીવસ ચોકી કરનાર, કેટલાક માહે કેટલાક બાહાર; મુકી ગોકી ઘાટે ઘાટ, કોઇ પેશી શકે નહી વાટ, એવું ડાહાપણ એણે કરયું. પણ તેણે કારજ શું સરયું કોટ ઉપાયે એ શઠ કરે. "પણ" આવરદા ખુટે નીરચે મરે, કોટ ઉપાય કરે તે સરવે હોશે, લખ્યા લેખ કોનાં નવ મટે, તલ ન વધે ને જવ નવ ઘટે; ઉપાય સરવે આળ પંપાળ, અજીત માયા છે કો કાળ. એમાં નવ ચાલે કો તણું, કરનાર વસ્તુ જોરાવર પણું; રાજા ધર્મવંત દ્રઢ ધીર. પરદુખ ભંજન વિક્રમ વીર. ધીરવીર મરમ ઉપર ધરશે, હનાર વાત છે તે તો હશે, ડહાપણ કર રાજા તાહરૂં. કાળ કહે ખાવું માહારૂં મહિપત એકલો ચેને મન, કો નવ જાણે અન્ય, જીતું કાળને કહે

રાજન, કરૂ પેર સમજીને મન કર કુળ આચરી રિત, પરણાવા ઉપદ બોહોળીપ્રીત એમ કરત વરઘોડો ચઢે, નીશાન ગાજેને ગડગડે. સાબેલા જ્યાં વીક્રમરાય,તેની શોભામાં શું કહેવાય; રીદ્ધિસિદ્ધને ઉણુમ કશી, માહાલક્ષ્મી જ્યાં વિક્રમરાય, તેની લોક હરખે છે બહુ મુખે બોલેછે સહુ; કો કહે રાંકને હાથ રતન, કો કહે વાસવ એહ વતન; કો કહે એ કયમ છાજશે, કો કહે ગુણ ઝાઝા ગાજશે; કો કહે કહે કાંઇ વિઘ્ન થશે. ક્રીડી મુખ કોળુ કયમ હશે,કોને હરખ કોને શોક; પેર પેર બોલેછે લોક વર તહતીબે તોરણ ગયો; સાસુને તે ઉલટ થયો પુંખણુ નાતની રીતે કરી, બેશી માહારે કન્યા વરી; ઉલટભેર વીતી છે રાત, ઉગ્યો રવી થયો પ્રભાત; વિષ્ટવેદીઆ બહુ, આશીવાદ દે છે સહુ.

દોહરા—સહુ સજ્જન શું બોલીઆ, પોતે વિક્રમરાય; લોહ કોઠી છે વજરની ચોરી રચો તે માંહ. ભુત પ્રેત વ્યંતર વીધી, જક્ષ ક્રીનર કહેવાય ડાકયણશાકયણ શીકોતરી, દ્રષ્ટ તેની નવ થાય કનક કળશ ચોરી રચી સવળી સોભાસાર; જગન કરો ત્યાં જાગતો ઉપર ધ્રત નીરધાર વર કન્યા માંહી બે જણાં તેનાં માતને તાત; એક વીપ્ર માંહે વદિયો, વેદ શાસ્ત્ર વિક્ષાત. ઘડ લોહનોછે હરશગજી, પેસવા વસમી વાટ; પ્રવેશ નહિ જ્યાં પવનનો, વીકટ ઘણો એ ઘાટ.તરવરી જોદ્ધ પાછળ રહ્યા, સત ગાઉ સુધી જાણ; ધરી ખડગ દ્વારે રહો વીક્રમવીર સુજાણ ધરયું ધ્યાન વૈતળનુ, ખડગ કોયલું હાથ બેઠા વીક્રમ બારીએ, સમરી હરશીધ માત. પેહેલું મંગળ વરતીયું, બીજુ ત્રીજુ હોય; લખ્યું જે લેલાટમાં; ટાળી શકે ન કોય; ચોથું મંગળ વરતતે જાયો વિધાત્રાય લાગે; ચંદરવે ચીત્રામણે, આલેખ્યો તે વાઘ; શારદુલ નવ હાથનો મોહોટી જેની મુછ; વિકરાળ દાઢ કકડાવતો, શીર ઉપર છે પુંછ; દીઠોસ જીવન દુરરતિ, દીધી ધશીને ડોટ;વર ઉપર ટુટી પડયો, કરી કારમી ચોટહાહાકાર સઘળે થયો, વિક્રમ આવ્યો શરણ; વાઘ અલોપજ થઇ ગયો તે વર પામ્યો મરણ મહાર કોઠીને પેશીએ તોએ ના મેલે પ્રત્ય; જોતાં હરખ સમી ગયો, તેવેળાએ તરત ચીત્રામણ જોઇશું;રાજાએ વસીઆ હાથ; સુખ ફીટીને દુખ થયું સોકાતુરસહુ સાથ, માત તાત મુરછા થયા પ્રગટયો સહુને સોક, વર્ણ અઢાર વ્યાકુળ થઇ ત્રાહ ત્રાહ કરે લોક જેવો હરખ ઓછવ હતો, જેવો ફેલ્યો તો રંગ, સ્વેત શામે થઇ ગયું, મનુષ્ય થયાં મન ભંગ પોહોર એક સહુ કળકળ્કા, જેની જેવિ પ્રીત વીપ્ર કહે વેગે કરો મનુશાચારી રીત. અગ્નિ દાવ દો એહને, આણો હઇડાધીર. વિવિધવાત લોકે કહિ, નરખે વિક્રમ વિર. છપો—કો કહે આવ્યો તાવ કો કહે પ્રીછી વળીયો; કો કહે કરડયો નાગ; કો કહે વાસીચસીઓ; કો કહે વાગ્યો રોગ, કો કહે મારીમુંઠ કો કહે લાગ્યું પાપ, એમ લોકો પડીઆ ભુંડ; ઇશ્વિર માથે લે નહી, જગત તણોમહીમા જુઓ; શામળભટ કહે શાક્ષી એ મોત આવે નિશ્ચે મુઓ. ચોપાઇ—મુઆં કોઇ

નવ આવે ઘેર, પરીવાર કેહે કરો એ પેર; સમશાન લલીતાએ, અગ્નિદાધ એને દીજીએ; હો કહે રાંકને આવ્યું ધન, તો કયમ જીવે એનો તન; રતન રાંકને છાજે સાચુ ન કોહેતો મારા સમ, કો કહે એતો ભોળો બ્રહ્મ; કો કહે એનાં કુડાં કરમ, રાજા ના આપત એવડું ધન, તો એતો નવ મરતો તન. જો ભુવન નાવત ભુપાળ, તો જીવત બ્રાહ્મણને બાળ; તેડયો રાય બ્રાહ્મણ હારીયો, વિક્રમે વિપ્ર મારીયો;એહ બાપડો બ્રાહ્મણ રાંક;એવડો વિક્રમનો છે વાંક; ઉંડળમાં કયમ આવે આમ, વેળુમાં કયમ ચાલે નામ અગ્નિમાં કેમ ભાથ ભરાય; સાગરને કયમ નરથી તરાય. મેરૂ માંથે કયમ ઉપાડે, અપગો કયમ આકાશે ચડે,અહિ કયમ લેવાએમણી એ અલખત પામ્યો અતી ઘણી;રાંક હાથ રતન કેમ રહે,કુડા લોક તે કુડુ કહે;હાલે જીભ તે પીંપળ પાન, તે રાજા સાંભળે છે કાન.એ અકરમી બ્રાહ્મણ આપ,બ્રહ્મહત્યા રાજાને થાપ, એમ બોલના વાગે બાણ,છાંના છાંની વદે છે વાણ. કો કહે એ સતવાદી ભુપ, રામચંદ્ર સરીખુ રૂપ; એતો હત્યા આપે આપિ, પાપી બ્રાહ્મણ કેરૂ પાપ; શું મુખ લેઇ રાજા ઘેર જશે, કો કહે કાંઈ અનરથ થશે; બહુ મુખે વાતો સાંભળી પુર્પંત રહયો પરજળી; શોક મનથી છોડીયો, સબ કોઇએ બાંધવા માંડીયો. વિક્રમશેને વીચારયું મન, તજ્યું આપ નિંદ્રા જળ અન્ન; ધીક્ક ધીક્ક એ મહારો અવતાર, ધીક્ક ધીક્ક સુત ભંડાર. ધીક્ક ધીક્ક જીવિત ધીક્ક એ રાજ, હવે પ્રાણ રાખું કુણ કાજ; પરદુઃખભંજન નામજ ગયું હવે મુજ દઈવિત શું રહયું, બાળકને સજીવન કરૂ નહીતર હું સાથે મરૂ; હીમત ન મુકુ ઘાલું હાણ, ઇશ્વર કરે જો મારૂ કામ;રાજાએ જોડયા બે હાથ; બોલ્યો તેના સજ્જન સાથ.પુત્ર સુંપો મને રૂડી પેર,સુખે બેસો તમારે ઘેર વચન પ્રમાણ માહરૂ કીજીએ, હું કહું તે કરવા દીજીએ; કોઇ બોલ્યો રૂડો રૂખી.મહારાજ કાં થાઓ દુઃખી;તે તો આપી રૂડી જાગ, અમ અપરાધિનું અભાગ્ય; તેં તો વાળ્યો આડો આંક. કરમ અમારા કેરો વાંક, મહારાજા મોહોટા દાતાર એમ લખ્યુ કરમે કીરતાર; તમે જાઓ ઉજેણી દેશ કાં દુઃખ પામો છો નરેશ. રાજા દુખ કરો એ તાજ, રામવત ચલાવો રાજ હવે અમો રહીશું નહીં બાહાર; પ્રાણ તજીશું નરને નાર સાચો પુત્ર તણો છે શોક, બીજુ મેહેણુ દે છે લોક, ધારણ આપી ધીર, બોલ્યો રાજા વિક્રમવીર, તમો મનના તજો ઉચાટ, વરશ એકની જુવો વાટ; પેટ ચીરી કસ્તુરી ભરી મલરવજીત શુભ કીયા કરી કાષ્ઠ પેટીમાં રૂની જાળ તેમાં તે પોઢાડયો બાળ; દીધું તાળું જતને કરી, ઉપર મોહોર પોતાનિ ધરી,એક સહસ્ત્ર મુકયા રખવાળ, સાચવજો પેટી એ બાળ, એક વરશમાં ન આવું અમો, ત્યારે પેટીછોડજો તમો; પછે હોય જે કુળનો ધર્મ; તમો તમારૂ કરજો કર્મ. પોતાના પંડીત પ્રધાન, ઘેર વળાવ્યા દેઈ માન; રાજ ચલાવજો રામજ તણું, પ્રજા સુખ

પામે જેમ ઘણું; એક વરશે અમે આવશું મંત્ર સજીવનનો લાવશું, આસોપાલવ જુગતે ઝાડ, પેટી બાંધી તેહની ડાળ; વળાવ્યા સહોદર સર્વ,તે વાતે મનથીમેલ્યો ગર્વ.સદાવ્રતનું કરયું ત્યાં કામ, બાંધી ધજા તે ઠામ દોહરા—જીવાડુ જાચોતાહરો, મુર્છા છે એની દેહ, સજીવન થાશે સવછરે જેમ દુધે વુઠે મેહ હરશીધી પ્રતાપથી થાસે પુરણ કામ;મહાકાળેશ્વર મહાદેવજી કરશે રૂડા કામ.ચોપાઇ—રાજા પુર્વપંથે જાય, જ્યાં છે જાંહાંનવી ગંગાય; તરણ તારણ ત્રીલોકજ તણી.ત્યાં ચાલ્યોઉજેણી ધણી. કામ થસે તો દુધે મેહ, નહીતર ત્યાં જઈ પાડુ દેહ. સદગતી મુક્તી મારગ સુખ, ના કહેવી પડશે નહી મુખ; એમ કહી ચાલ્યો રાજન, હઇડે હરશીધ કેરૂ ધ્યાન; ફરતે ફરતે દીન બહુ થયા, અંધાર વનમાં રાજા ગયા, ઉષ્ણકાળ અગનીની ઝાળ થાય ખરા મધ્યાનજ કાળ; અણવણુ પાગ તરપાતુર નીર; કોમળ કાયાશુદ્ધ શરીર. એક વડ મોટા ગંભીર, ત્યાંહાં જઇ બેઠો વીકરમવીર; તે વડ હેઠળ મોટા રાફ; ત્યાંથી નીહળ્યો મણીધર સાપ;તે રાજાએ દીઠો દ્રષ્ટ, ત્યારે મનમાં પામ્યો કષ્ટ; આ વીખધર ડસે તેન આપ, પરકે પ્રાણ ન જાય પાપ. એમ કહી ચાલ્યો જેટલે,કઉતક એક થયું તેટલે; તેહ સર્પ ન વાચા થઈ, વીકરમ આગળ વાણી કહી;ભાઇપંથી તું ઉભો રહે, સુખ દુખ કેરી વાતો કહે, ઇશ્વર આણુ ડસુ નહી અમો, સુખે પાસ બેસોજી તમો; દુઃખની વાત કહેવા આવીયો, ત્યારે તું પંથે ચાલીયો.મેંતો કપરા ખાધા સમ, માહારી પાસે ન બેશો કયમ,સુણ્યું વચન તે સર્પજ તણું રાજા અચરત પામ્યો ઘણું; દુખ સાંભળીને ઉભો રહયો, એક બોલ અધિપતે કહયો. કેહેરે ભાઈ તાહારે શું દુખ, ઇશ્વર તાહારી ભાગે ભુખ; શું તાહારે દળીદ્ર ઘણું,પલ્લુકરવું પુત્રજ તણું;શાસરવાસ્તા કરવા દીકરી,કે લીધું કોણે ધન હરી. કે ડુબ્યાંતાહરાં વહાણ, કે દેશપતી માગે છે દાણ; કે માથે લેવી છે મોટ, કે વેહેપારમાં આવીખોટ ઉતાવળો થઈ દુખ કહે મને; જગત માત સુખ કરસે તુને, કહે નાગ મારાકરમના ભોગ, મહારા દેહમાં પ્રગટ્યો રોગ અગ્નિ ઝાળ ઉઠે છે અંગ, રહેવું ન ગમે, કોને સંગ, લક્ષ વીછીની વેદના જેમ; રાત દીવસ અગ્નિ છે તેમ; મહા રોગ પ્રગટ્યો છે આપ; પુર્વ જન્મનાં પ્રગટ્યાં પાપ. પાપે રોગ પેદા થાય છે,પુન્યે સઘળાં દુખજાય છે, તેહ તાહારી હું ભાગું ભ્રાંત, એક ઘડી બેસો એકાંત, દાવાનળ સરખું છે દુખ મારે સુજનેકર તું સુખ વડા માણસ દીસે વિવેક. તુજને પ્રશ્ન પુછું છું એક, દુખ ભંજન છે સાહસ ધીર, કાને સાંભળ્યું વિકરમવીર, ઉજેણી નગરીનું રાજ નીત પ્રતે કરે છે કાજ; કહે તે સાચું છે કે જુઠ,બેસ ગમે તો કે ઉઠ, એહ સંદેહ પુછુછું તુને, જાણો તેવું કહેજો શુંતે; વિકરમનાં સહુ કરે વખાણ, તે સાચુ કે જુઠું જાણ, માહારૂ દુઃખ ભાગે કહેવાય, વખાણ સાચાં કેવાં થાય, દુખભંજન ખોટો કે ખરો જેવું જાણો તેવુ ઉચ્ચરો. દોહરો—વાત સુણી વીસ્મે થયો, પોતે વીકરમ રાય દુઃખ

ભાગ્યા વીણુ નાગનુ, માર્ગ કેમ જવાય, કહે પંથી તુ નાગ સુણ, તાહરા દેહમાં દુખ, તે વીક્રમથી કયમ થશે, સેહેજ વાતમાં સુખ. સુખ શું વછહુ વીકરમ કરે, કે શું ઓષડ પાય, જંત્ર મંત્ર અઉષધી, તેથી કયમ સુખ થાય, નાગ કહે પંથી સુણો, વીકરમમાં વીધા હોય, નોળી કર્મ નરપત લહે, કળી શકે નહી કોય, બોહોતેર કોડા નવ નાડીઓ. અમરૂત વીખના જેહ, મહીમા તે મહિપત લહે, તુજને કહુ છું તેહ બીરહ રાખે જો બોલનો પ્રીતે રાખે પાસ, સુખ થાશે સંક્ષેપમાં, આપે ઉદરે વાસ, પ્રીતે રાખે પેટમાં અમરત કોડા જ્યાંહ, તો સુખ થાય શરીરમાં, એકઅરધ ક્ષણ માંહ. રોગ વધે તે રાયને આખર પામે મરત્ય. માહારો રોગ તે નીસરે, તે વેળાએ તરત,મળવા ઉપર મનકરે શરીર માંહે સાપ;એવો કુણ અભાગીઓ,અતી દુઃખ પામે આપ. ઉંઘ વેચી ઉજાગરો;કુણકરે એ કામપરદુઃખભંજન લોક કહે વિક્રરમનરનું નામ ભુખ્યો તરશો કો ભાટજન કે કોઇ ભીક્ષુક જન;અન્ન અપાવે તેહને, મેળવ મનાવે મન કોડ પુરે કવીયો તણા,તે ગુણ ગાથા ગાય;કીરતી લહેર સમુદ્રની;હહો હશાએ જાય ભાગે દુખ કયમ ભુપતી માગી કયમ લે મોત, ગરજુ ઘેલો જાણવો, જેવો બાળે બોત. દુહ વાલો મહા મુને રણમાં વસુછું રાંક અને કયમ અળખામણો, વખત આડો આંક. ચોપાઇ–રાજા બોલ્યો કહે મુજ કામ, નરપતી વીકરમ મારૂ નામ, દુઃખભંજન દાતા તે;અમો,જે ગમે તે માગો તમો; રહયો નાગ એહવું સાંભળી વીપ્રીત વાત કુડી મનકળી; કહુ તુજને કેટલું એ કથી, હું વિકરમને ઓળખતો નથી; પ્રગટપારખું તેહનું સુખે, ના અક્ષર બોલે નહી મુખે. અહંકાર ઉપર નહિહેત,ના અક્ષર ભણી નહી નેટ ઠીકઠાગ કરે છે તું દીલમાં જાણું છું હું મહારા મનની પુરે હામ,મહારે મન તે વિકરમ નામ; વીકરમ હોય તે પુરે આશ, આપે ઉદર મધે વાસ. વચન સાંભળી રાજા રહ્યો, અદકો ઉલટ મનમાં થયો, મહિપતં વીકાસ્યું મુખ,પેશ ભાઇ જો થાયે સુખ, તહારે મન રૂડું ભાવશે,કાયા શા કામે આવશે,પંચમાભુત મળમુતર ભાર,અસ્થિર ઉપર શો અહંકાર, એ બે મનમાં હરખ્યા આપ; વીકરમ ઉદરે પેઠો સાપ; દેવાંશીની અમરૂત દેહ; રહયો નાગ સુખ પામી તેહ; સર્પતણો તો સોકજ ટળ્યો.રાજા પુર્વ પંથે પળ્યો;દીન ઊપર દિન વાહિ ગયો, રાજા ઉદરે રોગજ થયો. વીખનું રૂપ ને વીખની જાળ, કાયામાં જઈ બેઠો કાળ; અંગે બ્યાધી, બ્યાધી ઘણી,દુખ પામ્યો ઊજેણિ ધણી, દેહનાં ચૈતન સર્વ ટળ્યાં; વધ્યું ઊદરને અસતજ ગળ્યાં; ગયું વાન તેજ રૂપને રંગ,કષ્ટ થયો કાયાનો અંગ મહાભયાનક રૂખાણી દેહ,નયણે ચાલે જળ જેમ મેહ, ન પચે અંન ન ભાવે નીર, સ્થિર થયું તે શીત શરીર. વેહના તે લક્ષ વીંછી તણી, તેથી બ્યાધી રાજાને ઘણી; તોયે રાજા પંથે જાય, આવ્યો સહાક્રાંતિ નામી માંય પડયો વાટમાં અંગ બેવડું,થયું ઊદર ગોળી જેવડું;ચઊટા વચ્ચે પડયો

છે ધર્ણુ, મીચ્યા નેત્ર હલાવે ચર્ણું નગ્રવાસી મળીયા લોક.દેખી રાયને પામ્યા શોક, તે નગ્રીનો કો એક ભુપ,મહેંદ્રવછ તે નામ સ્વરૂપ,સદાવ્રતિનું રાજ તે કરેત્યાંઆણુ વિકરમની ફરે;સેવકે જઇને કીધું જાણુ,મહેંદ્રવશ શું બોલ્યા વાણુ; કો એક પંથી આવીઅડયો,દેહ રોગમાં છે ત પડયો. અંગ બધું તે પીળું થયું, ચૈતનજ્ઞાનદેહમાંથી ગયું; પડયો આવરદા પુરો કરે,મુઓ હશે કે વાણુ મરે.તેવું રાજા સાંભળી રહયો, પ્રતિઊતર પાછો નવ કહયો; તે રાજાને બે દીકરી, કુંવારી નથી તે વરી; નવ સત વરશ નાની સાર, મોટીને થયાં છે બાર; નથી પુત્રી રાજાનિ દેહ. લાડકવાઈ બેટી બેય;નાની અતિ સુંદર રૂપ. જીવ થકી વ્હાલી છે ભુપ. સુણી વાત પંથીની જેટલે કુંવરી બે તેડી તેટલે;બેહુ તણા ને ઝાલ્યો હાથ.પીતાકહે પુત્રીને વાત,બસો ઊછરંગે સાચુ કહો. જેવું જેના મનમાં લહો;સાચી વાતનો દંડજ માફ, કહો આપકે કરમી બાપ. આપ કરમી કુંવરી હોય જેહ,મારી પાસે બસો તેહ;બાપ કરમી જેહોય રંગ, તે આવી બેસો ઉછંગ.મોટી કન્યા કહેછે આજ,હુતો બાપ કરમીમહારાજબાપને કરમે રાજજ કરૂં નવનવા શણગારજ ધરૂં.જે જોઇએ તે તમે આપશો,રૂડે ઠામે પ-રણાવશો;હુંતો એવી જાણું વાત,મારે કર્મ તે માહરો તાત. વડી કન્યાએ વાણી જે કહી.હેત કરી ઊછરંગે રહી,લક્ષ કરોડ વરાં કહુ આપ; મારે કર્મ તે મારો બાપ.

દોહરા—બોલી ન્હાની બેટડી,સાંભળ ઘેલા બાપ,તાહરૂં કર્મ તે તુજ કને માહારૂ કર્મ તે આપ. સહુને કરમે કરી, વશ વરને છે લોક; સુખ દુઃખ પામે છે કર્મથી, ડહાપણ હરખને શોક, મન અહંકાર મુરખ કરે; મુજથી સઘળું થાય; તેતો જુઠું જાણજે;આપ કર્મથી ખાય,પિતા અલખ મુકે ધણિ,કર્મહીણ હોય પુત્ર;ધનવીનાના તે રહે, ભીખ માગતા પુત્ર. પીતા હોય અભાગીઓ,તાલેવંત હોય તન; હાથી ઘોડે તે ચડે આપે સદાવ્રત અંન.ચોપાઇ—કરમ રંક રીધ પામે રાજ, કરમે,દુઃખહારીદ્રતા જ; ચઢીરાય સાભળતાં રીશ, પગની જ્વાળા લાગી શીશ વનીતા બોલી જેહ વ-ચન ચડી રીશ ખીજ્યો રાજન; વળી પુછું બચારજ વાર, તેનો તે ઊતર એ ઠાર. બોલ સાંભળ્યો બેટી તણો, કરોધે રાજા ભરાણો; તેડયા સેવક કહે રાય; પંથી પડીયો ચઊટા માંય. તેને લાવો વેગે કરી,પરણાવો નહાની દીકરી,જોઉ કર્મ એશું ભોગવે. રાજરીધી કેવી ભોગવે,મારી બેઠા લોપે આણ;પ્રાજે કરૂં હું તેના પ્રાણ;બ-જાર સેવક આવિયા, પંથી તેડી લાવીયા. રોગીપંથી પડયો તો જેહ. રાજસભાએ આણ્યોતેહ,ઊદર મોહોટું વિકરાળ સ્વરૂપ;તેદેખીને હરખ્યો ભુપ.વીપ્ર તેડીને આજ્ઞા દીધ. ગુરૂજી કામ કરો તે સીધ; કંઠે આરોપા વરમાળ,રોગીને પરણાવી બાળ.ઊ-જડ આપ્યો રહેવા ઠામ. આમાં કર્મ શું કરશે કામ;કહે કુંવરી સાંભરે તાત, કર્મ તણિ નવવાત,મે પરણ્યોતે ઇશ્વર એહ, શેવા કરૂ મન આણિ નેહ; વડિ એક [illegible] બેણો લાવ, હું નાર એ નરપત નાવ મારાં કર્મ જો રૂડાં હશે, રોગિ મટીને [illegible]

થશે; એવું કહી આવી નીજ ઘેર,પીયુનાં શેવા માંડી પેર. મહિપત ક્રાયનો ન હોય મિત્ર પક્ષી કાગ તો નોહે પવિત્ર, વિક્રમને નહિ શુદ્ધ કે સાન; નહી દેહમાં ચૈતન કે જ્ઞાન; પાત્ર ઉષણોદકથી ભરયું, કંથ શરીરે મરદન કર્યું; કરી શુધ કાયા તે તણી, સુખ પામ્યા ધણીયાણી ધણી;નિંદ્રા આવી નઇણે વહી,એટલે જામ નીશા એક ગઇ અળો દીપક તેણે ઠાર,સન્મુખઆવી બેઠી નાર; મનુષ્ય નાનુ બીજું નહીં કોય,એટલે એક ત્યાં કૌતક હોય.વિકરમ મુખ વિકાશી આપ,નીકળ્યો પેટ થકી તે સાપ;અરધો મુખમાં અરધો બહાર, તે નીરખ્યો રાજાની નાર, સ્ત્રી અચરત પામી જેટલે. બીજો સર્પ દીઠો તેટલે;વરહરમાંથી આવ્યો એક,બીજો ઉદરેનાગવિવેક;પરસ પેરેબેહુની-રખીયા,પનંગહેડામાંહરખીયા;વાતો કરવા માંડી મન, બાલ્યા નાગ ઘરનો અનુમાન

દોહરા—ઘરનો સાપજ બોલીયો,ઉદરની પ્રત્યે વાણ; વિકરમને દુઃખ દે ઘણું, મુરખછે તું અજાણ. રાજા વિકરમરત્નએ, પરદુઃખભંજન હાર; મારી નાંખે શેહેજમાં; ફટ ઘેલા ગુમાર. કરોડ બ્રહ્મહત્યા થકી,કરેછે કુડુકાજ;પરદુઃખભંજન ગુણકર્મ વીકરમસેન મહારાજ. તું જીવીને શું કરીશ. પાપ કરીશ તું પુર; એ સત્યવાદી સોહામણો, નારાયણનું નુર. નિકળ ઉદરએના થકી;જો માનેમુજ વાત; રાજા દુઃખ પામે ઘણું.એતો માહાઉતપાત.બીજો બોલ્યો દીસશું,ઉદર તણાજે નાગ;જામારગતું તાહરે;નથી.વઢવાનોલાગ,ચડયોબોલેમુખમાહરે,મેંવરત્યું તારૂં મનતું નથીએબોલતો બોલે તાહરૂ ધન.લક્ષ્મી તુજ હેઠળ ઘણી;જ્યાં રહે છે દરવાસ,તે છાંડી જા દર વિશે; તારે શાની આશ;ધન દેતો નથી કાઢવા.રેહેઉદર નીશ દિશ;મળે તાહરો ભોમીયો, તોડી નાંખે શીશ. આણી તેલ ઉનું કરે, રેડે તુજ દર માંહી; છો ધન અનગળ નિકળે, જે છે તુજ દર માંહી;કોઈ પાસે હોય તો શીખવું, અને રેડાવું તલ માંહેથી લક્ષ્મી નીકળે, મળે એ રૂડો મેલ; ઘરનો સર્પજ બોલીયો; આણી મનમાં દાઝ,નથી વૈદ તુજને મળ્યો, ત્યાંહાં સુધી તું ગાજ; આણે કડવિ કોછશ, તક સંગાથે પાય, કટકા થઈ તું નિસરે, ભવની ભાવટ જાય. કામ તે ઘડી એકનું તક કોચકી તરત, પાય તો પાજે કરે, પીધેથી પામે મર્ત. જાય જાતે એવડે પ્રગટ કરેછે છીદ્ર, તે તો દુખ પામે ઘણું; ભાગ્યનિધી જે ભદ્ર.

ચોપઇ–માંહે માંહે વઢીયા નાગ,તે તોસ્ત્રી એ જોયો લાગ,એકનાહારી તે દરમાં ગયો,એક ઊદ્રરે ઠેકાણે થયો,એમકરતે થયો પ્રભાત,સ્ત્રીએ વીચારીવાત, ઓળખ્યો રાજા રૂડીપેર, ઓષડ બેનાં કાઢયાં ઘેર, શ્રવણે સુણ્યું તું જેટલું. સ્ત્રીએ તરત કર્યું તેટલું; રેડયું તેલ તાતુ તે તણું; કહાડયું ધન અનગળ ઘણું, પછે કર્યું જે આષડ નેટ, રેચ લાગ્યો પુરહંર પેટ;રાજાનો તો રોગજ ગયો, સહજ વાતમાં સુખીઓ થયો શુધ કરયું તે ને શરીર, વીશ્રામ પામ્યો વીક્રમવિર;કટકે કટકેનીકળ્યો સાપ.અધિક સુખ તે પામ્યો આપ,નેત્ર ઊઘાડી જોયું દ્રષ્ટ, ક્યાથી સરવે ગયું કષ્ટ; પાસે બેઠી

દીઠી નાર, જોબનવંતીરૂપ અપાર કર મીંડળ ચુડાવરમાળ. કંકર દોરો હાથે ભાળ, સદાવ્રતભંગ કરૂં માહરૂં; હુમુખનવ જોઉ તાહરૂં; તું તો સ્રી તે કોણુજ તણી,પુછે એમ નગ્રનોધણી; કંથ તાહરાનું કહે તું નામ, મુજ સાથે શું તાહરે કામ; એકાંત સેજ્યા બેઠી કયમ. સાચું ન કહે તો મહારા સમ.

દોહરા—નારી બોલી તેહશું જોડીને બે હાથ. માંડીને પુર્વ કથા કહી, સ્વામી ને સાથ,મહેન્દ્રવછની દીકરી, પુછો પિતાએ મર્મ; કોડવારને લક્ષવશા, મેં વખાણ્યું કર્મ,કર્મ વખાણુ કર્યા થકી.દિધું કન્યાદાન;સેવાકારણુસજ થઇ,દાજી મુજને માન. રાયજી સનમુખ હું હતી, પોહોડયાતા તમેરાય; નાગનીજ ઉદરથકી, વળી ઘરથી નીકળ્યો એક,માંહામાંહે તે વઢયા, વચન તણોવીવેક;કહ્યું એક એકનું મેં કરયું તુરતજ રેડયું તેલ. ધન આગળ કહાડીયું, મહાલક્ષ્મી વત મેલ કડવી આણી કોચલી, પાઇ તક્રસ પ્રિત. રનંગ તો કટકા થયો,રૂડીએતો રીત,નાગ નામ ઓળખાવિયું, ધર્મ ઘોરંધર વિર;મારે કરમે હું વરી, વટહથ વિક્રમ વિર. એ હકીકત માહરી, દીન રાવળીદાસ; દો આજ્ઞા મસ્તક ધરૂં, ખરે ખરી એ વાત.

ચોપાઇ—ફટફટરે નમેરિ નાર, કીધો અન્યાય તેં અપરંપાર:ઘરમાંનો હતો જે સાપ દુખ સાપનું જાણિ આપ, તેને શા માટે મારીયો. હું જીતિ બાજી હારીયો, બીજાયે ઉદરે રાખીયો, નારી તેં મારી નાંખીયો. પરદુઃખ ભંજન મારૂં નામ; તે મિથ્યા કરૂં એ કામ. કામ વણુસાડયું તેં માહરૂં, મુખ નવ જોવું હું તાહરૂં. નાગ તણા કટકા ધર્યું, પાણી પખાળીને શુદ્ધ કર્યા; બીજો તેમથી બાન્યો તેહ, તેને કંડીયે ગાલ્યો જેહ, બે રહે તુંનો વાંશીએ;હું કાવડ લેઇ જાઉં કાશીએ નાગને જઇ પધરાવું ગંગ, પછે સમરપુ મારૂ અંગ, એમ કહી નીકળીયા રાય, કરગરી કામની કેડે થાય, પરદુખભંજન છો મહારાજ મુજરંકની રાખો લાજ, મુલ ખરીદ દાસી તાહરી, તમારી ગત તેવી માહારિ;માહરે બીજી શીછે આથ,દેહ સમરપુ સ્વામી સાથ.કાંઇકિ પ્રતાપે કહી માહરાજ રાજ વિક્રમને વરી પરલોકોની પુરો છો આશ મુજને તે કેમ કરો નારાજ.મુકી જાશોપંથ પ્રમાણુ. તો નિસ્ચે છાંડું હું પ્રાણ,તેહત્યાં બેસે તમ શીશ,દુભાસે ઉમીયાપતઇશ ગંગા માંહે પાડશું દેહ,નો તે દુધે ઉઠયા મેહ. જન્મ મરણ જોખમ દાખીએ, મુક્તિપદાર્થ તો પામીએ, હીન બોલકામનીએ કહ્યા દેવ રૂપને આ વિદયા.દોહરા–કાવડગ્રહીને કામની,કોંડગ્રહીનેકંથ, પોહોરરાત રહી પાછલી,પળીયાં પ્રોઢે પંથ એટલે એક આવિનાગણિ, ગાય માટેરે ભાગ.બીહીશનહી તું બાળકી, બેશી કરી આ ઠામ, પંથી પુછુ તુજને, માહારે તાહરૂં કામ. તુજ સખો તુજ જેવડો, તાહરિ શોભા સુત્ર; વિક્રમ નામ તેણે કહ્યું, પેઠ ઊતારે પુત્ર. પેઠ ઊતારો પુત્ર પેટ રોગ તે પુત્રને, અગ્નિ ઊડતો અંગ; તેડી ગયો સુખ કરી રાખ્યો સંગ હું તો તેની માવડી તે તો મારો તન; એવા પંથી છો તમો, ફરી-

પત રૂઠે. મન. તે સુખીઓ કે દુખીઓ, કે મ્રત જીવત હોય; પંથી બીજે કે તમો, મળી ન શકે કોય. સાચું ન કહો મુજને,બ્રહ્મહત્યાદિક પાપએહ સમમાહારે શીરે, જોશું ફરીને સાપ.

દોહરા—ગુણપત લાગ્યો તેહને પાગ,જઈ બેઠો જોડી તે જાગ; જે હકીતથઇતી જથા,કહી માંડી તે કર્મજ કથા.હું તો મારૂં સતહારીયો,તાહરો પુત્ર અમો મારીયો; નાગણ કહે નારી તારો વાંક,એમ લખ્યો વિધાતા આંક.તમથી થાય તો કરો એક વસ્ત, એક કટકો જડે જો અસ્ત; અસ્ત તણી આપે કરડી, તો શુદ્ધ જીવાડુ આ ઘડી. અંજન સજીત્રન છે મુજ પાસ, જડે તો પોહોંચે આશ;કેહે વિકરમ સાંભળરે વાત,માંડીને કેહેમુજને વાત, એતો મુજને અચરત અડયું,અંજન સજીવન કયાંથી જડયું; કેટલાક જણ જીવે તમ હાથ. સાચું બોલો માહારી માત. દોહરા—નાગ કહે નરપત સુણો, પીયેર મારૂ પાતાળ માતાને મળવા ગઇ, કોઇક સંભવ કાળ; ત્રણ માસ હું ત્યાંહાં રહિ પીતા બોલ્યો તુજ પેર;પ્રથવીથી પાતાળમાં,નાવિશામારે ઘેર. ભરતખંડની ભુમીમાં, આવે બેસે પાસ; નાગ લોકના નરપતિ, સદા આવે છે વાસ.માત માગુ મુજ માવડી કહી પીતાને વાત; પુત્રી મુજને કયાંહાં મળે એ તો વિપરીત વાત કુશળખેમ કેમજાણિયે.કયારં જોઉ મુખ એમકહિને આંસુભર્યાં, દેહમાં પામ્યા દુઃખ ।પતા માહા પ્રસન થયો, સાસવાસો સાથ; ત્રણ જણ જીવે તેટલું અમર આપ્યું હાર. ધણીધણીયાણિ,દીકરો, સુખે સજીવન.થાઓ, ।મરત તણી ચીંતા નહીં, મંદિર મલપતા જાઓ. અંજનની એક દાબડી, પરઠી રૂડી પેર,માત પિતાને હું મળી, વળગીઆવી ઘેર. એ પ્રકારે સંચર્યું,કરવા રૂડુ કાજ અસ્ત પામું જો કકડો સુત જીવાડુઆજ. ચોપાઇ–વિનતા બોલ મન માંહે વસ્યો, હેત ઘણેથી રાજા હસ્યો; તું મોટો બોલી માત, સાંભળ માહારા દુખની વાત શિકાર કારણ હુંતો ગયો,વિપ્ર મંદીરમાં વાસો રહયો;તેને ઘેર આવ્યો તો તન;દીઠી વિધાતા મેં તે દન.પુછી પાર મેં લીધો તરત,જાણ્યું મેં બાળકનું મર્ત. ઉપાય કીધા મેંતો કરોડ.પાડી હરણા સાથે હોડ.માહારો શ્રમતે મિથ્યા થયો, જીવ તે બ્રહ્માણનો ગયો, મમતા કરી બાંધ્યો બારણે, નિકળ્યો છું હું તેને કારણે.જાતોતો હું ગંગાતીરસમ પર્વનો યાંહાં શરીર.એટલે હું આવ્યો વડ હેઠ, તાહારો પુત્ર મેં રાખ્યો પેટ. ઉદર વાધ્યો ને રણમાં પડયો,આ ચતુરાન હાથે ચડયો;કામની કામ કરયું છે જેહ,મેંતો માડીને કહયું તેહ. જે કાંઇ તમને સુજે માત તે રૂડી કહો મુજને વાત;કેહે નાગણ સાંભળ નરપતી,તાહારી રૂડી રેખા રતિ.આઅમ્રત અંજન માહારૂં,જેમકામથાયે તાહરૂ તમે પ્રમાર્થ દહાડી કરો,વણુમોતેશામાટેમરો.નાગપુત્રીનીથઇછેહાણ.મહારેતો ત જવાછેપ્રાણ,અમ્રતરાખી હુંશું કરૂં,પુત્ર વિજોગે નિશચેમરૂં.સોપ્યું અમ્રતરાયનેહાથ. સ્નેહ કર્યોરાજાને સાથ.ત્યારે રાજાહરખ્યામન,જીવાડયોનાગણીનોતન;માતાપુત્રદીઠા

જ્યાહરે, આનંદ અતી પામી તાહરે. રાજાને દીધી આશીશ,પ્રસન હજો ઉમીયાને ઈશ,રાજા કહે દુખ હોયે દેહ,પેશ પેટમાં આણી નેહ. અમ્રતથી સજીવન થયો,રોગ ભોગ હતો તે ગયો; જુહાર કરીને ચાલ્યો રાય; સદાવ્રતી નગ્રીનો રાય. હેત પ્રીતને ઉલટભેર, આવ્યો ધન કહાડયું તે ઘેર;ધન પાછું ધરણીમાં ધરયું,જેમ પહેલું હતું તેમ કરયું; તેલ થકી પામ્યો તો મરત; તે સજીવન કીધો તરત. કોડાએ ન રાખી પાસ, સંતોખ્યો બીજે તે સાપ અરદ નામ તાગું રાખીયું, તે દુનીયા મધે દાખીયું, તેની આશીશ લઇને વહયો,મહીપત પહોંહે પંથે પડયો; વિપ્ર પેટી બાંધી છે જ્યાંય, પોતે રાય પધાર્યા ત્યાંહ. રાણી પરણી પોતાની સાથ; અમ્રત જેર હેતે છે હાથ,રાત સમે એક કૌતક હોય,તેનો અન્ય નજાણે કોય; ગામ લોકમાં જાણજ થયું,દેશ અધ્યાનું દુખજ ગયું.રાણાને તેડીને આવીયો ભુપ સોને મન ભાવીયો; પુન્યકાળે પ્રૌઢે પ્રભાત,વીશ્વ બધામાં ચાલી વાત પેટી બાંધી ગયોતો જેહ.મહારાજ રાજ આવ્યા છે તેહ. સજીવન વિદ્યા પાસે હશે;બાળક બ્રાહ્મણ ના જીવશે.ઘેરઘેરને ઠામોઠામ, જેવા આવ્યું બધું ગામ; વધામણી આવીને અંડ, નીશાન ગાજેને ગડગડે જેજેકાર જગતમાંથયો;કલ્પવ્રક્ષ કવીઓએકહયો;મોટાનાંમાનજ મોડીયો;પેટીસહીતબાળક છોડિયો; ભુપતીએ નવ ભાગી ભરાંત, શીશ સનીધ ગયા એકાંત; અરૂત અંજન નિર્મળ મળી, મૃત્યુઘાતની મુર્છા વળી;ત્રીલોકનાથ તેને ત્રુઠીયો, આળસમરડી ઉઠીયો.પુરપતિ કેરા પ્રણમ્યા પાગ,ઓલવી અરૂત કેરી આગ,શીવપ્રતાપ સજીવનકીધ, લાખેણા જશ એને લીધ.દોહરા—માત પીતા તે વીપ્રનાં,દીધીતે આશીશ;તેજ વધો ત્રીલોકમાં,જેમઉતરાયન દીશ.સતગામ લખી આપીયા ત્રાંબા કેરેપત્ર;એ ગામનોતુ અધીપતિ, શીર સોહાવ્યું છત્ર. રાણીજે રાજા તણી. ને રાણીનો તન; ભાટ ચારણ કવિએ કહીએ કહી,વિખાણી વિક્રમવાત. તમો પુછયું તું પુત્રીને,ધજ બાંધીનેધર્મ; તેણે વિખાણ્યું હતું જે પોતા કેરૂં કર્મ,માઠું લાગ્યું તે તુને,જુઠો કીધો જોગ; તે પરણાવી પુરૂષન;ગઉરવ જેને રોગ, તે મહારાજ રાજેશ્વરી,ધરમ ધોર ધર ધીર;ઇંદ્રઅધીકો થયા વિક્રમજી વટવિર હરખ સમુદ્ર ઉલટયો;રાણી રહીત તે રાય પગલે પાયે લાગતાં,જમાન મળવા જાય;સમુદ્ર વછેમહીમા લહયો. માંડયો માંડયો સઘળો મર્મ. તે કુંવરિ અસતાર,ભુપ હજે ભ્રતખંડનો દેવાંશિ દાતાર.વર પામિ વિક્રમ;પ્રગટ થયું પોહોડું પુન્ય ઇકોનેર પરિયા; ન રહિ એકે નુન્ય. ધન ગોત્રજ ગુણનિધી, ધન પરિવારભરપુર;ધન વિકરમવરનેવરિ;નારાયણનું નુર.પાળેપગલેપરવરયો બાંધી પોતે હોય; દાંતે તરણુ લેઇને. સસરા શ્રીમુખ સાથ,કાલાવાલા કોટિધા પ્રણામ કરિબહુ પેર;જમાત્ર જોડે કન્યા તેડિ લાવો ઘેર દુંદભી વાગ્યાં દેવનાંહેતુ જનને હરખ,રોઝિ પડયો તે વાટમાં, તે વિકરમજી વરખ રિતભાત પ્રતે કરિ પુરણ મન પ્રસન.દેશ બધામાં દાખીયું,દેવતાઇ દર્શન; સજ્જન સાથ સંતોખીયાં, ભોજન કિધું ગામ;

હસ્તી ઘોડા પાલખી,દશ કોટીદીધા દામ,જેમ જેવો હર્ષ અમને થયો,તેવો તમનેહોય; શાખ લખાવો શાસ્ત્રમાં. ગાંજી ન શકે કોય. ભુપ મળ્યા ભરતખંડના,કર્યા અધીપતી આપ; તિલક કરયું ત્યાં ત્રિવિધે,છત્રપતિની છાપ.કોટી કલ્યાણ તાહરૂથજો એવી દે આશીશ પુરપતી પ્રસન્ન હજો, આદ્ય ઉમાપત ઇશ, રાણી તેડી રાજવી, આવ્યા ઉજેણી આપ;જેજેકાર જુગમાં થયો,તે પુન્ય તણો પ્રતાપ,પ્રધાન આદેપુર સહુ, ઝાઝા કરી જતન; વેહેપારીએ વધાવીયા.રૂડા પુષ્પ રતન.પ્રૌઢુ પ્રમાર્થ જાણજો પ્રૌઢે સઉથી પુન્ય પુન્યવાત જેને વશી, તેને શાની નુન્ય.વાસો રહયાતે વીપ્ર ઘેર, એક રાત એક જામ; તેટલા માટે એટલું, કરયું નવખંડ કામ; પુત્ર જીવાડયો વીપ્રનો,ઉદરમાં લીધો સાપ; રોગ ટાળ્યો તે પનંગ તણો, એવો બળીઓઆપ.નીતનીત એ નવનવાં, સત સહસ્ત્રધા લાખ;પુરાણુ લખ્યા પંડીતે;શાસ્ત્રપુરેશાખ;થયો નથી ને થાય નહિ:વિક્રમ કેરી જોટ; અહરણઅવની કરી;હોંશી જીત્યોહોય,કાંઉંચ કાં નીચ જન, કાં રાજા રંક: કરો પુન્ય પરમારથી;એહ આલોકફી આંડ. પુન્યેજશ વાધ્યો ઘણા. પુન્યે પુત્રપરીવાર; પુન્યે હોય પ્રાક્રમી, અલખત અપ્રમપાર ખેડ કરો લક્ષ કોટીધા. સીંચો પાણી બહુ રીજ;તેણે અર્થ સરે નહી.જેવાવે જહીં બીજ સંસ્કૃતમાંથી શોધિયું, પ્રાક્ત કીધું પુર; ભોજ પ્રબંધ ભરતખંડમાં નારાયણનું નુર. કહે પુતળી ભોજ સુણુ,રૂડા છો તમે રાય. એવાં એ પ્રાક્રમ કરો. ધરો સિહાસન પાય. વાચા જે ચુકે નહીં,બોલ્યા પાળે બોલ તેવા થાઓ તો પગ ધરો, તોળી જુઓ મન તોલ, ગુજરદેશ ગરૂધા ઘણા, વેગનપુરમાં વાશ,શ્રી ગોડ માળવી વીપ્ર શુભ, કહે કવી સામળદાસ સેવક શ્રીસારદા તણો, બ્રાહ્મણ કેરો ભક્ત, કીંકણુ સહુ કવીઓ તણો,જશ વખાણે જક્ત,પુરણ કહું પરમારથી સારદા દાખી બુધ;અનીગત એનો લહે, સાચ જુઠ કે શુધ; એમ કહીને પુતળી,આપ ગઇ આકાશ;શ્રોતા વક્તા સમજતા કહે કવીતા કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૩ જી કમળની.

ધન્યદા નામની ત્રીજી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળેછે.

ચોપાઇ—શ્રી મુખ સેવું સારદા એકલદયણ તું અરબદા;અમરતકેરીતું ખાણ મુજને આપો રૂડી વાણ. દોહરો–સીંહાસન બત્રીશની, કહું કથા કરજોડ શ્રોતાવક્તા સમજજો;કોઇ ન દેસો ખોડ.ચોપાઇ–દુંદાળો દુઃખભંજન દેવ સુરસનકાદીકરેનીત શેવ. દોહરો—કમળ તનયા કરગ્રહયો, કમળમુખ કરૂણા કીધ, કમળની વાતકોડે કહું, જો દૈવ વરદાનજ દીધ;શ્રાવકની શોભા ઘણી. ત્રણલોકનું તત્વ,મહીમામોટો મેશરી, સકળ ધર્મનું સત્વ, જેનાં વેદાંતની, કોટીક છુટે કર્મ; ભવસાગર સેજે તરે, ધારણ એવો ધર્મ, ધર્મ અર્થને મોક્ષપદ. ન્યાટવટક શાવટ નેકતરણ તારણત્રીલો

કહ્યું વારતા માંહે વીવેક મન વીમાસ્યું મહીપતી, ભોજરાયછડધીર, ગંગોદક આણાવીયા, નીરમળ રૂડાં નીર; શુભ સિહાસન શુધ કર્યું, લાખેણા ચંદન લીધ; પંચ પ્રદક્ષણા કરી, મન બેસાવાકીધ. દાન દીધાં બહુ દેવને, માગણ પામ્યા માન; ભોજન નત્ત કરાવીયું;પ્રીતે વહેંચ્યા પાન.મુહુત મુળે અર્કનું. લીધો લાખેણો લાગ. આજ્ઞા માગી ઇશની, પરઠવા માંડયો પાગ. પાય મ ધરેરે પુરપતી, બેઠે સુખ નહી થાય; એ આસનછે ઇંદ્રનું બેસે વિક્રમરાય,દાયક દાનમાં સકળ વાત સમેત; બેસે એ આસને હેંટે હરીશુ હેત. પ્રાણ આપ પર કારણે. પરદુખથી દાઝે દેહ;વીપ્રનેગો વારે ચડે નારાયણપરનેહ. વપુ વહાલુ તે નવ કરે, ન કરે એ ધરસુત્ર; શુભપરમાર થ સરવન,પેટ તણો જેમ પુત્ર ભોજ કહે ભલું કહયું,સહેજ ચડાવ્યું શીશ મહીમા વિકરમ રાયનો,કહોતો આરાધુ ઇશ; કેવાં એણે પુન્ય કરયાં કેવાં દીધાં દાન;પ્રાક્રમ પરમાર્થ કરયાં, માગણ પામ્યાં માન,ધન્યદા કહે.છે ધન્ય તુ;ધન્ય એ સર્વ સભાય વીખાણ કરૂ વીકરમ તણાં,વાણી વદે વંચાય:થયો નહીં થાએ નહીં રંજીત રૂડો રાય મહીમા એનો કહું,પછે પરઠ તું પાય.ચોપાઇ–ધન્યદાકહે છે રાજા ધન્ય,પુરવજન્મ નું પ્રગટયું પુન્ય;ગુરૂવા પુરૂષતણા ગુણ ગાઊ,ઘરમાં બેઠા ગંગા નાઊ,ધન્યદાધન્ય મારગ ઉચરે ધરણીપત હઇડામાં ધરે નગ્ર ઉજેણી અતી અનુપ,ભારે વિકરમસરખો ભુપ,ગુણસાગર ગુણવંતો ઘણો,સહોદર પરનારી તણો.એક સમે મોટા મહારાજ,ગયા આપ મરગયાને કાજ.સત્ય સેના પોતાનિ સાગ.આયુધ્ય અનુપમ લીધાં હાથ.દીધી વરાહ ઉપર દોટ,ચાતમા ચાહે કરવા ચોટ:ઘણાક કાળથી નાહાશી ગયો, મહીપત તેની કેડ થયો વનમાંહેથી સેનાપતિ મળ્યા મહીપતને કોઈ નવ મળ્યા;વાઘ સિંહ ભયાનક વન;એકલો પોતે રાજન,વાઘવરૂદીસે વિકરાળ;જોજન એક વનકેરા ઝાડ. તરૂવર દીસે બહુ જોડલે,હીંડી શકાયું ન ઘોડલે;એવ તે ઠેકાણેન રહયો;ભુપતવનમાં ભલો થયો; ટાઢ તડકોને ભુંડી ભુખ, દેવાંશી પામ્યો બહુ દુખ;કોએક કારમો દીઠો કુપ, ભાવ થકી ત્યાં બેઠા ભુપ. હાથ પગ ધોયા છે ટળી; દીનદયામણો દીઠો વળી દેહે દુરબળછે જેહ, બેઠી જુવેછે,તેહઘણાદિવસથી કુવે અટયો, તે વિક્રમની દ્રષ્ટે પડયો પાસેના કુપમાં છે નીર, વીકરમસેન આવ્યા ત્યાંહાં વીર;દેખું કો માનવદેવ, શુભ પ્રકારે કરૂ હું સર્વ; પુછીને લઇ એના પાર, વળતો એનો કરૂ વીચાર. ભલે જક્ષ કીનર કે ભુત, અધીક જોગી કે અબધુત, સાચા કે જુઠા છો સીલ,રાજા પ્રજા કે રાખો રીદ્ધ; રાજ રઇયત કે રંક ઉત્તર આપો આડે અંક,સહેજ મારગ બેઠાછો સુખી. રામણા દિસોછો દુઃખ; શા માટે અહીં બેશી રહ્યા, શા માટે દુરબળ દેહ થયા; નીરમળતમારૂ શું કહી નામ, ઠરી રહ્યા છો આણે ઠામ છો ભીક્ષુક કે આપે ભુપ,કયમ લાંઘોછો ઉંડ કુપ;વસ્તિ છાંડી વનમાં વશ્યા,કષ્ટ ઘણાં કાયામાં કસ્યાં ટાહાડ તાપ વિમાસણ ઘણી, ધન પુછે નગરીનોધણી; ખરી વાતથી મન બોલીએ, માહારા સમ સાચુ બોલીએ.

દોહરા—વચન સાંભળી રાયનાં, ચઢી ઘણેરી રીસ; જ્વાળા પ્રગટી પગથકી, જઇને ભેદી શીશ; દીલની વાત જે દુખ તણી. રીશ ન કરીએ રાય; અધીક ભાર જાય આપણો ગાંઠ ન છોડે કોય. બળહીણ કરીએ બાપડા,રંક થઇ કહે વાત;દુખ કોથી ભાગે નહી,એનો મહા ઉતપાત.તું જા મારગ તાહરે,અંતર નહી ઉચાટ;કામે આવ્યા તે કરો; જાઓ તમારી વાટ,ચોપાઈ—દેખે તેનો પુછે કામ, મોહોટામુર્ખ તેનુ નામ; લુટાયા દેખી જાએ વાટ,શાણો તે કહીએ શા માટ; દુરબળ દેખી પુછે દુખ, અપવાશીને પુછે ભુખ; મરતગને ઘેર પુછે શોક, તેનું નામ ડાહ્યો તે ટોક; કોટી જનને પુછે પાપ; પુત્ર ગુણકાને પુછે બાપ, ગાંડા આગળ કરે પારશી અંધ આગળ ધરે આરસીબેહેરા આગળ વાજાં વાય, મુગાને કેહે ગાણુ ગાય, અમીર આગળ ગાયે ગીત ધાતિ સાથે કરજે પ્રીત, અહાતાની કીરતી કર. દેખા દેખી જળમાં તરે; તસ્કર સાથ કરે વેહેપાર અસુરને પુછે આચાર: પંડીત આગળ કરે પાખંડ., દીવાનના દેવા જાય હંડ. સામ સંગાથે હેતે હશે, ઉજડ ખેડામાં જઇ વસે. બોલે સ્ત્રીઓ સાથે સાચ; રાઢ તંગા જે સેહેલ તાજ; વ્યભીચારીનો આણે વિશ્વાસ,રાખે વેહેર જ્યાં વશે વાગ. કાયણને દેખાડે હામ;આળસુને પુછે જેમ કામ;ડસે નાગને પુછે ઝેર, પીતા હણનારને પુછે વેહેર.ખઇ રોગીને પુછે દુઃખ, સાધુને પુછે જે સુખ હડકવા હાલે ઓપડ કરે, તેનો અર્થ એકે ના સરે;ગઈ વાત વીમાશણુ કરશે.જળ પીતાં જે હડહડ હસસે; મારગ જાતાં ખાણું ખાય, હથીયાર વને જે ધાડે જાય;રાંક ઉપર રાખે જે રીશ:શતરૂને જે નામે શીશ; કરે પટલાઇને ભોળો થાય;શેઠાઈ વિપ્રની કરવા જાયે; વીદ્યા ભણી આણે અહંકાર. પ્રથા શીર માંથે લે ભાર; લાભ વિના માથે લે દાપ. દહાડી ઉઠી પુછે જોશ. મોટા માણસની સાથે વેહેર. પારકી રાઢ લઇ આવે ઘેર,વાત કરત પણ તેડેયા જાય,બોલાવે નહી ને ડાહ્યો થાય.અન્યાની અકલ આડીયા, ચતુરાઇ કરે ચાડીયા. મુનિનિ વધારે વાત, જુવે સન્યાશી કેરી જાત, નહે જે પોતાની જાત, વીખાણ કરે પોતાની વાત, અનુરવા હિને પુછે ગર્થ, વિશ્વાશીનો ન શરે અર્થ. ગુરૂવિના ન ભાંગે વિદ્યાગ, નીરમળ જનની કરે નીંદાય ચોર સાથે મળે જે ચીત. વાવરે જુગટા માંહે વિત્ત દેવર્થા ખરચે જે દામ;ફરી વળા ન ભજે રામ પ્રતાપ કરેને ન પુન્ય. શાણપણું તેનું તે શુન્ય; વિવાહ કરી પુછે વર, પાણી પીને પુછે ઘર,લુટાયાકેડે પુછે ડર. ખરા એટલા નો જાણ્યા ખર.પરનારી શું કરે જે પ્રીત, ચાલ ચાલે રાંડની રીત. કરે વગર વીચાર્યો કામ, બુડને ધીરે જે દામ, આપી વસ્ત સાંભળે આપ,વણ વાંકે જે ખાય શ્રાપ;વણ જાણ્યો રાખે વીશ્વાસ સહુમાને સોનીના સાચ,અહીં સાધે કરે જે આળ,આગળથી સજે દેવાળ.ધારાળાની રાખે ધીર, વાવરે જે કો અનગળ નીર.કોફીવજની જાણે સાચ. એટલા પંથ અજાણ્યો જાય રાજાનો આણું આશંક,વૈરના છીદ્રનો કેહે જે અંક,પ્રમાજે કરે જે પંચ

જતણું, આગ વીખાણ કરે જે ઘણું, ટાઢીનું ન રાખે તોલ, બોલે સભામાં ખરડક બોલ;જે કો હુવે કવીતા કવી.ભુંડી રીત કાઢે નીત્ય નવી;શત્રુની પ્રસંસા;કરેપું જી જે પરદેશે ઘરેઃ બ્રાહ્મણ સાથે જીતે જેર, ઘણું તેમાં અંધારૂં ઘેર, મુકે શુખ પામો જે ઠામ, મોટો મુરખ તેનું નામ.

દોહરા—જે કોદુઃખ ભાગી શકે.હોયેસમર્થ સર્મ,તેને કહીએ કરગરી,મન મેલીને મર્મ, સુખ મરેડ દુખ સાંભળી, પાયો ઉપગાંતો થાય; બોલી કરે બધચની માર્ગ ચાલ્યો જાય. તું જા મારગ તાહારે વધતો હોય જે વાટ;પ્રીત પરઠવા આવ્યો, અધરી ઉચાટ. સુખીયા દુખીયા સૌ રળે; માટે શો વીચાર;દુખભંજન થઇ દાખવે; વેદરૂપ દાતાર. જાણે વીકરમસન જણ્યો. કે વીકરમનો બાપ;વડુઆ હોય વીકરમ તણો, કે તે વિકરમ આપ, હોંશ કરે વિક્રમ તણી, પરદુખભંજન નામ; અરથ સરે નહી તાહરો કર તું તારૂં કાસ વાણિ સાંભળી વીકરમે વદીયો વદહથ વીર, આશ દ્રિથી અદકી ઘણી દીધી ધારણધીર આસનાવાસના અદકી કરી. મુસ્તક મુકયો હાથ,પાસે બેહા પ્રીતથી.સ્નેહ કર્યાં તેહ સાથ.તજો રીશ કારણ કહો,મટાડોમનનો શોક દુઃખ ન ભાગુ તાહરૂં,તિર્થવ્રત મુજ ફોક.હેતે દુખી હડહડ હસ્યો,માન્યોતારો મર્મ; પાસ બેસાડ્યો પ્રીતશુ હાથ અડાડ્યો કર્મ, દુખભંજન દુનીયા વીશે, ગુણ ઉજેણી ગામ, તું કયાંથી પેદા થયો,કેહેરે તાહારૂં નામ,નર કોઇએ સરજ્યો નથી, વીક્રમ કેરી જોડ;તે તમથી થાશે નહી શીદ કરો મન કોડ.ચંદ્ર સુરજ અજુઆળડા તે તુજથી કયમ હોય, કામ કરયાં જે જે વિકરમે; ન કરે બીજો કોય.ચોપાઇ—હાથ હુશ મુર્ખને ઘણી, થાવું શાસ્ત્ર છ એના ધણી; નીરધન મન થાયે મગન,કરૂં રાજ સોહીજગના રંક જાણે જે રાજજ કરૂં, પંગો જાણે જે પર્વત ચડું; વાંઝીયો મન વીચારે વાત સુપત પુત આવે ઘેર સાત;પાપી જાણે પાવન થાઉં,દુર્બળ કહે અમરત હુ ખાઉં;વાંણો દરીદ્ર કહે ઘોડે ચડુ.કાયર કેહે સુરાસુ વઢું અંધો જાણે દેખું આંખ, પંગો જાણે પામું પાંખ;વૈતરો જાણે કરૂંવહેપાર;તેને કર્મ લખ્યો છે ભાર;શોમજાણે દાતારજ થઊં,મુગો જાણે ગાણું ગાઉં:પાપી જાણે ધારણ ધરૂં,અભાગી જાણે હસ્તી ચડુ,કીકર જાણે પેહેરે કડું;હોંશ વણેરી સઊને થાય તેતો આળ પંપાળે જાય,નીર ધનના મનોરથ જેમ, કુવાની છાંય કુવામાં તેમ મોહોટા પુરૂશતણાં જે કામ, હોંશ કરે નવ પહોંચે હામ,તમારૂ મન એવું થાય, રામ દુખભંજન કહેવાય. તેતો હોંશ રહે મન હેર,જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર. કહુ તેનો તુજને ઉપાય, જાણે દીધું તેતો ખાય,લખ્યા પ્રમાણે પામે લોક, મનના મનોરથ કરવા ફોક. એશું મન તાહરૂ પુન્ય પાસ, તે માટે મુજને શાબાશ, તું જાણે ભાગુ પરદુઃખ ધનધન તાહારી માની કુખ નોતે કાયા કસે; તે નર સોટે મંદીર વશે.બાળે ગામ ઘર ખુંચી લહે, તે વગડે વનચર થઇ રહે; ગામ જગાડે પોખે પ્રીત, ગ્રહસ્થ રાજ સદગુણની રીત,

આપ્યું ધન જે પાછુહરે.ભીખ માંગતાંભુખે મરે.વ્રત વીવેક આચાર,અવતરે દેવાંશી દાતાર, અભક્ષાભક્ષ જે ભક્ષણ કરે,શ્વાનયોનીમાંતેઅવતરે;તીર્થ કરતાંકાયાપડેહસ્તી ઘોડેસુખપાલેચડે;દેછેસંતસાધુનેમાર,ગરધવ્રથઈઉપાડે,ભાર;જેઆપેઠગલાટોપીઓ, ભંડાર ભર્યો આપે કોઠીયો;જે બ્રહ્મ નીંદામાં રહે ગર્ક.તેનિચ્ચચંડાળવેઠે નર્ક;દે છે દેવ ઋષીને દુખ;તે ભુંડી વેઠે છે ભુખ જ્ઞાન ગોપીતે શાસ્ત્રજ સૂણે, પઠે વેદ તેચારે ભણે;પુસ્તક ન દે બાળે પુરાણ,તે નર મુર્ખ પ્રઉઢા પહાણ;કન્યાદાન જુગતે જોગવે તે પદ્મની નારી ભોગવે;લુટે શણગાર સોહાસણના;વ્રણાત સ્વામી શંખણીયોતણા વેવિશાળમાં વઘરો કરે, તે જન્મજન્મ કુવારા મરે; દાશી દાન કરે જે કોડ,તેસતિ શીરોમણેની જોડ; જેણે પુજ્યા વિપ્રના ચરણ,મોટા તીર્થમાં પામે મરણ.ધાડોપાડ જે ઉપજ કરે, અન પાણી વીના તે મરે; સકળ લોક પર સ્ત્રીને પેર,સુપત તો તેને ઘેર; વ્રણાક સાધુને ગાંજીયા, નારી સરજે વાંઝીયા ક્રોધ સહોદર ઉપર કરે, તે વાંઝીયો અપુત્રે મરે વીપ્રધેનું ધાયે ણરવા તેનું કોઈ નવ રહે સારવા, ગોવિંદગુણ નીત્યે ગાય જે, ગયા શ્રદ્ધને તેનાં થાય છે,વેવીશાળ ભંગાવે ધણિ. તે પરણે નારી શંખણી હુતાશન હોમમાં હોમવી,તેની કીરતી કરે છે કવી:દાતારી દીલ છે જેહના કવિ વખાણ કરે તેહના,પર થાપણ પરનારો હરે. નીંદા લોક તેની કરે;આપીદાન જે અંન ખાય છે તેની કુખ મુક્તિ જાય છે; ભણે ભણાવે ગાયે ગીત. તેના પ્રૌઢ પંડીત પ્રીત; ઇશ્વરને નથી જાણુતા, છે રોગી મચક માણુતા, પરનારી પરપુરૂષ શું ભળે, તે તો કંથ સંગાથે ગળે વ્યભીચાર અદકી થાય છે, તે નારયો નીસરી જાય છે; વડ પીપળા વઢાવે જેહ,ખોટા ટુંકા વલ્લા તેહ; વવરાવે વ્રક્ષ જ ઘણાં, સદાવ્રત ચાલે તે તણાં; પારકુ સુખ દેખી જે બળે, તેતો અઘોર પંથે પળે. પરદુઃખે દાઝે છે દેહ, નર ઉપર સહુને નેહ ભુખ્યા તરશ્યાની વારે ધાય છે, અમરત મેવા તે ખાય છે, ગામ જમાડતાં જે કરે ભંગ ખઈરોગી તેના દેહ અંગ તપ જપ ગુણ તે ઇશ્વરના ગણે,તેને બારાગે ઘોડા હણહણે ભુંડી વાતમાં ભાવે ભળે,તેતો કણકીવશકા દળે; કરોડ વાર કહું શું કથી, અધીક ઓછું ઇશ્વર નથી; જે કરે તે ભોગવે સહી, આપે તેવું પામે આહિં;ખણે ભોમ્ય તેતો જઇ પંડ.હાણ વરધ ચટાવી ચડે જે કો જેવાં કારજ કરે, તેવે દામે તે અવતરે, હોંશ ઘણેરી સહુને થાય તેતો આલ પંપાળ જાય, નીરધનના મનોરથ,જેમ કુંવાની છાંય કુવામાં તેમ, મોહોટા પુરૂષ તણાંજે કામ, દુશ્મન થકી નવ પોહોચે હામ, તાહારૂં મન પણ એવું થાય, નામ દુખભંજન કહેવાયે, તે હુંશ રહેશે ઠેરની ઠેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર. કરો હુંશ તે સર્વે વ્યર્થ. એથી ન સરે તાહરો અર્થ, માહારી ભાગતી હોયે ભુખ, તો તો કહુ તમ આગળ દુઃખ હવડાની કહુ એક વાત, સાંભળ વાતને થશે ઉચ્ચાટ માટે તુજને શાની ચંત, જાને ભાઈતું તારે પંથ;તેણે મન મુકીને મામ,પ્રકાશકર-

યું પોતાનું નામ વીરજીત વિક્રમ તે અમો, સુખ દુખ મનથી કહો તમો, ભાગ્યું દુખ મનાવ્યું મન, ત્યાર પછી લેવું જળ અન;માગ્યા ન કરૂ મહારી વાણ,આદ્ય-શક્તની તે વાતે આણ;તહારૂં કામ મુજથી નવ થાય,તો મહારે નર ધરવી કાય; ધારણ તેને દીધી ધીર, ઓળખ્યો સાચે વિક્રમવીર; ઓળખ્યા અંગ તણાં એંધાણ સાચો એ વિક્રમ મુજાણ;સાચું બોલું છું સર્વથા,મહારા કર્મ કેરે કહું કથા;તારાપુર પાટણના રાય, જશવંતદેહ તે મુજ પીતાય; અજીત દેહ તે મ્હારૂં નામ કરૂ કુંવર પદીનું કામ બ્રાંહ્મણ એક નીત્યે આવતો,નોતમવાત કથા લાવતો;કથા એક હિવ-ષ્નની સુણીએં મારા દીલમાં ઘણી;પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા કરે,જનુની જઠરે નવઅવતરે, અડસઠ તીરથ જેથી વળે,રઘુપતજી તેને મળે;જો પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા હોય જમ ઝાં-ચકનાકંર નહિ કોપ;એવું પવિત્રવીપરે વાંચીયું;સાચું મારે હઇ સાંચીયું;વપુમાંઉ-પન્યાંનો વેરાગ,તેથી વૈભવ કીધોત્યાગ,ભોળાનાથ રૂદીયામાં ભજી.પંથ પળાયો અસ્વે સજી;માત પીતાને ના કહી વાત,છાનો નીકળ્યોમાઝમરાત,પ્રથવી પ્રદક્ષણા કારણે, બાળપણે નિકળ્યો બારણે;આઠર નીશાએ સમરૂઇશ,અહીંઆવ્યો થયાદીન ત્રીસ; માસ દીવસને એકજ દન,તે દહાડે આ દીઠું વન;લાગી ત્રષાને નેહથી નીર,આવ્યો આ કુવાની તીર;મન વલવલતું પાણી માટ. ઘણે દુખે દીઠા આ ઘાટ.દોહરા–દીઠો કુપજ કારમો,ફરતો વીપ્રજ વામ દીઠી વડછાયા ભલી ઠરી બેઠો આ ઠામ;તે દહાડે હુતી આષ્ટમી.દિવસ ચઢ્યો ઘડીચાર કમળ ખીલ્યુ એક કારમું.અદભુત રૂપ અપાર; ઉંચુહાથએક કુપથી.ડાંડીતો જળમાંયકોટી જીભ્યાયેશું કહુશોભાન કહેવાય;સહસ્ર કમળની પાંખડી દીઠ્ઠા કનકવત દેહ રંગઅનોપમ જુજુવા શી કહું શોભાતેન પ્રેમલ ખારી જાતીનો ડાંડી નવલીભાત,વરણમાં આવે નહિ, એવી અમુલક જાત;કહ્યા થ-કી કહેવાય નહી,દિઠ તેમ મનાય;દિઠેસઉ સુખ ઉપજે,નાનુ દીઠ દુખ થાય;દેવતાને દુર્લભ ઘણું લક્ષ્મી લીલા લહેર;સર્વ માંહિ હશે નહી,લે નહી કોઇ તેની હેર સહસ્ત્ર કમળની પાંખડી,સહુના નુજવારંગ;ત્રીલોકની શોભા ન.બીએ,નાપહોંચેઆસંગ; કમળ દીઠું તે કારમું,જન્મ્યા હું સાથ;ઇચ્છા થઈ એવી મુંને જેઆવે મારેહાથ;દુ-ર્લભ દર્શનદેવને, કરૂ હાથ કીરતાર;સરગ મરત્યું પાતળનું સુખ સાગરનું સાર,તે દેખી રીઝયો ઘણું જાણું જે લઉ આજ. અડસઠ તિરથ સઉ ફળ્યા, સરયું અમારૂ કાજ, સ્વર્ગ તણું સુખ શું કહું,શું કરૂં ઘણેરા ગરથ; કમળ આવે જો કર વીષે, તો સરે અમારા અરથ;ધરમ કામ જે અરથ મોક્ષ,પામે પદારથ ચાર;કમળ જો આવે હાથમાં તો પડીયો પોબાર; કર લેવા આદ્ય કરયો, તેમ તેમ પાછું જાય, ખાલી હાથ મારા રહ્યા મળક થયુ જળમાંહ, ઈંદુ પેસે જેમ આભમાં,બીંદુ ઝબકી જાય; કમળ એમ કુવા વીશે;તરત અલોપજ થાય.ચોપાઇ–ખાંત લાગી પુરણ મન ખરી. મેં તો મન પ્રતીજ્ઞા કરી;એ કમળ હું લેઉ આમ, ન લઉ તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; સો-

એમ સમ કીધા મનસાથ,એ કમળ નવ આવ્યું હાથ;મન જાણે કુવેપડી મરૂં,કયાં જાઉં હવે શું કરૂં પ્રતીજ્ઞાની પીડે પડયો,આ ઠામ હું આવી ચડયો રાત સમે તો ઝાડે ચડું. ઉદેકાળે અહીં આવી અડુ;હુતો તીર્થવરઘ હારીયો વૈરાગ તો વાધે મારીઓ;વનફળહું મુખમાં નવધરૂં.કાળખેપની કષ્ટે કરૂં મા;માહરૂ કમળમાં વળ્યુમન, તજ્યુ સુખ નિદ્રા જળ અન;કાયા એમ ઘણિ કષ્ટમી,એટલે આવિ બીજી અષ્ટમી; તારે અંબુજ પેદા થયું,તે દેખી દુખ મહારૂ ગયું,કર લાંબો કરયો જેટલ, અંબજ ગર્ક થયું તેટલે, તે દહાડેથી બેશી રહ્યા ઘણા દીવસ એમ કરતાં ગયા; પંદરમે દિવસે જોઉછું, ભુખ તરશ સઘળું ખોઉછું વિજોગ થકી હું ચુકી જાઉં, અંબુજથી નવ પલવ થાઉં,દેવ થકી મને વહાલુ રાજ,તેહ તજ્યું તીરથને કાજ; તેહ તીરથને ગયું વીસરી, બુદ્ધ આવી અંબુજમાં ઠરી,તે આવે તો પહોચે આશ. નહિતર દેહનો થાશે નાશ,ટીટી જાત રજપુતની ઘણી, ટેક ન મુકે પોતા તણી, અન વસ્ત્ર ન હોય ઓરડી તો આંબળો ન થાયે દોરડી;વેઠે સાત હીવસની ભુખ. તોએ મુછ મરડે એ મુખ; દુખ ન કહે કો આગળ પ્રીત,એનો રજપુતાંની રીત;ખાંતે ખોખારા અમલજ કરે;ઘરના છોકરાં ભુખે મરે.ન કરે કોની મીથ્યા શેવ વાઘ ક્ષત્રીની એકજ ટેવ, ડંક્ષ ન મુકે મનથી મામ, કરે મનમાં ચિતવ્યાં કામ.દેહ જાય પણ ડંખ ન જાય, જાય જીવ નિચો ન થાય. વમૂ નાક માંહે બહુ રીસ ચઢયું રાખે પોતાનું શીશ.મુકાતી નથી મેં મામ બેઠો રહુછું આગે ઠામ. કહી વાત તે સાંભળી કરણ,આઢમાં ઓછા દિવસ ત્રણ; રાજાને મન લાગી રઢ, તે અંબુજ મુજને દેખાડ, વીક્રમ બેઠા સરવે તજી,ભારે કમળ હઇડામાં ભજી.જોઉકેવું કેવાં વાંન કેવાં પત્ર પાંખંડીનેપાન. દોહરો—આવ્યોદીનઅષ્ટમી તણો હઇડા માંહી હેજ,અંબુજ દિઠું અવનવું તરૂણિ તેવું તેજ પાંચ રંગ એક પત્રમાં પાંખડી શહસ્રજ પાન, ન દિઠું સાંભળ્યું, વારૂ કમળનું વાન. કમળ દેખી રીઝયો ઘણું, નરપતિનીરમળ નામ, આ રચના કો કારમી; કોઇક દેવનાં કામ સ્વરગ મરત્યુ પાતાળની, શોભા એમાં હોય, બ્રહ્મા વિષ્નુ વરૂણ કળી ન શકે કોય. રાજ રીધ નવ નિધ રીધ, પુત્ર મીત્ર રીધરંગ, એ રચના જો તળીએ; તોય ન આવે પારંગ ગણું દુખીયો મુર્ખ છે, બેઠો કમળને કાજ, એવું તેમાં શું હશે, ગમાવી બેઠા રાજ,એ દુખીયો બહુ દાઝલો એ પણ ચતુર સુજાણ, કમળનિ શોભા નિરખતાં, મારો પરવશ પ્રાણ, વૈરાગ્ય બાંધ્યો વરખડે સમરી હરસીધ્ધ માત. રક્ષા કરજો માતરી ઘોડાનિ ન કરોવાત. વરખંડ ચોકી વિરનિ ઠરી રહ્યા તે ઠામ. વરૂ વાઘ ને વનચરા લેઇ ન શકે કો નામ. ભીડયો કાછડો ભુપતી, સમર્યો ઇષ્ટ વઇતાળ. વરૂણ દેવ વારે ચંપા તુરત પરવરૂ પાતાળ, અંતર આવરહા લહે. વેગે પુન્યન વરત. વિશ્વાસ ખરો વિપુ વિખે, માંથે નવ મરત. આયુષ ખુટ્યા વિણુ ન મરે,પલકમાં પાછી થાય.જવતલ ભાર ન વધે મટે લખ્યા લેખ

લેવાય, માથે ઇષ્ટ જોરાવરી, હરસીદ્ધ હાજરા હજુર. આખર પુન્ય પોતે તરે, નરપતનું અહુ નુર મોત થકી જે નવ ડરે, જ્યાંહાં ધારે ત્યાંહાં જાય, વાઘસીંહકે રાક્ષસો, ગણે ન લેખા માંય. ચાચર દેઠ્યા ગામની હતુ દ્રષ્ટ હરસીધ. માહાકાળેશ્વર માહાસતિ, તેની વાચા સીધ, નીસ્ચે મન નરપતી તણું, વિવેક વીચારયું વરત; આયુષ પુરૂ થયા વીના, મેળે ન આવે મરત; એમ લખ્યું હોય કર્મમાં તેતો એમજ થાય; નાઠે કો છુટે નહી કાળ અચાનક ખાય;ન ગાડતાં ધરાણી હુશે, કવચ પેહેરતાં કાળ; વ્યભીચારી નારી હશે જેમ કંદ ખેલાવત બાળ; મલકોરીને પેસતાં, મેળ ન મુકે મોત; આયુષ પુરો ફંડા જશે, ગોફણ ગોળા હોત, કરણ યુધિષ્ટર રીધીપતી દીવ્ય દશરથ નર શ્રી રામ;મુવા નથી છે જીવતા, જુગમાં રહયાં છે નામ, જશવાળા જે નર મુવા જુગ જુગ જીવ્યાપરાણ; અપજશી જે જીવ્યા અધીક, તે મુવા નીરવાણ હાથી ઘોડા ગામ ધન નીર્ગુણ ચકવે રાજ;જંપાવું માહા જળ વીષે, છે પરદુઃખ ભંજન કાજ એને વાહાલુ કોઈ નથી, રાજ રિધ ધર સુત્ર;વાહાલુ એક પ્રમારથી, જેમ પેટ પોતાનો પુત્ર; હાંહાંહાં દુખીએ કહયું,માંમા ભારે ભુપ; પલવટવાળી પૃથ્વીપતી; પડ્યો કરમી તે કુપ; ગ્રહ હોય જેના પાધરા, જેને માથે ઈશ; પુન્ય વહાલુ હોય જેહનું, તે પાસે જુગદીશ, પરદુખ દેખી દુખ ધરે, પરસુખથી સુખ થાય;સાચી વાત તણો સ-ગો, તેને શીર રઘુરાય. અવળુ કરે જો આપથી, શેહેજે સવળુ થાય;અમ્રત થઇ તેને પચે, ઝેર ભયાનક ખાય. ધીરે દામ દેવળને દહાડા પેર; વ્યાજ સહીત વાળી કરિ, આપવા આવે ઘેર ઇશ્વર સન્મુખ જેહને, પુન્ય ઉપર વિશ્વાસ, દુર દુખ તેનાં રહે સુખ સમીપે વાસ.

ચોપાઇ—નરપત પડીયો નીરમાં જઇ, ગરજના પતાળે ગઇ; અભય અજીત એ આસન ધીર, નરપત પડ્યો સુઇ ઉંડે નિર, અગ્ની ન બાળે કામ ન ખાય, ભેદયો ભુપ તણો નવ જાય; સીધ સંગ તણી શુભ શેવ, માથે જેનેછે મહાદેવ હજાર હાથનો માથે ધણી તેને પીડા કયમ બણિ; ત્રાશે હરણ જેમ દેખી વાચ, તેમ આપ્યો પાણીએ માગ. રાખ્યાં ભાળ બલાડી તણાં ટીટોડીનાં ઈંડાં ઘણા કુંજર રાખ્યો નીરમળ નીર, જેનં સાહક સ્યામ શરીર, સુધનવાને તેલે તળ્યો, કરયું શીતોદક તે નવ બળ્યો; મોરૂધ્વજની વેહેરીતિ દેહ, તરત કરીતી સાજી તેહ. પ્રલ્હાદે મેળવ્યો તો ભુપ, ત્યાં ધરયું નરહરનું રૂપ, ચંદ્રહાસ્યપર ધ્યાન જ ધરી, વીખ ફોડીને વિખીયાકરી;લાખાગ્રહે પાંડવ બળીયા, વિખ મોહિકથી પ્રતિ પાળીયા, સગર તણો ચેલીયો બાળ રાંધ્યો ખીચડો જીવ્યો તતકાળ. અખીલ પુંઠે ફીરપા કરી મુકયું ચક્ર છે પાછું ફરી; પંચાળીના પુરયાં ચીર. ભરી સભામાં રાખ્યું નીર. એવા લક્ષધા ભગત અનેક; વધાર્યે જશ તે વડો વિવેક, જેને ઇશ્વર અતી રૂદે દુઃખ નવ પામે રતી, તેર કુપનો લીધો પાર, સઘળી શોભા તેમાં સાર; ગુફા કુ-

પમાં મોહોટો મહેલ, તે આગળ ઈંદ્રાસન સેહેલ; તે ઉઘાડી પેઠો માંહ. નવતમ શોભા દીઠી ત્યાંહ; ફળવાડી ફુલને ફળી, ભાર અઢાર રહ્યા છે મળી, સુંદર એક સરોવર સાર. કમળ ખીલ્યાં છે અપરમપાર; માન સરોવર સરખું વાર, કમળ કાળમા લાખ હજાર વાજાં દેવતાઇ વાજંત, ગોષ્ય શબ્દ ઘણા ગાજંત, છુટે બેહેક કસ્તુરી તણા; શોભા ઇંદ્રાસનની ન મણા બોલે મધુરા હંસ ચકોર, મેના પોપટ મધુરા મોર; ચકવા ચકવિ કલોલ કરંત.હોંશી જનના મન હરંત;છએ રૂતુની શોભાજેહએકરતે ખીલી રહી તેહ જોયું કારમું છે કૈલાંશ, એવું સર્વ શોભે અવાસ;દેખી દુખ રાજાનું ગયું, જીવતર સફળ પોતાનું થયું, શોભા જોતો આઘો જાય, ભય કોનો ન ગણે મનમાંય; કેતકી ચંપક ને જુઈ જાય માલતી મરૂઓ લીંબ લતાય; આસોપાલવ આંબાના વૃક્ષ, વડ પીંપળ દાઢમ ન દ્રાક્ષ; ખારેક ખજુર અખોડ અનાર, શેતુરશીતાફળ અપાર, રાયણ જાંબુ કદળી વન, તે ન્યાળી હરખે વદન મીઠા મેવા મંડપ દ્રાક્ષ તડચુબ શોભીત શાખ: આંબલી પીપળી તળસી વન ત્રપ્ત થયું રાજાનું મન માંહી બેઠી મોહકમ માનની ભરજોબન ભારે ભામની; જેવી શર્દનીશાની રાત જુવતિ દીઠી જોબન જાત.હસે રમે ગાયે ગુણ ગીત, પરસ્પરે તાલી લે પ્રીત;તે માંહ એક આપે મખી, બીજી સત સહસ્રધા સખી. વનીતા દીઠી રૂપે વડી વિધાતાને હાથે ઘડી;પરનારી સહોદર એહ, નારીસાથ કરે નહીનેહ. સ્નેહ કરે પુત્રી કે બેહેન,એવા છે સતવાદી ચેન પૃથ્વીમાંહે જુવતિ જાત. નાહાની બહેન ને મોહોટી માત;એને કામ છે કમળજ તણું, જોઇને હરખ્યો છે ઘણું. જીવથી વહાલો જાચીક જન, મહિમા પુન્ય ઉપર બહુ મન;સહજ સરોવર પાળે ગયો. ભામનીને ભારેભય થયો. પાડીબુમ પડયો પોકાર,ધાઓરે ચોકી કરનાર જોર કરી ધાયા સહુ જોધ, કર આયુદ્ધ ધરયો મહા ક્રોધ, પ્રૌઢ તસ્કર કોણ પેદા થયો,લંપટ લુંટી હરામી લહયો; મારમાર કરતા સહુ ધાય. મહીપતે સમરી હરશીદ માય.પ્રત રીત તેણે છાંડીયો.મોહોકમ માર દેવા માંડયો;ધાયો વીર મન રાખી ધિર વિક્રમે સમર્યા વિર પવનવેગથી સુદ્ધા સાથ; તીર તીરકશ હથીયારો હામ, લાગી રિસ રઢીયાળી રાઢ, કો કેની ન માને આડ. મચ્યુ જુધ રચીયો રણજંગ શામદ રહી શકયા નહી સંગ લઘુ લાઘવી વિદ્યા કરે, ફરે ચક્કર તેમ પુંઠે ફરે,દેવિ તર રણમાં ઘણા ઘાવ કો કોને નવ પામે દાન. મેરૂસંગે મેહજ પડે, એને અગન આયુદ્ધ અડે; કઈને ઢાળી પાડયા ધરણ, કોઇને પકડી ઝાલ્યા ચરણ અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ આપે રમે, ગુપત વિદ્યાએ વનમાં ભમે; ખેંચર વિદ્યાએ કરો જાણ, સકળ જુધ માંહે સુજાણ વૈતાળ સરિખો જીત્યો જાત બીજા બળીઆ એ કુણ માત્ર; છત્રીશ આયુધના જાણે ભેદ ક્ષત્રી માંહી નહી ખેદ. જેને માટે શક્તિ સ્વરૂપ, તે કેમ ભેદયો જાએ ભુપ. દારૂણ રાઢ તે હામે થઇ, તિથી પંચ કરતાં ગઇ, હોંસીલા હોડે હારીઆ. સામા થયા તે મારીઆ. નાઠા

નું નવ લીધું નામ,અત્યંત જુધ થયું તે ઠામ. રામ રાવણનીજ રાઢજ ઘણી તેવી રાઢ થઇ તે તણી, જાણે થયું ભારે ભારથ. સંગ્રામે રાજા સમરથ, શીકારવિદ્યા સ્નેહે કરે, દેખી દુશ્મનથી નવ ડરે;કાયર નાઠા જે હારીયા,સનમુખ થાય તેને મારીયા પાડી ભુમ ગયા સહુ ત્યાંહ. બેઠા ખેલે ચામુંડા જ્યાંહ.આયુદ્ધ નાંખી સર્વે નમ્યો દેખી દુશ્મન તેને દમ્યો; વારૂ જુધ કરે વિધવિધ, દીસે છે કો સાચો સિદ્ધ, માહા રૂપાળો છે માનવી,નથી જણાતો દેવ દાનવી,અવનવો દિસે છે ઇંદ્ર,જેવું તેજ કો સુરજ ચંદ્ર. સેવકની વાણી સાંભળી,માતા મનમાં પોતે રળી, આયુધ કરમાં લીધો દંડ, તેહ ચતુરા ચામુંડ,ભાંદે ઝાપુસ દીઠા ભુપ, રાજ તે રઢીયાળુ રૂપ મુકી ખારને પરઠી પ્રીત, પુછી વાત રૂડી રીત. સાંભળરે તું વરદહથ વીર તજતે કેમ ન બોળે નીર કેણ જીવતો આવ્યો અહીં; મારી વાડીના વનમાંહીં.

દોહરા—દેવ દાનવ આવે નહી. અવર ન લોપે આણ; તે ન જાયે જીવતો, પ રહે પોતે પ્રાણ. શુકન કે અપશુકન હુવા, કે ગ્રહ વાંકા તુજ, આયુષ તુજ આવી રહ્યું મનશા શીધ કહે મુજ;દેવરૂપ છે દીસતો, માટે પુંછું વાત, નીકર વણ પુછે ગણુ, કરૂ તમારી ઘાત, વીક્રમ કહે વીનતા સુણો અક્કલ તારિ આજ, તાહારે માથે શીંગડુ. જે લોપે નહી લાજ. માથા વીશ હશે તાહરે, હાથ હશે હજાર, તાહારી લાજ લોપે નહિ, એવડો સો છે ભાર. એવું તે પ્રાક્રમ કરયુ, છે તો જુવતિ જાત, અજીત કહાવે છે એકલી, કહો વાણી વીખ્યાત. માનનિ કહે મહીમા કહુ. મોહોટાં ઉમયા માત, ધરણીપત જેનો ધણી, હીમાચળ તેનો તાત, વિશ્વ બાધે વ્યાપી રહ્યા, અકળ સ્વરૂપ અનુપ; કરતા હરતા કરૂણાનીધી, ભેદે નહિ ભ્રમ ભુપ, ચોશઠ રૂપ ચોખુંટમાં, નીરમળ રૂડાં નામ. સેવકના સંકટ ભાગવા; થીરકરીથાપ્યા ઠામ તારા ત્રીપુરાને તોતળા, વિવિધ માનવરાઇ; બાળા બહુચરાબાળીકા,અખીલ તેજ અજાઇ શારદા શીધવા; રૂટી રામા. રૂખમાઈ, કુન્તા કલ્યાણીક કાળીકા, મહાદેવી મહામાઇ, બુદ્ધિ શીધી બહુનીધી હીંગળાજ હરસીધ, આરાસુરી અનપુરણ વેદી વખાણુ, વિધભ્રમાણી પ્રમેશ્વરી. ગીરતાતરેશ્વરીગોધ;કાત્યાયનીકાક રેલરી. મારતંડરૂંડેરોખ, રાધા રૂકમણી રોહીણી, રંનાદેરોખ; રૂપ એક એકપેઆગળી; ભમે ખોળતા ભુપ, જગદંબા જ્વાળામુખી, નંદા આનંદ નામ; ભદ્રા ભામા ભુદરા. સ્થીરતા ઠામોઠામ જયંતા મંગળા પીંગળા, ક્ષ્ના કાવેરી કહેણ, દુરગાદેવી દાખણી, વદે કવીશ્વર વેણ, ભ્રૂરજીત પાવક સીંહણી, કર્તા હર્તા આપ, અમેરાશીછું તેહની, છતે શાસ્ત્રનિ છાપ; નામ ચામડા મહારૂ ઉમીયાજી શીરહાથ પારવતીની સહચરી સાચું કહુ તમ સાથ, જયા વીજયા નરાક્રમા, ચામુંડા શુભસાર; કોટાનકોટી છે ઘણી આ ભીંતરએ ચાર; પદપંકજ નીત શેવતા, બાહયા કેટલેજ કાળ;એક દિવસ ઉમીયા કહે, અણીઅદકોવાહાલ, ચારસ્થાળ પોતે રચ્યાં ચારપાંચ એહેશ;

ખાઓ પીઓ ખુશી રહો. સુખ કરો સુવેશ. દેશ દેશ પુર્વ જ્યાં,પશ્ચમ જ્યાંનોકામ હક્ષણમાં તુળજા વસે, ઉત્તર બહુચરી નામ; શોભા વિવિધ પ્રકારની, ખાન પાન ભરભોગ; જરા મરણને દુખ નહી, નહી વ્યાધી નહી રોગ ખટ ઋતુ સદા ફળે, અંબુજાઅહકાંહોય;મહીમા મહાકાળી તણો, ગાંજી ન શકે કોય.ગમતી મોજે માણીએ, વીવીધ પ્રકારે વ્રત; આવે કોઇ કપટે કરી, નીસ્ચે પામે અંત,અચરજસુજ્યે એકછે, જીવતો આવ્યો આપ; ઉતપત કહે તુ તાહરી.કોણ માત કોણ બાપ. જુધ કરતાં કેમ જીતીયો કેમ ઉગરયો આદીશ, ઇશ્વર આણ સાચુ કહો, કોણ ઇષ્ટ તુજ શીશ. ચોપાઇ—ધરણીપત રાખ મન ધીર વચન પ્રકાશ્યું વીક્રમવીર; અંબામન મુકો આંબળો ઊતપત શેવકની સાંભળો;અધસુરનાયકનો અંશ મરતલોકમાનવનો વંશ,માળવ મુખ ઉજેણી ગામ,વીરજીત વીક્રમ મારૂ નામ ઇષ્ટ ઇશ્વર હરશીદ્ધનો હાથ. આગીઓ વીર શોભે મુજ સાથ;મહાકાળેશ્વરને પુજીયે,તેના જોર થકી જુજીએ પંચદંડ જીત્યાછે ઊર;ત્રીપુરારી તેનો છે તોર પુન્યધરમ રહેછે મુજ પાસ, જાચક વિપ્ર તણો હું દાસ,ગૌબ્રાહ્મણ સ્ત્રીની વાહારે ચડુ વાટ દેખિ દુરમનનોધડુ; મમત કર તેને મારીએ;હાથજોડે તેથી હારીએ,તજ્યું રીધ વર સુત્રને રાજ.આવ્યોછુ કરવા પરકાજ, કમળ એક અહીંઆથી લેશ;દુખીઓ બાહાર બેઠા ત્યાંદેશ; મુજને તો નવ બોળે નીર, ભેદી ન શકે પેગંબર પીર, એ હકીકત માહરી ખરી, સુણ માતનું મનધરી;એક કમળકેરે કારણે આવ્યોછું તાહારે બારણે,પરદુખભંજન કહે સઊ નામ;કરવા આવ્યોછું પરકામ આપો કમળ અહીંઆંથી એક,ત્યારે અમારો રહેશે ટેક નીકર જુધ અમારે થશે લાજ ચોકીવાળાનીજશે. દોહરો—વનીતા હરખી વાતથી,ભલે આવ્યો આ ઠામ. વાટ જોઊ કંઈ દીવસથી.મહારે તમારૂ કામ; દેઊ વધાઈ દાન બહુ, મહીપત મળવા કાજ; વેરૂ ફુલ વનિતા કહે, વીક્રમ આવ્યા આજ; મોતીચોક પુરાવિયે, દુધે ઊમર ધોઊ; કુમકુમ છડા દેવરાવીએ, દુખદરીદ્ર ખોઊ બુધ સાગર પછે બોલીયો, રામા એ શી રીત. વાટ જુઓ છો માહરી, કીયા દિવસનિ પ્રિત, શી ઓળખાણછે માહારી,કોણ વસ્યાં તે વાટ;કોણે નામ માહારૂ કહ્યુ, વાટ જુઓ શા માટ; ચામુંડા કહે ચીત ધરો,રોશ ન કરસોરાજ કારણપ્રિત તણુ કહું, મારે તમારૂ કાજ;પુજા કરવા નિત્ય જતાં, પાર્વતીને પાસ એક દિવસ પ્રસન્ન થયાં. અહકી દિધી આશ કહયું દહાડિ નવ આવશો. દુઃખવેઠા છો જાત્ર; વરસએક આઠ દિવસ,જ્યારે હોય નવરાત્ર;તે દહાડે કરજો પુજન માનશે મારૂમન

ચોપાઇ—વચન માતનુ મુસ્તક ધરયું, જેમ કહયું હતું તેમ કરયું નવરાત્રીનો આવ્યો દિન, અમો ગયાં કરવા પુજન. વાટે જતાં આવ્યું મરણ, એકનાર પડિતી ધરણ; મઈ દ્રષ્ટ તે ઊપર તતં, માનવી પામી દિઠિ મરત;ધાવતુતુ એક તેને બાળ, રહ્યાં ઊભીયા જેવા તતકાળ; નજર નાર ઊપર મેં કરી મુઇ માત જીવે દિકરિ,પેટ

ઉપર મરતીતી તેહ. બાળક જોઇને પ્રગટ્યો નેહ; તે કુંવરી ઉછરંગે લીધ,કરૂણાતે ઉપર મેં કીધ, એમ કરતાં ગયા કૈલાસ, બાળકી મુકી પારવતી પાસ; સુભટ એ સાસુ જોયું.જન્મ દુઃખ તેનુ ખોયું;કોટે કુસુમનો વાલ્યો હાર વાધ્યું અહુરૂપ અપરમપાર,મેં કહ્યું એને શું કરૂ કયાં રાખુ કે આગળ ધરૂં.મુજને ઉમીયાએ શીક્ષા દીધ કરૂણા બાળ ઉપર કીધ. વરસ તેરની બાળા થશે,તારે એનું દુખજ જશે; વીક્રમાજીત ધરણીપતધણી તેની કીરતી જુગમાં ઘણી; કોઇ સંભવને કારણે, આવી ચડશે તે બારણે; તે ઓળખ્યાનું એંધાણ, પગે પદમ કમળ પ્રમાણ; હશે ઢીંચણથી હેઠ હાથ, તારે ઓળખજે તે નાથ તે શું પ્રીત ઘણી થાપજે એ કન્યા તેને આપજે તે એંધાણ તમારાં મળ્યાં, દુઃખ હમારાં તેથી ટળ્યાં, આ ઠામે આવી નવ શકે ધીરવીર મહાદાતા પખે; તે પુત્રી છે માહારે ઘેર,તુને પ્રણાવું રૂડી પેર મહીપત કહે સાંભળરેમાત કહું એક સાચી તુને વાત. ઘેર બેઠે વીવા મુજ થાય; રાણી થઈ રહે મોહાલમાંહે;મોહોલમાં બેઠે જે કોઇ થઇ,તેનો સ્થીર થાવર થઇ રહી. બહાર નીકળુ પર કારણે, મળે મોહોલ મુજને બારણે; અર્થ ગર્થ કેનારો ઘણી, સકળ વસ્ત તે દુખીઅ, તણી; નિકળ્યોછું હું કારણ ઘેર,સકળ વસ્તુ તે તેને ઘેર નવ રાખુ નીશાની એક, એવું મારે વરત વીવેક; એવું જોઇને આપજે મુને; આગળથી ચેતાવું તુને.વળતા દેશો મુજને શ્રાપ,તેતો હું નહીં લેઉ પાપ: કહેછે ચામુંડાસાંભળ ભુપ, રૂડુ જે તમારૂ રૂપ.જે તમને ગમે તે કરો માહારા મંદીરમાં પરવરો;એ વાત ન જાણુ અમો, કહે કન્યા તે કરજો તમો.

દોહરા—વીચાર કરી વીક્રમ કહે, હું આવું તમ સાથ;બીજું કામ મુજઉકલે અંબુજ આવે હાથ, ચતુર ચીંતા કાં કરે; ભુપત રાખ તું ભાર;એક કમળ ઇચ્છા તમો, એવાં આપુ હજાર, મંદીર લેઇ ગઇ માનનિ, દીધાં આશન માન; લવિંગ સોપારીએલચી,બીડલેબાસઠપાનચોપાઇ—નાહાવા કારણ મુકયું નીર,ત્યારેબોલ્યા વીક્રમ વીર; જ્યાં સુધી ન કરૂ પર કાજ ત્યાં સુધી તો ભોજન તાજ; એક કમળ દુખીયાને દેશ, અંન જળ મુખમાં ત્યારે લેશ;કમળ દેખતાં ભુખજ થઇ; વચન ફળ્યું ને સાતા થઈ, રંગભેદ વીહાણી પ્રીત થકી ઉડયા પ્રભાત ચંડીએ વિચાર્યું મન;ભુપત નવ કરે ભોજન ખોટી એને નવ કીજીએ કન્યા સમેત કમળ દીજીએ; ત્યારે કન્યા બોલી વાણ, સાંભળ વીક્રમ ચતુર સુજાણ; ભલે પધારયા માહારે ઘેર કહુ મારા પરણ્યાની પેર; ઝાઝી સમરણ છેજીમુને, માંડી વાત સાચી કહુ તુને. પેહેલા જન્મ તણી જે કથા. તમ આગળ પ્રકાસુયથા પરદુઃખ ભંજન તાહારૂ નામ તોતો કર એ મારૂ કામ;પરદુઃખભંજન જાણુ તુને કહુ એ વર પરણાવો મુને;પહેલા ભવ ઉતપત ધણિ તે પરણાવો મારોધણી કરો સર્વથા મારૂ કામ,તો દુઃખભંજન તારૂ નામ.

દોહરો—ભદ્રાવતી નગરી તણો. ભદ્રસેન ભડભુપ;જસ જગતમાં જેહનો રાજ તેજ રિધ નગ્રશેઠ તે નગ્રનો નાલચંદશા નામ સોળે વરશે સલક્ષણો, કરે નીત રૂડા કામ; પ્રાક્રમ પ્રૌઢા તેહના પંચ કરે પ્રમાણ; ભાવ ઘણો ભગવાન પર વારૂ સુણે વખાણ શ્રાવક ધર્મ શીરોમણી તપાગચ્છને ટેક;જીવ દયા પ્રતિપાળ છે, ન્યાવટશાવટનેક. પોસ કરે પખવાડીયાં.મુમતી બાંધે મુખ લખ પચખાણ લીલોતરી. દેહે વેઠે એ દુઃખ પાચમ આઠમ ચૌદશ, કરે વંદે મોહોટા વીર પચુશણ પંથ સાચવે, પીએ નિત ઉનાં નીર ભાગ્તાંબર ભાવે ભણે, પુજે જતીના જોગ;શ્રાવક ધર્મ એ સાચવે નહી મનમાં ભોગવૈરાગ મન તેને વરયો પરણે શું થાય, અલ્પ આયુષને અલ્પ સુખ, કાળ સહુને ખાય ચીરણજીવી કોય નહિ, જીવે શી એ વાણ ફરિ ફરિ અવતરે લખચોરાશી ખાણ,પુજાશ્રી પરીબ્રહ્મનેનીરદોષણ જેનું નામ કાયા પડે કહે કળી પામું રૂડા ઠામ.પીતા દુખ પામ્યો ઘણું,કરી લાંઘણો સાત;પુત્ર આવી પાયે નમ્યો,વળાત પુછી વાત; શા માટે તમે દુખ ધરો, રૂદન કરો તે ફોક તમે કહો તે હું કરૂં,શીદ ધરો છો શોક; પીતા કહે પરણો તમો,સુખ બહુ અમને થાય મોહોડ ઘાલે તુજ માવડી પ્રેમે લાગે પાય;વચન આપ્યું તે દીકરે,બહુ સંતોખ્યો બાપ, માનની મન વીશેમા, હારે, તો પરણું હું આપ શોમાસા એક સેહેરમાં તેજા તેની નાર;તેની કન્યા કુમકુમ વંતિ.શો શોમાશામાહરા તાત, મહાલક્ષમીમંદીર ઘણી અલખક અપરપાર, બત્રીશ લક્ષણિ બેટડી; વર્ષ થયાંતાં બાર;જ્ઞાનવતીને ગુણવંતિ માહરૂપ શ્રાવક ધર્મ સદાવ્રતી અક્કલ અધીક અનુપ.પીતા કહે પ્રણાવિયે મેંતો કહયું મુખ નાય,અલ્પ આયુષ માનવતણું,સ્થીર નહીકોનીશોવિશં શીયળ સદા કરીશું વારૂ વરતસ્વર્ગમા રંગ સુખ ભોગવું,માનીશું જાણે વ્રત. પીતા કહે નહી પુર્વ કુંવરી તાહરૂકામ કલંગ ચડે મુજ કુળ વિષે નીચ કેવાઇશ નામ.મન ગળ્યું પછે માહારૂ પ્રઠી પુરણ પેર;પરણાવિ મને પ્રીતથી નગ્રશેઠને ઘેર બેજણ તેવડ તેવડાં જોવાસરખી જોડ; રતિ કામ સરીખડા,નહી ખાંપણ નહી ખોડ. જેવાં ઇંદ્રાણી ઇંદ્ર છે,જેવિ રોહિણીને ચંદ્રજોડું એવું જુગતથી માળીયામોટા ચંદ્ર ભરજોબનમાં બેજણાં ભામનીને ભરથાર, એક એકને મળ્યા તણો આનંદ અપરમપાર એક એકને દેખી ઠરે અતી હરખ અતી હીત એકજ સેજ સુતા તણો નેહ ઘણેરો નીત ખાવા પીવા રહેવા તાજુ મુખ તંબોળ; રાગ રંગરંજીગ સદાકામની કંથ કલોલ ધરમ પારતાં શ્રાવક તણો,જીવ દયા દીવ્ય દાન; સાસુ બોલતા સર્વથા,ગોવીદના ગુણ ગાન.પોસાળે અમેનીઅ તાં સાંભળતાં સારી વખાણ;અપવાસ કર્તાં આઠમ દીવસ પોસાપંચપ્રમાણ પચુશણનાં પરખાં, ગયા દેવને દેહરે દાખ;ભક્તાંબર ભાવે ભણ્યા જૈની શાસ્ત્રજ પુરે શાખ.છપા જેણે જીત્યો કામ. ભલો મારગ તે ભાળ્યો. જેણે જીત્યા કામ, લખચોરાશી ટાળ્યો જેણે જીત્યો

કામ. શીળવ્રત તેણે સાધ્યાં જેણે જીત્યો કામ. વિશ્વ બધા માંહે વાંધ્યા, કામ જેણે જીતિઓ, ધર્મ સઘળો તેધારીઓ. કામઅંધજેકો થયો. તે જીતી બાજી હારીઓ જીવ દયા પ્રતીપાળ,જન્મ ધરી નવજાણ્યો,પાપીપુરા પ્રમાણુ ભોગવે નર્કની ખાણો જન્મધરીને જોગ, ધન તેણે શું કીધુ, અમરત જીત્યું આપ, ઝેર હળાહળ પીધુ શિળવત સાંધ્યાં નહિ ઘણાક સમજા ઘાટમાં મનુષાદેવ મહા મુલ્ય છે,સામળ કહે નાંખ્યા વાટમાં, શેતરંજો શરવ સમેત શીખરનિ જાત્ર પાર્શ્વનાથ પુન્ય પ્રિત જે છે પ્રાણુ માત્રા.મુમતિબાંધેમુખ,ઊશ્નોદક પીવા આપેમુજને ગ્રહેવુ પ્રાણ,ગુરૂ એ ગુણ પ્રતાપે જૈન ધરમનિ જોજવી ભાર ધણે જે રહે ભર્યા, સાળ કહે શિળવ્રત ધર્મ, નર નારી તે તો તર્યા, દોહરો—પ્રતિજ્ઞા કરી પંડમાં મે વિચાર્યુ મન અંગ પંદર દિવસ પક્ષઅજવાળીયાં,સ્વામિનો નકરોસંગ આજથકી અજવાળીને, વનિતાએ કીધવાત,પરણ્યો જે પતિ માહરો તે માનો જાયે ભ્રાત જેણે પાળીયાંછે શિરવ્રત,તે-તો પામ્યા ભવપાર એવું જાણિ મેં તજ્યો ભાવેશું ભરથાર પ્રતિજ્ઞા કરીને પ્રેમદા, પોતે ગઈ પીતાને ઘેર.પછે દેહેરે પતીગયો,પ્રૌઢિ શિ તેનિ પેરસ્વામિએશાસ્ત્ર સાંભ-ળ્યું,કાંમ તજ્યાના કામ.જેણે તજીજે તારૂણિ,પામ્મા સ્થિરતાઠામ.કંથેકીધીકલ્પના ઇશ્વર આગળ આપ એક પક્ષઅંધારીએ પ્રેમદા નિરખુ પાસ,સંગ કરૂ શાઆતણો, કોદ્ધિ થઊ તે દિશ, કરૂ સંગ જો કામનિ નો સત બ્રહ્મહત્યા શિશ, ધારીને નિરખુ નહિ, પંદર દિવસ પચખાણુ. મહાવિર કેરી આગના પુરણુ શાખ પ્રમાણુ.

ચોપાઈ—મન સાથે એ કીધી વાત, કોનિ નવ જાણો ખ્યાત. આપે મનપ્રતિજ્ઞા કરિ સાસરે આવીછે સુંદરી,જોબનવંતી નરનારીનો અધીકસ્નેહ સાસુ સસરે દિધાં માન, ભોજન કીધાં ચાવ્યાં પાન, નેહ ઘણેથિ નિશા પડિ, ચતુર ચતુરા મેહેડે ચડિ ફુલ પાથર્યાં સુંદિર.બરાસ કસ્તુરિ હરખીજેહ,દસદિશે મેલ્યા દિવડા,નર-નારિ જરાવંત જીવડા ભોજસામગ્રિ ભાવે ભળે;કનક જોત દિપકનિબળે.જાણુ પ્રણ મ્યો પોતાને પતી રૂપેરંભા રોહીણિ હર્ખ ઘણો છે મનમાં હેજ,શામાસુતિ સ્વામિ સેજ, જેવાપ્રકારછે તરૂણી, તેથિ ગુણ સ્વામિમાં ઘણાં હાવભાવ કટાક્ષજ કરિ,ભ-રપુર જોબનમાંહેભરિ.દોહરો—સ્વામિકહે સુણસુંદરિ.ચતુરાચતુર સુજાણ; ભગતિ-વંત બાળુતુને.પંદરેદિવસ પછખાણુ.કષ્ન પખવાડિએ કામનિ તાહરિ પુરૂ આશ; બાંધવ જોડે બેનડિ, તેમ પોઢોડિ રહુ પાસ આનંદ પામિ ઘણું, પીઊએ કીધુ પુન્ય;રૂદે રિશ કરિ નહી નિમેખ ન રાખિ નુન્ય.પંદર દિવસ પુરણ થયો, કષ્નપક્ષ કલ્યાણ, હરખ્યા ઘણુ હૈડા વીશે શાહાપુત્ર સુજાણુ. મળશે રાતે માનનિ શુભ સ-જોમનનિમમતા માણુશું ભામનિ સાથે ભોગ,ખાનતરતિબશું વીવીધ ભોગ વીલાસ શાહા પુત્ર સેહેજે ગયા પરણિ પ્રેમદા પાસ માન દિધું ઘણું માનની પ્રસ્કે સાનથી; પ્રીત. સ્વામી સજ્યાએ ચડયો રંગ ભોગની રિત કામનિ કહે છે કંથ સુણુ, અ-

ધીક પ્રતીજ્ઞા એહ. એક પક્ષ અજુવાળી પંદરદીવસ તું બંધવ હું બેહેન બોબાઇ વારૂ બોલ વનીતાનો વશ્યો હેત ઘણેથી સ્વામી હસ્યો કામની તેં કરયુ શુભ કામ મમતે રહ્યું આપણું મામ, હરખ બેહુના મનમાં હોય, કષ્ટના પામે બેઉમાં કોય. અવતાર બેઉનો એમજ ગયો,નરનારીનો સંગ નવ થયો કોણે નવ જાણી તે વાત, જશવંત બે સુજાણુની જાત. ધર્મ તણી રાખી રીતીયો, જગત બધો તેણે જીતિયો વરસ પંચાણુ પાળી પ્રીત, રૂડા મારગની રાખિરીત અવસાંનકાળ આવ્યો જ્યાહરે વીવ્હળ ખુબ થઇ તાહરે,રહયો રૂદેમાં રૂડો રંગ; સ્વામી સાથે કરૂ હું સંગ વીગત વાતની વીસરી, જીવ ગયો નીસ્ચે નીસરી.મરણ સમે જેવો વીચાર,તેમાટે ત્યાં ધર્યો અવતાર; કૃત અકૃત જે ચીતે ચડે, તેવો અવતાર તો લેવો પડે શામ મન માયામાં અડયું તે માંડ અવતરવું પડયું,બે જાણુ પડીયાં પ્રથ્વીમાંહે;સ્વામી અવતરીયો છે તાંહે. નીચબુધ થઇ માટે નેટ,હું અવતરી ગુણકાને પેટ. પહેલે ભવ કીધીતિ સેવ, તો થઇ છું દેવાધીદેવ;પહેલા ભવનિજાણું વાત,સતી શીરોમણછું સાક્ષાક. સત્યશીળ હતું મુજ હાથ,તોઆવીછું હરસીધ હાથ.પહેલા ભવનો ધરમ મુજફળ્યો માહારાજ મહીપત મુજને મળ્યો, તે વરને પરણાવો તમો, પરદુખભંજન જાણુ અમો માહરો કરે ઉત્તર નર જેહ, મુજને તો વરશે તેહ રાજા કહે છે રૂડુ થશે, શીવ પ્રતાપે સંકટ જશે. સુખે માહારી સાથે આવ, કોટીહરખ મનમાંહે લાવ જે નર મને ઇછોછોતમો તે વરને પરણાવું અમો. નારીએ જઇ માન કહ્યું, મારૂ મન કબુજવ થયું;વળાવો મુજને એ સાથ, માલ ખજાનો આપો હાથ દ્રઢતા રાખો મનડુ ધીર. એ મહારાજા વીક્રમવીર, પરનારી સહોદર એહ, એના સત્યથી વરસે મેહ સુત્ર માસંગ એકશણગારિયો, અમુલક રતને ભરાવીયો, મણિ માણેક ભર્યાં કાંઇ કોડ, એવાં ચીંતામણિનિ જોડ, વારૂ વસ્ત્ર તણા અંબાર, ઉપર અંબુજ એક હજાર;કમળ હેતપ્રિતેથી લીધ, મુખથી વાત કામનિએ કીધ, નહી કરમાય નહી સુરી જાય, નિતનિતશોભા અદકી જાય; દેવતાને દુરલભ છે એહ વીક્રમ પામ્યો પુન્ય વિવેક; જઇ વાડિમહી રોપો ઘેર, શોભા નિત પુરણ પેર; વળી કહું તે કરજો કામ, ફરી ન આવશો આણે ઠામ. સાચું તમશું બોલું આપ, પુરવે પારવતીનો શ્રાપ; આ સ્થાનકમાં જે પેસશે, તેની કાયા પ્રલે થશે. એ સ્થાનક ઉમીયાની આણુ, જે આવે તે ખોશે પ્રાણ;તમો આવ્યા માહારે બારણે, ઉમીયાના વચન કારણે,જે દહાડે કન્યાઉરધરી તાહરે વાત મારી કરી,જે આવે તે પ્રલે થાય, તો કેમ આવશો વિક્રમરાય. દોહરા—તા હારે બાળા બોલીયાં, નહી બોળે એને નીર; અગ્નિભેદી નહી શકે, આવશે વીક્રમવીર; માટે તમો અહી આવીયા, કર રૂડે કન્યાય; ફરી ઇહાં આવશો, તો અધીકો અન્યાય. એકસહચરી એક રાય; હોયનારહસ્તીપરે, આપ અસ્વારી થાય. મીચ્યાં લોચન મહીપતી; ધર્યું કાળીનું ધ્યાન; રૂડા કામ કરો નીતે, આપ્યાં પાન. નેત્ર

ઉખાડી નરખીયું, કારમો દીઠો કુપ; દુખીઓ બેઠો ડામણો, ત્યાંહાં આવ્યો ભડભુપ અરજુનજાણેઅવનવો,ચતુરશીરોમણ ચંદ્ર; દેવથકી દસ લક્ષ ગુણ, આવ્યો જોતાંઇંદ્ર

ચોપાઇ—રૂડો ગજ મોહોટો માતંગકન્યા શોભે રૂડે રંગ; આવ્યા બાહર ગુણવંત ભુપ; જ્યાં છે કારમો મોટો કુંપ એક કમળ કેરે કારણે બેઠોલાંધે તે બારણે ત્યાં આવ્યા વિક્રમ મહારાજ, લે ભાઇતારે જેનું કાજ,કમળ એક લઇ સુખીઆ થાઓ દુખ જીતીને મંદીર જાઓ; જઇને તાત માતને મલો, ભોગ સકળ ભાવંતા ભળો નેત્ર ઉઘાડયાં દુખીયે જેમ તેને દોલત દીઠી તેમ; દીઠાં કમળ કન્યા માતંગ, મોહ પામ્યો લાગ્યો મન રંગ લખ્યો હોય ચીત્રામણ જેમ ચીતભરમ થયો તે તેમ, એક ઘડી નવ બોલ્યો વાણ જેમ ડુબ્યાં હોય સાતે વાહણ; જેમ પેટ તણો હોય પુત્ર જેમ ભાગ્યું ઘરસુત્ર જેમ દાવાદળ માહે પ- ડયો, જેમ કો દુખી દુશમન નડયો; કોની વાત સુભ નહી કરણ;ઘટીકા એમ કરતાં થઇ ત્રણ; ધારણ નવ રહી ધરણી ઢળ્યો, જેમ આકાશે તારો ગળ્યો; દીઠો અઇરા- વત જેવો ગજ. ઇંદ્ર આકારે ફરજે ધ્વજ; કમળ મોટ દિઠી મહા મેહેર તે દેખીને લાગી લેહેર; આસના વાસના રાજા કરે; આપ ઉછરંગે ધરે; આપ વસ્ત્રે તે આ સુ લુવે, નીર્મળ નીરે મુખડું ધુવે, વસ્ત્ર વીસરજન કરે તે હાથ, ખમાખમાં કરે તે સાથ; એમ કરતાં ઘડી બે થઈ, વળી ચેતના મુરછા ગઇ; નેત્ર ઉઘાઢયા રૂડી નિત પુરણ કીધી રાયે પ્રીત; નરપતી કહે કાં પામો દુખ, કહો મુખથી કેમ થાશો સુખ; શું મનમાં આવ્યો છે જોગ, કે કાંઇ પ્રગટયો દેહમાંરોગ, હરખ ઉપન્યો નીર્મળ દેહ વ્યાપી છે દારૂણ દેહ; ભુખે ભમરી આવી ઘણા, કાયા સ્થીર નવ રહે તમ તણા, રોગ હોય તો ઓસડ કીજીએ, કહોતો કમળ અધિકા દીજીએ વારૂ કહિ તે દુખીયો રહયો, ફરી ઉતર તેણે નવ કહયો; સમજ્યો મનમહીપતી મહારાજ, લોભે માગતાં આવે લાજ; બુધ લક્ષણ; એમાં બત્રીશ, કહે તો કમળ આપું દસ વીસ હાયહાય તે કહે છે મુખ; અધીક તન દાજ્યુ છે દુઃખ અખંડ આંખે આંસુધાર, વપુ મરોડે વારંવાર; દાંતે જીભ ટશે જેટલે, ઝાલ્યા કર નરપતી એટલે.

દોહરા—વિક્રમ કહેરે વીર સુણ, કેહે મન કેરૂ કાજ; મન મુકી કારણ કાહો લેશ ન ધરશો લાજ. નીચું જોઇને નરપતી બોલ્યો વારૂ વાણ; જે તમો જાણો તે કહો આદ્ય શક્તિની આણ;જે વાટે મન ઉલટે સમે તમારોશોક તે તમોમુજને નવ કહો, તો તિર્થવ્રત તમફોક;ઘરસુત્ર પુત્ર કે ગામ ગરથ, ગજરથ ઘોડારાજ,એવહાલું નથી મુજને, વહાલું છે પરકાજ ભણ્યો નથી ગણ્યો નથી, નન્નો અક્ષર નામ;માટે મનમેલી કહો થાય તમારૂ કામ.ચોપાઇ—ત્યારે દુઃખીયો બોલ્યા વાણ, ધન ધનરાજા ચતુરસુજાણ, માહારા મનનું જે છે કાજ તે-કહેતાં આવે મુજ લાજ સાચું કહું સમ દીધા માટ, મુજને તો મોટો ઉચાટ; તમો લાવ્યા હઇડે ધરૂ, માહારૂમનતો હરખે ભરૂ; અદેખાઇ તે વાતે નથી, સાચુકથન કહું તે કથી; આવ્યો તો હામકું જ્યાહરે,

કમળ દિઠુંમે તાહરે. તેની લાલચ લાગી ઘણી મેહે નવ કીધી મોહરમપણી. હુંનવ પડીયો એ જળ માંય, બેશી રહયો વડલાની છાંય,મેંતો નવ પડયું નિર;વાહાલું કીધું એહ શરીર;સમજ્યો નહી મોટો મરમ, મેંતો નવ સંભારયું કરમ;તે ઉપાય કરયો નહી અમો.એટલે રાય પધાર્યા તમો;તમે પુછયું તેમેંતો કહ્યું;તાંહાંથી જ્ઞાન તમને તો થયું;સાંભળતાં મન ચલાવીયું. કુપ મધ્યે તો ઝંપલાવિયું; આવરહાપર રાખ્યું મન, તમો વહાલુ કીધું નહી તન. હસ્તી લાવ્યા રત્ને ભરી.શોભીતી સાથે સુંદરી અલખત ખીજી અપરંપાર.કમળ અમુલખ એક હજાર,તે દેખી ઝુરૂછું અમો પુછોછો તો સુણજો તમો;જે કો મન ચલાવિ જાય તે ન ઝાઝો સુખીયો થાય;એતો કારજ કરમજ તણું, હવે વિમાસુહું ઘણુ દોહરા—હવે વિમાસણ હું કરૂ, મેં નવ ચલાવ્યું મન, હું પડત જો કુપમાં;લાવત અદકુ ધન. અરે દૈવ મેં કયાં કરી, એ કાયાનિ આશ;કાયાકરતઅળખામણી; તો આવત સરવે હાથ મુર્ખમાહરો પ્રાણીઓ દેહશું નાખ્યુંહેત વાહાલો ન કરત જીવડો તો સઘળી સમરથ લેત, એ પુરણ મન માહારે,બીજો નહી મન મર્મ; દાપતઅનેદેતોનથી, દાપદેઉછું કર્મફટફટમારા પ્રાણીયા અકલ અજાણ અનુપ;કમળકામનીહસ્તિહસ્ત,પ્રથમપડતહું કુપ,કરોડઉપાયેકહુનહી દીધા મુજનેસમ;સાચી વાતતેસીદ્ધ છે,સાચુન કહુકયમ;તમોદુખભંજન હતા,કર્તાં-તા પરકામ;તારૂ મં દુખ ભાગીયું,દુખભંજનમુજ નામ તમો સરજતઇશ્વિરા પરદુખ-ભંજનનમોઆપ;તાહારાદુખભંજનઅમો,તે ઇશ્વરપ્રતાપ; વાત ન કહી હોતજોતુંને તો કયમ ઉપજતહેત.આવાં કમળનેકામની,તેતુંકયાંથી લેત;સમજ્યાતમારાશાણ-પણુ, સમજ્યો ભાગત દુખ;સ્વારથ પરવશ પડયા,ન ભાગે ભરામણ ભુખ;જાચાક દશવાશેક વરતણા,તેહને આપો દામ કીર્તકરવો આપણી,ફેરવો બધે ગામ.શેરએક આટો અપાવીને,બોલાવો ચરણભાટ;ગામગામમાં ફેરવો,વખણાવે વાટોવાટ વીનતા વહાલા થઈ,વખણાવોજઇવશ પરમારર્થ પુર્ણ કરો;કીરતીદેશવિદેશ,વારૂ થયુ વાટે મળ્યા કળી જોયું મેં કામ કદાચ દુખ હોય દેહમાં તો આવત ઊજેણી ગામ; પ્રીછો નર પંડીત તણા; પ્રીછોછો પુરૂ નામ; રાગ કરી તે રીઝયા, તાત વાગતે નામઅમો આશે દિન કહાડતા, બેઠા કુપને પાસ. અમો આજ ઉડી જશું,નેટ થઇ ને નીરાશ ભલું થજો ભાઇ તમતણું વચન કરજો મુજ માફ; આ સ્થાનક આવ્યા તમો, તેહ અમારાં પાપ. દુસ્મન હશો કંઇક દીવસના, પુર્વે જન્મનું વેહેર; ત્યાગે તમો અહીં આવીયા, પુછવા અમારી પેર. માલ લીધો તમો માહરો. ગાળ્યા માહરાં હાડ, જીવ રાખ્યો કાયા વિશે, તેહ તમારો પાડ ચોપાઇ—વચન સાંભળ્યું દુખીયા તણું. રાજા રિઝીયો અદકુ ઘણું ચતુર નર ચિંતા પરહરો મેહેલી દો મનનો ખરખરો; જે કહો તે તમને દીજીએ. ઓશીં-ઞણુ મુજને કીજીખે તમો મોહોટા છો આડે આંક, ઘણોક પડયો છે અમારો

વાંક આ સર્વ તમારો ગર્થ મારૂ કહ્યાપણુતેતોવ્યર્થ;આકન્યા છેકારણરૂપભામનીછે એક ભારે ભુપ એ કહે તેના ઉત્તર કરે, એ વરને વનીતા વરે; બીજો આ સરવે લ્યો માલ; કામની કેરા મેહેલો ખ્યાલ; નાર વીના સરવે આપશું તાહરો સરવે સ્થાપશું; પુછવાનો ઉત્તર આપશે, પ્રમદાને તેતો પરણશે,રાજા તમો આપો જે ગર્થ તેતો મારે ન આવે અરથ, હું નહી જાચકનો તન; સહારૂ ભાગ્ય નહિ મન.

દોહરા—રીજ્યો દુખીઓ રાયપર, વારૂ કહી એ વાત;પ્રસન પુછે એ પ્રેમદા,સુણીએજી સાક્ષાત. ઉત્તર એના આપશું તો વદુ શું ન્યાય; તહારૂ આપ્યું લેઉ નહિ નહિ કરીએ અન્યાય. કન્યા છે મારા કરમની, નીરચે તે નિરધાર; વીસવાસા પેલે ભવે, એ ભામનિ હું ભરથાર. કહું વાત તે સાંભળો, મોહોટા છો મહારાજ; કમળ લેવા તમો ગયા, તેતો મહારે કાજ,તમો ક્યાંહાં ને અમે ક્યાંહાં, ક્યાંહાં એ કુપની તીર, ક્યાં પુછી તમો વારતા, પરદુઃખભંજન વીર;સંદેહ ટાળ્યા છે મહારો તે નિશ્ચે નિરધાર, એક કમળના આરતો, લાવ્યા કમળ હજાર. તારે કરમે જશ લખ્યો, મહારા કર્મમાં સર્વ ગમતું થાય ગોવિંદનું મેહેલ્યા રાનના ગર્વ પ્રેમદાપ્રશ્ન જે પુછશે, તેના ઉત્તર દેશ,મિછું નહીં તો પગે નમું, કહીશ તો કન્યા લેશ. ગણે કોઇને પડવું નથી, નાથ કરવો અન્યાય; હેત વાણે રાજન હસ્યો, કરજોડયા ન્યાય. પ્રશ્ન પુછશે પ્રેમદા વચમાં રાખ્યા રામ; સમસ્યામાં સર્વ કહ્યું. ગામ ઠામ ને નામ.

ચોપાઇ—મુજમાં જો હશેમાલ, તો તુજને દેખાડું ખ્યાલ; જોર હશે તો તો જુઝશું બુધ હશે તો તો બુઝશું શાહપુત્રને શાહનિ શીખ.હું નથી આવ્યો માગવા ભીખ; પછી બ્રાહ્મણ ભીક્ષા કારણે, જાચીક હું નથી બારણે; મુજ ને તમે શું જાણ્યા ભાટ, હું નથિ ગુણુકા કેરા ઠાઠ; સુઇ સુતાર નથિ શેલીઓ, નથિ જાચીક તાહરો ટેલીઓ. નથી હું વહિઓ કે વ્યાસ જે માગી લેઉ તાહારી પાસ,હુંનથિહાકેમદેઉ દંડ, હું નથિ ભીલ તસ્કર લાંઠ,હું નથી ગમારતા કેરા વાટ, વગડે પડાવી લેઉ વાટ નથિ શેઠ પટેલ હું સાચ. લેઉ તમ પાસેથી લાચ; હું ન જુગારી આડે અર્થ,જીતિ હરાવી લેવું ગર્થ, હું નથી ઠગ કે ઠાકરો. હું નથિ દાસ કે ચાકરો હું નથિ ગરાશીઓ વાશીઓ, નથી ફોગટ ફાંશીઓ; હું નથી ધુતારો વિર, હું નથી પાતર કે વિર. અધરમી હું નથી અનાથ તમ પાસે નહી જોડું હાથ;હું દાતા છું દાન જ દેઉ, કોઇનું આપ્યું હું નહિ લેઉ. છેક નીચ હું નથી રાંક; તારો માલ લેઉ વણ વાંક;ઈશ્વરની કરૂં છું આશ, માગુ એક પ્રભુની પાસ.દોહરા—કહે દુહોએક કામની સાંભળી સુખીઓ થાઉ; ઉતર સુજે તો વરૂ.નહિતર મંદિર જાઉ, રાજા કહે રમા કહો દીલ રીઝીને આજ; અરથ કહેશો આપણો, લેશ ન ધરશો લાજ,પીછે તે તો પરણશે;પ્રીત ઘણેરી પેર;નહીતરનિરાશ થઇ જઇશ પોતાના ઘેર સમશા કહે છે સુંદરી. ગોળે વીંટી ગર્થ; પેલા ભવ સ્વામી હશે, તેને સમજે અર્થ. સત્ય રાખે જો

સામ્હું,તો તો સ્વર્ગે જાય;પત મુકે પોતાતણું,તો તો ગોથાં ખાય જોબન રૂડું જાળવ્યુ,વરધે વિવ્હળ હોય; તે નહિ સરગ મરત્યુનો, ખરૂં રળ્યું પણ ખોય, : જશ લીધો જોબન પણે, વરધ પણે ઉઠાડી વાટ; તેહ સ્વાન પરીયંત તણો; નહિ ઘરનો નહી ઘાટ,મહામહેનતે ધન રળ્યો. ઘડપણ સુધી ગર્થ;નવ ખાધો નવ વાપર્યો, એકે ન સર્યો અર્થ,અમુલ્ય રત્ન જોતાં જડયું, સુખ પામ્યા બે સાથ;તે તો ખોયા જુવટે.વળતા ઘસીયા હાથ. સંન્યાસ મળ્યો સત વરસ.જશ જીત્યો તે જોગ;અવસાનકાળે મન ભ્રષ્ટ થયું, તેના કરમના ભોગ. છપો—સત વર્ષ સન્યાશ, વળતું માંડયું ઘરસુત્ર; ભામનીએ તજ્યો ભરથાર. પછે પ્રસવ્યો એક પુત્ર; ખટ માસના અપવાસ, કર્યા પચખાણ કરીને; ઓછો રહયે દીન એક. ખાધુ અન્ન પેટ ભરીને, જન્મ બધો જશ જીતીયો, મરતી વેળા નર તે નડયો; સમજશે તે સલક્ષણો, તેને અવતાર ધરવો પડયો.દોહરા—એમ વીત્યું હોય આપમાં,એમ સમજ્યો હોય સુત્ર; તે આશા મ્હારી કરે, પવીત્ર તણા જે પુત્ર; બીજા તે બેશી રહ્યા, ઘણા હેતથી ગર્થ;અણસમજ્યા આશા કરે,તે નિશ્ચે પડશે નર્ક ચોપાઇ—જુવતી વચન સુણ્યું જેટલે.ચિતમાં ચતુરચેત્યો તેટલે;પેલા ભવને પુન્યે કરી,ધારણ ધર્મની મનમાંધરી; અજ્ઞાન હતું તે સર્વ ગયું, જાતી સમરણ તોતેને થયું;મહિપત ચેત્યો મન મોઝાર, નિશ્ચે એ તો મારી નાર. મારૂં કહ્યું એમ માને કયમ, સોએક ખાવા પડશે સમ; સાચા સત વાધેસંધાણ.અકલથકી પુરૂ એંધાણ;સમાવું શાસા કેરો શોક,લક્ષ વશા બહુ માને લોક.દોહરો—અપવાસ કર્યા એક માસના, સ્વરગ સુખને માટ; જમતાં ઝરજ આળીયું. વેહ ઉઠાડી વાડ. પોખ્યો પાલ્યો તે પુત્રને,માણવા સુખને માટ,વરધકાળે તે વધ કર્યો, જશ ઉઠાડી વાટ;પ્રમદા પરણ્યો પદ્મણી,ઘણા ઘડાવ્યા ઘાટ; પ્રીતે કીધો ખરખરો, દેહ ઉઠાડી વાટ;જોબન મધે જશ જીતીયો ઘણી કીરત ગુણ ઘાટ;ચુકયા ચતુર થઇ વ્રધપણ, વીવેક ઉઠાડા વાટ;નવાણ ખોદાવ્યાં નીરના.ઘણા ચણાવ્યા ઘાટ;અંતકાળસર્વ પુરાવીયા,વખાણ સુણ્યાં તે માટ;ગયો અવસર આવે નહી, કરજો કોટી ઉપાય; મરણ કાળે મન સ્થિર રહે, સેહેજે સ્વર્ગમાં જાય.

છપો—પુરૂષ ગયો એ સાલ,વખાણ સાંભળીયા વાતે, સમજ્યો શીળ સંતોષ, પચખાણ કર્યા જશ જાતે;પંદર દીવસે એક પક્ષે તરૂણી મનથી તાગી,એંશી વરસ કહાડયાં એમ.ભાવટ તો મનની ભાગી;મરતી વેળા માનવી,સીધે મન જઈ અડયું પાછો પડયો તે પાપમા, અવતાર લઇ અવતરવું પડયું,નારીનું નીરભે મન;પોઢી રહી પતીની પાસે જરા ડગ્યું નહી મન;આરંભની ન કરી આશે,ખાવાપીવા સુખ સેજ,હેત પતીશું પુરણ,કામ વાસના નહી કાય,ચિંતા કીધી ચુરણ; મરણ કાળે તે માનવી,સંભોગ ઉપર મન અડયું,ગુણકાને ઘેર ગોરડી,અધમ ઘેર અવતરવું પડયું,

ચોપાઇ—બધો શીયાળો ટાઢે મરે, ઉનાળે ડગતો રૂએ ભરે; આખો દહાડો

ભુખે મરે,માઝમ રાતે મલીદો કરે.જોબન બધું કુંવારા જાય, વૃદ્ધપણે પાસે કન્યા; ફકીરી કફની મન ધરે, પછી જગત મહારૂદ્ર આદરે. આગળથી પાણિ વહી જાય, પછી પાળ બાંધવા તત્પર થાય વદેરાઢ વેરીની રીત, પછે કરવા જાએ મિત; વરત દીવસ તો ભોજનવહે,અન્ય દિવસ તો ભુખ્યો રહે;બાળ પણે વિદ્યા નવથાય,વૃદ્ધ પણે ભણવાને જાય;કરે જન્મથી કુડા કામ, પછે સંભાળવા માંડે રામ,ચાતુરમાસ નવ વરસે મેહ,થાય સાવઠુ ચૈતર તેહ.નરનારી અવસર પ્રીછો પ્રાણિયો તો જુવતી જીતિ જાણિયો.દોહરા—નરનારી પરણ્યા નેહથી,ધાર્યું વળતું ધર્મ,માનનીનું તો મન ઠર્યું,કીધું કુકુ કર્મ. કામની કંથને ઓળખ્યો, નરે ઓળખી નાર; પ્રીછયાં બહુ પટંતરે, પેલા ભવનો પાર.છપો—સો વાતે એક વાત,કાંઇ નહી તેમાં કાચું; સૂર્ય ચંદ્રની શાખ,સત્ય બોલુ હું સાચું.ભરતખંડ સુખ શુભ ભોમ્ય ગુણ ભદ્રાવતી ગામો નહાલચંદશા શેઠ નીરબે સુત નીરમળ નામે; પ્રેમદા નામે પદ્મની. પુત્રી સાથ શાહે તણી. પરણગમે તો પ્રેમદા,તુંધણિયાણિનેહુંધણી.ચોપાઇ—ચતુરા ચેતીમનથી મળે. બણે હેતેથી વળગી ગળે:તું સત્યવાદીને હું સતી હું પ્રમદા તું માહારો.પતી રામા કહે સાંભળરે રાય,મહિપત સમજો તેમનમાંય,હુંકામની એતો કંથ. પરમેશ્વરે મેળવ્યા પંથ: પુરણ પ્રીતે તું પરણાવ, લાખેણા એ લાડ લડાવ; શાહા પુત્ર એ સાચો હોય;કળી શકી નહી કોય. જેણે વ્રત ધરયાંતાં એહ, દેવરૂપે દેવાંશી દેહ:ગાંધર્વ વીવા કરી રીત,પુરપતિ પરણાવી પ્રીત છપો—જે રાખે સંતોષ તે મહીમા વધારે: જે રાખે સંતોષ, વહના દેહની વામે; જે રાખે સંતોષ તે મહીમા વધારે.જે રાખે સંતોષ સહેજે તે સ્વર્ગ પધારે;સંતોષી જે જન હોય છે,તેનાં પાપ સઘળાં બળે; સામળ કહે સંતોષથી,જન્મ મરણ ફેરો ટળે. ચોપાઇ—તેત્રીશ કરોડ દેવતાની સાખ. પરણાવ્યા વર કન્યા ભાખ, વરને કન્યા સોપી તરત,જેણેપાળ્યાં શીળનાં વરત, બીજો માલ આપે જેટલે, દુખીએ ના કહ્યું તેટલે; ન ખપે હાથી ગ્રથ તાહરો, અનમી ટેક રાખુ માહરો; ન ખપે કમળ તાહરૂ એક.અનમી જાચીક માહારી ટેક. ન ખપે તારો એક દામ હું ન કરૂ લીધાનું કામ.હું ક્ષત્રાણીકેરો તન, માગ્યાનું મહારૂ નહી મન;આશા ન કરૂ હુ તાહરી પરણાવજો સ્ત્રી માહરી;ક્ષત્રીની ખબર સાંભળો બળે દોરી નમુકે આંબળા.ક્ષત્રી કોનું ન ખાએ અન ક્ષત્રી કોનું ન જાચે ધન;અંબળાતા અંબળાતા ફરે,ટેક ન મુકે ભુખે મરે,ટેકી ક્ષત્રી મારી જાત ભુપત પ્રીછે ભરેલી ભાત,સૌને આપાનારો શ્રીનાથ.તમ આગળ જોડું કયમ હાથ. દોહરા—વીક્રમજીત કહે વીર સુણ,તેં કહી વાત વીવેક,તેં કહી ને મેં સાંભળી, તેમ તું સાંભળ એક ગુણ તાહારાતી હું ગયો, ઠીક જોયો મેં ઠામ; સરવે માલ એહ તાહારો, મેં શું કીધુ કામ,પ્રાક્રમ જો હોય માહારૂ,મેં શું કીધુંજોર:તમે મોકલ્યો હુ ગયો. વાત તણો અંકોર- પ્રાક્રમ જો હોય મહારૂં, ના આવત તારે અર્થ; મારા

પુન્યે હું ગયો તાહાસ કર્મનો ગર્થ, તાહરો માલ તે તું લહે, તાહરા કમનીઆડ; સાંભળ પણ શુ માહરૂં;દેખે તો દેખાડ બીજી વાત એક સાંભળો.તું શીમાડા રાય, હું ચકવે પૃથ્વીપતી,વાત ધરોમનમાય.સલામી લઉ સદા,હોડ ઘણેથી હાથ;સીરપાવ આપુ સેહેજમાં, વારૂ કરો વીખાણ, રાજ આપુ જો રીજીયે, બીજુ તો લુંટી લેઉ;રીઝયો તારી રીતથી,શીરપાવ સરવ દેઉં.આપવા જોગ સદા અમો,લેવા જોગ તું લાખ, શાણા હોતો સમજજો. શાસ્ત્ર તણી એ શાખ. તુને વાત ત્રીજી કહુ,જો માને તાહરૂં મન,એ કમળ આપુ તને ત્યારે તો લેવું જળ અન.પ્રતીજ્ઞા મારીજશે, તો જાશે મારો પ્રાણ,જીવદયા પ્રતીપાળ તું.સત્યવાદી સુજાણ ચોથી કહુ ચતુરનર સાંભળે સઘળો સાથ,શ્વસુરપક્ષ મોશાળમાં હેતે લે સહુ હાથ,ઘણા હેતથી હું ગયો એ ગુફામાં એન, કોંડ લાઠ્યો કામની, એતો મેહારી બેહેન, કરૂ દાન કન્યાતણું, દીઠાં જોઈને દાન. માટે આપુ મન કરી. લ્યો મન મુકી માન. રાણારાયનેરીધપતી અનમી અહંકારી અનાથ,સસરા આગળ સરવકો,હેતે હોડે હાથ સલામ કરીને કર ધરો, સોપું માલ સમેત. સુખ પામી તે સુંદરી. હરખે ઉપન્યું હેત. વીક્રમ ફરી બોલવા ગયો. માનનીએ મારડ્યું મુખ. સાચું બોલેરે સુંદરી દેહમાં છે કાંઈદુખ. ચોપાઈ—ગુણ સાગર પૃથ્વિ તુજ ધણી, એજ સીમાડો માહરો ભણિ, ભુપત અને કરવી ભેટ, પેડે ધ્રાસકો પોહોડે પેટ બળ વિના જે રશક્ષા કરી. ચીત થકી કરવી ચાકરી. ભોગ ઘણા ભામની ભરથાર. આવે ત્યાંહાં તારા અસવાર ચર્ણ રહેવું તજીને સુખ, દાવાદળ સમ એ દુખ. પરવશ રહેવું જો નવ પેડે તો સઘળું સુખ શરીરે અંડ.તુજ સરખો મોહોટા શીર તાત, દુખની કેમ કહેવાએ વાત,વનીતાનો બોલ મનમાં વસ્યો, હેત ઘણેથી રાજા હસ્યો. દોહરા—ત્રાબાને પત્રે લખી લક્ષવા આપી લુહાણ,માહારા દેખતે પરગણે,તાહરી વરને આણ.ભરણુ ન આપશો મુજને ન કરીશ ચાકરી મન, છત્રપતીનો છત્રપતી આણ કોની અન્ય. વોળાવી વીક્રમા જીતે, અલખત આપી અપાર, કમળ હથીઆરને કામની,ભરે જે ભંડાર,અધીપત મન આણંદીયો, આપ થયો અસવાર;આપ આવ્યો ઉજેણમાં ક્ષણુ ન લાગી વાર જયજયકાર બધે થયો, ગડગડીયાં નીશાન;મોતીવધાવે વિશ્વમાં, જાચીક કરેવીખાણ રાજ કરયું અતી રંગમાં, ભરતખંડમાં ભુપ. સાક્ષીઓ ચાલી શાસ્ત્રમાં. એવો રાય અનુપ; મોટું સીંહાસન અધીક, ઘણી રીધ ઘરસુત્ર; પ્રજાપાળે પ્રિતથી, પેટ તણાં જેમ પુત્ર. નથી થયો અવની વીશે, કો થાશે કો થાય; કામ કર્યા છ કોટીધા અકુળીત કોન કળાય, ભોજપ્રતે કહે પુતળી, ધન્યદ્દા પવીત્ર; રાજા રૂદે વીચારજો, વીક્રમ નામ ચરિત્ર, રળીયાત થયો તે રાયજી,કીર્ત શુણિને કર્ણ; કાળીદાસ માથે કર્યાં, વીક્રમનાં રૂડાં વખાણ. શ્રીગોંડ માળવી વિપ્ર શુભ, શામવેદિ છે સાર, સુત તે વિશ્વેશ્વર તણો,એને અક્કલ અધીકાર.શેવક શેવક શિવ શક્તિ તણો,દિવ્યકવિનોદાસ;

બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ ભલા, આજ્ઞાથી અભ્યાસ, ગુણનિતી ગુજર દેશમાં, અમદાવાદ અધીપતી, વાસ વેગાણુપુણ વીપ્રનો,માહા મનોરહ માત;સુત શ્રી વીરેશ્વરતણો શામળજી નીજ નામ,પીતા પુરૂષોતમતણો, કરત નીતશુભ કામ; સીંહજગામ શીરોમણી, માતર પ્રગણા માંહ;રખીદાસ મનજી તણો, વસે રૂષી એક તાંહ, લક્ષમા લાજ લેઉવા વિખે બુધસાગરનાં બીજ;સપુત સલક્ષણા, ભાવીક રૂડી ભત્રીજકવિ તેડયા કોડે કરી,શુભ દીધાં સનમાન; પૃથ્વી કરી પસાયને, ખાનપાન ધન ધાન. ગ્રંથ કરો ઉત્તમનવો, પરમારથજે પુન્ય;ધર્મ કામને અર્થ મોક્ષ, નેક ન રાખી ન્યુન્ય તે ગામમાં મહાદેવ છે, દેવ વડો દાતાર, મોદીક ચડે ચોખાતણો મહીમા અપરમપાર વિરેશ્વર વીસંભરે, મોહોટમ પદવી મેહેર, ચોખાનો લાડુ ચડે, સવાબેમણ શેર, મહીમા શ્રી માહાદેવનો, રખીયલ પુન્ય પ્રતાપ;શામળ વીપ્રે વરણવ્યો, ગ્રંથ અનોપમ આપ વીક્રમ મહિમા સાંભળી, આણી મનમાં ભાવ મનવાંછીત માગ્યા મળે. ભવજળ તરવા નાવ; પુન્ય કરજો સહુ પ્રીતથી, શાસ્ત્રજ પુરે શાખ; આપે એક અવની વીષે, લે પરલોક લાખ; એવું સાંભળી આપશે અન વસ્ત્ર દક્ષણા હાથ;આલોકે જશ વધસે; પરલોક પ્રભુનાથ; શામળભટ શ્રીગોડ શુભ. કવીરાજ કહેવાય, શેવક સહુ વીપ્રજ તણો. ગોવિંદ તણા ગુણ ગાય; કીંકર સહુ કવી તણો, રૈયત સહુનો રાંક;અધીક ઓછું એમાં હશે. ક્ષમા કરજો મુજ વાંક, ભોજપ્રવકહ્યું ભામની વિદ્યા વાણી વિલાસ શીક્ષા એ છે સરવેને, પરમેશ્વર પુન્ય પાશ; આકાશ પુતળી ઉપડી કથા સંભળાવી કર્ણ,એવાં પ્રાક્રમ જો કરો, તો ચતુરધરજો ચર્ણ, પુન્ય કરે તે પાક્રમી,ઇશ્વર પુરે આશ;એહ કથા પુરણ થઇ,કહે કવી શામળદાસ, શ્રોતાવકતા સમજતા; કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો જય જય શ્રી રણછોડ.

વાતા ૪ થી શીંગલ દ્વીપની.

માનવંતી નામની ચોથી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઇ—શ્રી મુખ શેવુ સારદા, જેમાં કષ્ટ ન હોય કદા;હંસ વાહની મોહોટી માત, જેની વાણી વેદ વિખ્યાત; વેણા પુસ્તક તે ધારણી, લક્ષધા કોટી કલ્યાણ કારણી; તું માતા તુઠી જેહને, કવીજનકીધા છે તેહને;તું પુરે મનની કામના, નવખંડ ચાલી નામના, આપો બુદ્ધ શ્રીસ્વામી મુખે કરૂં ગ્રંથ સતવાદી સુખે; શ્રી ગણપત દુંદાળો દેવ,સુર સનકાદીક કેરી શેવ; તેત્રીશ કરોડ પહેલો પુજાય શુદ્ધ બુદ્ધ રીદ્ધ સીદ્ધનો રાય, સેવા તો સીંદુરે સાર; અમરત મોદીક આપ્યો અહાર; શીવસુત શ્રી પારવતી પુત્ર, ચીંતામણી કેરાં ઘરસુત્ર; કલ્પવ્રક્ષજેને બારણે શેવું પદ સીદ્ધી કારણેઆધશક્ત ઉમીયા તું ઇશ, શેવક હું ન.મુછું શીશ દોહરા— કૃષ્ણ કૃપાળ રાવે રમણ, જાનકી જીવનરામ, મટે કોડ પાતિક સરવ, જપતાં નીરમ

ળી નામ, માત તાત ગુરૂ ઇષ્ટને, ચરણે નામુ શીશ; વરણવું વીક્રમરાયને કૃપા કરો જગદીશ, પુન્યકારી પ્રભાના પુન્યકારી પુન્યરૂપ; નગ્ર ધારા નરેંદ્રપત. ભોજરાજ ભડભુપ.બ્રહ્મ ભોજન બહુ પ્રાક્રમી, પંડીત હાર્યપ્રમાણમાં; કલ્પવ્રક્ષ કવિયો તણા, અખીલ દેશમાં આણ; ચરચા ચતુર ભુજ તણી, ખરીવાતની ખોજ; વિશામો વીપ્ર જ તણો, ભવ નિવારણ ભોજ. સવા લક્ષ એક સહજમાં, આપે અદકાઆપ; સિંહાસન તેને જડયું, કાંઇક પુન્ય પ્રતાપ; રત્નજડીત્ર કંચન તણું, ઉપમાઅતી અપાર દરશન દુરલભ દેવને, સ્વર્ગ લોકનું સાર. પુરવેવીસ્વકર્મે ઘડયું. શીવને કીધું ભેટ; આપ્યું તે પછી ઇંદ્રને, કોઇક કાળે નેટ; વાસવે સોંપ્યુંવિક્રમને દુઃખ ભંજન નરેશ, કોયક સમે આવી ચડયું, પૃથ્વી માંહે પરવેશ, શોભા તેમાં સ્વરગની વઇકુંઠ વિમાન, કૃતવના કુબેરની, ઓપમ એ અનુપાન પાછળ બત્રિશ પુતળી, પદમની જુગને જોડ;જાણે સજીવન સુંદરી, ગુણ સાગરણી ખોડ.ભોજે કઢાડયું ભોમથી, પ્રમાણ કરી બહુ પેર, શોભાવ્યું સભા વિષે, ઘણા હેતથી ઘેર શુભ ગંગોદકે શુભ કરયું. અક્ષત ચંદન લીધ અમરન ચોવડીયું અધીક, પુજા બહુ વિધ કીધ બ્રહ્મભોજન કરાવીયાં, દશ કોટીધા દાનઃનૃપ મળ્યા નવખંડના.મહીપતને દીધાં માન, વિપ્ર તેડાવ્યા;વેદીયા. લાખેણું મુહુરત લાગ પ્રક્ષગુણ પુઠે કરી પરઠયો જમણો પાગ, માં માં માં કહ્યું પુતળી મહીપત પ્રતે મુખ, પગ મા ધરશો પુરપતિ દેહ પામશો દુખ. અચરત પામ્યા અધિપતી. હેતે જોડયા હાથ. નકારે કર્યો કયાં નાર તે, બોલ્યા સ્યામા સાથ, પુતળી કહે રાજા સુણો ભલાભોજ ભુપત; સત્યવાદી સુલક્ષણા, નિરમળ મહિમા મત વીક્રમ અવતાર વાસવ તણો આ લોકે પણ ઇંદ્ર શોભ્યો રાય સમસ્તમાં, જેમ તારામાં ચંદ્ર;તરતિબે આસન હતું, તેવા જેકોઇ થાય, તેવાં પુન્ય પાક્રમ કરે, તે ધરે સિંહાસન પાય, પર પરાક્રમ પરમારથી પરદુખભંજન ભુપ, પ્રાણ આપે પરકારણે અધિપતી અકલ અનુપ ભોજ કહે સુણ ભામનિ વિક્રમશીન વીખાણ, કૃત માંડીને કોહો મુને, પંથ કરે પરમાણ,કયાં વાર્ધ્યા કયાંઉ છરયો કયાં કીધું રીધ્ર રાજ, દુઃખ ભાગ્યું દુનીયા તણું, કેવા કૃત પરકાજ.

ચોપાઇ—કરણ અવતાર તણી તે કથા, જોગ વાતમાંડી કહું જથા, તે સાંભળતાં પાતીક જાય, નરનારી સહુ પાવન થાય. ભરતખંડ જંબુદ્વીપ જેણ, અધીક મુક્તિ પુરી ઉજેણ. ક્ષીમા ત્રટ ગુણવંતી ગંગ સ્વર્ગ માર્ગ તણો તે સંગ; મહાકાળેશ્વર મોહોટો ઇશ, જ્યોતીરલીંગ શોભે જુગદિશ હરસીધ માત હજુરિ ઘણે ચાચર સેવ્ય ગામજ તણી ઇન્દ્ર પુત્ર પામ્યોતો શ્રાપ, ગરધવસેન થયો તે આપ, દેવરૂપ દેવાંસી દેહ, ગુણવંતા ગુણીયલ તેહ.ત્રલકવદ તેણે તો રચ્યો, મહામનોહર મહીમા મચ્યો હાંકી હેતે જીત્યો હોડ,કન્યા બે પરણ્યો તે કોડ; બેટી ત્રંબકરાજાતણિ, ગુરૂવાપણે ગુણવંતી ઘણી, પ્રૌઢ ગર્ભ વાધ્યો તે પેટ, પછે નારીયો નાઠી નેટ, અણે બાળકબે

જાણ્યા, જશવંતા ગુણવંતા ઘણા;એક ભરથરી ભારે ભુપ રાજ તેજ રઢીયાળુ રૂપ; ભુપત કેરા જીત્યા ભોગ, જરા જીતીને લીધો જોગ. કહેવાશે આગળ કથા, જે જોગી કહેવાણા જથા; બીજો પુત્ર વિક્રમ વીર, નાનો પણ ધોરંધર ધીર, જેણે જીત્યો વીરવૈતાળ,કઇક દુષ્ટના આણ્યા કાળ; કંઇક લોકનાં ભાગ્યાં કષ્ટ, શોભાવીજેણે બહુ શ્રષ્ટ; જેભ જીત્યા જે પંચડંડ,પૃથ્વીથી ટાળ્યું પાખંડ,અહરણી જેણે અવનિકરી, ભીક્ષુકને ઘેર દીધજ ભરી; મુક્તિ પુરિ મહિમા મુલ્ય ઈંદ્ર પુત્ર ઇન્દ્ર સમતુલ્ય; પૃથ્વા પત પુરંદર પાક, જેતીશ કુખ લખાણી શાચ. સાગરમાં શુક બોળે ચંચ, સતમુડમાં કણકા પંચ; કંઇ વીહ હું મહીમા કહું, લક્ષણ બુદ્ધિ સારિ લહુ; પ્રધાન રાજ પોતાનું કરે, પોતે પરદુ:ખ ખોને ફરે; જીવ્યો ત્યાં સુધિ જશ લીઓ સુખ નીદ્રા ભોજન નવ કીઓ: ન કર્યો સુખે સ્ત્રીના સંગ; ન કર્યો રાજવૈભવ રંગ;ન કર્યું વાહાલું દેહ કે દામ, વહાલું એક પરમારથ કામ; વહાલુ પુન્ય પરમારથ હોય, પાપી જન વહાલો નવ કોય. આણ ધરમ મારગનિ ફરે ફરે:ન્યાયશાસ્ત્રથી ન્યાય કરે;રૈયત શતરૂ કે મિત્ર, પુત્ર પરીવાર સમજે છે ચરીત્ર. જીતી નીંદ્રા જીત્યો અહાર,અલખત પામ્યો અપરંમપાર, લઘુ લાઘવિ વિદ્યા ભણ્યો,સહોદર પરનારી તણો;પરકાયાકરે પરવેશ,એવો શીધ તણો ઉપદેશ. એક સમે નીંદ્રાવશ હોય; જાગ્યો ઝબકી જુગતે જોય;ઉઠયો તે વેળા આળસ તજી,શ્રી ભગવાન ભુદરને ભજી;તે વેળાતો થયો તૈયાર બાંધી સકળ ભાથા હથીઆર; અંધપછેડો ઓઢયો અનુપ, ભલી ભાતથી ચાલ્યો ભુપ. ખડગ લીધું છે ચોધાર, હરસીધ તણું આપ્યું જે સાર.બુધ્ધનીધાંન નીકળ્યો બારણે, નિશા ચરચાને કારણે; જેયો ઘડ ઉજેણી ઘાટ, રાજા ચાલ્યો વનની વાટ. અકસ્માત અજવાળુ હોય, તે ને રાજા દ્રષ્ટે જોય. દવ બળતો હશે કોઈ દુત,ભય પમાડયા આવે ભુત;વપુ માંહે તો સંદેહ વશ્યો,ધર્મવંત તે સામો ધસ્યો;રાજા પાસ ગયો જેટલે, ચીતા બળતી દીઠી તેટલે. ચીતા રચી છે વિવિધ વિવેક,પાસે નર ઉભો છે એક. તેણે નાહી સ્મરણ કર્યું; ચીતામાં પડવા મન ધર્યું; ઝંપાવા માંડયું જેટલે, વીક્રમે દીઠું તેટલે; હાં હાં કહી ઝાલ્યો હાથ, પુંઠળથી ભરાવી બાથ; શા માટે તમે દુખીઆ થાઓ,શા માટે તમે બળવા જાઓ, દેવ સરખો કાં બાળે દેહ.દુખ મુજ આગળ કહો તેહ, શા માટે પરહે છે પ્રાણ. સાચુ ન કહે તો ઇશ્વર આણ. સાચુ ન કહે તો સીધી સાધ, પ્રલેકાળનું તુને પાપ, દુનીઆને બહુ વાધ્યું દુખ, દસ વીસ ગાળ દીધી છે મુખ. મેહેલ મને તું ચીતે ચોર.શું કરે વણ સમજે સોર;દુખ દે છે મુજને શા માટ, તું જા ભાઇ તાહારી વાટ. મુરખ તારૂ મનડુ હોય, દુખ વનામરે નહિ કોય, દોહરા—જા મારગ તું તાહરે,હું લાગું તાહારે પાગ;ખોટી કરે છે તું મને હોલાશે મારી આગ. લોક ભોગે હું આવીયો, જુલમ કરતો જેહ;જે ભોગે હું ની-

સર્યો, આગળ આવ્યું તેહ.વાહાણું તો વહીને જશે, ટાઢે ગળશે હાડ;તું મારગજા તાહરે, હું માનું તાહારો પાડ;વિક્રમ કહે ખોટી થશો.તે આવે તુજ કાય;વાત કહ્યા વીના મુજને, મારગ નહી જવાય. હું કહું તે સાંભળો. તેણે શું કાજ; માહારા દુખની સાંભળી; આવે તુજને લાજ,તસ્કર વિદ્યા નીકળ્યો, રમવા જાઓ જાર; એવામાં ઇહાં આવીયો,કરવા મુજ વીચાર. તેજ મળે લંપટ થયો, તુજ સંગે થયો ચોર, જે છું તે તમે જાણશો, કહો વાત અંકોર. ચોપાઇ–તાહરે તે બોલ્યો દુઃખી સાંભળ ભાઈ રહું તે સુખી. જાતે છું બ્રાહ્મણનો વર્ણ,સાંભળ દુખ બોલી કહુ કર્ણ વસે વેગળે માળવ દેશ; પુર્ણ આઠ ભણ્યો છું બેશ;જોબન સ્ત્રી માહારે ઘેર હતી, પતિવ્રતા ધર્મ પાળતી;સાસહપક્ષતણ હું તો શર્ણ, થોડેક દીન પામે તે મરણ; મુજને તે શું હનો નેહ, પ્રીત જેવી બપૈયા મેહ પહેલુ તો હતું જે દુઃખ, હવડાં થયું તે કહું છું સુખ; દીન ઉપર દીન તે વહી ગયો, તે દુખ કેરો પાર ન થયો. કર્માનું-સારે કરનો આહાર, જેમ સઉ વરને સંસાર; એક દિવસ શુકલ ચતુરદશી,પોઢયો હું જ્યારે થઇ નીશી, નિશા પોહોર ગઈ જ્યારે, સ્વપ્નુ એક લાધ્યું ત્યારે; હું જાણુ જે વનમાં ગયો. એટલે જામ બીજો એક થયો. પાસે નહી જન બીજો કોય એ સ્થાનક કઉતક હોય, હેવે એક દીઠી હાથણી, જાણે અઇરાવત સાથણિ.અનેક આભુપણ દીસે ઘણાં. અંકુશ અંબાડી શોભા તણાં; શમીપ પાસે આવી છેક, ઉપર બેઠીતી સ્ત્રી એક; બીજી ચમર કરે એક પાસ, તે જાણું છું તેની દાસ; એવો કામનિયોના વરૃંદ, જાણે શરદ નીશાનો ચંદ, એવું સ્ત્રીનું મુખ ઉદયોત,જે વિ ચીત્રામણની જોત; પહેરયાં વસ્ત્ર તે અતી અનુપ, શું વખાણું તેનું રૂપ; નાગ કન્યા કે દેવાંગના, નહી બીજી સ્ત્રીની સંગના, જેવી ઇંદ્ર તણી અપછરા, મોહ ભાગી મદની અછરા. શરદ પુનમ જેવી જામની, નહી ભુતળ એવી ભામની; પદમણી ચીત્રાણીના ચેહેન, અતિ મોહની પલકારે નેન; કનક ચુડો કંચુકી હાર, નકશીખ શોભા અપરમપાર, કે એ રંભા મોહની કે રાણિ હશે કોયની, મેં તો રૂપ નિરખ્યું તેહ તણું,તેહનું બાણ વાગ્યું છે ઘણું; કરી સાનમાં દીધો મને સાદ, દીધો તેણે આશીરવાદ, તે બહુરૂપી બાળ,કર ઝાલી મોતિ વરમાળ, આવો સમીપે મોટા બ્રહ્મ, આજ થકી ફરયું તુજ કરમ; અમો સકળ સમરૂપ આણું તુજ ઘેર સ્વામી સ્થાપીને શેવા કરૂં વચન આપ મુસ્તક હું ધરૂં. દિઠું હેત મેં નારી તણું; હાથે સાન કરી તે સાર, વળી સાદ કરયા હસબાર;હું પાસે જાવા લાગીયો, એટલે ઝબકીને જાગીયો; પડયો અડબડી ખાટ,તરફડતો તે માણેક માટ.દીઠું તેતો અલોપજ થયું, સુખ સપનાનું વીતી ગયું;પડી ફાળ ને ઉઠી ઝાળ,ગઇ હાથથી સ્ત્રી વરમાળ, જાતાં રીદ્ધ આગળથી ગઇ, જાણું જે અહીં ઉભા રહી, હેતના સુખની

અત્રીશી તણિ, તેની પીડા મુજને ઘણી; સાચુ કહુ તમ આગળ કથી, તે મહેથી રે હેવાતુ નથી; કો આગળ કહુ ને શું કરૂં, મહાદુખથી વણ ખુટે મરૂં.બીજું દુઃખ મનશુ ભાગીએ,ભારે દુખ તે કયમ રાખીએ;વળી વિચાર રૂદીયા પખે,વિક્રમ દુખ ભાગી શકે, રાજા પાસ જાય દુખીયા ઘણા,કરે કામ વિક્રમ તે તણા;જતો તો ઉજેણી જાણુ, એવે નીશા પડી મુજ આણુ,વીચાર્યું રૂદીયા સાથ;હઇડું રાખ્યું મેં મુજ હાથ; સમણામાં રાજા શું કરેશી વસ્ત તે મુજ આગળ ધરે,માહારો કયમ સરે તે અરથ. ઘણી આપે તે રાજા ગરથ; દેવરૂપન દુખ કયમ દેઉં, તેનો દોશ માથે કયમ લેઉં. લોક મુજને ઘેલો કહે,કહે શમણું સાચું કયમ રહે; વાત એ ખોટી લાવીયો રાયને દુખ દેવા આવીયો, તાહારે હું તો હળવો થાઉં, ઉજેણીમાં હવે નહી જાઉં આખરે માહારૂં દેહ મુકવું,વાયદે શીહ વ્રત ચુકવું.પંચ ઇટાળી કરશે લોક, કહે છે દુખ દેછે એ ફોક; એવો મનમાં ઘટયો મેં ઘાટ, કર્યો એકઠાં અગ્નિ કાષ્ટ; જેમ મુજને દહાડા જાય; ઘડીએક વરસ સઓ સાથ,મરવું મુજ લાગે સોહલું,દુખ સ્ત્રી તણું દોહલું, એ તુજ આગળ કહ્યા મેં ભેદ,નથી બીજો માહરે મન ખેદ;માટે તમો પંથ પરવરો, જાતા હોય તે કારજ કરો,સાંભળી માહારા મનની વાત;મુકી દે ભાઇ માહારો હાથ;માહારૂં કામ કરવા દીજીએ. ખોટી મુજને નવ કીજીએ. દોહરો— તેહ તણું દુખ સાંભળી,બોલ્યો વિક્રમવીર;તાહરૂં કામ અમો કરૂં,હૈડે રાખો ધીર; છોડ શોક મનડા થકી, કાળજડું થીર રાખ,ભાગુ દુઃખ તાહારૂં,તેનો અગ્નિ શાખ: માસતણી મતલબ કરો, ધરો દેવીનું ધ્યાન,તે સ્ત્રી પેદા કરૂં, નીશ્ચે આણી આપું માન;પરણાવું તે પદમણી.શમણે દીઠી જેહ, અનઉદક મુખ નવ ધરૂં.લક્ષ પ્રતિજ્ઞા તેહ, તારે વીપ્ર તે બોલીયો, વાત કરે એ જુઠ;પાપીનું એ પારખું,ઠીંગ થઇને ઉઠ પરદુખભંજન સાંભળો, અવની વીકરમાય; તે વીના નહી કોનો આશરો, તો તુજ થી કયમ થાય,નથી ગર્થ મારી કને,નહીં વસ્ત્ર વપુવાસ;તમે હશો કાંઇ તાકતા,મુકો તેની આશ. સ્વપ્નાનું સુખ માહરૂં,ઇશ્વરથી ન અપાય, બીજું હોય તો જાચીએ આપે વિકરમ રાય,પાણીમાં નવ નાંખીએ,સોના કેરી ઝાળ;વીક્રમને જઇ શું કહું શમણે દીઠું આળ,જુઠો જુઠો સહુકોકહે,સાંભળતામાં લોક;અન્ય ઘટતું બોલીએ, તે મન જાણ્યું ફોકઃનહિ તાહરો આશરો,તાહારૂં વચ ન ચુક, કામ સરે કયમ તમ થકી, મીથ્યા લવરિ મુક; તાકે છે તે તો નથી,વાહન વસ્ત્ર કે ગર્થ,જાઓ કોઇ વસ્ત વીખે;જ્યાંહાં સરે તમ અર્થ. ચોપાઇ—દુખીઓએમ બોલેને મુખી, કરેકુણ મુજને તે સુખી;ફરી પ્રગટે કોઈ જ્યારે રામ,તે દીનથાય અમારૂં કામઉગેજો પશ્ચીમમાં રવિ, તો નરખું નારી નવી, ગંગાજી દક્ષીણમાં જાય,તોયે કામ માહારૂં નવ થાય, મેરૂ ચળે ડગે દિગપાળ, તોય ન મળે નારી વળમાળ, ફરી અવતાર વિસ્નુજી ધરે, તોયે કામ માહારૂં નવ સરે. દોહરો—શમણુ સાચું હોય નહી ડાહયો હા કહે કયમ;

દુખભંજન એક સાંભળો, વીક્રરમ ઉજેણી ગામ; એક દુખ બીજું હસું, ખાતર ઉપર તેલ; પરહર દુખ પેંદા થયું, મીથ્યા લવરી મેલ; તું કયાંહાંથી પેંદા થયો, કેહેને તારૂં નામ; વિક્રરમ કહે છે વિપ્રમુખ; રાખો હઇડે હામ; શેવક હું તુજ ચરણનો, વીક્રરમ મારૂં નામ;ચરચા જોવા નિસરયો, જોતો આવ્યો જામ,સુખ સપનાનું સત્ય થયું તે બ્રાહ્મણ તુજ ભાગ્ય; પરણાવું તે પ્રેમદા, તો મુખ લેઉં નીર; મહિનામાં મેળો કરૂ, તો જાણો વીક્રમ વીર. કદાચ કામ થાયેનહિ, તરૂણી નમળે માઉં. આ સ્થાનકે ચિતા રચું, બળશું આપણ બેઉ; બોલ્યુ અબોલ્યું થાય નહિ, સાખે છે હરસીધ ઇશ; એક માસે મેળવું માનની, તજ રૂદયેથી રીસ. વિશ્વાસ આપ્યા તે વીપ્રને, પુરણ હેતે પેર, માસ તણી મેહેતલ કરી, ઠરી રહે તુજ ઘેર સમ દીધા બહુ સામટા, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; માસ ચઢી મંદીર રહો, હું આવું આપોઆપ.

ચોપાઇ–રાખ્યો વીપ્ર ગુણવંતે ઘેર, પછે પ્રભાતે શી થઇ પેર; હિમતરાયે હાતો કહી, મહિપતને મહા ચીંતા થઇ-દહાડા ત્રીસ કાલે વહી જશે, વીપ્ર વાયદો પુરો થશે; શું કહું આગળ વાત. આરાધુ જઇ હરસીધ માત. ક્ષીપ્રા ત્રટ ગાંધરવ મશાણ, ભુત પ્રેત ભૈરવનું રાણ; બાવન વિર ચોરાસી સિદ્ધ; છપન કોડ ચામુંડા નીધ. સીધવડ ગાંધરવ ગંભીર, ગંગા સમાન ક્ષીપ્રાનું નીર; શ્રી હરસીધ્ધજી મોહોટી માત, વર દેયણી વૈષ્ણવી વાત. પ્રગટ કરી જે જ્ઞાતની જોત, કહિ અજવાળું અતિ ઉદોત; કર્યો કુંડ કુંતાસન કાજ, રાજરીધ કર્યું તે તાજ. જવ તલ અને પચામ્રત ખીર, શારવે હોમ્યું વિક્રમ વિર; તોય માત નવ થયા પ્રસન્ન, દીધું નહિ દેવિએ દરશન માહા નીશા પાસે નહિકોય, વિક્રમસેન વિચારી જોયા. દોહરા–પુજા પુરણ નીશાથઇ, ઉદે થયો જવ દિશ; આહુતી પુરણ કરી; છેદવા માંડયું શીશ. કહાડી ખડગ કોટે ધર્યું, પ્રસન થઇ તવ માત; હાંહાં કરી હજુરથી, હેતે ઝાલ્યો હાથ. શા માટે તું દેહ તજે, શામાટે ધરે શોક; મજ સેવા પ્રતાપથી, વશ તાહારે ત્રણ લોક;અરે રાય પ્રથ્વી પતી, કહાવ્યો ચતુરસુજાણ; શું દુઃખ તુજને પ્રગટીયું; સેહેજે છોડે પ્રાણ. માગ માગ આપું તને, જે મન તારે હોય; તુજ શીર હાથજ માહરો, ગાંજી ન શકે કોય. પ્રદક્ષણા કરી પુરપતે, જોડીને બે હાથ; માહરૂં દુખ જાણો તમો; શું બોલું તમ સાથ. વીપ્ર સ્વપ્નામાં પરણીયો, આરોપી વરમાળ; તે તો કન્યા કો તણિ, કોહોની બેટી બાળ. ગામ નામ ને ઠામ કહો, કોહો મળવાનો ઉપાય; પરણાવું તે વિપ્રને, સિદ્ધ મનોરથ થાય. કહે શક્તિ સુણો રાયજી, તાંહાં છે વસમી વાટ; ગામ ઠામ કહું તને, મેલો મન ઉચાટ. ચોપાઇ–નગર અનુપમ સીંહલ દેશ, જયાંહા નારી નવજોબન વેશ; પદમાણ પ્રગટે છે પેર, શીંગલ દેશ તે ઘેર ઘેર. બીજી નહી કોઇ એવિ નાર, પ્રગટે પદમની દ્વારે દ્વાર. તાંહાં નવ જાએ કો માનવી, તાંહાં જાએ દેવ કે દાનવી; નવ જવાય ગાંધરવ કે નાગ, નવ જવાય અહંકારી આપ, નવ જાય ત્યા કપટી કોય વીકટ વાટમાં

ચોકી હોય; હેજ વાટ તણો કહુ વાક, નવ જવાય રાજા કે રાંક. જે જાવાની ઇચ્છા કરે, પુટયા વીના નિસ્ચે મરે; દુનીઆમાં જે જીવવું ચાહો, રખે રાય શીંગલમાં જાઓ. જોયું અમ્રત દ્રષ્ટે ભરી, દેહ રાજાની સાજી કરી; માતા માહરી કષ્ટજ હાપ, વર દાન માગું તે આપ. શીંગલ જઇ લેઇ આવું નાર, આપું બ્રાહ્મણને આ ઠાર; તારે દેહ અમારો ધરૂ. નીકર વણ પુરે હું મરૂ. નવ ખંડમાં જણાય જેમ, પાળો વચન માહરી નેમ; સમણે દિઠું તે આપવું, કષ્ટ દુખીઆનું કાપવું. જાઉં છું શીંગલ પાંસરો, માહારે તો તાહરો આશરો; વાટે રક્ષા કરજે માય. પંથ ચાલવા માંડયું રાય. ત્યારે બોલ્યાં હરસીધ રૂપ, સાંભળરે સતવાદિ ભુપ; અહકી છે તે વાટે આંચ. પ્રૌઢ ચોકી વસે છે પાંચ. એક એકથી અહકી હોય, તે માર્ગ નહિ જાએ કોય; પ્રથમ રણમાં જ શો જયાં, વિકટ દૈત્ય વસે છે ત્યાં, રાંક શામદ જાએ શર્ણ, જુએ જે તે પામે મર્ણ; તે જનને જાળવીને જજો. સુરપુર તાંહાં ધીર વીર થજો. બીજી ચોકી રણમાં વસે ચો-પાસે અગ્નિ તો હશે; તે અગ્નિ તો નવ હોલવાય, જે જાય તે પ્રલે થાય. ત્રીજ ઠામ જશો જાહેરે, દેખશો પંખી મોટા તાહરે; મોહોટી ચાંચ સેંચાણા નામ, માંસ આહા-રનું તેને કામ, તે ઠામ કોઈ નવ જાય, રૂધીર માંસ કરડીને ખાય, લક્ષ કરોડો અસં-ખ્યા વશે, દેખે માનવી ઉપર ડશે. તેથી ચોથો આવશે ઠામ, અભેદ પોળ છે તેનું નામ. હશે કરકથા તે બારણે, માનુશના આહાર તણે કારણે; ભુલ્યો ચુકયો કો જઈ મળે, વણ પુછે તેને તો ગળે. વિકટ વાટ છે વરવો વેશ, તાહાંથી આવશે શીંગલદેશ; તે દેશમાં કોઇ જે જાય, વાહાણ પુતળી કાયા થાય. મનુશ થયા કાંઇ પાપણ, શીંગલ દેશની એ એંધાણ; તે દેશનો વા વાયુ અડે. મનુષ પાષાણુ થઇને પડે. સમીપ તાંહાથી શીંગલ દેશ, પુરમાં નહી થાયે પ્રવેશ; લક્ષ કોટીના હસ્તી વશે. દેખી હસ્તી તે ઉપર ધશે. મારે દંતસુર મોટા પ્રહાર, હણતાં તેને ન લાગે વાર; મુજ મજાનું પ્રાકમ હોય તુજને ગાજી શકે નહી કોય. માહારો તારા મુસ્તક હાથ. વૈતાળ વીર વડેરા સાથ;જઈ સીઘ્ર કરો એ કામ, વાટે હોલવજો મોહોટા ઠામ. શીશ વચન શક્તિનું મર્યું, ડડક્રત ક્રોડથી કર્યું; પગલે પગલે પળીએ ધીર, તજયું આહાર નીંદ્રા ને નીર. રાજરીષ કરી તે તાજ, પરદુખભંજન વિપ્રનું કાજ; ભાવે પત્ર પોતાનો ભણું. ભય મનમાં કોઇનો નવ ગણું. આદ્ય અંશ છે મોટા પાત્ર, તે આગળ બીજે કુણ માત્ર; ધર્મ સખાઇઓ જેને હોઇ, તેને દુખ નવ દીએ કોઇ. જેને પુન્ય વાહલાં છે ઘણાં, તે અવતાર ઈશ્વર તણો એહ તણો છે મોટો મર્મ. સહુથી અહકો તે તો ધર્મ. પંથ પળાયો વિક્રમ વીર, ગયો આપ ચોકીને તીર; મોહોટો દૈત્ય વિકટ વિકાળ, જેવો કોપ કર્તાતજ કાળ.

દોહરા—ઊંચો તાડ સરીખડો, પર્વત જેવું ગાત્ર; જળ ભક્ષે મચ્છ તેહનો, તો મા-નવી કુણ માત્ર. કાયા જાણે એક લોહની, પર્વ જેવો દેહ; રણમાં દિઠો રાયને, ધસીને આવ્યો તેહ. ચોપાઈ—દિઠો રાજાને જેટલે, ધસીને આવ્યો તટલે; કીધા લાંબા તેને

હાથ રાજાને ભરાવી બાથ. આજ દુઃખ અમારૂં ટળ્યું,ઘણેજ દહાડે ભક્ષજ મળ્યું; ભુલો પડયો દિશે છે જાગ, પ્રગટયું પુન્ય માહરૂં ભાગ.તાહરે વિક્રમ બોલ્યા વાણ, આવ્યો છું તુજ લેવા પ્રાણ;મારે રાક્ષસ કેરો આહાર; માટે આવ્યો છું આ ઠાર.તે કીધાં છે કુડાં કરમ, મને મારવા આવ્યો ધર્મ; રખે જાણે ભુલો પડયો, તાહરે માટે આવી ચડયો. આવ્યો છું તુજને સાંભળી, પોહોંચાડવા મન કેરી વળી; હૈડે બોલ વિક્રમનો વસ્યો,ખડખડીને તે તો હસ્યો.હા ભાઇ તું મારીસ મને, એવો બળીઓ દીઠો તને; એક ગ્રાસ મહારે છે તું, હવડાં મુખમાં મુકું હું.જે હોય તારો ઇષ્ટ દેવ, એક ઘડી,તેની કર સેવ; દુનીયા તો પરવારીયો, તારે કાળે તને મારીયો, રહયો સાંભળી વીક્રમ ભુપ,. પ્રચંડ કીધું સેહેજ સ્વરૂપ.લઘુલાઘવી વિદ્યા જેહ,તેથી બમણો કીધો દેહ, કરડી દાંત દિધિ ડોટ, દૈત્ય ઉપર કીધી બહુ ચોટ.તાહારે તે તો વિસમે થયો, દ્રષ્ટ ભરી જોઇને રહયો; દીઠો તો ન્હાનેરો બાળ,ઘડી એકમાં થયો મહાકાળ. માનવી નહીં કો કારણ જેહ, અકસ્માત વધાર્યો દેહ; પછે ચઢયો બે જણને ક્રોધ વળગ્યા માંહોમાંહે જુદ્ધ. એકાએકને મેહેલે ઘાવ, કો કોને નવ ચુકે દાવ; રૂદે ધ્યાન ચંડીનું ધરે,તે કયમ કોઇનો માર્યો મરે. જેને દ્રષ્ટ સાથે વૈતાળ,જેને ખડગ કોહોલું કાળ;જેને આવરદાનું જોર; તે આગળ ચૈતન સહુ ચાર. જેને ધર્મ પોતાનું સાય, તે કયમ કોઇનો ગાજ્યો જાય; પરકાજ જે કોઈ કરે, વીસ્નુ ચરણે તે તો ઠરે. વળી મનમાં જાણ્યું તેહ. આવરદે પડે નહી દેહ; એવું વિચારીને દે વાય,ધરે પાછો ક્રોધે નવ પાય દૈત્ય મારે છે જ્યારે સાંગ,ત્યાં જાણે ફુલ અડયું અંગ;ગડદે ગડદે મારી ફરી, પાટુએ પાટુએ ક્રોધે ભરી. મુષ્ટીએ મુષ્ટીએ બાથે બાથ,ચરણે ચરણ હાથે હાથ;ઢીંચણ ઢીંચણે પ્રૌઢે પ્રહાર, ઉદધીનાં જેમ હોય વેહેવાર.એક એક ઉપર અયુદ્ધ પડે, એક પડે એક ઉપર ચડે ;બે જણને પોહોત્યો બહુ ભાર,કોઇ કોઇથી નવ પામે હાર, રાત દિવસ ને સાંજ સવાર, વઢતાં; દિવસ વીત્યા છે ચારઃતાહારે દૈત્ય ઓશરીઓ તાંહ, ગયો પોતાના મંદીર માંહ. પાછે પગલે પોતે ગયો, રાજા તેની કેડે ગયો.

દોહરો—મોહોટું મંદિર દૈત્યનું; રાજ વૈભવ કે રામ; દેવ રચના કોઇ દેવની. અલખત અતિ અગામ.ચોપાઈ—દીઠો ત્યાંતો દૈત્યનો વાસ,બીજા લેહેર વિવિધ વિલાસ, પાકશાળા વીશાળજ ઘણી, શી કહુ શોભા મંદિર તણી, પ્રવાળ રત્ન જડીત્ર પાટ,કનક દોર હીંડોળા ખાટ;હીંચે છે ત્યાં તરુણી એક,તેની શોભા વિવિધ વિવેક. ચંદ્રવદની મરગ નયણી વક,સિંહ કટી કદલીના લંક કરે એકલી આપ કલોલ, અંગ શણગાર શજ્યા છે સોળ. વિશાલ ભાલપર મોહોટા કેશ,આપ રૂપ છે જોબન વેશ; રાય રહયો તે જોવા તાંહ, ગયો દૈત્ય તેના ઘરમાંહ, વિક્રમે રૂપ પોતાનું ધર્યું,સ્ત્રી પ્રત્યે વચન ઉચરયું દિશોછો કોઇ શોભા સતી,કોણ પીતાને કોણજ પતી, કયમ આવ્યાં આ પાપી હાથ, મનમુકી બાંધો મુજ સાથ;ત્યારે સ્ત્રી કહે વચન,સાંભળરે ડાહ્યા રાજ

જન કનકવતી નગરીનો નાથ,કનકશીખર છે મારો તાત, ચંદ્રકામા માહારૂં નામ. કનક શોભા અતીધામ-રમતિ જમતી ભમતી ફરૂ,નીત નીત નવલી કીરાકરૂ; એક દિવસ હતુ કોઈ પરવ, સાથ તેડીઓ સખીઓ સરવ. નાહાવા કારણ એકઠાં થયાં, રમવા અમો વાડીમાં ગયાં; સહુ મુજ શું રાખેપ્રીત, ફરે ફુદડીને ગાયે ગીત; રમત રમતાં શોભાશી થઇ, હું તો ત્ચ્યમાં બેશી રહી, એટલે પાપી આવ્યાં તાહ તતક્ષણ ઝાલી મારી બાંહ, ત્યારે પડીઆ સૌને ત્રાસ, નાશી ગયું કોઇ ન રહ્યું પાસ, ઝડપે બાજ હોલાણો જેમ, મુજને ઝડપી નાહો તેમ માત સહોદર ચુકીયાં આ સ્થાનક આણી મુકીયાં, માહારા પીયરમાં ખબરજ મળી, રહયા હશે તે ટળવળી માહરી મુકી હવે ત્યાં આશ; હુંતો પડી આ પાપી પાસ, મુજને દુખ દેતો નથી ઘણું, રાખે હેત એ મુજપર ઘણું;એ હકીકત માહારી આપ, મળીયાં પંથી તાહરાં પાપ;કુડે રીસ તો નહિ સાંખશે,જોતામાં મારી નાંખશે,કુળ ગામ તમારો વાશ; કેમ આવ્યા પાપીને પાસ; એને જોર તણી શી મણા, મારે પંથી જાતે ઘણા, એ આવશે ઘડીક ત્રણ,ત્યાં સુધી સાંભળરે કરણ; નાહાશી ગયાથી છુટો નહી,એના હાથથી જાશો નહી,તાહરે બોલ્યો વીકરમવીર, રાખી હ્રદયા માંહે ધીર; ક્ષીપ્રા તટ ઉજ્જેની ગામ, નરપત વીક્રમ માહારૂં નામ, ઈંદ્રિ સરખો છે માહરા તાત, પ્રસન થયા હરશીદ્ધી માત; મહાકાળેશ્વર મોહોટો નાથ, તેનો માંથા ઉપર હાથ વીર આગીયો સાથે ફરે, અણચીંતવ્યાતિકાર જ કરે; પર કાજે આવ્યોછું અમો પુછોછો તો સુણજો તમો. શીંગલદીપમાં ૯વું આજ, લાવું પદમણી બ્રાહ્મણના કાજ; જુદ થઈ અમો વિદારીએ. હેષ્ટજનને મરડી મારીએ એ રાક્ષસ ગયો ઘરમાંહ,નાહો કે ફરી આવ્યો આંહ,માનવ માટે પુછું તને જે જાણો તે કાહોને મને. દોહરા—પ્રતિબોલી પેમદા, સાંભસ ડાહ્યા રાય, એ દૈત મહા દુષ્ટ છે, તે જીત્યો નહી જાય. ઉપાશીક જક્ષણી તણો. તે સ્થાનીક તણી ગુંઝ; સ્વરગ મૃત્યુ જીતી શકે, એવી એની બુઝ.તે પુજા કરવા ગયો સાધન અદકુ હોય;તે પ્રસન્ન જ્યારે થશે, જીતી ન શકે કોય. મુજને જો પર્ણો તમો તેનું હોજ વચન, તોજ માહો એનું કહો, પાપી થાય પતન, આણશો નહી ખરખરો, થયું હશે વરત ભંગ સ્પર્શ નહી પુરૂપતણો, કોમળ છે મુજ અંગ,તેનો સુરજ સાખીયો પ્રતક્ષ દેખે મહા રાજ; વચન દો વરાઉ તમે, કરૂ તમારૂ કાજ; નહીતર દૈત આવી જશે, કરશે મારો-માર દ્રષ્ટ વિરજી તાહરો રહેશે ઠારોઠાર.ચોપાઇ—વિક્રમકેહે મુજ વચન લે,તું તાહારે હાથે મને દે; માહારૂ વચન કરે નહી લોપ, મહારી વાતથી ન કરે કોપ. માહારૂં કહ્યું જે નારી કરે, તે મારા ખાંડાને વરે જ્યાંહાં મોકલું ત્યાંહાં તે જાય, મારી વેચી તે વેચાય કહું વાત તુજ આગળ કથી,માહારે કો વાહાલું આજ નથી, માહારે વાહાલુ છે પરાકાજ, આપવું પડે છે બધુ રાજ. કો માગે આપુ ઘર સુત્ર, કો માગે રાણી કે પુત્ર: કો માગે તો આપુ દ્રવ્ય. રાજતણી સામગ્રી સર્વ,કામનીએ તો દીધો કોલબોલી

સાથ પરીયાનો બોલ. તારૂ વચન પ્રમાણું આપ. લોપું તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; પરસપરે દીધાં વચન, રૂદયામાં રીઝયો રાજન. તારૂણી ધીરજ રાખો તમો, ઉજેણી જઈ વરશું અમો; વળતી વિનતા વાણી વદે; રાજા વાત ધરજો રૂદે. દૈત્ય પુજાથી ઉઠશે જ્યહારે, નહી જીતી શકાશે ત્યાહરે; તેજ ઠામ તમને નહી જડે, છે અગોચર દ્રષ્ટ ન પડે. અજુઆળામણી એક લીધો હાથ, પોતે ગઇ રાજાની સાથ; આસનવાળી બેઠો તેહ પર્વત જેવો તેનો દેહ. મીચ્યાં છે રૂડાં બે નેન, બ્રહ્માંડ ચડાવ્યા એન; આસન વાળી બેઠો હશે જક્ષાણ તેની પાશે. જશે તે પછવાડે રહેજો તમે સાચી શીક્ષાદેઉછું અમો એક ચીત ધરશે તે ધ્યાન, નહી સાન તેના દસમાંહ. જ્યારે ધ્યાન થકી છુટશે, આળસ મરડીને ઉઠશે. પ્રદક્ષણા કરે જ્યાહરે, શીઘ્ર તૈયા થાજો તાહરે; તે આયુધ કરમા આલજો; પ્રથમ ભોગ એહનો આલજો. કહેજો. જે જે ચંડી માત, કરજો એ પાપીનો

ઘાત; તે ઘાયો પાછો નહી ફરે, સીધ એ પાપી તો મરે. કદાચ્ચ ચોટ જો ચુકી, જસો, ખોશો પ્રાણ ને દુખીયા થશો; તેના બોલ રૂદેમાં લીઓ, મણિ લેઇ મહીપત ચાલીઓ. ઘડી ત્રણ થઇ જ્યારે, પ્રસન થઇ જક્ષીણી તાહરે; તારી ચીંતા સઘળી ગઇ પ્રસન આજ હું તુજને થઇ. લે તને આપુ ત્રિશુળ, છેદ તાહરા વેહેરીના મુળ. અજીત અભેદ અનમત હશે, તે પલક માંહિ પ્રાજે થશે. લઇ ત્રીશુળ સુખીયો થા. માર શત્રુને સુખમાં જા; ત્યારે વિચારયું વીક્રમરાય, હવે હું તેનો કરૂં ઉપાય. દોહરા—ધીરજે

ઉઠયો ધસમસ્યો, ધન ધન માહરી માય; તુજ વીના મા મુજને, કુણજ પ્રસન્ન થાય. જે જે જે કરી મુકીઓ, ઘા ત્રીશુલનો જોગ, પાપીને પ્રાજે કરયો, લેજો ભવાની ભોગ. મારયો હઠીત કટકા કર્યા, ક્ષણું ન લાગી વાર, આયુધ લઇને આવીયો, કન્યાકેરે દ્વાર ચોપાઇ—તે રામા નીરખે રાજન. માન્યું તે જુવતીનું મન; નહોહિ મારે હઇડે ધીર, વીશ્વાસ થયો એ વીક્રમવીર, સાચો રાય ઉજેણી ધણિ, લાવે પદમની સીંહલ તણિ, તેનો મુજને દ્રઢ વીશ્વાસ. હરસીધ માત તમારે પાસ દઇત્યે હણ્યાતા લોકજ ઘણા. લુંટાયા ગરથ તે તણા. રત્ન કંચન અપરમપાર, ભરી મેલ્યા હતા ભંડાર. આવ્યા હાથ થયું ને કામ. સ્ત્રીએ દેખાડયો તે ઠામ; રાજા કહે રહો આ ઠામ. અમો જઇ આવું સીંહલ ગામ; આવતામાં તેડી જશું, ઉજેણ જઇ સુખીઆ થઇશું રામા કહે ચતુર છે રાય, વિચાર કરો મહીપત મનમાય. ઘટા જેવું યે સ્ત્રીનું રત્ન. ઝાઝાં કરવાં તેના જત્ન. સ્ત્રી માણુસ તે રાંધ્યું ધાન, રહે એકલી ત્યાં ઉપમાન; પગલે પગલે ક્ષણુએ ખોડ; રહે નહિ કોઇ એની જોડ. મુકી આવો માળવ દેશ, પછે કરો સુખે પ્રવેશ, તાહરે બોલ્યો વિક્રમરાય, પાછાં પગલાં નહી ભરાય; જે કો દુશમનથી ડરે, પાછાં પગલાં કાનર ભરે, ચોકી મુકી વિરજતણી, તે રક્ષા કરશે તમ તણી પશુ પખીને માનવ નામ, કો નવ આવે આણે ઠામ. ચોકી વીર વીકાળ, કપટ આવે તો આણે કાળ. કરી વાયદો આપ્યો, પંથ, બીક નઆણે કોની કંથ; પવન પહેલા આ-

ર્યો રાજન,ચાલ્યો એક નીશાને દન.પછી સાંજ થઇ સંધ્યાકાળ;દુરથકી દીઠી બહુ ઝાળ. તેની સંખ્યા કો નવ કળે, બહુ કારમી અગ્નિ બળે; આકુળવ્યાકુળ અદકો થાય, આ અગ્નિમાં કેમ જવાય,રૂદે વીચારયું વીકરમવીર, કયમ જવાય અગ્નિની તીર; અક જોજન જયાંહાં પાવક બળે, તેની ઝાળ કહો કેમ પળે. જોતાં સુજ એક નવ પરે. વળી ઉતરે ટીબે ચંદ; કોને પુછું ને શું કરૂં, અગ્નિ ઝાળમાં કયમ પગ ધરૂ. એમ વિમાશી ચીંતા થઇ, માસ એક તો જશે વહિ; બ્રાહ્મણ બેઠો જોશે વાટ, અંતરમાં એનો ઉચ્ચાટ. દોહરા—અધીપત છે એકલા, કરૂ હવે શું કાજ; અર માત હરસીધ તુ. રાખે માહરી લાજ. વતાળ જા વાસવ કને, વિર વિરામે ગ્રષ્ટ;તો તો અગ્નિ ઓલવો, શોભાવો એ શ્રષ્ટ. રાજા તે દવમા રહયો, વીર ગયા આકાશ, પવનથી પહેલો જઇ રહયો, ઇંદ્રાસનને પાસ; કરી સ્તુતી સરપત તણી,તમો સુરનાયક હાથ, વીક્રમ શેવક તાહરો, તારો જે શીર હાથ, દુખભંજન દાવો લીયો, તમારે પ્રતાપ; શીંગલ જાવું તેહને, અગ્નિ ઝળ છે આપ. વચન પળે તો દેહ ધરે, નહિતર છોડે પ્રાણ. મહારાજ પુત્ર તે તમતણો, તેની તમને હાણ. શીંગલ જાવા મન કરયું, મુકયું સઘળું રાજ; લેવી ત્યાંથી પદમણી,તે બ્રાહ્મણને કાજ.ત્યાં ચોકી છે અગ્નિતણી, જોજન ઉડે ઝાળ;ત્યાં જઇ કો નવ શકે, વન છે મહાવીકાળ.બોલ્યું અબોલ્યું નવ કરે, જો હોય વરતની હાણ; તો તો રાજા નવ ધરે,આપ શરીરે પ્રાણ તમ પાસે હું મોકલ્યો, પામ્યો તમ દર્શન. શીઘ્ર થઇ રક્ષા કરો, વાટ જોવે રાજન; સુરનાયક રીઝયો ઘણો, ધનધન વીક્રમવીર; પર કાજે પ્રાક્રમ કરે, તેતો મુજ શરીર, પાવક બળે છે કારમો,જલદી નહી ઓલાય; આણ દેજે તું માહરી,કામ તમારૂં થાય. ચોપાઇ—તતક્ષણ તેડાવ્યો વરસાદ, આવ્યા તે જોડીને હાથ; વીર તણા સાથે પરવરો, જઇ વીક્રમની રક્ષા કરો. પાવકને જઇ દેજો આણ, મુખથી કહેજો રૂડી વાણ; તે અગ્નિ થાશે બે ભાગ, એક માણસનો દેજો માગ; અગ્નિમાં ચીલો ચડે, સુખે તેમાં પગલાં પડે; ને માટે સીંચરજો નીર, સુખે પધારો વીક્રમવીર;વળી કષ્ટકારી જો હોય, તુજને ગાંજી શકે નહી કોય; એ આદ્ય માહરો કુમાર, નહી કોઇ એને ગાજન હાર. સાથે જળનીધીને તેડીયો, તે વીરે મારગ ખેડીયો; બેઠા રાય જુવે છે વાટ, મન માંહે તો અતિ ઉચ્ચાટ. બેઠા બેઠા ઝુરે રાય, આવ્યા તે પલકજ માંહ;વાસવ સાથે તોતજ થઇ નરપત આગળ માંડી કહી. હરખ્યો રાજા સુણતા વાણ, પછે પાવકને દીધાં આણ; થઇ રહ્યો અગ્નિ બે ભાગ, મેહેલી વાટ જવાનો લાગ, પછે મેહની કીધી વરૃષ્ટ, સાચી ધરતી શોભી શ્રષ્ટ; મધવા પ્રતાપે વરસ્યો મેહ, શીતળ થયો રાજાનો દેહ, જોજન વોળાવ્યો વસઓ ઠામ. થયું રાયે કહયું માહારૂં કામ; દીધી શીખ જોડીને હાથ, વિદાય કરયો વીકરમે વરસાત,ત્યાંથી આઘા ચાલ્યા જેટલે, ચોકી એક દીઠી તેટલે. એમાં આઘા કેમ જવાય, પંખી એક દુષ્ટ કરડીને ખાય. મોહોટી ચાંચ વીકરાળી

દેહ આજે. જેમ આષાડો મેહ, લક્ષ જીવ ઉડે આકાશ, રહી ન શકે કોય તેને પાસ; વીમાશી તે ક્ષમે ઠરશો, આપે બોલ રૂડેશું ધરયો;વૈતાળસાથે કીધો થાપ,ચાલ્યોચોકી મધે તાપ;દીઠો તે રાજાને જેમ, પંખી શીઘ થઇ આવ્યો તેમ; જગતપાળ પોતે કાપીયુ, રૂધીર પહાણ મધે થાપીયુ; રૂધીરવાળા પહાણજે કરયા, પંખી આગળ પોતે ધરયા; પંખી પડે જે વાટે ખાય રાજા મારગ ચાલ્યો જાય; લો લો કહીને નાંખે પહાણ. ગણે આવ્યાં અજાણ્યું; મોહટાં પંખી દીઠાં પડયાં બીજાં નાશી ઝાડે ચડયાં; જે કોય જાશે એને પાસ, તે મુકે જીવ્યાની આશ; એમાં ભક્ષીયું દીશે ઝેર;શીદ વધા એ શું શેર; ચીંચાયો મન બીહજ વરી;રાજા પાસે ન આવે ફરી;સીઘ્ર થઇ મુકયો તે વાટ ચાલ્યો પંથ સીંગલ વાટ;કરે મન એથી કલોલ એટલે આવી ચોથી પોળ, દોહરા–બેઠી કરકશા કારમી. પરવત જેવો વેશ; દંત તાડ સરીખડા, મહા ભયાનક કેશ,સ્તન મોહટા છે તેહના ત્રરવિ લાંબી કોટ; અંબુરશું અંગ છે, ઉષ્ટર જેવા હોઠ નેત્ર ચક્ર સરીખડા, પીળુ તેનું રૂપ;કરકશા નયણે નીહાળતાં,મન ચમકયો તો ભુપ, આ અબળાને કેમ તજું,કેમ જવાશે વાટ.કર લાંબા કરી તે રહી, રોકી મારગ ત્રાટ. હસે રમેને ઉછળે, હરખે ગાયે ગીત;ભલે આવ્યોયો ભુપતી, પ્રાણ આપવા પ્રીત મુખમાંહ, એમ કહી કર ઝાલીઓ, ભલે તું આવ્યો અહિ. ચોપાઇ–રાજાજીએ મનમાં ધરયું; પ્રથમ હેત તે સાથે કર્યું; સામદામને ભારે ભેદ, એક કરયુ છે વાણીવેદ, એમ વીચારી આઘો જાય,જુહાર લેતું મોરીમાય,આણુ તાહારી તાહારૂ ચરણહું આવ્યોછું તારેશરણ-શરણાંગત રાખોછો તમો,એવું જાણી આવ્યાઅમો;એમકહીનેનામ્યું શીશ. મુકયોકરોધરૂદેથી રીશ, આવહો પંથીતું.લેવચનનહીમારૂહું જોનવદેનોમુજનેઆશ, તો કરતી તારો મુખવાસ, રાજાની તો ચીંતા ગઇ, બેઠા તેના પાસે જઇ; કેહે ભાઇ માનવ કે દેવ કે કોઇ બળીઆની સેવ, કેહે કે વાંકા દીશ; કે કોપ્યા જુગદીશ,કેઆ વારદા આવિ રહયો, પાપ તુજને પુરણ થયો. કે અચાનક ભુલો પડયો, આ ઠેકાણે આવી અડયો; કયમ સિંચાણે મુકયો તુને સાચી વાત માંડી કહો મુને,ગામને કોહો વમ જાત. કહો વિગતનીમાંડી વાત; મુકયો મહીપતે મન આબળો.ના મારૂ કારણ સાંભળો; માળવ મુખ ઉજેણી ગામ, તમ સેવક વીક્રમમુજ નામ. નાંધારાની વારે ચડું, ધાટ દુખી દુશ્મનનો ઘડુ, અજીત માહારી પાસેબાણ, દુષ્ટ પાપીના લેવ પ્રાણ. પરકાજ વરતે છે અજ, શીંગલ જાવાનું તે મન. પદમણી જીતી લાવવી,ને દુરબળ વિપ્રને આપવી, તેમાં વીઘન કરે કોઇ કામ, નીશ્ચે ફોડું તેનો ઠામ, પ્રથમ હઇતતો મેં હાથે હણ્યા, ભય પામે પાપી ઘણા; પછે આવ્યો છું તાહારી પાસ,શીંગલ જાવાની મુજ આશ. તારે બોલી કરકશા, વળી, નહી પોંહોંચે તાહારીમન રળી,જ્યાંહાં સુધિ માહારા દેહમાં પ્રાણ.લોપે નહી કોઇ માહારી આણ;ઇન્દ્રયા લોપે સરવથી,તેઆ હાથે સરજ્યો નથી. માહારી આણ જે લોપી જાય,તથી સુંઠ ખાધી કોમાય;તાહરી

પેર વરતજ કરયું, તે નહિ થાએ મુજથી પરૂ; મુકી ચોકી લોપે લાજ, પહોચાડુ જમ લોક આજ; પ્રથમ જુહાર કર્યાં તે મુને, માટે મુકુ જીવતો તુને, માટે ખોટી શાને થાઓ. અધીપતી આપ ઉજેણી જાઓ; પરદુઃખભંજન વર્તજ કરયું, તે આજથી અધુરૂ રહયું. આટલા દાહાડા પોહોચી રળી, જ્યાં સુધી હું નહોતી મળી; આજ થકી તાહારૂ વરતજ ભંગ; જે નાહ્યા તે પુન્યજ ગંગ મારે પ્રતીજ્ઞા છે તે કહું, અહીં નીજ બેઠી સ્થાનક રહું; જાવા દેઉ તો બ્રહ્મહત્યાપાપ, એ પ્રતીજ્ઞા આપો આપ; પૃથ્વી પત છો પાછા વળો, શા માટે જમને જઇ મળો; શા માટે કરો દેહ તાજ, કરો જઇ પોતાનુ રાજ, ગર્વ થકી તે વરત કેમ પળે, જ્યારે મલ્લને પ્રતીમલ્લ મળે; અનમી નર અહંકારી હોય, મારી લજ્યા લોપે નહી કોય જે દહાડે વસ્યો શીંગલદ્વીપ. મેં તે દીવસ કર્યો પ્રવેશ; તેહ દીવસથી આજ પ્રમાણ, કોઇએ નહી લોપી મુજ આણ; અનેક અહંકારી આવીયા, જમ સુદન મેવા લાવીયા, વરત મુકી પુર પ્રવેશ કરો, નીકર જમ લોકે સંચરો, જ્યાં ત્યાં તું પ્રતીજ્ઞા કરે, કોથી તું નો નાવ ઓસરે; આજ ઉતારૂ નામનું નીર, જોઉં શું કરે છે તાહરો વીર; વતાળ શું કરશે તાહરો, જોજે તું પ્રતાપ માહરો સત્યવાદી તું ચુકે માન, ત્રીલોકમાં જો ચુકે માન. ત્રીલોકમાં જે ચુકે તાન અગ્નિ જો શીતળ થઇ જાયે; લોપે સમુદ્ર મરજાદા રાય; એ સર્વ તો હોયે કદા, મહારી લજ્જા લોપે નહી જદા માહારૂ પણ મીથ્યા કરી લેઉં. તારે તુજને જાવા દેઉં હરસીદ્ધનો સેવક જાણીઓ, માટે પંડ રાખ્યો પ્રાણીઓ; ખોટી કરૂં કેમ સાક્ષાત, સાંભળો વીક્રમ મારી વાત, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક જેહ. મદીરા પાની ગતિ તેહ, બાળક સ્ત્રી ગોવધ થાય, પદાર ગમની કહેવાય. ગુરૂ પુત્રી શુ કર નમર, રમતિ વેળા જે લે અન એવાં પાપ મુજ માથે લેઉં, શીંગલ તુજને જાવા દઉં. વામ થઇ નવ પાળે ધર્મ. કરે કળીમાં કુડાં કર્મ, ગોત્રિની પરણે કન્યાય અનેક ધર્મ છે એક અન્યાય, , પંડીત થઇ કરે પાખંડ, રાજા દે રયતને દંડ, એવાં પાપ મુ માથે લેઉં. તુજને શીંગલ જાવા દેઉં, બ્રાહ્મણનું જે ખાયે ધન, પ્રેત ભોજનનું જને જે અન. પારકે સુખે જે કો બળે, હાથ વાય બત્રીશી કાળે; કનંક જુઠાં ચડાવે શીશ, રાંક ઉપર આણે બહુ રીશ. કોઇ જઇચડાવે વાટ, ઉથાપે જે શીવના ઘાટ; સાસર વાસણી લુટી લે, વગ અપરાધે ડંડુજ દે, પરરામા શું રાખે રંગ, કરે મધ પાનનો સંગ. અજીઠુ જે અંનજ ખાય. જુઠા ગુણ ચુગલીના માય; કુડી શાખને કુડા કામ. રહે દેવળને ઠામ; એવા પાતિક માથે લેઉં, શીંગલ તુજને જાવા દેઉં, એવી તે પ્રતીજ્ઞા કરે, ધરણીપત મન માંહે ધરે; એણી એનો અસ્નના ભરાયાં, એથી કામ મારાં નવ સરયા. વેહેરીને જઇ શીર નામીએ, તેથી સીદ્ધ નવ પાંમીએ. વહેરીની વખાણે વાત, પ્રીતિ પંડન ઝાલે હાથ. વહેરીના જે કરે વખાણ, તેથીજ રૂડા પ્રાણ; જે કો વેરીનો ગુણ, માય નિરાશ તેના પીતા થાય. વહેરી કેરાં જે કરે કામ નામરદ નીર-

આલજ નામ, વેરીના ઘર માંહે જમે, તેના ગુણકા નવ ગમે; વેહેરિનાં જે ફંદે કામ મરદ મુછાળો તેનું નામ; કાંઈક બળ જો મુજમાં હશે, તોતો કામ આ કોરૂં થશે કરઅરે નહી વળવાનું કામ, નારી નથિ નમેરી નામ જોઉં એમાં કેટલું છે જોર, એના બળનો લેઉ અંકોર. રાયે ભમર ચઢાવી શીશ, કાઢ્યું ખડગ કરીને રીસ; સાંભળજે હવે તું તો રંડ પાપે કરતીતી પાખંડ નાંખે ઘાવ રાજા જેટલે,કૌતક એક થયું તેટલે; નાંખી ચીસ કર કશાએ ણુત્રી, નવ ડર્યો ઉજલી ધણી. જાણે કોતક ગાજ્યો મેહ, લાગી બીક રાજાને તેહ; જાણે કાટકો માહા ઘનઘોર, બ્રહ્માંડ ગડગડે તેમ થયો શોર લાગ્યા રાઢ મચ્યો માહા જંગ, શેવકશ હ કોઇ નહી સંગ, જેમાં જેટલું હતું જોર, અધીક તે કીધો અંકોર; જેવું પરાક્રમ એવો માર, કો કોથી નવ પામે હાર, વીકરમ મન વીચારી જોય, નવ હારે જીતે કોય; માહરી મારી એ નહિ મરે, માહરો અરથ નવ સરે; વઢતાં વઢતાં દીન વહી જશે; વીપ્ર વાયદો પુરો થશે; એમ કરતાં પછી છે રાત, વીક્રમે વીચારી વાત, રાય કહે નહી જાઉં અમો, સુખે બેઠા રહોને તમો. ઉભા રહ્યો છે ત્યાંહાં ડાલનો, વિ તતા શું વાણી બોલનો; કરૂં પ્રતીજ્ઞા હું તો ક્ષાત, સાંભળજે તુ માહારી વાત; કંથ આગ્ના લોપે સતી, જુત્રમ જાર કરે જો જતી; વૃત દીવશે જે અન વાવરે, પરણી નારને જે પરહરે; વીપ્ર સાથે કરે જે વ્યર્થ, ગોત્ર હિણાનો લેજે ગર્થ પાટ ઘાએ તે પાપી દે બ્રાહ્મણ લાંચ લોભીથી લે જુઠા જે દો બોલે બોલ, અદકું ઓછું જે લે તોલ, વિશ્વાસઘાત કરે જે દ્રોહ, માન બેહેન ઉપર નહી મોહ; કુટુંબ કળેશ ન પરશુ મેળ, ક્ષત માંહે જે મેગે તેલ. દુધ પાણી કરે એકઠા, ઉદવશ કરે જો જોગી મઠા, દામ ભગાવે વાળે ગાય, આપ ગરજે કરેઅન્યાય કન્યાવિકરે કરેગાય,શીવની માલ્ય ખાંતેથી ખાંય; વેચે પુસ્તક વેચે સોમ, ઘેગે દેવ વેચે જે વ્યોમ;વેચે કનક વેચે જે ખીર, વેચે રાંધ્યું અન્નાને નીર; આપ્યા-અહંકારજ કરે, આપી વસ્તુ જે પાછી હરે. પંચ ગ્રાસપમ ભોજન કરે, અહંકાર અદકો મનમાં ધરે; એવાં પાપ માથે લેવ; જો નવ જાઉં શીંગલ દેશ; તેલ કપાસ વેચેજે ગળી સજ્જન બેસવા નવદે મળી રસ્તુ વીપ્રની હરે જે લેઇ ધેનુ બ્રાહ્મણ ઉપર દાપ; માબાપનિ શેવા કરે, મુકી થાપણ હુંશે હરે; મદીરમાં કલેશ કરે જેહ-રાખે મેલ પોતાને દેહ; અણગળ પાણી જેકો પીએ, જીવ મારતાં નવ બીહે; તજે સાધુ સેવા સજન, મીઠી વાત પર રાખે મન એવાંપાતીક માથે લેશ, જો નવ જાઉં શીંગલ દેશ; બ્રહ્મહત્યાનું મોટું પાપ, વચનમાં જે કોઇ દે શ્રાપ, ગર્ભપાત કરે જો જાર પાડોશી પર રાખે ખાર એવાં પાતીક માથે લેશ જો નવ જાઉં શીંગલ દેશ; રેહેજી બેશ તું તાહરો વાટ, લાવું પદમની આણી વાટ; તાહરે કરૂં તુજને પ્રણામ તાહરે કહે જે વીક્રમ નામ. કરકશી કહે છે પાછા વળો, રાખો મન માંહે આંબળો; જોરાવર થઇનેઆવ્યો,હેમાતિ તેડીલાવજો મુછમરડી હલકાતો જાશો અમથા સમખાવા

તેમ ભાખો;પાછા જ્યોત રાખો પેર, પેલે અવતાર લેજો વહેર; એમ કહીને કરકશા હસી,તાહારીવાત માહારેમન વશી;જેમ તેમકરીને ઊગારો જીવ,વણખુટે મરેછે દીવ, ફેકટ ફુસ વખાણી જાવ શીંગલ જાવાનો નહી દાવ દોહરા—પાછે પમલે આસર્યા વિકરમ વીસજ વામ; સ્મરણ કરયું વૈતાળનું, વીર કરો કામ; ખોદી સળંગ પ્રથ્વી વિશે, અકળીત તે ન કળાય; નીરભે થઇ નીશા ગઇ, તેમાંથી નાઠો રાય. ખાણી પ્રથ્વી પાતળમાં, વિકસાળ વિરનું રૂપ: કરશો તે ત્યાં રહી, પ્રથ્વી પેઠો ભુપ; કાઇએ મરમ ન જાણીયો, ચાલ્યો ચતુરસુજાણ; મુકેલા કરકશા તણો, આગળ આવ્યો પાંશુ; સળંગ ત્યાંહાં તો ચાલી નહિ, કીધો મન વિચાર; ઉપર આવ્યો અધીપત. શીંગર દેશ દરબાર; પુરૂષ આકારે પાંહાંણછે, કોઇ લાંબો ચોડો પાગ; આ પોળમાં પેશવું, મુકયો મુખ નિશ્વાસ. એવો હોય જુદ્ધ કરૂં, વેહેરીનું લેઉ વેહેર; પવન થકી થાય પાહાણુંઓ, તેવી શી એ થાય પેર; પવન ઝાલ્યો તે કેમ રહે અરે આપણી કાય;પછે ક્રમ શું કરૂં, પાહણ પુતળુ થાય.

ચોપાઇ—તેહારજ તે પોળે જાય, પાહાણુ પુતળુ કાયા થાય, તે ઠામે આવ્યો અધીપતી; અંતરમાં ચીંતા છે અતી આવો આવે તો વા ચડે, પથર થઇને હેઠો પડે; મહિપત મન વીચારજ કરે હીંમત મુકે અરથ ન સરે ઉડી અંતરીક્ષ નવ જવાય સળંગ ભુભી નવ ખોદાય, વીર પ્રતે તો આજ્ઞા દિધ, કામ એક કરોતે સીધ; લોહ તણિ એક કોઠી લાવ, પલક માંહે તું વેગે આવ; ધાયો વીર કહેતા તે દીશ લોહ કોઠી ઉપાડી શીશ મુહુરત વાર ન લાગી તાંહ આવ્યો નરપત બેઠા જયાંહ શાબાશ વીર કરયું તે કામ તુજવીણ કોણ આવે આ ઠામ;રાજા બેઠા કોઠીમાં ઠરી દીધું ઢાંકણું જતન કરી;પવન ન કરે તાંહાં પ્રવેશ, નહી અજવાળુ તેમાં લેશ. મહીપત મન એવી મોહોટીએ, ઠરી રહયો લોહની કોઠીએ; વાયું રૂપ વેતાળજ થયો કોઠી આગળ લેઈ ગયો ત્યાંનો વાયુ અડયો જેટલે, રૂલાહ પાહાણ થવા તેટલે; મુકયો પાછો જેજન કાર ત્હાંથી તેનું ભાગ્યું જેર; પેસવા માંડયું નગર મોજાર દીઠા હસ્તી અપ્રમપાર નઉતમ લોકજ ઊપર ધસે, રાજા વિક્રમ મનમાં હસે, આવ્યાસામટાસહસ્ત્રચોવીશ, મરે શુંઢ હલાવે શીશ; કરે ગજરના દોહોકય ધાય ધમકે ગાજે ઘાયડ ધાય, અરે વીર એ કયમ હારશે, નાસીસ તોએ મારસે. સહુ સાથ વઢશે કયમ દીસંતા છે મોહોટા જમ;સિમવાર થયો તે સહી, કરી ગજરાના ડોળા મહિ; ધાયો રૂદેમાં આણિ રીશ, નાઠા હસ્તિ નાંખી ચીશ;પાછું જેવા કો નવ રહયા સ્વારણ સહુકો નાશી ગયા, નાઠા ગજતો ધસમસા, વીર વિકરમ બે ખડખડ હસ્યા, પેઠા સીગલ નગરી માહે ઇંદ્રાસન ની શોભા તાંહ શીંગલ દેશની એવી પેર,પ્રગટ પદ્મની ઘેર ઘેર. બત્રી લક્ષણા અ-

રવે શેક સ્વપ્નામાં નહી કને શેક ફળે વનસ્પતી બારે માસ, સહુંકને મન લીલ વીલાસ એવી નીકટ જ્યાં ચોકી ફરે, તેની રક્ષા કુણુજ કરે માન સરોવર રૂડાં નીર, દેવતા દષ્ટ તેની. તીર. લાંબી દાખ બીજેરાં ઘણાં, પુલ્યાંઝાડ તે ચંપા તણાંપાનલવીંગ તણાં તે વન અમ્રત જેવા ચંદન વન શીંગલ કેરી વાડી વાડી વીવેકે, કહેતાં નાવે તેનો છેક જાણે રત્નાગરની ખાણ, જાણે કે ધર્મની આણ; કુડ કપટ નહી તેને દેહ, સદા નિરંતર વરસે મેહ; ઉતમ સ્વરથી ગાયે ગીત. પરી પ્રહ્મ ઊપર સહુને પ્રીત; પગલે પગલે શીવ પ્રસાદ સુખ સાગર અતી અલહાદ; સદાવરત ઘેર ઘેર હોય, નવી દુઃખીઆ દેખ્યો કોય જયાંહાં જુઠ બોલ્યાનું નેમ,સદા નીરંતર કુશળ ખેમ મહીમા જેતાં અટકે મન.જેવા તે આવ્યો રાજન;ધનધન હુમી મહારૂં ભાગ્ય પુન્યે દેવ અલોકીક ગાય ધન ધન હરસિધ ધન્ય પ્રવેશ ધન ધન છે આ શીંગલ દેશ. પર કામે આવ્યો હાર, સફળ કરો મારો અવતાર ધરે બીક ન મનમાં છેક એટલે દિઠી વાડી એક નીરખી વાડા પેઠો માંહ, સખી જહાર બેઠીતી તાંહ. રમત રમે પોતાને મન, જોઈ જઇ બેઠો રાજન:પહેરાયાછે સોળેશણગાર;રૂપ અલૌકીક અપ્રમપાર નાટાંગના દેવાંગના, શોભે કુણુ બીજી સંગના જાણે ઇંદ્રતણિ અપછરા; મનનિ મદ ભરી મછરા. પાછું જેયું સવળીનાર. દીઠો માનવી તેણે ઠાર એક એક સામુ જોઇ રહિ આ કુણુ આવ્યો સ્ત્રી સાથમાં, કેમ ઝાલ્યું આયુદ્ધ હાથમાં, પુરૂષ વેશ જે પાછા વાળો, માનનીઓ કહે સાથે મળો નરપત કહે સાંભળરે નાર, શું બોલું હું વારો વાર.તમમાંથી એક નારી લેશ, જાણશે બધો શીંગલદેશ;નથી આવ્યો રમવા કારણે,બળ કરી તાહરે બારણે તાહારી ચોકી મુજને શું કરે ખેદ કરે તે નીશ્ચે મરે રમત રમવાને આવ્યો નથી;તુજને લેવાને સર્વથી વોળાવ્યા છે વશમા ઠામ તે એક પદમની કેરૂ કામ આવ્યો છું અમો તમ કાજ માટે શીદ ધરોછો લાજ વચન રાયનાં સાંભળી રહી અચરત દેખી ઉભી રહી એવી વાત તેણે સાંભળી મુખ વચ્ચે ઘાલી આંગળી કુણુ દેવ હશે દાનવી કુણુ હશે મોહોટા માનવી.

દોહરા—એકજ બોલી બાળકા, તુજમાં પ્રાકરમ એમ બોલ્યું પાળો આપની નર રાખ્યો છે તેમ; વસમી ચોકી વોળવી,કેમ જીવ્યો તે દુત દેવ હશે કે દાનવી શું દ્ધ હશો અભ્રુત નથી મત માનવી તણી, જે આવે આ ગામ તમે તે કેમ આવી સકયા કુણુ તમારૂ નામ શીંગલ દેશ કેમ સાંભળ્યો પદમનિ પરઠી કેમ તે વાત માંડી કહો સ્ત્રી બારેના સમ લેવા આવ્યા પદમનિ નથી વાટમાં તેહ; નથીવેશ્યાતી મુલથી. નથી નર ઉપર મોહ;આપ કાજ કે પારકે છો રહેચેલ કે રાય. આળાં વરતિ આપથી કે અમથી ઇચ્છાય.ઉજેણી નગરી વીશે, જે કરે પરકામ; શેવક શ્રી હરસીદ્ધનો વીક્રમ નર નીજ નામ શેબોહર પર નારનો દુખભંજન દાતાર વાચ્યા આવીચળવીમ-ખવર કરૂણીએ કીરતાર કામનીએકાંને સાંભળ્યો હસ્યો તમો જે આવ પુત્ર તે ઇંદ્ર

નો હવડાં માનવ દેહ.દેશમાં માહરે ડુંડી ફરે જે કો દુખીઓ જન;તે મુજને આવી કહે તરત મનાવું મન; એક દિવસે એક બ્રાહ્મણે,યહી સ્વપ્નાની વાત પરણી છે કોઇની પદમની રૂડી તેનિ ક્ષાત.હાથણી ઉપર તે હતી, કરહુતી વરમાળ, એક સખી એક સહચરી બુધનીધી તે બાળ;વીપ્રજ વસ્યા કારણે સહા કરયા દશવીશ;આવવી અ તુજને વરૂ વચમાં આણિ ઇશ તેજ વીપ્ર પાસે ગયો તેતો જાણ્યો તરત તેનાકહ્યા ને કારણે વહાલું કીધું તરત કાષ્ટ કરયાં બહુ એકઠાં, પડતે તો ચેહમાંહ, દઇવ જો અ સંચા થકી હું જઇ પોહોચ્યો તાદ રૂખી રાખ્યો મેં સાંસનો,કરી પ્રતીજ્ઞા કરોડ સાચ્યા બોલો તે સહી જાણુ નરાખો ખોડ વીપ્ર રાખ્યો છે પાસમાં કરી વાયદો વસ્ત;પરણાવું ન પદમણી સમ ખાધા છે મરત;વાટ દહાતને ગારીઓ હોલવ્યો અગ્નિ કાસ્ટ સીંચ્યાણો સંતોકીયો, ધહી આવ્યો ત્રાટ,કરકશા કુંકમનમાં રહ્યું રહયો ઠેકાણે પાહાણ હસ્સી સર્વ ઠહાવીયા તે ઇષ્ટ જેનરથી આણ સ્વપ્નામાંતરી સુંદરી,ને કેઇ કહો આપ: જાણી સાચુ નવ કહો તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ એ.પાઇ—નાહારે એકતો બોલી મુખી સાંભળવા રહી બીજી સખી;સાચુ કહુ સમ હિંયા માટ,ગઇતી મળવાની વાટ, રમવાનું થયું તું મન, હતો ચતુરદશીનો દન અતી ઉપન્યો ગાન ઉલ્હાદ,મેં દીધોતો તેને સાદ. વિપ્રે જેમ કહયું તું તુને, સમણુ તે વાંચ્યું તું મને;પોઢીતાં હું મહારે ઘેર, સમણું પણ સાચાની પેર, તેશુ પ્રાત કરવા લાગીયો, એટલે ઝબકીને જાગીયો ત્રણે સ્વપ્નામાં વિપ્રજ અમો; તે વાત જાણી કેમ તમો.તે વાત નવ કોહો મને, તે તો સમ દઉં છું તુને;વિક્રમ કહે શુણ રામા નીત, તે પંડીતશુ મારે પ્રીત; જે મારા માળવમાં રહે;તે નઉતમ માંડીને કહે તે વીપ્રે કહી મુજને વાણ, તાંહાંથી પ્રીતી વાધી મુજ ઘણી.મનમાં રાખી બાંધી મુઠ જોઉં ગમણું સાચુ કે જુઠ, તે વેળા ઘર કીધું તાજ, આવ્યો વર તમ જોવા કાજ કાને સાંભળીતી જેહવા, મેં નજરે દિઠી નેહ;વિકટ ચોકી મુજને શું કરે, ખેદ રાખેતે નીશ્ચે મરે બાળે અગ્નિ બારે, ખેદ રાખેતે નિશ્ચે મરે. બાળે અગ્નિબાળેનીર સીદ્ધ તણિ વીદયા છે ધીર. મહાકાળેશ્વરનુ છે નુર,રરસીધ હાજર છે હજુર; વેતાળવીર બાંધ્યો છે વીક, પ્રથ્વીમાં નહી કોની બીક, રમો જમો તમે જોમનવેશ. અમે અનારે જાશું દેશ; એવા વચન રાયના સાંભળ્યાં, ત્યારે સ્ત્રીનાં મન ગળ્યાં, જોઇતો હતો એવા આવીયો, ભુપ ત મનમાં ભાવિયો;એહ મરદ છે આપણી જોડ. એમાં નથી ખાંપણ કે ખોડ અડી બીજો આવી નવ શકે, ધિર વીર મહા દાતા પખે આપણે હૈડે વર પ્રિછતા,તે વર આવ્યા છે ઇચ્છતા.કર્મ આપણામા એ વળી, દુધ માંહે કાંઇ સાકર ભળી;તેહ દેશનાએ વી રીત, જેને જેશું આવે પ્રીત; તે નાર તે નરને વરે. માબાપ કો વિવાહનવ કરે; ઇચ્છાવરવરે કન્યાય,તેમાં કો નવ કહે અન્યાય વીક્રમ સાથે હઇડ ધરી વરવા કેરૂ મનજ કરી; બારેસખી વરણુત્રીયે, એવરને બારે પરણીયે;વળી વર જોવા ક્યાંહ, એ

શ્રી અદકો મળશે જ્યાંહ, એમવીચારી મનમાં પેર, રાજાને લઇ આવી ઘેર, મા બાપ પાસ સહુ આવિયાં, વર રૂડો જોઇ લાવીયાં; ગામ નામનું પ્રાક્રમ કહ્યું સહુકોનું મન શીતળ થયું; બધા ગામનો શોકજ સમ્યો, વીક્રમ સહુના મનમા ગમ્યો;સહુસંગે સિંઘાસનમાન પાસેમુકયાં શ્રીફળ પાન, વીક્રમ માન પામ્યાં છે ઘણું હરખ્યુ હઇડું તરૂણીતણુ ભોજન કેરી વેળા થઇ ત્યારે ના રાજાએ કહી જાશું અમો ઉજેણીતીર; ત્યારે મુખમાં લેશું નીર હરસીધ તણીતો પુજા કરૂં અન ઉદક તારે મુખ ધરૂં સહુ સાથે શીઘ્ર કીજીએ કન્યાદાન કોડે દીજીએ વલમંગળનો માંડયો જંગ. બારે ઘેર વ ત્યો છે રંગ. જેના ગામની જેવી ચાલ, કરી રીત આપણ તે વાલ; લગ્ન તણીતો વેળા થઇ, તાહારે રાજા બોલ્યા સહી; જે વચન આપે મુજ હાથ, તે પરણું મુજખાંડા સાથ, વચન લોપ માહારૂં નવ કરે. જે કહિયે તે કાનેધરે, પર દુખભંજન કહેવાઉ, શાનો વેચ્યો હું નવ વેચાઉ મહારી વેચી જે વેચાય, તે ખાંડાની સ્ત્રીથાય, મે હેલ ગયા કેડે માહારી, આગળથી કહુંછું જાહરી વાટમાંગરજુ પેદા થયા, નકારમેં નો નવ કહેવાય ઓઝલપદદે રહી જાહરે, કરૂ સંગ સ્ત્રી તાહરે તારો કેડે મારી આથ બોલી તે પ્રથ્વિ ને હાથ એ પરહણુ પ્રથમ હું કરૂં ત્યારે કેડે ખાંડાથી વરૂ; હું નવ ઝાલુ તેનો હાથ વાંકરમે એવી કીધી વાત. પછે દોશ નવ દેયો કોય. આગળથીચેતાવુ શોય, દોહરા-વચનદિયૂં બારે સખી રાય ન કરશો રીશ; વણમુલ જેવેચાશો તમારે ચરણે શીશ વચન તમારૂ પાળવું, અમ પ્રતીજ્ઞા એહ;આણ તમારી લોપીએ. કદિ થાજો દેહ પ્રતીજ્ઞા એવી કરી ધારણ રાખીધીર;ગાંધરવ વીવાએકરી, પરણ્યો વીક્રમવીર; કંકણ નેતળ છુટયો, પન્ની ઉઠયા પાટ હળહળકરીને શીખદો, જઇએ માળવવાટ. દ્વાદશ હાથુકરી ભરતની તે પર ગેડી નાર; એક સખિ એક સહચરિરૂપ તણો અંબાર; ગજ ઉપર ગજ ગામની ગજ ઉપર ગજરાજ; છત્ર ચમર રચના રચી, કરત્રીન સરખા કાજ;રાજીત્રમાહલ વાજે ઘણા, ઓછવ મગળ થાય; શીંગલ દેશ સોહામણા, દેખી રીઝગોરાયે ચોપાઇ—હસ્તી ઉપર અનોપમ ઝુલ ભરયાં રત્ન મોતી અમુલ સાસરવાસો કરોડજ તણો વર્યો માલ ખજાનો ઘણો કરી વળામણ માગી શીખમનમાં નઆણેકોનીબીક: મુકયો ત્યાંથી શીંગલદેશ, માળવ પંથ કર્યો પ્રવેશ રાજા કહે કાંઇ ઘડાવો ઘાટ, વસમીછે જાવાની વાટ, કાંઇક પેર કરો તે તણી વિકટ વાટ ચોકી છે ઘણી, પદમણી કહે સ્થીર રાખો મન. બીક નથી એ વાટે વન,આવનારને ચોકી દમે, જનારાને પગે નમે; આવનારો આવે મહા દુખે, જનારો વાટે જાય સુખે; દુષ્ઠ ઠેકાણું મુકયું ત્યાંહ, આવ્યા બેઠી કરકશા જ્યાંહ, રાજાએ ત્યાં દીધી આશ. લાવ્યો પદમની હું તુજવાસ; સવાલ કરો બેચારજ વાર,આપ્યો એકઅમુલક હાર. તુજ સમો કોઇ નહિ ધીર,વિરજીત વિક્રમ વીર;સુંઠ ખાધી તે તાહરિ માય, બાકી તો બીજા નવ જાય. શીખ માગીને મારગ લીધો,સીચાણાને આજ્ઞા દીધો;શી

બેઠી જોતી વાટ.રાજા ઉતર્યા તેની ઘાટ, એક એકને દેખી ઠરી આગતા સ્વાગતા અદકી કરી, તે દઇત્યનો જોડ્યો રથ, ભર્યો અક્ષેખેસવળો ગર્થ ખાતા ન ખુટે નીઠે નહી,એટલું એટલું ધન ભર્યું રથમહી.આવ્યો માલ ખજાનો હાથ, તે સ્ત્રીને તેડી સાથ,અહુરનીશ હીંડે જેટલે, ક્ષીપ્રાનઠ દીઠી તેટલે માતાજી હરસીધ પ્રતાપ, આવ્યા અસાપતિ આપોઆપ; થયું નગ્રમધે જાણ. આવ્યા વિકરમવીર સુજાણ; પડેવજડા-વ્યા છે પુર માંહ. પ્રધાન વજીર સહુ સામા જાય. હસ્તી દીઠા વિકરમ તણા; અચરત પામ્યા લોકો ઘણા, લાવ્યો વિકરમ એ કઠલાઝ, શકે ઇંદ્રનો લુંટયો વાસ; ઇંદ્રનો શકે ઉતારયો ગરવ, સમરથ આણી એની સરવ, શકે કુબેર તણો ભંડાર. અલખ દીઠી અપરમપાર;શકે માનસરોવર ગયો, શકે વરસાહ મોતીનોથયો;શકે ઇશ્વરતુઠા એહને, કીધા દેવાંસી રહતે;આંબળા પ્રમાણે મોતી મુલ. તેહતણી ભરીછે ઝુલ દીઠી પદમણી ગુણવંતી ઘણી.એ સમરથ સુરનાયક તણી;એહ વીમાન વીમાસણ કરી રઇયત જોવાને તરવરી;પુષ્પ મોતીએ વધાવીયા- સભામાં રાજા આવીયા, કુમકુમ ચંદન તે અરચીયા પાથ,તેડી બ્રાહ્મણ પુજ્યા પાય; સ્વપ્નામાં તમે જે વરી તે આ-ણી મેં હાજર કરી;ઓળખી તમાંથી લીજીએ. હસ્તણી સહીત તેને દીજીએ, જણી એ તમને શાહજ કરો, તેને પરવરો;બ્રાહ્મણ જુવેને કરે વીચાર, કન્યા તો દીઠી દસ બાર; અમુલખ હસ્તી અમુલક ધન, તે દેખીને ટળકયું મન; ચીત્રામાણ લખ્યોહોય જેમ રહયો ઉભો વીમાસી તેમ જોગ કળેવર નોહે પ્રાણ, જેમ બુડયાં હોય સાતે વહાણ; જેમ વાંઝણીનો પુત્રજ મુઓ, જેમ વીજેમ વિનાનો હુવો. જેમ નર લુંટાણું નેટ,પડયો ધ્રાસકો તેને પેટ.નવ બોલે મુખથી તેહ, થરથર ધ્રુજે તેની દેહ,જાણે હવડાં જીવજ જશે, જાણે હવડાં ઘેલો થશે;જાણે હવડાં પડશે કુપ, એવું રૂપિનું દીઠું રૂપ,

ચોપાઇ-વીક્રમ વાણી બોલીયો, સાંભળ વીપ્ર મહારાજ; આતરણી તમતણી, બળતાતા તે કાજ; રેહેવાતું નહોતું અહવડી, રૂદન કરતાતા દેહ. નેત્ર ઉઘાડીને જુવો, પ્રગટ તરૂણી તેહ; તોય વીપ્ર બોલે નહીં; ન સુજે એક વીચાર, ગદગદ કંઠ તેના થયા, આંખે આંસુ ધાર, જાણે તન મહારૂ તજુ. દેખી કેમ ખમાય; નરપતતે કહી નવ શાકયો, આકુળ વ્યાકુળ થાય નરપતે જાણ્યું નર મરે તોતો હત્યા થાય; પુન્ય મરતાં પાતિક થવે. રૂદે વિચારયુ રાય,નેહ ઉપન્યો છે મન વીશે કે ગજઉપર હેતઃ કે અચરત છે તેહને થયો અચેત.

ચોપાઇ-વીપ્રને કહે રાજા વાણ.જેને માને તેની આણ; તાહરી સંખ્યા નીષ્ફળ થાય સુક્રિત સાત જન્મનું જાય; તાહરા મનમાં હુશજ હોય. કેહેતાં કેહ કરે નહી કોયઃ સાચું કેહેતાં આણું રીશ, તો તાહારા સમ માહારે શીશ; કહે વીપ્ર સુણ વીક્રમરાય, માહારા મનમાં ચીંતા થાય, સમ દીધા માટે કહું; નીકર મનમાં જાણી રહું; ગમેતો વચનાહારજો,ધમે તો હવડાં મારજો; સાચું કહુતમ આગળકથી

માહારૂં છુટવા કાંયે નથી; આપેજીવ છે તેતો જશે. સાચું કહેતાં માહું થશે; તમો મુજ ઉપર કોપશો, લાજ માહારી તો લોપશો; મેં દીઠું શમણામાં જેહ, આકારે ઓળખાવી તેહ; તમે ઓળખી મનમા લહ્યું. કે દહાડે મુજને નવ કહ્યું મન માંહે રાખ્યો કાયદો,સાનતણો કીધો વાયદો;સાંભળતાં મોકલતાં મુને, તો સત્યવાદી જાણુત તુને; એમ એ નારી પરણુત મને, શીદ ત્રણાઠું કરત હું તને જાચ્ય કરતાં હું ત્યાં જાત,સર્વ તમો ભોગકારી થાત તો તમને આશીશજ દેત;અસ્ત્રી સાથે લાહાવોલેત, મુજને રાખ્યો ઘેર છેતરી, કન્યા લાવ્યા કપટે કરી; દુઃખભંજન એમ નવ થવાય. આપ વિચારો મનમાં રાય; પરદુઃખભંજન મારૂં નામ, કીધું રાજા તારૂં કામ.સકળ લોકના પુર્ણ તમો; તાહરા પરદુઃખભંજન અમો, તને ન મળ્યો હોત જામતી, તો ક્યાંથી દેખત કામની; મેં તો કામ તમારૂં કર્યું; સ્ત્રીઓ ધન આણી ઘર ભર્યું, રૂપરંભા ને કન્યા પન,હાથણી ઉપર માહારૂં મન;હવડાં કર્તા તે કરજો કાસ,સત્ય રાખો તો સઘળુ આસ, આ સર્વ છે મારો ખાસ, ભુપત કહીએ ને મન ભાસ, એક પરણુને પરણુત બાન; અલખ ......સનત અપરમપાર; બ્રાહ્મણના થાશો ભોગીયા. સાત અવતાર સુધી રોગીયા. ગર્વ માહારાને કરશો ગરક; તો નરપત જઈ પડશો નરક; સઘળી સ્ત્રીનો સઘળો ગર્વ,એ સરવે તે માહારો અર્થ, કષ્ટજ માહારૂં મહીપ ...કાપ,સત્યપાળો તો સઘળું સ્થાપ, રીસ કરો તો મનમાં સાંખ, આપ મને કે મારી નાંખ.દીધી પ્રતિજ્ઞા માટે કહું લઈતણું ..... સર્વ સહુ પુછો આ લોકોને ન્યાય, કોહોને એ સરવે ઘ્ન્યાય. એ તો સાચું બોલ્યા અમો, મમ ગમતું કરજો તમો; લોભાયા થાઓ તો લેઇ જાઓ નહિકર સ્વાર્થી આશીંગલ થાઓ. દોહરા—રાજા ..... બાનંદીઓ, સત કહ્યું માહારાજ, ... અનાપ હું ત્યાં ગયો, તો રહી મારી લાજ. ..... ગયો; લીધુ તાહારૂં નામ;એ રામા રીઝી સહુ, કરી આવ્યો છું ... કામ, ... અનાપ ... આક્રમે,તાન કર્મ ... જન ચરણું તમ ... આત્મની એ મહારાજ; ... પણ કામની ... આણી હેત; અરથ ગરથ ને રત્ન રીત, સ્ત્રીઓ સરવે સમેત; અપ્સરા પાલ્યા ... જન, અ... ... અપરમપાર; આપીને ઉલ્લેખો, ક્ષણ ન લાગી વાર; ઉર હરખ આનંદ ભેર, દાન દક્ષણાથી ... ... કોટીધા, કામ ... ...; તતક્ષણ તેડી તારૂણી, સંપી વિપ્રને હાથ, ... મન રાખી, એક બોલી રાજા સાથ, રીસ ન ... રાયજી, ... આપણી સ્ત્રી આપવી, એ તો મહા ... ... તથી ... ... આમ; મુજને સોંપે ... તેનું તે શું નામ, ભાભના એકજ ... ... નાર; મોહોલે રાખે ... એક ત રમવા સાર, બાર ન ... ... ન મુઝે ધીર; અભડાવું અંગે નહિ, મારૂં શુદ્ધ શરીર. લક્ષ્મી ખરચે તેહની, મારે તેની ... વાર; આપે તેનું ધર્મ છે; ભોગવે તેની નાર; વિદ્યા ભણે તો તેહની, ભજે તેના ભ-

ગવાન; વરત કરે છે તેહના, દે છે તેના દાન. કાં સત્ય ચુકાવો સાધરાં,કાં બોલ્યું અ-બોલ્યું કીધ; નારીયો નીરખી જદા,તદા વિપ્રને દીધ,ભામની કહે રાજા ભલે સુણી મેં સેહેલ; મનમાં જાણ્યું માણશું, મહીપત કેરા મેહેલ; હીંચોળા ખાટે હીંચશું પો હોડાં ચાવશું પાન; રમશુ રમતને સોગટાં, દેઇશું રૂડાં દાન, પડી એમાં પંડાત ધરે; આખર ભુંડી ભીખ; વૈભવ શો છે વણજમાં; શાણાને શી શીખ; ભુંડું કાંઇ નહિ ભીખથી, માગ્યાથી રૂડુ મરણ; ભીખારી નામ ભલું નહી, તુછ છેક તે તરણ. વીક્રમ કહે વિનતા સુણો, દેહથી ટાળો દુખ;આશા પુરે ઇશ્વરી શીવજી કરશે સુખ,મેહેલે જ મહિપત તણા,નવ હુંકા નવ લાખ. શોભાવંત સુંદરી, સુગ્નાયકની શાખ; શામા હાથે સમરપીયા, પરવાળાની પાટ; અલખત ઇંદ્રાસન તણિ, કનક હીંડાળા ખાટ. બાર બાર ગામ એક અકને, લખ્યાં ત્રાંબાને પત્ર; સમરપણ સખી શહિત, શીર શો-ભાવ્યું છત્ર; સુખ પમાડી સુંદરી, રૂખ ટાળ્યું તે દેહ; પાળ્યાં લાડ પ્રજા તણાં સદગુરૂએ કીધિ શેવ; કહે પુતળી ભોજ સુણો કરયાં એવાં પરાક્રમ, તે નિરખ્યાં અમો નેહશું, માનવતી માહારૂં નામ; નિશ ચરચાએ નીકળ્યો દિઠો તે દેવ કઇ સ્વપ્ન હતું તે સાચું થયું; કોડે ટાળ્યું; કઇ પવિત્ર કો નહિ પુન્યથી, પાપીથી નહિ પાપ: પુણ્યવંત જે પ્રાણીયો. ઇશ્વર જાણે આપ નહિ પુન્યથી, પાપીથી નહિ પાપ; પુન્યવંત જે જે પ્રાણીયો. ઇશ્વર જાણે આપ દાતા તેતો દેવલા, દાતા; તેતો દેવ; દાતાસીંધું સેવતા, દાતા સકળ સેવ. દાતાની કીરતી થઇ દાતા રીઝે રામ; દુનીયા જીવે દાતારથી,કે મોટા ભગવાન, ભોજે ભારથ સાંભળ્યું, વીકરમ તણો વિલાસ; પુરણ લક્ષણ પંડિતે, કવિતા કાળીદાસ; નીરમળ ગ્રંથ એ નિપન્યો; પેટેલ તણો પ્રતાપ:સીંહુજ શિરોમણ ગામમાં,પ્રથ્વી પરસર થાય; શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ; વીરેશ્વરનો તન,સેવક શીવ શક્તિ તણો, નીરમળ રૂડું મન. રાગ ન જાણુ રાગણિ, ભગવંતનો નહિ ભેદ,લઘુ દીરઘલહયુ નહી વાણી વ્યા કરણ વેદ; બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ સહુ અન્ય કવિતા હોય; શેવક હું કવિતા તણો, ખોડમાં દેશો કોય, જે બુદ્ધદીધી સારદા, સાંભળી જે વિક્ષાત;જેતું સંષ્કૃત શોધિયું, તેવી વાણિ વાદ: જમણોકર જે ઉપરે. તેના ઉપર બોલ; જેવું પુન્ય કરૂ હશે તેવું પ્રાક્રમ તેહ;વીક્રમ પ્રાક્રમ વખાણીયાં એક કહેવાણો આપ,મુળ મહિમા એતો કહ્યો; ઔઢા પુન્ય પ્રતાપ,સામળભટ કહે સાંભળો, દલથી કરજો દાન; આ લોકે જશ પામશો પરલોકે હરી માન ગાય શીખેને સાંભળે, કરે પરમાર્થ પુન્ય; ઇશ્વર આશા પુરસે, નિમેશ ન રાખે નુન્ય; શાચાને સાચુ વશે, જુઠાને દલજુઠ; ગરવાને ગુણનિધાનશે અહંકારી મન ઉંઠ સત્યવાદી મન સોહામણું. મોટાને મન મીત્ર;પાપી મન પાખંડ વશે, પુન્યવંતને મન પવીત્ર શ્રોતા વકતા સમજતા, કેહે કવિતા કરજોડ સામળભટ સાચુ કહે જેજે શ્રીરણછોડ. એમ કહીને પુતળી,આપે ગઇ આકાશ, એહ કથા પુ-રણ થઇ કહે રવિ શામળદાસ.

સતી સીતા.

બત્રીસ પુતળીમાંની વાતો.

(ભાગ ૨ જો.) Reg. No 120

(પંચદંડની વાર્તા, અભાગા ગાડીની વાતો, સાચાંની વાતો, મનવંતરીની વાત, ૯ ...)

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ, ગાંધીરોડ—અમદાવાદ. [કિં. ૦—૬—૦

(વાંચો) સચિત્ર ધાર્મીક પુસ્તકો.

- **નરસીંહ મહેતા** ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦
- **મીરાંબાઈ** ભાગ (૧-૨) સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦
- **રામલીલા** ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦
- **વીણાવેલી** ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦
- **સતિ દ્રૌપદી** સચીત્ર ૦-૧૦-૦
- **મદાલસા** ભાગ ૧-૨ સંપુર્ણ સચીત્ર કીં. ૦-૧૦-૦
- **રાજ કઠીઆરો** સંપુર્ણ ૧-૪-૦
- **રક્ષક કે ભક્ષક ?** ૦-૧૦-૦
- **સતિ સીતા** સચીત્ર ૦-૧૦-૦
- **પતિનારાયણ વૃત** ૦-૬-૦
- **સત્યનારાયણની કથા** ૦-૬-૦
- **વારાંગના કે દેવાંગના ?** ૦-૧૦-૦
- **બત્રીસ પુતળીમાંની** જુદી જુદી વાતો ૧ થી ૧૦ ભાગમાં સચીત્ર દરેક ભાગની કીં. ૦-૮-૦
- **કામલત્તા** સચીત્ર ૦-૮-૦
- **સમાજનો શીકાર** ૦-૧૦-૦
- **સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર ને તારામતી** ત્રીઅંકી નાટક સચીત્ર ૦-૧૦-૦
- **ચિતોડનો કુરણુ** કીં. ૦-૮-૦
- **પ્રતાપી પ્રમિલા** કીં. ૦-૮-૦
- **રૂષિરાજનાં પદ** સચિત્ર કીં. ૦-૮-૦
- **ચતુર સ્ત્રી વિલાસ ગરબાવળી** (લગનનાં ગીત સાથે) ૦-૮-૦
- **જુલ્મી જનેતા** યાને **પરિવર્તન** સચીત્ર ૦-૧૦-૦
- **હિંદુ સંસાર** સચીત્ર ૦-૧૦-૦
- **જીવતી ચુડેલ** સચીત્ર ૦-૮-૦
- **રાજા હરિશ્ચન્દ્ર** હરિગીતમાં સચીત્ર ૦-૬-૦
- **બોડાણો** ભાગ ૧-૨ સચીત્ર દરેક ભાગના ૦-૧૦-૦
- **પવિત્રકુમાર** સચીત્ર ૦-૧૦-૦
- **પારસમણી** ૧૯૨ પાનાં ૦-૮-૦
  ,, મોટી ૨૫૬ પાનાં ૦-૧૦-૦
- **ભક્તશીરોમણી** પાનાં ૧૯૨ કીં. ૦-૧૦-૦
- **ઝેરી ઝવેરી** સચિત્ર કીં. ૦-૧૦-૦
- **એકજ પૈસો** સચિત્ર કીં. ૦-૮-૦
- **ભકતશીરોમણી** પાનાં ૨૫૬ કીં, ૦-૧૦-૦
- **પવિત્ર લીલાવતી** (હરીગીતમાં) ૦-૬-૦
- **સતી તારામતી** વાર્તામાં સચિત્ર ૦-૧૦-૦
- **કોણ ચાલાક ?** સચિત્ર ૦-૧૦-૦

વારતા ૫ મી પંચદંડની.

હંશ નામની પાંચમી પુતળી બોલે છે તે રાજા ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાયનમ; શ્રી શારદાયનમ; દોહરા—શ્રીસરસ્વતીને હું નમું,પ્રીતેપુજુપાય કરૂણા દ્રષ્ટ જુઓ તમો,તો સકળ મનોરથ થાય; આદ્ય શક્તિ તું ઇશ્વરી; આસુર પતિ જેહ; નવેખંડ વ્યાપી રહી, સ્થાવર જંગમ તેહ. જેને તુજ કીરપા હવી, થયું તેને કલ્યાણ;ન્યુનતા એકે રહી નહી; જોતાં એહ પ્રમાણ. દસરથનંદન નર્ક નિવારણ, એ તરવાનો ઠામ; મહારાજ રાજેશ્વરો, રાવજી લોચન રામ; ભોજરાજ મન હરખિયો, લાયક મુહુરત લીધ; શીંહાસન શુદ્ધ કરાવિયું, શોભાવિધ વિધ કીધ; પાંડિત પુરાણિક વેદિયા, મલ્યા વિપ્રને સુજાણ;કીધી શોભા અવનવી. જાણે ઉદીયો ભાણ, શીંહાસન પરપગ ધરેભુપત ભોજ રાજ્ય બોલી હંસા પુતળી, ભોજ ન ધરશો પાય, એ સિંહસન ઇંદ્રનું, અતુલ તેજ માહા મુલ્ય; એ ઉપર બેસો તમો, થાઓ વિકરમ તુલ્ય. પાળક ગઉબ્રાહ્મણ તણો, પરનર સહોદર જેહ; એવો જે પેદા થશે, આસન બેસસે તેહ. એહઆશન છે દેવનું ઇંદ્રાસનનું સાર; આભુષણએ સ્વરગનું, તેજ તણો અંબાર; કહે ભોજ સુણ પુતળી,આશન એહ અમુલ્ય;વિકરમ હાથકયમ આવીયું જેસ્વરગ સમ તુલ, પંચડંડ તેને જડયા. તેણેતે શું થાય; તે કયમ જીતી લાવીયા, પાતે વિકરમ રાય. તે ડંડે પ્રાકરમ કરયું, પ્રતાપ કરયો શીપેર; જીત્યાડંડ-શારા કરમે, હતા કોને ગેર; તે સુણવા ઇચ્છુઅમો. જેહ કરયું પરકામ; તેવા પ્રાક્રમ હું કરું, તો બસુ એણે ઠામ,ચોપાઇ—હંસા પુતળી બોલી વાણ, સાંભળ રાજા ભોજ સુજાણ, ઉજેણીનું કરતો રાજ,અસત્ય અન્યાય નથી તાજ, તેણે પ્રાક્રમ કીધું ઘણું, ચ્યલાવે રાજ પોતાતણું; ધર્મવંત સહુ બધા લોક, નહિ કોઇને ન્યોધ્યા કે શોક;સીંહા-સન તણી, વિસ્તારી કહુ શો ઘણી; કહે વાત તેની વિસ્તારી. સુણ મહારાજા હેતે કરી, નગ્ર ઉજેણીઅતી અનુયારાપ કરે વિકરમનર ભુપ. અતિપવિત્ર અષ્ટાદશ વર્ણ, કરન કથા સુણે નિત કર્ણ; વિપ્ર સહુકો પ્રશ્નોતરી, વેદપાઠીત તે અગનોતરી; ક્ષત્રિ રણવટ કુદિ પડે, ગઉબ્રાહ્મણની વાહારે ચડે, વઇદ કરે વેપારી હાટ; ધર્મતણી ચલાવે વાટ,શીળવ્રતસહુ લોકજ અતી, પતિવ્રતા ધર્મ પાળે સતી એવો રાજા ચતુરસુજાણ, કોઇ કોઇની નવ લોપે આણ.

દોહરા—એકસમે રાજા ચડયો,દેઇ દાદમે ઢોલ;ધમકારો પૃથ્વીગરગંડ, વાજાં વાગે ઘોર, આગળ હારહરતી તણી, મદ ઝરતા માતંગ;ધજા નેજા અતી શોભીત, શીંદુર શોભીત અંગ; અંબાડી અંકુશભલા; અઇરાવતઆકાર;બીજા ગજ અતીઘણા એવા શાહજાજ તાખાર. અરબી કચ્છી મુલતાની ખુરાશાની કાશ્મીર; કુતલ કારા કાબા સુરપુર રણધીર, ઉજ્વળ અલખ ભુખરા, લીલા પીળા રંગ, જડીત્ર પલાણ હીરે જડયા અતા અતાળીબળ અંગ અનેક રથને પારખી. અનમી અતી અસવાર;ચડયા;

વેડાંગ વાંકડા; ગુગ્રમ મહા ગુંજર કંઈ પાળા કંઇ પાખરી, કંઈ વાજાં ચેહેચાટ,કંઇ નાટકચેટક ભલાં. ભભણુતા ભુપત ભાટ,જશવંતાના જશ ભલે પીંપળ પાઠ પુરાણુ ગુહ ભેદ ગણુ બહુ ગણે. દે મન ગમતાં દાન; વિક્રમ વાડી સંચર્યો, રમવા કારણુ આપ, શેષ નાગ લાગ્યો સળકવા, દુશમન લાગ્યો તાપ, સામાદ સાથે સંચરયા, તેની શોભા દેહ; ચઢયોરાય દઇ દુંદભી, જેમ અષાડો મેહ, જેમ ગાજે સીંહ વનમાં, જેમ પરાક્રિ પુર; વિક્રમ સંગ સેના ચઢિ, સામદ સબળા સુર જેવો બઢ લંકાંપતી જેવો અવનવે ઇંદ્ર જેવો અરજુન હસ્તિનાપુર; તારા મંડળ જેમ ચંદ્ર તણો પ્રતાપ છે. ભલ પણ કેરો ભાણ; એવે પ્રકારે નીસરયો, વિક્રમ વિર સુજાણ; આવ્યો વાડીયે અતી સુખે; દીવસ ચડયો ઘડી ચાર; તનરત કરે નૌતમ ભલા, ઓપીત અપરમપાર રંગ ઓછવ અહકો કર્યો- સજ્જનને સનમાન, પુન કર્યાં બહુ પ્રિતશું, દીન પાત્રને દાન. તે શોભા સુખ નીરખતાં, દાના હરખે મન, કરવી કલાઇ ખાઇ મરે, શોમ તો છાંડે તન દીવસ પહોર રહ્યો પાજલો, પુર અસ્વારી પેર; કંચન મેત્ર વરસાવતે, જવા માંડયું ઘેર. જાણુ ઉજેણમાં થયું, આવ્યો રૂડો રાય, શોભા જોવાકારણે, ભુવન ભુવનથી જાય. કામ અધવચ કોનાં રહ્યાં, કર્યો લાભ તે તાજ, બ્રાહ્મણુ ભણતા ઉઠીયા,નરપત જોવા કાજ કોઇ મેહેલે કોઇ માળીએ, કોઇ ઘર કાઇ બહાર, અટારીએ નારી ચઢે; નહાના મહોટાં નરનાર, રાજાનું મન નીરખતા, ઉત્કટ અંગ અપાર; ઇશ્વરને વહાલો ઘણો. દાતાને મુગ્રાર એમ વિચારી સંચરે, નહાનાં મહોટા વાગ, મગી અણંખેદ મેદની; નહિ પગ મેલણુ માગ, કાન પડયું સંભળાય નહી. વાજે ઘોર નીશાન,એ રીતે નગરમાં, વિક્રમ વીર સુજાણ. ગજ ઉપર વાહન કર્યું, છત્ર ફરે છે શીશ, સ્નેહે સ્નેહ બહુ સંચર્યા, પહોર પાછલો દીશ. અંતરાય વચમાં આવીયા, ત્યાહાં વાંચણનું દ્વાર; ત્યાંહાં એક કઉતક નિપજ્યું, કહું સંક્ષેપ સાર.

ચોપાઇ—દેવદમની ધાંચણનું નામ, તે સ્રી રહી તેણે ઠામ, મહીપત આવે મહોલની પાસ, તેણે ઘેર બોલાવી દાસ.જાઓ માળીએ વાળો છાર. કરો અજવાળું ઘર ઘરબાર, કહે દાસી આણો કાંઇ લાજ, આવે છે મહીપત મહારાજ. હવડે છાર ત કયમ વાળીએ. ઉડે રજ મેહેલ માળીએ. તો આપણે શીર દંડજ થાય. ઘરબાર ખુંચી લે રાય. વચન સાંભળ્યું દાસી તણું દમની મનમાં કોપી ઘણું; છાર વાસરે ભુંડી રંડ, મહોટા રાય શું દેશે દંડ તને મારે તો ડંડજ દેઉં: કહે તો સરવસ્ત ખુંચી લેઉં; કહે તો ઊરાડું આકાશ. એટલું જોર રાખું છું પાસ. તાહરે રાજા કયમ કહું. મહારૂં વચન કેમ લોપે તું. જા ઉતાવળી વાળે છાર રાજા આવતાં લાગે વાર; સુણી વાત વીમાશણ પડી. તતક્ષણ દાસી મેહેડે ચડી. ઉડાડી રજ દાહસ ઘણી અસ્વારી આવી રાજાતણી. ઉડતી દીઠી અદકી જેહ. રજ ભરાતા રાજાની દેહ ઉડાડે રીશે બહુ છાર. ઉડી છાર થયો અંધકાર.ફટ ફટરે તું તો ગમાર. શું ઉડાડે ઉ-

વડાં છાર; અધીપતી આવે ઉગ્યો ભાણ; કયમ રંડાછાંટે અજાણ,તો વારી તેની ન રહી, જેમ વારે તેમ બમણી થઇ; ત્યાં છુટયા વિશેક જોધ, અંતઃકરણમાં આણી ક્રોધ;કોણે મુકી કોણે લાત, કોણ કુતરા કેરી વાત;છુટી હાથથી માઠી ત્યાંહ, આવી દમની બેઠી જ્યાહ.તમારે કહે હું તો ગઇ, અહમુઇ મારતાં થઇ; મારી ધંરેભાંગી યાંહાં ડ, તુજમાં બળ હોય તે દેખાડ.મુજને મારિ મોહોકમપણું,તે પાણિગયું તમતણું,કોપી દમની સુણતાં વાત,લીધો ડંડધરમાંથી હાથ.આગળ ત્યાંહાથી નીકળી બહાર.સામા આવી તેને ઠાર;કોપી વાત સુણીને કારણ. મારગ રેખા કીધિ ત્રણ,રસ્તા રેખા ત્રણ થ ઇ,અસ્વારી તો થંભી રહી;રોકયો મારગ રૂંધી વાટ, જઇ ન શકે કો આમળ, વાટ. સહુકો સ્થંભી ત્યાં રહ્યું જાણુ રાય વિક્રમનેથયું;કોઇક કામનીએ કીધો કોપ મારગ વાટ થઇ છે લોપ. રૂંધી વાટ જાવાની માપ; રાજા આવ્યો આપો આપ; ખોદી એ-હાય ન પાડી પડે. અધીપતને મન અચરજ અડે, અનેક પેરે કીધી બહુ ભેદ, તોહે પાર ન પામ્યા ખેદ; અડાડયા હાથી તે સાથ, બેલદાર વળગાડયા હાથ. ટાંકે ટાંકી નવ ટંકાય, ખુણો એક ઓછો નવ થાય; આવિ પદમની ડંડજ હાથ. બોલી ,શ્રી વિકરમની સાથ; બળ તણું નહી રાજા કામ, અભેદ ભીંત છે એનું નામ; પંચડંડ ધરાવે જેહ, પાછી ભીંત કરે જન તેહ.

દોહરા—સુંઠ તણો એક ગાંઠીઓ;નથી ખાધો કો માય; નથી સુછ સુખ કો તણે, જે ભીંતજ પાછી થાય. વચન સાંભળ્યું તે તણું, મનમાં થયો ઉચાટ; પાછોફરીયો રાયજી, બીજી લીધી વાટ,ઘેર આવ્યો મહા દુઃખમાં,નવ કીધું ભોજન, પ્રાતુસકાળ સભા ભરી, બેઠો તે રાજન, ઠામ ઠામ વાતો કરે, ટોળે ટોળાં લોક, શતીને સુખ ઉપન્યું, રાજાને મન શોક,રાજાએતેડુ મોકલ્યું,તેડીદમની ઘેર;મેહેણું દીધું પંચડંડનું, પ્રિતે કહો તે પેર. પંચડંડ તે નામશું;તે છે કોનેદાર;કેવુંછે"કારજવડું,હું જાઉતેઠાર. તે મુજશું બોલો તમો.સાચી જે શુભ વાણુ તેમાં ખેદ કરું અમો,તો ઇશ્વરનીઆણ.

ચોપાઇ—દમની કેહે સમ નવ દો તમો,હવડાં કહીએ તે;"અમો,વગર સમજે કહુ પજો વાણુ; પૃથ્વીપત ખોશો કંઇ પ્રાણ; કન્યા માહરે ઘેર અનુપ. પ્રથમ તેને જીતો ભુપઃ રમત કરો સહુ એકઠી, શેત્રંજ ગંજીફો સોગઠી રમો જયો જે ઉપમા કરોડ– મહારી પુત્રી કેરી જોડ; એ જીત્યાનો જશ કહાવસો, પંચડંડ જીતી લાવસો, નહી જીતો તો પુત્રીની પાસ ડંડ જીત્યાની મુકો આશ.

દોહરા—તેને તમો જીતસો; તો મુજને વિશ્વાસ. નહિ તો કામ સરે નહિ; મુકો તેની આશ. એવું કહી પાછી વળી. મંદિર તે તતકાળ; કુંવરી.તેડુ મોકલ્યું, રાજા એ સુખપાલ.શણગાર અંગે સોળ સજ્યા;મોતિ પરોવ્યાં વાળ;પીતાંબર પટ પેહેરીયાં, ભલુ તીલક છે ભાવ, હામ કામ મ્રગલોચની.,સીહવંકી સુલ્લણ;વિનતા સોળજ વરસની; ભ્રકુટી કામનું બાણ, દેવ સમનની દિકરી,નિરમળ દમની નામ; સ-

સીવદની પ્રમલોચની,રૂપ તણુ જે ધામ, શીખ લેઇ માતા તણી, ચાલી ચતુરસુજાણ; અહંકારિ અતી મન ધરી; રાજા તરણુ સમાન.સુખપાલેથી ઉતરી; રાયે દીધાં માન; આદરભાવજ અતિ ઘણો, મેહેલ્યાં ફોફળે પાન. શી શી રમત જાણો તમો તે રમત માંડો જે જોડ; હું કહું તેપછે પરઠીયે હાર જીતની હોડ.

ચોપાઇ–હરખ્યો રાજા મનમાં ધાટ,માંડયો ત્રણ પાસાના પાટ; રાજા કહે જે તારે કોડ.તેની મુખથી બોલે. હોડ તે કહિ મારે મનખરી. કોટિ ઉપાય કરૂન પંરી. દોહરા રૂમની કહે હારૂ અમો, તેં મુજ ખરીદી દાસ:પરણું તમને પ્રીતથી રહુ તમારે પાસ. જો તમો હારો રાયજી. તો દેશ કરવું તાજ;સેવક કરી રાખુ અમો, ભોગવું હું તમ રાજ; ચાર દીવસનો વાયદો. થોડે અહકી ધાત; તેનો સુરજ સાખીયો ફરી બોલે જે વાત.ચોપાઇ–રાજા બાંધ્યો કોલે કરી,રમત રાજસભામાં ધરી; વાયુ વેગે વાતજ ગઇ, બધા નગ્રમાં ચરચા થઇ, પ્રધાન પટીતા જોઇને રહ્યા,સુણી વાત સહુ અચરત તયા; રમત રમે બે પહોરજ હોય, નવ હારે નવ જીતે કોય. રાજાને નપ સુજે વાટ, અંતરમાં ઉપન્યો ઉચાટ; તે દિવસ રમત એમ રહી, દમનીઘેર પોતાને ગઇ. દેવાસન કીધું રાજન,ભાવતાં કીધાં ભોજન;બીજે દિવસથયો જેટલે, રમત જારી કરે તેટલે. કોઇ કોઇથી નવ પામે હાર, ઢાળ્યા પાસા વારંવાર; બે પહેર મધ્યાનજ થયા; રાજ મહેલમાં રાજા ગયા; ગઇ જુવંતી પોતાના ઘેર. કરે કામ મનવાંછીત પેર; દુરાચાર બોલે સહુ લોક, રાજાને પ્રગટયો શોક ત્રીજે દિવસ થયો પ્રભાત, નગર વીશે ચાલી વીખ્યાત; રાજસભામાં નારી ગઇ રમત હતી તે જારી થઇ. અનેક ઉપાય રાજાજી કરે, તેણે અર્થ એકે ન સરે; ખરા મધ્યાન્હ થયા જાહરે, રમત ઢાંકી મુકી તાહરે. દોહરો–રાજાને દમની કહે રહયો કાલનો દીશ, કાલે પહેલા જીતશો, તો પાય નમાવુ શીશ.ચેતાવું હું ચતુરનર, સભા સુણતાં માણ; વળતી કાઢું નગરથી એજખરી મુજવાણ. કાલ પહેલા જીતો નહી, તો પાળુ મારૂ વરત; શેવક કરૂ સહુ દેખતા, રાજ તજાવું તરત; વીક્રમ કહે વર્નાતા સુણો રહેશો હુશ તમ પાસ; તુજ સરીખી લાખો કરી, તમથી અહકી દાસ; ચોપાઇ–એવું કહિ સ્વસ્થાન ગઇ, રાજાને મન ચિંતા થઇ રખે રાડ જીતીને જાય, તેનો કાંઇક કરૂં ઉપાય; નીશા ચરચા જોઉ આખેગામ,લોક વેહેવારને ઠામ;ગલીકુંચીને હાટેહાટ, ચોરે ચકલે વાટેવાટ; માનવી ટોળે મળીયા ભહુ વાત કરે મુખથી સહુ, જીતે કાલ ધાંચણની બાળ; લેશે રાજાજીનો માલ, કોઇ કહે એ માઠું થયુ; રામરાજ વીક્રમનું ગયું; કોઈ કહે એસો વીપીત; નીચ સંઘાતે જોડી પ્રીત કોઇ કહે રાજા ઘેલો થયો. હોડે બોલ કામનીએ કહયો. કહે થાશે બીજી વાત. જોને માથે હરસીધ માત. કો કહે એ વાચા ચુકશે, કામનીને કહાડી મુકશે; કોઇ કહે માઠો કરશેમર્મ; કોઇ કહે મુકે નહી ધર્મ. કો કહે

હરપણ શું કરે, જે તે કાજ વહાણમાં ડરે. એવું સાંભળે વીક્રમવીર, સ્રીયો ભરે જ્યાં નીરમળ નીર, જુથ હતાં જ્યાં જુવતીતણાં વરણવ થાય રાજાનાં ઘણાં; એક કહે એ રૂડું થયું; માન મોટમ રાજાનું ગયું હાહાઠી ઉઠી ચરચા જુવે, નરનારીના પ્રાણજ ખુવે; કોઇ છાની વાત ન થાય, ઘેર જઇને ઢુકે રાય, કોઇએ હશી ન ગવાય ગીત, કોઈ કોઇશું ન થાયે પ્રીત; સખી સખીમાં સુખક દુખ, બોલી ન શકે કોઇ મુખ, જાણે રાજા સુણશે કાન, એ સ્રીએ ઉતારયું માન; ઘાંચણ નીચશું કીધો વાદ, ઉતરશે નરપતનો નાદ, બહુ મુખેતે વાતો કરે. હશો તાળી દે પાણી ભરે કોઇ માઠુ રૂડું કહે, લક્ષણવંતો મનમા લહે જ્યાં રાજા દ્રષ્ટે જોય, બીજી વાત કરે નહી કોય; લીધો ગામ બધાનો પાર, નવ સુઝે એક વીચાર; પડી પુર નીશા જ્યાહરે. કરે મન વીચાર ત્યાહરે. મોહોટા જન ભંગજ થાય, પ્રાણ તજે કે વિદેશે જાય.માટેપ્રાણ તજુ સર્વથી,ઉપાય બીજો એક નથી; કોઇને વાત જણાવી નહી.વાત આપે રૂદેમાં લહી; ભરીપુજન સામગ્રી સાથ વૈતાળ વીર લીધો છે હાથ. જ્યાં છે હરસીધ મોટી માય,પાળો પંથ ગયો છે રાય;ચાચર દેવ્યા નજરતણી,ચાલ્યો મહીપત માતાભણી; ત્યાંહા ધરણી પતે માંડયું ધ્યાન, ધુપ દીપને ફોફળ પાન. કુમકુમ ચંદન અક્ષત ઘણા પુજા બહુ વીધ કાંઇ ન મણા, પ્રથમ પહોર એક નીશા ગઇ. પુજા પુરણ ત્યારે થઇ, ખડગ પોતાનું કોટે ધર્યું, વાહન ચંડીનું કર્યું. પ્રસન્ન થઇ મોહોટી માત, માંમાં કહીને ઝાલ્યો હાથ; શા માટે તજે છે પ્રાણ, માગ માગરે વીર સુજાણ, માતા સર્વ જાણો તમો, મુખથી શું કહું આજ અમો; અંતરમાં બેઠી છે રાજ, પાળોલાડ ને સારો કાજ નીચ જાત ઘાંચણ છોકરી મેણું દીધું તે ડોકરી;પંચડંડ ધરાવે જેહ. રમે દુત દમનીશું તેહ, તેહ સંઘાતે પાડી હોડ, જીતાડો તો પોંહોંચે કોડ; દીગવીજ તે સાથે કરૂં; પંચડંડ શીર છત્રજ ધરૂં.

દોહરા—ત્યારે હરસીધ બોલીયાં, એની ઉત્તમ જાત. એવાં પ્રાક્રમ છે ઘણું, આગળ જોશો ખ્યાત.પ્રપંચ જીત્યા એ તણા, તે તમને કહુ આજ;તમો જાઓ ઇંદ્રાસને તાંહાં રહેશે તમલાજ. વઇતાળ સંઘાતે પરવરો, મહારો તુજ શીશ હાથ. ઈંદ્રાસન સોભા તણી, ત્યાં મળશે સહુ સાથ. કાપ કરો ઘેર આવસો, પહોચશે મનના કોડ; એ જુવતીને જીતશો, હુશ કરીને હોડ.છત્ર મળે પ્રચંડનું, થાશે જુગમાં નામ;તુજ ને જીતી નવ શકે એ નહી સહેલું કામ, પુન્યે ગ્રહ પીડે નહી; પુન્યે નાસે પાપ;ત્રી દશ વશ એક પુન્યન, તરૂઠે ઇશ્વર આપ,વચન શીશ ચડાવીયું, તેડયો વીર અનુપ; પવન પહેલો પરવર્યો. વીર ને વીક્રમ ભુપ. ત્યાંહાં ઓછવ છે અતી ઘણો. શોભા નૌતમ હોય; નાચ્ય કરે દમની ત્યાંહાં, દ્રષ્ટે જોય. અચરત પામ્યો અતી ઘણું જે શું પાડી હોડ; નરૂત્ય કરે તે તો અહીં, ઉરવશીની જોડ, દમની નહી કોઇ દેવતા, નહી માનવીનું રૂપ; એ જીતે અચરત કશું. ભાગ્યો સંદેહ મન ભુપ, સભા સહુભર

પુર છે, પછવાડે છે વીર; અદ્રશ રાજા રહ્યો, મનમાં આણિ ધીર. સુરરાય રીઝયો ઘણું, દિઠી રમત અપાર; મનીને ત્યાં આપીયો, એક અમુલક હાર.

ચોપાઇ—પાછળ હાથ દમનીએ કર્યો,હાર વિર વૈતાળે હર્યો;તે દમની નવ જાણે કોય,રહ્યા દેવ સહુ દ્રષ્ટે જોય.બીજી રમતે આપ્યાં પાન; પામી દમની મનશું માન; પાછળ પાન આપ્યા તે ફરી, વૈતાળે લીધાં તે હરી, પછે કાનની લીધી ઝાલ, એવો વિર મોટો વૈતાળ; પછે પગનું લીધું ઝેર, દમનીને નીદ્રાની ઘેર. ઉઠયો સુર ઉઠી સભાય, સહુકો પોતે સ્થાનક જાય;પણમ્યો સુરનાયક બહુ પેર; વાહાણે રાજા આવ્યો ઘેર. પુર મધ્યે પરીયાણજ કર્યું; સ્નાન દાન વ્રત પુન્ય આચર્યું; આવિ બેઠા રાજ્ય શભાય, દમનિને ઘેર તેડું જાય.દોહરા—કેમ ઘેર સુખે સુઇ રહિ, પ્રીત માને પાસ; રાજા તુજને જીતશે, મુલ ખરીદિ દાસ. નોહે કામ નાઠાતણું, મોટા શું પાડી હોડ; બોલ્યાં બોલ અહંકારનો; પહોંચાડો મન કોડ.

ચોપાઇ—બેઠી સુખપાલે તે નાર, આવિ રાજા દરબાર, મહિત મુખે નાંખ્યો હાથ. બોલ્યો વચન શામાને સાથ, ત્રણ દીવસ રમડયા તમો, તેવાં પ્રાક્રમ જોઇએ અમો; છલે દહાડે જીતે કોય, પહોંચે તેના મનના કોડ. ત્યારે દમનિ બોલી વાણ,સાંભળ રાજા ચતુરસુજાણ; મારાથી કંઈ હારી ગયા. તે તો મારા શેવક થયા; મુકયો વાદ બેઠો તે ઠરી; રમત હતી તે જારી કરી; જેવા મળ્યું છે બધુ ગામ, અચરત બોલે ઠામોઠામ; બેમાં કોનું પાણી જાય, જેરાવરીની જીતજ થાય; ઘડી એક બે રમતજ થઈ, કામનિ સાથે વાણી કહી. સ્વપ્ના કેરી કહુ એક વાતદીઠું શુભ વાત સાક્ષાત જોયો ઇંદ્રાસનનો નાચ; નારી તું કરતિતી નાચ; રીઝયો નરપત તુજશું સાર; પોતે તુજને આપ્યો હાર;તે સાચી કે જુઠી વાણ, સાચું કહે જે હોય પ્રમાણ.ત્યારે જુવતી ઝાંખી થઇ, જુઠી વાત રાજાએ કહિ, આળપંપાળ એ જુઠુ હોય સ્વપ્નું સાચુ હોય ન કોય પ્રતક્ષ ત્યાં દેખાડયો હાર. દીઠો દમની નવ લાગી વાર;માનભંગ થઈ જેટલે સુઠી દાવ દેતાંતેટલે. મનમાં દીઠી અદકી બીત એક ભાગ રાજાની જીતે;બીજીવાર બોલ્યો ભુપ, સાંભળ નારી વાત અનુપ. પાસે બેઠો તો ઈંદ્ર તણો. નરત્ય કરતિતી હેતે ઘણું;માનની તુજને દીધાં માન,તુજને ઇન્દ્રે આપ્યાં પાન. દીઠાંપાન ઝાંખી થઈ ગઇ; બે બાકળી જોતામાં થઈ; બે ભાગે જીત્યો તે રાય, વીમાસણ વીનતાને થાય; ત્રીજી ઘડીએ વાણી ભણી, હું જોતોતો તેણી ઘડી; ઝાલ કામની તાહરી પડી, તે મારે હાથે તો ચડી,દમની કહે એ જુઠી પેર,ઝાલ સુથી તેને ઘેર રાજા કહે તું સાચી હોય; આપી ઝાલ પ્રગટ તું જાય. ત્યારે ઝાંખી થઇ તે નાર, ત્રીજી હાર થઇ તે ઠાર.

દોહરા—એ કયાથી ઇન્દ્રાયને, લાવ્યો ખરાં એધાંણ; પડી વિમાશણ માનની, પરવશ પડીયો માણ, કહે રાજા સુણ કામની, જુઠી. જાતે ફેર;કહો નારી તે કયાંગયું.

વડે, તરૂણીશું તવકાળા સુકસું ઝેર તે આગળે,નીરમલ થઈ તે નાર; પાણીથી થઈ પાતળી, ચુટી ગઇ ને હાર. પછે તે પાસા દળતાં, થરથર ધ્રુજે હાથ; હાંરી હારી સૌ કહે, હસી પડયો સૌ સાથ, વાગી હાક હાર્યા તણી, જીત્યો વડહથ વીર;પ્રતાપ પુન્ય પોતાતણો, રાખો નારાયણ નીર; વાગ્યાં વાજાં જીતનાં. ગડગડીયાં નીશાન; હારી ક્રમની હોડશું, જીત્યો વીરસુજાણ, ગાંધરવ વીવાહ રહી કર્યો,કંઇ ન લાગીવાર; તે વીનતા વીક્રમ વર્યો. પરાક્રમ અપરંપાર. સાજન વીક્રમ કહે જોડીને બે હાથ; વાત કહો પંચડંડની,જે બોલ્યાંમુજ સાથ,ઝણે આપ સજ થઇ. ધીરવીર સજથાય; પ્રથમ રહું છુ એટલું;કુંકણ દેશે જાય, ધ્યાન ધરે ફરશા રુમજી,સોપારા ઘડ ગામ તેમાં વીપ્ર એક વેદાઓ,શીવશરમા એ નામ. રહેજો વાતો ઘેર તે કેજો એ એંધાણ; સ્ત્રી ઉમાદે તેહની, ચતુર ચતુરસુજાણ. ચરચા જોઇને આપજો, ગામ ઠામ ઘર એહ; જાગશો તો જીવશો, ઉંઘે ખોશો દેહ. ચોપાઇ— માહારાજા મન માન્યું સાચ. માન્યું સાચું વનતા વાત; વડા વજીરને સોંપ્યું રાજ. ચાલો કુંકણ જેવા કાજ. વેતાળ સાથે તેડયો વીર; ચાલો મન ધરીને ધીર; અનેક દીવસ હીંડતાં થયા; કોડ ધરી કુંકણુમાં ગયા.દીઠું નગ્ર થયો ઉલ્હાદ,દીઠો શીવસુંદર પરશોદ; હરખ્યા મહીપત પોતે નામ, કહોને ભાઇ વસે કુણ ઠામ; કહે પુજારા બ્રાહ્મણ ઘણા, શીવશરમાની શી છે મણા; ઉંચા નીચાને વામણા,કો ગોરા દેહ હામણા; કાંઇ તેનું એંધાણજ હોય, વીના પ્રીછે નહિ કોઇ; શુભ એંધાણ રાખ્યું છે સાર ઉમાદે જેને ઘેર નાર, જાઓ ડાબી પોળ નીશાળ, બેઠો વિપ્ર ભણાવે બાળ.સીતળ છાયાને કારણે, વ્રક્ષ આંબલીને બારણે તેનું વચન હૈડામાં ધરી લઘુ લાઘવી વીધા કરી;રાજવશી રઢીયાળુ રૂપ, શીવશરમા ઘેર આવ્યો ભુપ; દંડવત કરૂણાએ કર્યો, ચરણામ્રત લેઇ મુખમાં ધર્યો,વિદ્યા ભણવા આવ્યા અમો, કીરપા કરી રાખોજી તમો. ગોરાણી બાહેર નીસરી, જોઇ વીકરમ દ્રષ્ટે ભરી; આનંદ અદકો મનમાં થયો, રીઝીને રાજા ત્યાહાં રહયો. ઘેર વીધારથી માહરે ઘણા, સુખે રહો અહીયાં શી મણા, માનુભવ મોહટા જે સુખી વિધારથી થયો ત્યાંહાં સુખી.કરે ગોરાણી હેતજ ઘણાં. આપે શાકશી શોકયા ચણ્યા, ઉદર તણો જેવા હોય તન ,તેથી અદકુ રાખેમન. બાસઠ પેહેલા નાહના તન, તેસઠમો વીક્રરમ રાજન;રમે જમે ભણે મન મુહે.રાત દિવસ તે ચર્ચા સુએ એક દિવસ અઇ છે મધરાત,સુતા માનવી જાતોજાત;સહુકોને છે ઘારણ ઘણું, જાગે સજા વીકરમ ઘણું,ઉઠીઉમાદે પ્રચંડ,લીધો હાથ ઉડણડંડ;નીકળી બહારરાખી મન ધીર,તેતો દીઠું વીક્રમવીર,માઝમરાત જાતે નાર, કેમ નિકળી એકલીબહાર.અરૂ જેયુ અહવદી, વ્રક્ષ આંબલી ટોચે ચઢી, આંબલી થડ પોલી ગફાય, અદ્રષ્ટ થઇ ત્યાં બેઠો રાય; ચઢી ઝાડ ઉમાદે નાર; કીધા દંડના ત્રર પ્રહાર, ઉંડ ઉંડ.કહ્યું મુખ

[illegible]

ત્યાં એક પ્રોઢ છે મશાણ,સઘળુ ભુતાવળનું ચાણુ ભુત પ્રેત અગ્નિ દવ બળે, સીદ્ધ લક્ષ ચોરાશી મળે, બાવન વીર ચોસઠ જોગણી; બારે ભોગતણિ; ભોગણિ; ચોસઠ બેઠી ચામુંડ જ્યાંહ,દેવ દુદુંભી વાજે ત્યાંહ. તે ઠેકાણે શોભા હોય વર્ણવ કરી શકે નહી કોય.જુહાર જુહાર ઉમેદા કહે,જોગણિ સહુ સાંભળવા રહે. જુઠી જુઠી સહુકો કરે ઉંમાદે હેઠી ઉતરે.

દોહરા–ઉંમાદે કહે જોગણી સાચી છું હું આજ;ચોસઠમાં આવી બણુ,તો થાય આપણું કાજ, બાસઠ ઘેક પહેલા હતા, ત્રસઠમો મુજ કંથ; ચોસઠમો આવી મળ્યો આનંદ ઉપન્યો ચંત; બત્રીશ લક્ષણા મળ્યા સહી, તો શી કરીએ પેર;ભોગ આપવા ભવાનીનિ; થયા ચોસઠ મુજ ઘેર. તમો કહો તેમ હું કરૂ, ટળે આપણો રોગ; અને કરો તમે જોગણી; ભરૂ ભરપુરણુ જોગ.

ચોપાઇ–હરખ્યાં જોગણી પ્રીતે પાસ. ઉમાદે તુજને સાબાશ; અમે કહ્યું તે મન મા ધરો, ચૌદશ દીન નઇવેદ્દજ કરો. વડાં બાકળા લાડુ ખીર, ઠરો પ્રાક્રમ આણિ ધીર; ચોસઠને સ્નાન કરાવજો, હાર કરેણના ધરાવજો, સીંદુર તિલક કરજો ભાલ; પાસે પાસે બેસાડી બાળ; ભાણા માંહે ભરજો ખંડ હાથથી હેઠો મુકજો ડંડ;તે પાછ જ પ્રદક્ષણા ફરો. ઊઠો ઉઠો મુખ આચરો,ઠીંક અંજલી ભરવી હાથ, લેજો ભોગ ભવાની માત,અમો હુંકારો દેશું, અકેકો વહેંચી લેઇશું આવ્યા અમો પાછા નહિ ફરૂ, નહિ તો તુજને ભક્ષજ કરૂં એવી તેણે દીધી શીખ, વિદા થઇ મન આણી બીક, માયા દંડ તણે પ્રતક્ષ; ચઢી આંબલી કેરે વ્રક્ષ,એક ઘડીમાં આવી ઘર,નરપત નીરખે સઘળી પેર; ઉતરી હેઠી ઘરમાં ગઇ, રાજાને મન ચીંતા થઇ,દેખાડી સાસુએ વાટ, મોકલ્યો ઘડવા માહરો ઘાટ. વેઠુ દુખ માહારી દેહને ઊગારૂ ત્રેસઠ એહને પરાક્રમ એમાં છે પ્રચંડ, કરામત સઘળા તે ડંડ, આવે તો જીતી લેઊં. નહી તો પ્રાણ આ સ્થાનક દેઊં કર્યો વીચાર પોતાને મન, પ્રાતઃકાળ ઉગ્યો દન,શીશ સર્વ સુતા જાગીયા, ગુરૂજીને પાએ લગીયા, સરવે નહાવણ કરવા ગયા, વીપ્ર કર્મ કરી સુખીયા થયા. નરપત કહે જોડીને હાથ.ગુરૂ સંગ બેઠા સહુ સાથ;એક પ્રશ્ન જુઓ રૂખીજન, આપણ માથે કંઇ વોઘન જુઓ; નાથ વીચાર કરી, સ્વપ્નામાં બેઠા મન ધરી, તાહરે સહુએ બોલ્યા બાળ, સ્વપ્નું એતો આળપંપાળ આજ કાલનો તું આવીયો ડાહ્યો થઇ ડીંગજ લાવીયો. દોહરો–ત્યારે ગુરૂજી બોલીયા, તમો ન સમજો કોય. ભાઇ કહે તું મુજને; સ્વપ્ન તુજને હોય, આજથી ચોડે દહાડલે, છે ચૌદશનો દન; ઉમાદે નઇવેદ વાહેંચશે, કરશે ચંડી પુજન. બેસાડી ખંડ પુરશે, કંઠે આરોપશે માળ, ભોગ આપશે ભવાનીને, ચોસઠનો પુરશે કાળ, બત્રીસ લક્ષણા સર્વ છે. તેણે માન્યુ સત્ય,ગુરૂ સમેત કહે સહુ,કહો તે કરીએ યત્ન, બીહીને નાશી નવ જશો, નહી દેવા દઉ નામ; કહુ તે મારગ ચાલજો, થશે તમારૂં કામ, ડંક લઇ નાસુ ગામ.

કેડે આવજો તરત; પાછુ જોધ્ધ જે રહે તે તો પામે મરત. ધીરજ રાખી સહુકો રેહયા, થાશે શુભ કલ્યાણ, દેખો તો સાચુ માનજો. નહી તો કહેજો અજાણ કો કહે જુઠું બોલીઓ, કો કહે સાચુ પાસ; સાચુ માન્યું ગુરૂજીએ. કીધો દ્રઢ વિશ્વાસ, પ્રતિજ્ઞા કરી આવીયા,કોઇનું નહોતુ મન; ત્રણ દિન એમ વહી ગયા,આવ્યો તેરશનો દન. ત્યારે ઉમાદે ઉચરી શાંભળ મારા શ્યામ; મારે બાધા નીત્રેહની, કહો તો કરૂં શીર નામ. ચોપાઇ—વારૂ કહીને દીધી આશ, સહુને આવ્યો દ્રઢ વિશ્વાશ. દાળ કુંપશાળી અડદજ તણી, સામગ્રી બહુ દીધી ઘણી.નોતરયા સરવ વીપ્રના તન; વહાણુ માં ચઉદશનો દન; રસોઇ સરવે કીધી શાર. તેડી વીપ્ર તણો કુમાર. તમે બેશજો શર્વંજ શાથ. શંકલ્પ કરવો મહારે હાથ, ચોશઠ જોગણી સંતોખવી, પુરણરીતે પોંખીવી. સમજ્યા પોતે રાજન, કોઇ બીક ધરશોમાં મન;નહાયા સર્વ તે ક્ષુધારથી. પ્રવેશ છે વિધારથી. ગુરૂ પત્નિનું વચનજ જાય, વિદ્યા ભણ્યા તે મીથ્યા થાય. કુમકુમ ચંદનસુંદરસાર, ઘાલ્યાકંઠ કુજમના હાર.ભાંણામાં પીરસ્યાં ભોજન,સ્વામી સહીત બેઠા છે જન; પંચામ્રત રાડુવ્રત, પ્રાસીશાક સામગ્રી તરત, કહાડીકુંડુ વચ્ચે આણીયા, બત્રીસ લક્ષણ જુગતે જાણિયા.ઉમાદે વચમાં આવીયાં. ઉડણ ડંડ કરમાં આવીયાં, મંત્ર હતો તે મુખમાં લીધ;જોગણીનું આવાહન કીધ; મેહેલ્યો ડંડને નીચો થઇ. પ્રદક્ષણા કરવાને ગઇ; ઉદો ભવાનિ લેજો ભોગ,મનવાંછીત ટાળો ઝુજ રોગ.

દોહરો—એટલે રાજા ઉઠીઓ, મારી હાક પ્રચંડ; નાઠો ચેતાવી શરવને, લીધો ઉડણ ડંડ; ગુરૂ સહીત તે દોડીયા, પાછું ન જુવે કોય;એટલે આવી જોગણી;કારમી કઉતક હોય, ખાઉ ખાઉં કરતિ ઉતરી,વન દીઠા તે ઠાર,વેહેંચી ભાગ ચોસઠ કરયા ભક્ષ કરી છે નાર;હાહાકાર સઘળે થયો,કોપ્યા ત્યાના લોક;ચૌસઠ ખાધા ભત્રાનીએ સજ્જન પામ્યો શોક; નાઠા ચોસઠ એકલા કરયોમન વિચાર; વહાણું વાતે નાસરયાં, ત્યાથી જોજન બાર.

ચોપાઇ—થાક્યા ઘણી લાગે છે ભુપ, સહુ કષ્ટ વેઠે મહા દુઃખ; નગર સીમાડે આવ્યો એક, રાજા બોલ્યો કરી વિવેક, સહુ બેસો ઠરીતે આ ઠામ, હું જઇને જોઉં આવું ગામ રહ્યા ત્રેસઠ ઠરીને ઠામ, રાજા ચાલ્યા જોવા ગામ; વળ્યો નગર ભણી તે વાટ નહી માનવી ઉઘાડા હાટ, ભર્યાં માલ ખજાના દ્રવ્ય, મનુષ્ય વીના સુનાં છે સર્વ હાટ;ઊઘાડયાં દોશી તણાં,ભર્યા વસ્ત્ર અમુલક ઘણાં;પરીખ સુખડીયા સોનાર દુકાન હાટ છે અપરમપાર, ખોળ કરી પરાંને કોઇ,પશુ પંખી માનવી ઓટ,અચરત પામ્યો અહંકુરાય; જોતો જોતો ચાલ્યો જાય. રાયધીર મનથી નવ ડરે, કાયરનીરચે બીહીને મરે; જોયું નગરને લીધોપાર, એટલે આવ્યો રાય દરબાર, પેઠો મેહેલા ભીતર અડમેડુંઉંચી અટારીપર ચડયો ચાથરી છે સેજ્યા એકત્યાંહ,બેઠી ખીલાડીએકતે

આહે. જોઇ રહયો છે તેને ભુપ, નહી બીલાડા કારણ રૂપ; સુના મંદીરમાં બેશી રહયાં,નગ્રંતણાં માણસ કયાંહાંગયાં. હું ઉજેણપત વિક્રમરાય,આવ્યો તાહરા મોહો લજ માંહ, બોલો મનકાંઇ હોયે દુખ, ઇશ્વર તારી ભાગે ભુપ: બીલાડીયે સાજન કરી, કાંજળકકુંપલ આગળ ધરી; અંજન કીધુ છે જેટલે, નવ જોબના થઈ તેટલે; રાજા કહે તારૂ શું નામ,ઉજડ કયમ થયું તારૂ ગામ; ત્યારે સ્ત્રી બોલી વાત, ચંદર શીખર તે માહારો તાત; દઇત્યે માણસ માર્યાં ઘણા નગ્ર ઉજડ છે અમ તણા લોક સહુ તે દુઃખીયા થયા કોઇ ખાધા કોઇનાહાશી ગયા;મને એકલી ઝાલી બાંહ;રાખી છે કાળાગ્રહ માંહ; અંજનકારી બિલાડી કરે, કાયા અર્થે વનમાં ફરે. આવે છે રાતે આહાર; બીજે અંજનથી કરે છે નાર; મુજને રાખેછે બહુ મન, જેવી પેટની હોયે તન. હવડાં આવશે કરતા વાત,જોતામાં કરશેતુજ ઘાત;તારો ડરાવ્યો તે નહી ડરે-કોઇનો માર્યોં તે નહી મરે,એવું બળછે મહા પ્રચંડ,અજીત એના પાસે દંડ,તે દંડ જ્યારે વાગે શીશ, એ પાપી મરશેતે દીસ;તે દંડની નીત્ય પુજા કરે,તે પાછળ પ્રદક્ષણ કરે, હેઠો મુકે એટલીવાર તેનો છે એને આધાર; લિધી વાત એના મનતણી, વળતી બોલ્યો ઉજેણી ધણી-છાનો રાખમને તું ઘેર; હું કરૂ પાપીની પેર;સ્ત્રીએ જોઇ તેની સુજ, ઠામ એક દેખાડી મુજ.

દોહરા—અંજન આંજ્યું એહને, કરી બીલાડી તાંહ; રાજા જઇછાનો રહયો તેના મંદીર માંહ. એટલેપાપી આવીયો,સેજ હુતીજયાં ઠાર.અંજન આન્યું તેહને તત્ક્ષણ થઇ તે નાર.સ્નાનકર્મ તેણે કરયું, પછે કરયું સમરણ; દંડ હતો જે હાથમાં તેને મુકયો ધરણ,પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય. નીરખી ને પછી નીસરયો, મહા બળીયો તે રાય, ચેત ચેત રાજા કહે; ચઢાવી બહુરીસ, દંડ હતો તે ઝાપટયો; તે પાપીને શીશ.

ચોપાઇ—તરફડી પડયો તે તરત, પામ્યો એક પલકમાં મરત;વાયુ વેગે વાતજ થઇ.ખબરે દોહો દશાએ ગઈ.તરત લોક આવીને વસ્યા,સુખ પામ્યા સહુ હેતે હસ્યા; સૌને ઘેર આવ્યા માબાપ;ટાળયાં સર્વ લોકના તાત,ન રહયું . દુઃખકોને મન કશું, તરત આવીને ગામજ વસ્યું;તરેસઠ જે પોતાના જન,મન વાંછીત આપ્યું ભોજન; રાયે જાણ્યા વિક્રમ રાજ; મન વાંછિત થયું તે કાજ, મુજને ઓશીંગણ કીજીયે, એ કન્યા રાજા લીજીએ તે કન્યાને પ્રિતે વરી,કુંકણમાં તે આવ્યા ફરી,પ્રકાશ થયું પોતાનું નામ મળવા આવ્યુ બાધુ ગામ; કુંડણ રાયે મનોહર કરી, પરણાવી પોતે દીકરી પ્રોહીતને ઘેર કન્યા એક, ગુરૂને પરણાવિ વીવેક, વિધારથીતોઘેર મોકલ્યા, આપ દેશ આવ્યા એકલા; ત્રેસઠના ત્યાં ટાળ્યા દુઃખ. ભાગી જનમ જનમની ભુખ. એ દંડ બે કન્યા રૂપ, લઇ આવ્યો ઉજેણી ભુપ. ચતુરા આવ્યા ચતુરસુજાણ, હરખે ગડગડીયાં નીશાન; મહેલે ઉતરયા નરનાર,સુંદર શોભા તેણે ઠાર. દોહરો—હમણ

ને ચરણે નમ્યો,પોતે વીકરમરાય દંડ જીત્યા તે દેખાડીયા, મેહેલ્યા જઇને પાય. ધન અજીત ધરણીપતિ, ત્રંબાવટીએ જાઓ, જો જો ચરચા મહેલની;મહિસાગરમાં નાહો કરે રાજત્રંબાવટી, ત્રંબક તેનું નામ; ત્રંબકસેન્ય તો બહુ થયા,પણ તેનું છે નામ. વચન લેઇ તે સંચરયો;સાસુએ દીધી શીખ,સાથે વીર વૈતાળ છે, મન નવ આણી બીક, પોહોત્યો ઘર ત્રંબાવટી, નીશા સમે તે ભુપ; અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ કરી,દીઠું નગર અનુપ; મહિસાગર નાહાઇ જઇ, જોયા ઘાટે ઘાટ; નગર નીરખ્યું તેહનું, ગયા રાજની વાટ; નગર નીરખ્યું નેહશું, પોતી મનની આશ; ઠેકાણું જોઇને કર્યો ત્યાં ત્યાં નીવાશ; જોયાં ઘર પુરમેહેડીયો, જોયા મેહેલ અવાસ; ચઢયો ઊંચો અટારીએ સ્ત્રી દીઠી તે પાસ; ત્રીયા તેર વરસ તણી, લક્ષણ ગુણ શુભ રૂપ; તે ઠામે ઠરીને રહયો, પોતે વિક્રમ ભુપ;ચરચા જુવે તેહની; નિશા ગઇ છે પોહોર; સાંઢ ઉપર વાહન કરી આવ્યો દુત તે દાર; મહેલી ઉટને બારણે, આવ્યો ઘરમાં એહ. વાટ જોતીતી માનનિ, જેમ બપૈઓ મેહ; તાહારી સાથે આવીયો, બેસો બહારજ ઠામ; ગરથ બાંધુ કાંઇ ગાંઠડી, બીજાનું શું કામ, તેને બેસાયો બારણે, રહયો વડાયે ઠામ; એટલે પોપટ આવીયો દામોદર તેનું નામ; કાગળ કોટે બાંધિયો, આવ્યો સ્ત્રીની પાસ પ્રણામ કરયો તે પોપટે સ્ત્રીએ દીધી આશ; રાજા વિક્રમ તે જુવે, પ્રાક્રમ તેના પ્રૌઢ; પોપટ દીઠો પોતાતણો થઇ રહ્યા દિંગમુઢ,કાગળ ઉકેલીઓ કામની, તે વાંચી જોયો સોય તે પાછળ ઉભો રહયો,તે નવ જાણે કોય; સ્વસ્ત શ્રી ત્રંબાવટી રત્નમંજરી નામ; લખીતગ ધાંચણ દમનિ, વાસ ઉજેણી ગામ;સમાચાર એક પ્રીછજો. પાદી વિકરમ શું હોડ; મુજને જીતી તે વરયો; લાગી મુજને ખોડ; હુંશ ન પોહોતી આપણી જે ધારીતી પેર; કાળા ગ્રહે પડી કામની,વીક્રમસેનને ઘેર;ભલુ મુરખ દળીદ્ર દુઃખ; ભલી વેઠવિ ભુખ;તેથી અદકુ રાય ઘેર; સ્ત્રી માણસને દુઃખ.વાત કોઇશું થાય નહિ બાહેર નવ જવાય; રૂડું જવાય નહી, રેહેવું કાળાગ્રહ માંય વચને બાંધી હું રહી, જોડીને બે હાથ; આપણ રહીએ એકઠાં, વાત કરૂ તમ સાથ, તમ ભણી રાજા મોકલ્યો,આવ્યો છે તુજ પાસ; તેને તો વરજો તમો. પોહોચે મનની આશ,લખનાર નાર પોતા તણી;અચરત મોટું એહ; પોપટ પણ પોતા તણો, મહીપત મન સંદેહ.

ચોપાઇ—રત્નમંજરી વાંચે પત્ર,વિક્રમે વાંચ્યો તે તંત્ર;તેનો ઉતર લખીઓ ઓટ; બાંધ્યો તે પોપટની કોટ. ત્યાં જઇને કહેજો નાય. રત્નમંજરી વરે કોઇ રાય; સુણી શુક ચાલ્યોજેટલે, કાગળ ફાડી નાંખ્યો તેટલે.ઘેલીરાંડ ધાંચણ દીકરી, તાહરૂં પાપ તું એને વરી. મારૂ રત્નમંજરી નામ. નવ દાખુ વિક્રમ ગુલામ;એવા કઇ આવે કંઇ જાય; વીક્રમ તો તુજને ગંધાય. હશી પડી તે સહીયર સાથ, જો આવે વીકમ તુજ હાથ; મહિપત બાંધુ મારે ઘેર; કોય ન જાણે તેની પેર દાસીને હેડી મોકલી, ઉપર રહી રાણી એકલી; આવ્યો તો જ પેલો દુત, તેડયો ઘરમાં ભંગડ ભુત; કહો તમે

ક્યાંથી આવાયા,સમાચારશા લાવીયા, તમને નરપત તેડે આજ સર્યાં સરવે આપણું કાજ; લીધા ઘરમાંથી શણગાર, બીજો માલ તે અપરમપાર, રતન પેટી લીધા અને દંડ, તે આપ્યાં દુતને પ્રચંડ; જાઓ મુકો ઉંટ ઉપર જઇ. પછે આપણુ બે જઇએ વહી, સાંઢજ ઉપર તેતો ધરયું, પછે વિક્રમે મન આચરયું, દંડપ્રતાપે નહાશી જશે, હાથન રહી તો શીમત થશે, દંડ પેટી ઉંટપર મુકીયો;મુરખ મન તેનો ચુકીઓ, વૈતાળ ગયો તે વસ્તજ હરી.બેઠો રાય ધીરજ મન ધરી;ચેતાવ્યો વીનતા નવ મારીએ, ક્ષત્રી ધર્મ તે કેમ હારીએ,રાત સમે તું ક્યમ કરે જોર, દુલજાર કે શીનો ચોર, ત્યારે દુતને ચડી,છે રીસ, ગાળો દીધી ત્યાં દશ વીશ મારયું,ખડગ લીધા છે પ્રાણ, પડયો વાટમાં તેહ અજાણ. પછે દુતનું લીધું રૂપ, સ્ત્રી પાસે આવ્યો ભુપ, જો ગમે તો આવો તમો, ચાલો ખોટી થાઉંછું અમો, ઉડી નાર ને આગળ થઇ, ઉંટ ઉપર બેશી તે ગઇ; બીકન્ત આણી કોની ચંત, ખેડીસાંઢને લીલો પંથ પુરવદશા હાંકયો જેટલે, સ્ત્રી વાત બોલી તેટલે; આપણે જાવું પશ્ચિમ દેશ. ક્યમ કરો પુરવ પ્રવેશ; મહારે શું પશ્ચમનુ કામ; તેડી જાઉંછું માહરે ગામ; વાકુ વચન તે સાથે કરયું, રૂપ પોતાનું પ્રગટ કરયું; દંડ અને પેટીનો ગઇ. તે નારી તો પરવશ થપ; પેટી દંડનું ભાગ્યું જોર, થઇ ગઇ નારી તો ચોર; શું નામ તારૂ ક્યાં રહો. ક્યાં લઇ જાઓ તે કહો માહરૂ તે જુગારી નામ, વસવું મારે માળવ ગામ;કરૂ કામ અણ ચીતવ્યાં ઘોર સ્ત્રી માણસનો હું ચોર,દોહરા—નીશ્વાસ મુકયો, પડયાં જુવારી પાસ, જુવારી સાથે વાંકડા; મરકટને જેવા હાર; ઘેલી માથે બેડલું; પહોચે કેટલા કાળ. બંગી વ્યસની આળજ, લંપટ જુવારી આપ; એવો કંથ જે કામની, તેનાં પુરણ પાપ, નમેરો પુરણ પાપ. નમેરો નીંદ્રાળુવો; દીન દયા હિન રોગ;એવો કંથ જે કામની, તે કામનીના ભોગ; કમળ પોપટ લાવિયો, મહારી સઇયરનો મર્મ,વીક્રમને નવ વરી. તો આ લાગ્યું કર્મ. પરદુખભંજન સુખ કર્ણ, અજીત અભેદી આપ;એવો પુરૂષપ્રભવ્યો, તે ભોગવવું પાપ, નવખંડ જેની નામના, પવીત્ર જેનો દેહ; તેવો પુરૂષ મેં પ્રભવ્યો, તેનું ફળઆ તેહ; સુરજ દેવ સાક્ષી કરો, નીરમળ તારૂ નામ; મેળોકરજો મહીપતી; કરો ડામનીનું કામ; અલ્યા શ્રાપ દેઉછું તને, અબળા સ્ત્રી જાત ક્યમ લાવ્યો મને છેતરી, કીધી મોટી ઘાત;

ચોપાઇ—તહારે તે બોલ્યો રાજન;તહારૂ કોના ઉપર મન; ત્યાં પહોંચાડીમુકુતને, શાને રીસ કરે છે મને તાહરા મનમાં જે હોય આપ; સત્ય કહે તો તુજને પાપ; દોહરાં—ત્યારે નારી બોલીયાં, વીક્રમ ઉજેણી ભુપ; સકળ કળા ગુણ જાણુ છે. શીયળવંત છે સ્વરૂપ. રાજેશ્વર રાજા ગુણી, હરસીંધ તેજ હજુર; તેને મળવામન ઘણું જે નારાયણનું નુર; વચન પાળે તાહરૂં.તો મેળવ વીક્રમ રાય; તો સરે અરથ કમારડો, હઇડું શીતળ થાય. ત્યારે જુગારી બોલીયા કંઇ વીક્રમ ઓળખાણ, તેને તું

કયમ ઓળખે, "સાચું બોલ સુજાણ. પગે પદ્મ છે તેહને, દીચણું સુધી હાથ; જમણે હાથે ચક્ર છે, તે પૃથ્વીપત નાથ; કમળ પત્રશા નેત્ર છે, તરૂવર છે તેજ; ચંદ્રવદન ચંચળ બુદ્ધિ, નારાયણ શું નેહ; છોડયો મણી ગાડે થકી, આપ્યો સ્ત્રીને હાથ; જાણે દીનકર ઉગીયો, દીઠો, તે નર નાથ, પગે વાગી પદ્મની, કહો તમારૂં નામ;વીસરસા વીક્રમ તમો તેજ પુંજ મહા કામ ચોપાઇ—શાબાશ શામા ડાહયાં તમો તમે કહ્યા તે વીકરમ અમો, નગ્રચરચા જોવા આવીયા, પોપટ કાગળ ત્યાં લાવીયો તે ઉપરથી મેં વાંચીયો,પેટી ફંડ મેં તો સાંચીયો,દુત હતો તે મેં મારીયો, ચેતાવ્યો જુધેહારીયો તમને બેસારી સાઠે કરી,લાવ્યો પંથે તમને હરી;મહારા સમ તમને હોય મન,ત્યાંહ પેચાડું આણે દન. વચન સાંભળ્યું વિકરમ તણું, હરખી નારી મનમાં ઘણું,ગાંધર્વ વીવાહ હેતે કરી, રત્નમંજરી વિકરમ વરી ચાલ્યાં આવે છે તે વાટ, મટયા મન તણા ઉચાટ; એ વાત અહીયાંથી રહી, પેલા પોપટની શી ગત થઇ.

દોહરા—કાગળ રતનમંજરી તણો. લેઈને ચાલ્યો પંથ; તેણે વિચાર્યુંઆવતાં થઇ વિમાસણ ચંત; દીઠું વીમલપુર વાટમાં, જુગતે જોતો જાઉં; મળે જો માહારો બંધવો, સેહેજે સુખીયો થાઉં; મળવાનો પરદેશડે; બંધવ કેરે કાજ, તે રહે છે આ ગામમાં,ભાગુ મનની દાજ,એમ કહી વાળીયો ગામમાં મળવા મીત્રજ પેર; બાંધ્યો રહેતે પાંજરે નિલીગુણકાને ઘેર.બાંધ્યુ પાંજરૂબારણે.ગંગારામ છેનામ;એટલેહામોદર આવીયો,બંધવકેરેકામ,દ્રષ્ટેદ્રષ્ટ મળ્યાબેહુ, પહોચ્યામનનાકોડ;ગુંજકરવામાંડીત્યાંહાં બાંધવ જુગતે જોડ.કોહો બંધવ કયમ આવીયા;અશા હતા કુણ દેશ;સુખઃદુખકોહો ભાઇ તમ તણું. કયાં કરવો પ્રવેશ.ઊંજેણિ પત રાજીઓ, પવિત્ર મન પુર પેર;પરણશે ઘાંચણ દીકરી, હું જાઉંછું તેને ઘેર; કાગળ લેઇને નિસરયો ગયો ત્રંબાવટી ગામ; તે રાજાની બેટડી,રતનમંજરીનામ, પરણશે પોતે હર્ષથી.મારા કાગળ માટ; વાહાણુવાતાં આવશે આ ગામની વાટ, શુભ અસ્વારી સાંઢ છે રતન પેટી પ્રચંડ, કન્યા છે પદમણી,અભય આતિદંડ તે પહેલાં હું નિસરયો, ખાઈ વધાઇ વરત;તેદમની મને આપશે. હારઅમુલક તહેત, સુખસાતા છે અતીઘણી ઘણી,આનંદઅદકોચંત મળ્યા ભેટયા હવે શીખ દો.લીજે મારો પંથ. ચોપાઇ—વારૂકહી તે થયો વિદાય,ખેદની કહી કવાય;પેલેપોપટે વચન કહ્યું તે ગુણકાએ સરવે કહ્યું સુણ્યું વચન તે માહારૂં ભાગ્ય, એવો હું પામું કયાંહાં લાગ; પ્રપંચ કરૂં રૂડી પેર, પેટી આણું ઘેર. આવો મનમાં ઘડીયો ઘાટ, જઇ બેઠી રોકીને વાટ; પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે. આવી સઅ નિકટ તેટલે;ઊઠાં ઊતરયાં નરને નાર, તેણે મનમાં કરયો વિચાર,ભક્ષભોજન હાદીયાં લીજીએ,પછે પંથ આપણ કીજીએ; ગયા રાત્ર તે ગામજમાંહ,નાર સાંઢણી રહ્યા રણમાંહ; એટલે આવી ગુણકા પાસ. મળી ભેટીને કીધી આશ. મને તુજશું અદકુ હેત; તું તો માહારી સાચી ભાણેજ, તું ભામનીની દીટરી; મારૂ થયુ અદકુ

હેત, તું તો મહારી શગી ભાણેજ; તું સગી ભગનીનિ દિકરી. સારૂં થયું વિક્રમને વરી, વિક્રમ ઉતરયા મારે ઘેર. તેડવા મોકલી તમને આપેર. તેનું કપટ તો નવ જાણીયું જ્ઞાન હૃદેમાં નવ આણીયું મળ્યાં વળગ્યાં બાંહે હાથ ગયાંનારી તે ગુણકા સાથ; રતન પેટીને સાહજ લીધ, કરણુ ગુણકાનું તો સીધ; રત્ન મંજરી ગઇ ઘર-માંહ, ચરચા ભુડી દિઠી ત્યાંહ કયાં ગયો છે ભરથાર;તે મારા હઇડાનો હાર;ને નરપા-ખે દેહ નવ ધરૂં, કરડી જીભને હવડાં મરૂં;તારાકુળમાં વહેવાર, મુજને કયમ લાવી આઠાર, દોહરો—ત્યારે ગુણકા ઉચરયા, આપ સજો શણગાર, જેવો તારે મન ગમે, ભોગવી લ્યો ભરથાર,ગુણકા જાતછે આપણા,મોહોટા જન શું સંગ;નીતદિવાળીઆ પણે, નીતનીત નવલા રંગ પલંગ પાપને હારડા, શુભ સુકોમળ શેજ; નર રૂડા નિત્ય નવા, ભોગવ આણી હેજ રાજાને સ્ત્રી ધણી, સંભવે નહીં સંભોગ; વારો ન આવે સરસમાં, તેતો પુરા ભોગ. નીચ વાત નારે સુણી, અંગે ઉઠી ઝાળ;* કે મારૂ કે હું મરૂં, આણુ મારો કાળ, પરવશ પડી ને શું કરે, ધારણુ રાખી મન, મોહોટાં મંદિર માળીયાં,ભામની રહી ભોવન, સોદો લીધો વિક્રમે, આવ્યો તેતો આપ;વ-નિતા ન દીઠી વાટમાં, તનમાં પ્રગટયો તાપ, વળ્યો ગામમાં વિરતે; ડંડ પોતાને હાથ અહીં કુંચીએ ખોળતો,વિચાર કરે મન સાથ; એમ કરતાં નિશા પડી; દુખ પામી તે નાર, તે નાઠી ઘરમાં થકી, ધુમ મારતાં બહાર મળી બહાર બહુ મેહનીમાં નવ જાતો જાત; તે નગ્રના નરપતી, તેણે જાણીવાત. કેહે, આપ હે તું રહે ફેડીશું દુખતાસી દેહ; વાજેગ પરણ્યા તણો, સાચું કહોને તેહ, કાષ્ટભક્ષીને હું મારૂં, એટલું મહારૂં કામ; બીજાશું બોલું નહી, કાંઇ ન લેશો નામ. કાષ્ટભરાવ્યાં સંકટ,ચાલી સરિતા તિર;એટલે જેવા ત્યાંહાં ગયો પોતે વીક્રકરમ વીર ચોપાઇ—પોતાનો પતી દીઠો દ્રષ્ટ ગયું મન થકી તો કષ્ટ; દિઠી પ્રીત બે જણાની ખરિ. પુછયું ગામ કેરે ધણી; કયાં થી આવ્યા કુણુ કાજ કામ, પ્રકાશ કરો પોતાનું નામ. દેવરૂપ દેવાંશી જેહ, અધિક પ્રથવીપત છે એહ;કરી પ્રતિજ્ઞા સાચી વરત,ઓળખીયો અવની પતિ તરત, તેડયો ઘેર દેઇબહુમાન. ખાનપાન, મેવા પકવાન કંઆળને કરૂણા કીજીએ; કાંઇ હુકમ અમને દિજીએ, તાહારા નગરમાં નીલી નારા. તેને તેડાવો આ ઠાર, અણાવી સાંઢ પેટીને અર્થ. ઘેર બોલાવી સાર્યા અર્થ; શીશ મુંડાવી ખર વાહન કરી. બધા નગર માંહે ફેરવી કરી રહયો ત્યાં વીર સુજાણ, ત્રંબાવટીએ થયું તે જાણ; પગલે પગલે કટકજ ચડયું, પગલું હમલપુર માંહે પડયું; લાગી રાડ આણીને કરોધ, માંહોમાંહે વળગ્યાં જોધ. વહતાં દીન વીત્યા છે ચાર. માંડવરાયે કર્યો વિચાર; આપણાઉપર ત્રંબકવડે,સેવા કેસ ઇન્યાયે ચડે;ગયા આટ નિવારણુ કાજ, વઢો કુણદિવસની દાઝ. તાહરા નગરમાં માહરો ચોર; તેણે કામ કરયું ઘોર, રત્નપેટીને રત્ન દીકરી તેતો ચોર લાવ્યા છેતરી; તેને કહાડી આપો મને વાલો જીવતો મુકુ તને.

દોહરા—રાજા શું જાણે નહી, મન વીચારો જાણ;રત્નમંજરી લાવીયો વીક્રમવીર સુજાણ, સુણતે આનંદ ઉપન્યો; શીતળ થઇને કાય; પ્રદક્ષણા દેઇતે નમ્યો,વીક્રમ કેરે પાય. ધન ધન એ દીકરી. ધન માહરો અવતાર; હેતે આવ્યો નગરમાં; શોભ્યો સહુ સંસાર. કમલપુરનો રાજીયો, માંડણ તેનું નામ;વરો બેટી એક માહરી કરો અમારૂં કામ.ચોપાઇ—એક પરણી તેની કન્યાય પાછા ત્રંબાવટીએ જાય;રીત ભાત પુરણ કરી, બીજીવાર તે કન્યા વરી,હરખે વાગ્યા ઢોલ નિશાન આવ્યો વીક્રમ વીર સુજાણ; કન્યાપેટી ડંડ રત્ન; લાવ્યો ઘેર કરી જતન; આવ્યો ઉતારી મોહોલો પાસ, દેવ દમનીને દિધી આશ; વચન તમારૂં ધરૂં, હવે હુકમ દો તેવું કરૂં, આણ્યાત્રણ ડંડને દિશ, કોહો તે વાત ચઢાવું શીશ,દોહરા—કહે દમની કહું તે કરો આપ નગર ભુપાલ, વિરભટ નામે વિપ્ર છે, તેડી ધન બહુ આલ;બાળ પુત્રીતેહની, તેનું સરસ રૂપ, ચરચા જોજો તેહની, ભોળા થશો નહી ભુપ.

ચોપાઇ—પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે, વીરભટ તેડયો તેટલે. માન દીધું રીઝીનેરાય કુમકુમ ચંદન પુજી પાય. રત્નપાળ તે આગળ ધરી; હેત હેમની મોહોરો ભરી માહારાજ હેતે લીજીએ, પતીતને પાવન કીજીએ, લાગ્યું બ્રાહ્મણને અદકુ દુખ રાજા ઉપર મરડયું મુખ; ભાઇ માહરે શો એનો અર્થ, રાજદ્વારમાં જોઇએ ગર્થ માંસ રૂધીરનો ભુંડો આહાર, રાજપતી ગરહે ભારેભાર; દસખાટકી કરે જેટલું દસ ચાકરીને ઘેર તેટલું. દસ ચકિ કરે જે આપ, તેટલું એગુણકાનું પાપ;દસ ગુણકા તણોઅધ જેહ, એક નરપતીને ઘેર તેહ. નીંદા કરીને નાશી ગયો, કોડી એક લેવા નવ રહયો; એમ કરતાં પડીજવરાત,રાયે વીચારયું રૂદયા સાથ; જોઉ ચરચા એના ધરતણી, સમરથ છે એનેવર ઘણી;વાળ્યો કાછડો ફેંટો કશી,ચાલ્યો તે બ્રાહ્મણ ઘેર ધશી;કોઇને વાત ન કહી તે રાય,છાના વીરધીર એ ધાય; અદ્રષ્ટ વીદ્યા મનમાં ધરી ચરચા જુએ તે ફરી;ઘટીકા નીશા બે વિસ્તારી. બ્રાહ્મણનિ પુત્રી નીસરી;સકળ કળા ગુણ જોબનસાર, લક્ષણે બુધવંતી છે બાળ; પાસે ડંડજ એક, તેની શોભા વિવિધ વીવેક;નિકળી ઘર મેહેલી બારણે, રાય નિકલ્યો જોવા કારણે;ચઉટે જઇને ઉભી રહિ,પ્રધાન પુત્ર તરથાનક ગઇ, ત્રિજી તનિયા વણિકજ તણિ, તે સહુનિ શોભા છે ઘણિ ચોથી છે ક્ષતિની નાર. થયાં એકઠાં ટોળે ચાર,મળી સહુ વિચારજ કરે, અરાંપરાં ચઉટામાં ફરે, લિધાં પાન શ્રીફળને આહાર, લિધા મેવા અપરમપાર લીધી સામગ્રી પરણ્યા તણિ; લીધો ચુડો ચુંદડિ ઘણિ. વસ્ત્ર તણો લીધો અંબાર, થયો મણ ઝાઝેરો ભાર;આપ માથે કોપ નવ ધરે, તું લેતું લેતું કરે. લાવો મજુરનેઆણે દીશ, આપે લેઇ ઉતારે શીશ,એક આવી તેડવાને ગઇ,રહયો રાય મજુરો થઇ, ભાર ઉપાડવાનું છે મન, પેટ ભરિ જમાડો અન; ઉપાડ મોસાડિ તું અમ તણિ; આપણું અન સામગ્રિ ઘણિ, કંગાલ સરિખું દીઠું રૂપ ન ઓળખાણો ભારે ભુપ. પે-

તાના મદમાં ચાલી જાય, ન ચશે કોને લેખામાંય.ચાલ્યા તું રહે છે કુણ ગામ,તાહારૂ શું કહે છે સહુ નામ; માટકો મજુરી નામ માહરૂં, કામ કરૂ નીત્યે તાહરૂં, બોલ્યો બોલ ગરીબ કંગાલ. હસે સહુ લાગે છે વહાલ રાજાને શીર મેલ્યો છે ભાર, નીકલ્યા થકી તે બહાર વેહેળા પર્વત નદીને પહાડ;જે દેખીને ધરૂજે હાડ; ચાલે ચારે ચતુરસુજાણ, જયાં હતું ઓધરવ મશાણ, તેમાં આણી ઉલ્લાદ;જ્યાં હરસીધ તણા પ્રસાદ;ભુત પ્રેતને બ્યંતર ઘણાં. ટોળાં જક્ષ કીંનર તે તણાં; અનેક જોગણિ આકાશે ભમે,તે આવીને ચરણે નમે;જઇ હરસીધની પુજા કરી; નઇવેદ તણિ તે થાળી ભરી સંતુષ્ટ કરાંને અંબે માત, પછે તેહની પુછી વાત; મળ્યાં એકઠાં આપે ચાર; કેમ આવ્યાં છે આણે દાર. ત્યારે બોલી ચારે જણિ; પરણે છે સહચર અમતણી, પાતાળે વસે છે તેહ.કુમકુમ વરણી તેની દેહ,તેની આવી હશે ત્યાંહાં જાન, અમને દેશે ઝાઝાં માન,કુમકુમવર્તિ પરણે જેહને; અમે ચાર પરણું તેહને, અમને જાવા આપો માન, આજ પરણવાનો લાગ, દંડતણી ત્રણ રેખા કરો, સુખે તે સ્થાનક પરવરો. માટકી તું બેશી રહે આંહ. અમો આવશું વહાણા માંહ. ત્યારે માટકો અદકો રોય, મુજને મારી નાખે કોય. હું તો નહી જાવા દેઉ તને, હતો ત્યાંહાં મુકી આવો મને અનેક ચરિત્ર એવા બહુ કહ્યા, સખી ચારતે સુખીયાં થયાં, એક કહે એને મજેદ સુખે આપણી સાથે તેડ, ખાશે પેટ ભરીને ધાન. કહીશું તે કરશે નીદાન, તે સ્થાનક આયો એક દંડ પડી ગયા એમ માહામચંડ, પેઠાં સહુકો વળગી હાથ, તેડયો માટકો પોતાને સાથ.દોહરા—નગર સમીપે જઇ ઉભોતે તિર દંપ વસ્રને ગાંસડીબીજા શુભ શણગાર. તે સોંપ્યું મજુરને ક્ષણ ન લાગી વાર, થઇ નગ્ન નાહાવા ગયાં, જળમાં ઝાકળ ઝોર. ઝોળ છાંટે નિર એક એકને, કરે આપ કલોલ સમર્યો વિર વૈતાળને, પ્રતક્ષ પ્રગટ હોય, વસ્ત્ર દંડ હરીગયો. પાર ન પીછે કોય, વર આવ્યો વરવા;તીલક કર્યું તું ભાલ; તેને વીર હરી ગયો, જાનમાંથી તતકાળ; જળમાં રહીને માગીયાં. માટકા લાવ શણગાર; હાથ ખખેરી ઊઠીયો; બોલ્યો મુખ ઉચ્ચાર, એતે કોઇક લેઇ ગયું, ન કહ્યું મારે પાક; હવે કહો તે હું કરૂં, બોલો ચુકી આશ,ફટભુંડાજા ગામમાં કુમ કુમવતિને પાસ, બાહેર આવી ઉભાં રહ્યાં, થઇ મોટી ઉપહાશ કહયું જાણ જઇ તેહને મોકલાવ્યા શણગાર, થઇ પાંચે ઘેર એકઠી, ક્ષણુન લાગી વાર લગ્ન વેળા તતખર થઇ. હું જોતીતી વાટ, ભલે આવ્યાં તમે આ તકે થયો મન ઘોધાટ,લાવો વર ઊતાવળો, લગ્ન વેળા તો જાય,વર તો કયાંઇ જડે નહી-આકુળ વ્યાકુળ થાય,વીક્રમ રૂપ પોતે ધર્યું, ગયો આવિ જ્યાંહાં જાન, દિઠો સુંદર મહીપતિ દીધાં ઝાઝાં માન, હવડાં એ પરણાવીએ રીતભાત કરી પેર, પછે હાંકી કહાડશું, કન્યા લેશું ઘર. ચોપાઇ—પીઠી ચોળી રાય શરીર પંચરંગ પેહેરાવ્યાં ચીર, લગન તણુ તો વેળા થઇ, બેસાર્યાં ચોરિમાં જઇ, દિઠો વર શરદનો ચંદ્ર;

દીઠો અવનવો જેમ ઇંદ્ર,દીઠો જેમ ઉગમતો ભાણ. જેવો વીકરમવીર સુજાણ.હેત પ્રીત નારીને કરી; પાંચે કન્યા તે વર વરી મંગળ વરત્યાં ખાધો કંસાર,સજન કહે જીત્યો સંસાર; ગોત્રજ તણી જઇ પુજા કરી; વર જોઇ સહુની આંખંજ ઠરી.

દોહરા–રાજા કહે તમે બોલીયાં, પાળો તેહ વચન;હું તે પેલો માટકો,આપોને ભોજન. મુને ભાડે મોકલ્યો,છે આવી છે જાન, તેને ઘર જસો તમો, શું દોછોમુજ માન, હું તો સમજી આવિયો પેટ ભરવાને કાજ. શીશ દો નો અમો શંચરૂ, તમો કરોજી રાજ.સુણીને સહુ વિસમે થયું. ન હોય માટકાનું કામ, એતો ઉજેણપત ખરો,વિકરમસેન્ય તુજ 'નામ;પ્રદક્ષણા કરી પાંચે નમ્યા.કીધા શીવ પુજન;અજાણે અધીપત વર્યાં, સફળ થયા મુજ મન.

ચોપાઇ–વિર હરિ ગયો જેટલું; તરતજ આપ્યું તેટલું; વિકરમે ત્યાંહાં સાધી ગતી, નહાની બેહેન એક તેની હતી, જાનવાળો વર ત્યાંહાં આણિયો, રાંડ આપરૂદે જાણીયો; બીજી કન્યા પરણ્યો અનુપ, માન દઇ બોલાવ્યો ભુપ. ઓળખ્યો રૂડોતે રાજન નગ્ર હરખ પામ્યું સહુ મન; ધન્ય ભાગ્ય ધરતિ તણું આવાગમન થયું તમ તણું; કન્યા પાંચને લાવ્યો દંડ;કર્યું કામ ભારે પ્રચંડ;ઘેરે આવ્યો ઉજેણી રાય,જઈ દમનીને લાગ્યો પાય, વળી કહો તે આચરૂ, વચન તમારૂં મુસ્તક ધરૂં,

દોહરા–કહે દમની સુણરાયજી, જુઓ ઉજેણીગામ,એક વ્રદ્ધવેહેપારીયો, ધન શેઠ છે નામ. ચરચા જુઓ ઘર તેહને. જાળવજો શુભ પેર ત્યાંથી કામ સઘળું થશે પછી બેશી રહો ઘેર.ચોપાઇ–સભા ભરીને બેઠા રાય;સૌ દોને પુછે છે ત્યાંય;ધનવંત શેઠ તે કોનું નાંમ. વશે આપ ઉજેણી ગામ, એક વજીર કહે છે વાત,એ નામવશે છે સાત; એક કહે નવ કરશો રીસ.ધનવંત શેઠ તો છે દશવિશ. બીજે એક કહ્યો વિચાર. મારી પાસે છે દશ બાર; નવ તેરી ઉજેણી ગામ, ધનવંત શેઠ છે હજારો નામ નાત અડક કંઇ એધાણ, શી છે પેર તેની પ્રમાણ;સર્વ તણી વાતો સાંભળી, ના આવ્યો મનમાં એકે વળી આવ્યો એક જણ પ્રાત પાસ, કરજોડીને કીધી આશ માહારી પાસે ધનવંતો સાર. થયાં વરસ એકસો ને બાર;વ્રદ્ધ જરા જુરણ આંધળો ગાત્ર સ્થળ છે પાંગળો. દોહરા–ધન અલેખે તેહને. પેટ નથી કાંઇ તન, સેવાકારણ ઇચ્છતો, પરણ્યા ઉપર મન. તેને કુણ દે હિકરા. ઘરડો વ્રદ્ધ કરૂપ.દીપક વાવેલોઇને કોણ પડે જઈ કુપ.સોળ વરસની બેટડી,શામકુંવર છે નામ,ભરજોબનમાં ભામની, રહે ઉજેણી ગામ. મહાસત્યવંતી સાધવિ, સતિતણો અવતાર; વરત કુંવારે આ-ચરે, રૂપ તણો ભંડાર. માબાપ પરણાવા કરે. એહ ધરે નહિ મન; વર સુત્ર માંડુ નહી જોઊ નહી નર જન,વિશ્વ આવીને વિનવે, તાયે ધરે નહી કાન;શું કરે હું છુ જોબના; નહીતર જાઊ રાન નરનું મુખ જોઊં નહી, નરશું ન કરૂં પ્રીત કુંવારીથ-ઇને રહું, રાચુ એણી રીત. પંડીતે બહુ પ્રીછવી, વખાણ કરીને વેદ શાસ્ત્ર વચન

તમને કહું ખરી વાતે શો ખેદ. ન્યાયશાસ્ત્ર એવું કહે, કુંવારી શીર પાપ; ખાપણુ સાથે તેહને, સતી તણો છે શ્રાપ. કુંવારી અબળા રહિ, મુકે પૃથ્વી પાય;બ્રહ્મહત્યા એક ડગ ભરે.નિત્ય પોકારે નાય. ભક્તિ કરે ભરથારની; નીત નીત ગંગા સ્નાન પ્રદક્ષણા પૃથ્વી તણી, ડગે ડગે ગૌદાન. શાસ્ત્ર નારીએ સાંભળ્યું; માહારે મન નહી ભોગ; વૃદ્ધ પુરૂષ મુજને મળે. કીજે શુભ સંજોગ. સાક્ષાત જોબન જીતિયું. સુખ કર્યું સઉ તાજ;તે વરી ધનવંત શેઠને,શેવા કરવા કાજ.ચરણ તલાશે તેહના, પીરશે તે ભોજન; ભક્તિ કરે ભલી ભાતશું. માનની નિરમળ મન. અવિદ્યા એકે નહિ, સતિ શીરોમણ સાર; દરશન કરવા કારણે, આવે લોક અગાર. આભુષણ આ દેશમાં, દરશન દીવ્ય સરૂપ; એક ધનવંત તો એહ છે, માનો ભારે ભુપ, પોળને મોઢે પીંપળો, તેની રૂડી છાંય; ત્રીજું ઘર તો તે થકી,તે ધનવંત તો ત્યાંય. ચોપાઇ-વારૂ કહિ તે રહ્યો. તેનો બોજ રૂદેમાં ધર્યો; શાને જોઉ હું બધું ગામ, થાશે મારૂં એથી કામ. રાજા ઉઠી બેઠા થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયાં; ઘડી ઘોર નીશા જાહરે, જેવા સજ થયો તાહરે. વાળ્યો કાછડો ઘાટડી ઘણી ચાલ્યો નિર ઘોર ઘર ભણી; સાંભળ્યું તું ઘરનું એંધાણ, ત્યાં જઇ બેઠા ચતુરસુજાણ.બેઠા બારણે સ્થાનક ઠરી, વીપરીત વેશ પોતાનો ધરી; અદ્રષ્ટ વીદ્યા આપે હોય,નવ દેખે તે માનવી કોય. જેવિ કહીતી તેવી સતી, ચરચા જુવે પ્રથવીપતી; કરે ભરથારની આપે શેવ, જેવી દયાળુ દેવી દેવ, કંથ કેરાં ચાહે છે ચરણ,પછે આપ પહોડે છે ધરણ;દિન બે ચારેક જોયું રાય, ચિત્તમાં લાવે છે ચરચાય. એક દીવસ જુવે જેટલે, કૌતક એક થયું તેટલે,મધરાત ગઇ છે ઘોર,એટલે એક ત્યાંહાં આવ્યો ચોર,પાડી ખાતર પેઠો ઘરમાંહે, બળેદિપક જોતજ ત્યાંહ; દીસે જાડો જે કુટડો, તેવો સ્રીની દ્રષ્ટે પડયો. રક્ત ફેંટો બાંધ્યો છે શીશ, ઘાટડી ભીડી તે દીશ રૂડો કાછ પહેર્યો તે પાય; જોબનવંત છે તેની કાય. જ્યાંહાં પોહોડતી ઘરે નાર,આવ્યો તસ્કાર તેને ઠાર;તસ્કર તે નારીએ દિઠ, અમરતથી લાગ્યો તે મીઠ. રામા રદેમાં તે ઠામ,તતક્ષણ પ્રગટયો તેને કામ;અગ્નિ થકી બળે જેમ ઘરૂત. ગળી નાર તસ્કરથી તરત.વિચાર તેના મનમા થયો,જન્મારો મુજ એળે ગયો; ભોગવ્યો નહિ સંપુર્ણ ભોગ વાત નહી સાધ્યો જોગ.કંથ પ્રવાહ કાયા નવ અડયે,,એ જન્મારો છુટી પડયો; એવો ઘડયો મનમાંહે ઘાટ, દીઠો તસ્કરનો બહુ ઠાઠ નીરખ્યું રૂપ તે તસ્કરતણું, હરખી નારી હઇડે ઘણું; કયમ આવ્યો છે અડધી રાત,સાચી કહે તું મુજને વાત, ત્યારે તસ્કર બોલ્યો વળી,દીઠી નારી ચીતે મળી;માહારે મન છે એટલો અર્થ આવ્યો ચોરવા ઘરમાં ગર્થ શીર સાટે આવ્યો અહીં હું, પુછે છે તો સાંભળ તું; પાડે બુમ કે બોલે વાણ; મારૂં ખડગ કાહાડું તુજ પ્રાણ. દોહરા-તરૂણી તસ્કરને કહે; તું પ્રીત અમશું જોડ;હેતે મન આપું તુને, પહોંચાડું મન કોડ. મુજ મન હરી લો, જોબન વેરેહની આવ્યું,નિત્યે દહાડી આવજો.

જે ગમે તે માગ. ત્યારે તસ્કર બોલીયો, માનની સાંભળ મરમ, દેખે કંથજ તાહરો તે નહી માહારો ઘરમાં લોપું લાજ એહની, જે નવ દેખે દ્રષ્ટ; એ સાનીધ તુજશું રસું; તો થાઉં હું ભ્રષ્ટ. ચોપાઇ—કામની કહે કંથ મારૂં હું; ફરી ફરી શું કહે છે તું, તષ્કર કહે મારો એહને,તો સંગ કરૂં તારી દેહને. ઢીંચણ મુકી પાસા તળે,અંગુઠો દીધો જઇ ગળે; પલક એકમા નીકળ્યો પ્રાણ,જુવે વિક્રમ વીર સુજાણ. હરખ ઉપન્યો બેઉને ઘણો, સંગ કરયો પછે તસ્કર તણો; તેણે આપ્યું અઢક ધન, અચરત જેવાં કહ્યાં વચન.નિત નિત તમે આવજો સામગ્રિ બહુ લાવજો; ચોર કહાઢી મુકયો બારણે. રહયો રાયએવા કારણે, દિઠો તે તસ્કરને દ્રષ્ટ. મહિપતિ મનમાં પામ્યો કષ્ટ ખુની તસ્કર ત્રિજો ચોર, એને મારયાનો વહેવાર; મેહેલ્યુ ખડગ કરિને રીસ, છેદ્યુ તે તસ્કરનુ શિર; પડતાં ચીશ નાંખીતે ઠાર, સ્ત્રિએ ઉઘાડયાં બાર, દિઠો બારણે તષ્કર પડયો સ્ત્રિને મન અચરત અડયો; દિઠિ રાત અંધારિ ઘોર; મારયો ચોકીવાળે ઠાર.નારિથતથી મુકી આમ, મેંતો કુડુ કીધું કામ- કંથની હત્યા માથે લિધ, પાડિ બુમ પછે તે સીધ;અરે રાયના લોકજ જાઓ મારી જનારાને તેસાઓ.મળ્યા એકઠા લાખેક લોક, શેઠ મારયો તે પામ્યો શોક; પ્રથવીપતે જોઇ છે પેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર. દોહરા—પ્રાતઃકાળ જયારે થયો, સ્ત્રીએ વીચારયું મન; દાનપાત્ર મળ્યા ઘણા,લુટાવી દિધું ધન; મેહેલમેડિને માળીયાં,વળી જે કણ્ કોઠાર, કરનાર પણ સરવે કરયુ. અન વસ્ત્ર શણગાર; ચાલ્યો ખેલ એ નગ્રમાં, કાગટ બાધે દેશ; સતી થાયછે સાધવિ, જોબન વાળેવેશ.સતિથવાને નિસરી, સજ્યા સોળ શણગાર; ચોખા વેરે ચોહોદશા, અશ્વનિએ સ્વાર; વાજાં વાએ અતિ ઘણાં, શરણાઇઓ ચેહે ચાટ, જોવા નગ્ર બધું ગળ્યું, જશ કહે ભાટે ભાટ; માગણ જાએ માગવા. દક્ષણા લેવા દેવ; નમે સહુ લોક નગ્રના; બહુ કરે છે સેવ. મળ્યા દુખિયા રોગીયાં; ભવન ભુવનથી ધાય; નાહના મોટા નગરના, જુવતી જોવા જાય; થાપા દે કુમકુમ તણા. ઉડે અબીલ ગુલાલ; જે જે બોલે મુખર્થકિ; ભરિ ફુલનિ થાળ.કોને કહે સુત આલશે. કોને કેહે જય આપશે, એમ મનાવે મન, લોક મળીને આવીયા; જ્યાં બેઠા છે રાજ; સતિ થાય છે સાધવી. હુકમ દો માહાકાજ રાજા કહે ક્યાં છે સતિ. માહાર મનપ્રસન; છડિ અસ્વારિ આશુ; કરવાને દરશન. શુભ કામ સતી કરે.રેહેવેંટેદુખ; ફીપ્રા તિરે આવશું. જોવા તેનું મુખ; મધાન રાયે સાંભળી. કામ કરયાં તાજ,ગયા મશાણે મહીપતી. સતી જોવાને કાજ.મળીછે ત્યાંહ. બહુમેદનિ; થાય ઘણા કલોલ; થાપા દેતે હુંશથિ; કરે છે કુમ કુમના રોળ. રાખ્યા સહુને વેગળા, રાય આવ્યા તે પાસ; પ્રમાણ કરિને પ્રેમશું. દિધી તેણે આશ.રાજા કહે પાછા વળો. જાઓ તમારે ઘેર; ખાઓ પીઓ બેસો જઇ.રમો રમો શુભ પેર. ચોપાઇ—બળ કરિ બોલિ નાર. હુકમ આપ લાગે છે વાર; માહારે કંથને છેટુ પડે. દેવ સતીને તે તો નડે; જિણ તે

પ્રસન થાઉં આપ, જો કોપુતો દેઉં શ્રાપ; રીજુ તો ચાલે તુજ રાજ. કોપુ તો સુખ હોય તાજ, ડાહ્યાને શું કહિએ કથી,તું સતી ઓળખતો નથી; માટે લાગ્ય તું મારે પાગ; વરદાન ગમે તે માગ, દે હુકમ ખોટી થાઉં છું, સ્વર્ગ ભોવન આપે જાઉં છું; પુષ્પ વીમાન ખોટી થાય છે, દેવ દરશન માહારૂ ચાહે છે. સત્યવાદી માટે સાંખીએ નીકર હવડાં ઊંધો નાંખીએ; કદાચ કોપ હઇડામાં ધરૂં;તો તુજને પ્રલે કરૂં,સાંભળીયો તે સતિનો બોલ; દીઠાં ફુલ રાયે અતોલ. દોહરા—કહે વીક્રમ સાંભળ સતી, જાણુ સઘળો મરમ; કાલની સાંજનો, જોઉં તાહરાં કરમ: ફોગટ ફુલ કરે ઘણી,દેખે બધું ગામ; જા તું મંદીર તાહરો; રાખી મનની મામ. અંગુઠો દીધો ગળે પ્રથમજ મારયો કંથ, પછે જાર વીધા રમી; તેજ વીચારો ચંત, પછે તેને ધન આપીયું; કાહાડી મુકયો બાર; તેને મારી નાંખીયો જાણ્યો તસ્કર જાર તેં દીઠો તસ્કર પડ્યો સાંભળી જ્યારે રીશ; ઘરમાંથી જઇ છેદીયું,ધનવંતકેરૂ શીશ. પછે માલ લુંટાવિયો સતી ધરાવ્યું નામ, ફેલ કરે છે ઘણું દેખે બધું ગામ, શીશ મુડણ તાહરૂં કરૂં, ચુનો ચોપડુ ત્યાંહાં; ખર વાહન કરી ફેરવું; બધા નગ્રજ માંહ કાન મહોં છેદાવશું, છેદુ પોહોંચેથી હાથ; મારૂ માથેમોજડાં, જો બોલે મુજ સાથ. અધુરી ડટાવું બેટમાં, પંચ દઇટાળી નાર જીવ કડાવું તાળવે, દેખે સહુ સંસાર;માનની સમજી મન વીખે, સાચા સરવ એંધાણ;બાંધુએ સાથે બાકરી,કરૂં હસારથ હાણ-ચોપાઇ—તારે વળતી બોલી સતી, માહારાજ સુણો મહીપતિ; ફેલ કરયાંતાં તે જાણિયાં માહારા મનમાં પ્રમણિયાં. સારી પેરે જાણ્યું મને, ધરી ફરી શું કહિયે તને; કરવા દો મુજને એ આજ; લોક દેખતાં રાખો લાજ; ઝાઝુ ડહાપણ નવ કીજીએ, નારીનો અંત નવ લીજીએ;ઘેર ઘેર નારી છે એહ, તેમાં રાખહો માં સંદેહ.સરવ શ્રેષ્ટમાં સઘળી નાર, અંતર આણો માં લગાર. લાખે એક કોઇ નારી સારિ, કરોડવાર શું કહીયે ફરિ. મુસ્તક માહારે ચરણે ધરો; માણુસ દેખતાં મોહોટી કરો;સહુ સરખિ તે કેમ કહેવાય રાજા કહે કેમ સંદેહ જાય; નારિ કહે મિઠો તે પેર. જાઓ કુંચી કદોયણ ઘેર. ત્યાં સંદેહ તમારો ભાગશે કામ કરિ પગે લાગશે, રાયે તેનું માન્યું વ્રત, સ્રીનેબળવા દિધી તરત; રાખ્યો તે નારિનો ભાર વળ્યો રાય આપે દરબાર; રાખ્યા જશ સતિ તે થઇ મળિમેહની ને ઘેર ગઇ; એમજ કરતાં ગઇ છે રાત; રાએ વીચારયું રૂદયા સાથ.કુંચીક દોયણ રેહે જ્યાં;ગયોએકલોરાતેત્યાં; અદ્રસ્ય વીદ્યાઆંપેકરિ,રહયોકુંચી ના ઘરમાં ઠરિ; કુંચીના મનમાં અદકુ જ્ઞાન, મહીપતને દિધાં બહુ માન, કપટ કાજ આવીયા છો તમો,ત સરવ જાણું છુ અમો;રાજાએબે જોડયા હાથ, બાલ્યોતે સામાને સાથ, મોહોટી વીદ્યા જે માહારિ, તે કેમ દ્રષ્ટ પડિ તાહરિ, પૃથ્વીમા ન મિઠે કોય,તે કારણ તજવા કેમ હોય; કુંચી કહે જાણું છું પેર,જ્ઞાનડંડ છે મારે;ઘેર ઘેર આગળ ચાલે નહિ ચોર, ભુત પ્રેત કરે નહિ જોર. ઘડિ એકમાં બધીકરૂં,કામ ચીતવ્યાં કાડે

કરૂં; આવ્યા છો મારે દરબાર,મોકલ્યો ધનવંતશાની નાર પ્રથમ નારી નરને નમી તસ્કર સાથે રંગે રમી, પછે તેણિયે માર્યો પતિ, સવારે થવા ગઇ સતી;તે કઉતક સઘળાં તે રહ્યાં, કામની આગળ માંડી કહ્યાં સરખી નારી સરવે કહી, ત્યાંથી ચાનક તમને થઇ; તેણીએ પારખુ જોવા કાજ મોકલ્યા છે મહીપત મહારાજ, દોહરો—ત્યારે રાજા બોલીયો ખરી તમારી ખ્યાત; આગળથી તમે ઓળખી, વિગત ફેરી વાત અદ્રશ્ય વિદ્યા કેમ ઓળખી, દીઠો મારો દેહ;મહારા સમ સાચું કહો,પુછું એહ સંદેહ; કદાયણ તવ ઊચરી. કહુ એક તુજને ગુજ;તપાસુ ત્રણ લોકને, એવી મહારી સુજ. પ્રતાપ ડંડ મુજ પાસ છે, તે દુર્લભ છે દેવ; તેથી જાણુ જશ છે મને સદા કરૂં છું સેવ રાજા કહે તું છે ભલી,પ્રથમ સંદેહ ભાજ;સ્રીઓ સરવે એક છે તેની મોટી દાજ; દેખાડો તે પારખું, માને મારૂં મન; સંદેહ ભાગો હમારો. આવ્યો આણે દન. વચન સાત પરીયા તણું, આપો મુજને હાથ;દેખો દાટો અહીં, તો ઊચરૂં તમ સાથ, વચન દિધું તે વીક્રમે, કુચી કરમાં આપ; જો કોપે કે ઉચરે સ્રી હત્યાદિક પાપ;

ચોપાઇ—કુંચી કહે સાંભળરે રાય, કૌતક જો મુજ મંદીર માંય;ઘરમાંબેઠાચાઓ પાન. એટલે ત્યાંહાં આવ્યો પ્રધાન,સાંભળ કુંચી માહારી વાત, આજ રાણીએ કહાવી વાત; સ્રી હત્યાદિક ખાધા સમ, મોહોલ જાઊં નહી કેમ; મન્જુસમાં ઘાલ્યો તે રાય. પ્રધાનને કીધો પશાય આપો બેસો સુખે રહો, કામ હોય તો મુજને કહો મહિપત ફેરો મોહોલજ જ્યાંહ, મુજને મોકલ તાંહ; વડી રાણી જે વીક્રમ તણી,તે શું પ્રીત મહારે છે ઘણી; જવાનો નવ પામુ લાગ મનુશ આગળથી ત્યાં માગ; મોકલ્યાં તેડાં વારજ સાત;મેળવવાની કરને વાત.દોહરા—કહે કુંચી મન્જુશપહ, આપ અસ્વારી થાઓ; કરો પ્રહાર ત્રણ ડંડના,સુખે મોહોલમાં જાઓ, તાળુ દીધુ પેટીએ પોતે રાજા પાસ; પ્રધાન બેઠો ઉપરે, મોહોલે ચઢી;મનસા શીધાં બહુ માન, આસન બેસણુ પુરણુ પાપ;આજ તાપ હઇડાનો ગયો સફળ જન્મારો અમારો થયો, દહાડી જોતીતી વાટ, આજ થકી ભાગ્યા ઉચાટ; પ્રધાન રાણી પાસે રહયો, પ્રિતેથી પ્રભાતજ થયો; વનીતા કહે વેલા આવજો; વધાઇ આગળથી કહાવજો વજીર જઇ મન્જુસે ઠરયો. પ્રહાર ડંડનો ઉપર કર્યો. આવ્યો પ્રધાન કુંચીને ઘેર નીરખી રાજાએ સઉ પેર.વાટ જોશે શ્રી વીક્રમરાય, એવું કહીને થયો વીદાય, નીકળ્યો નરપ ત્યાંથી તેહ. મન તણો ભાગ્યો સંદેહ, સતવાદી તે સાંખીરહયો,પ્રતિ ઊત્તર કોને નવ કહયો કુંચી કહે સાંભળરે રાજ. સફળ તારાં મન કાજ. પ્રતી ડંડ છે મારે ઘેર. તુજને આપુ પ્રીતે પેર, બીજા ડંડ જીતે જેહને, પ્રતાપ ડંડ આપુ તેહને સ્રત્યુ લોકમાં શોભા જેહ, પંચડંડમાં વશી છે તેહ મારે મન હતું એક વ્રત, તે મેં તમને આપ્યું તુરત સકળ દુઃખ જેહનાં વામીઓ; પંચડંડ પુન્યે પામીઓ, દોહરા—માનજ દીધા

મહીપતે કહિ દમનીને વાત જત્યો જશ પૃથ્વી તણો,વાધી છે જુગ ખ્યાત. વાથ્યાજ જત્યો જશ પૃથ્વી તણો,વાધી છે જુગ ખ્યાત,વાગ્યોજ જીરતના, ભારે હુંતી ભીંત કરી નાંખી કરકડા, આપે થયો નચીંત, અખીલ રાજ તેણે કરયું. અખીલત રાજા તેણે કરયું. અજીત રહયો નહી કોય; શક ચાલ્યો જે શાસ્ત્રમાં જોતિક લખીયો જોય, પંચડંડ પ્રતાપથી, થયું ઇંદ્રને જાણ; કરામત બાધા કલ્પની, પામો એ પ્રમાણ. ઉભુપ એકે નવરહી. થયો ઇંદ્રવત તેહ;ગાનવ પથ કો મહીપતી,થયો દઈવરૂપ દેહ, દઇવત ઇંદ્રાસન તણુ ઇંદ્ર તણુ આસન;મન રીઝીને મોકલ્યું, ભુપતને ભોવન,અંતરીક્ષ વીમાન ઉતર્યું; શુભ સભા મધ્ય સાર; પાછળ જડીત પુતળી; પુરણ વીસને બાર; સાક્ષાત કાળ કંચન તણું, જડયાં રત્ન અસુલ; વરતુલ આકાર છે તેહનો. જેવું કમળનું ફુલ; ફરતું ગજ બત્રીસનું, અમુલ્ય તેજ અપાર હાથ હાથ છેટે પુતળી, શણગાર સહીત તે સાર વાજાં તેના હાથમાં, વસ્ત્ર વિવેક અંગ; શોભા કોણ કહી શકે રાજેશ રૂડા રંગ પંચડંડ તેને જડયા, પુંઠળ શોભા પત્ર; સ્ફાટીક મણી હીરે જડયું. શીર સોહાવ્યું છત્ર. મહા પુન્યથી પામીયો; દેવને દુર્લભ એહ. સ્વર્ગપુરીથી ઉતરયું,શુભ આસન તો તેહ;અધીપત આસન ભોગવ્યું, બેઠો એ આશન; પછે સ્વર્ગ રાજા ગયો. મહીપત પોતે મન શાલીવાહન શક કરયો સ્વર્ગ ગયો ભડભુપ. પૃથ્વીમાં આસન ગયું. જેનું રૂડુ રૂપ. કહે પુતળી ભોજ સુણ, એસો થયો તે રાય. તેવાં જો પ્રાક્રમ કરો, તો ધરો સીહાસન પાય;વીક્રમ મહીમા સાંભળ, આણને મન ભાવ,વ્યાધી શોક પીડે નહી,સ્વપ્ને ના આવે તાવ, હરસીધ જોકીરપા કરેમહા કાળેશ્વર નામ; ગાય શીખેને સાંભળે, નવનીધ ઉપર હામ;પરમારથે પ્રીતડી, શાહી સીકને શુર દાતા જનને દલ વીશે,નીરગુણુજનને તુર; ચરીત્ર એ ચીતમાં ધર, કરે પુન્ય મહાદાન, ચારે લોક સુખ ભોગવે; પરલોકે જશમન; એવું કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ;એહ કથા પુરણ થઇ, કહે કવિશામળદાસ;શ્રોતાવકતા સાંભળો કહે કવિત કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણુંજોડ.

वारता ६ ठी. अबोला राणीनी.

ચીત્રાંગના નામની છઠી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો—શ્રી સારદાને નમું, ગણપત લાગુ પાય; સીંહાસન બત્રિશમાં; વરણુ વિક્રમ રાય. ચુકવ્યો ન્યાય ગોવાળીએ, થયું ભોજન જાણ. તે હેઠળથી કાઢીયું; સીંહાસન પ્રમાણ. રત્નજડીત કંચનતણું; પ્રીછે કો નહી પાર, તે પાછળ જડી પુતળી, પુરણ વીશ ને બાર લાવ્યો ભોજ સભા વીહે મળ્યા રાણાને રાય; ધજા બંધાવી ધર્મની ઓછવ અંગ ન માય. ઘેર ઘેર વાજાં વાગીયાં. જેમ વિવાહ હોય અંગ;તોડે તોરણ બાંધીયા,નવલી શોભા રંગ. જોતીશ પુરાણ વંદાયા, મળ્યા વિપ્ર

અનેક, સીંહાસન બેઠાતણું, મુહુરત આવ્યું એક. દાન દીધાં કાંઇ વીધનાં, આસન બેસે જેમ, માંમાં બોલી પુતળી, ચીત્રાંગના કહે તેમ. રખે બેસો રાયજી, બેઠે સુખ ન થાય; એ સ્થાનક છે ઇંદ્રનું. બેસે વીક્રમરાય,પરદુખભંજન સુખ કરણ, વીરજીત શુભ નામ; તે સરખો દાતા થશે, તે બેસે આ ઠામ,ભોજ પગ ખેંચી રહયો, જોડયા છે બે હાથ, કહો ચરિત્ર વિક્રમ તણાં, મન મુક્રીમુજ સાથ. ચોપાઇ—ચીત્રાંગના તવ કહે વચન; સભા સમેત સાંભળ રાજન. ઘડ ઉજેણી નગ્રજ ખરૂં.તીર્થ મહાદેવનું સ્થળ ભરૂ, રાજ કરે ત્યાં વિક્રમવીર, ગંગા સમ છે ક્ષીપ્રા નીર; શ્રી મહાકાળેશ્વરજે મહારાજ, શક્તિ હરસીધ પુર કાંજ, ગામ ગાંધારવ મશાણુજ માંહ;વસે સીધ ચોરાશી તાંહ; શીળવંત વશે લે સહુ ૧ક, નહિ દુખ વ્યાધી કે શોક. જ્યાં વિક્રમની આણુજ ફરે,ત્યાં દુખ તેનેશું કરે;બ્રાહ્મણ જે અઢારે વર્ણ,કરિ કથા નીત સુણે કર્ણ; લોક કરે છે શુભ કર્મ, કોઇનો નવ છુપે મર્મ. છપો—સાત જોજન વિસ્તારઃ તેર જોજન લંબાઇ, શોભા તેની સાર; દીસે છે રૂડી ભાઇ,વસે બાર ચડીઆળ; ઓળાં ઓળ શોભે હાટે; વર્ણન થાય વિશેષ, એક એક જુજવી વાટે. જાણે ફુલવાડીઓ ખોલીઓ, રાજદ્વાળ રંગ મહેલ મણી;શામળ કહે શોભા બહુ બની, રૂડી રાય વિ-કરમ તણી. લક્ષ બેતાળી ગજ, સેજ સહિત તે ઝાલ, વીશ લાખ વટાંગ વાગે,તુમર ઝાલ બાર લાખ સમર્થ, રથ અવનીએ ફરતા, પાંચ સહસ્ત્ર પ્રધાન;માન મન માંહે ધરતા; દશ સહસ્ત્ર દિવાન, ધન દીક્ષા દાએક; નવ કોટી અસ્વાર છે, પંચ કોટી પાએક. સોળસે સામંત વળી ઘણો રસાલો એક અચેત ગણિજે;પાંચ સહસ્ત્ર ભણે વેદ ભેદ નહિ ભણિજે, જોશી સોળ હજાર, સાર અગમને ગુઝા;પંડિત પાંચ હજાર, સાર અષ્ટાદશ બુઝા શામળ કહે શોભા પરશુર, મહિમા સુરનાયક જશો; તે તો અજીત છે, વિર ધીર શોભે તસો.

ચોપાઇ—રૂપવંત રઢિયાળુ ગામ, વીરજીત રાજાનું નામ;રાજ ચલાવે રૂડિપેર સહુ પ્રજા સુખી છે ઘેર. મધ્ય બજારે કેહેવાએ વાટ, ત્યાં તંબોળીનું એકહાટ ત્યાં છે વિકરમ કેરો ચોક, પુજાએ ભઇરવનો ગોખ, શુંદર તંબોળિનું શુભવાન;વકરા કરે નીત વેચે પાન, મોટા જનથી શોદા કરે.હોરે પાન ઘણાં તે ભારે, કેવળીયાં ઉજવળ તંબોળ; જેવાં લે તેવાં તંબોળ, સંધ્યાકાળ થાએ જ્યાહરે, એક સ્રિ આવે ત્યાહરે દુકાન તંબોળીનો દ્વાર, નીત આપે તેને મોહોર;આપે મોહોર બીડાં લે મોઘાં સોંઘાં તે નવ કહે. એમ કરતાં વિત્યા કંઇકદન, વિચારે તંબોળી મન; છે રાણિ કે કોઇની દાસ દ્રવ્ય ઘણું દીસે છે પાસ; ખાવન જો એનો જાગશે, તો હિસાબ મારો માગશે, માટે જોઉં એનું ઘરબાર,એ કોણુને કોની નાર,છુટયા પહેલું તો સાંધીએ;સજે પાળ આપે બાંધીએ,ઉપની ચિંતા મનમાં ઘણિ જોઉં નારી એ કોણુજ તણિ, તેડયો ગોર પોતાનો શ્રહ્ય, સંક્ષેપે કહ્યો સહુ મર્મ, બીડાં આપ્યા અસ્રિ હાથ, મોકલ્યો વીપ્ર તે

નારી સાથ; અસી પુઠે પુઠે જાઓ, રખે તમે છતા થાઓ; ઘર તેનું જોઇ આવજો, નામ ઠામ પુછી લાવજો, તે મુજ આગળ કહેજો કથી.બીજું કામ તો અહકુ નથી; બીડા લેઇને નારી જાય, બ્રાહ્મણ તેની કેડે થાય,મુકયું ચઊટું મુકી પોળ; મુકી હાટ દુકાનની ઓળ, મુકયું ઘડ દરવાજો ગામ, ગઇ મહારાજને તે ઠામ. અઘોર વનછે મોહોટા પહાડ. તે દેખેને ધ્રુજે હાડ; વાઘ સીંહ બોલે તે માંહ, કોઇ ન જાય માનવ ત્યાંહ, જમણિ તરફ પર્વત ગંભીર, ડાબી વહે ક્ષીપ્રાનાં નીર; નીશા ઘોર અંધારી રાત, ત્યાંહાં નહી કો માનવ જાત;નથી જાણતી નારી મર્મ, આગળ પોતે પાછળ બ્રહ્મ; કોનો ભય મન નથી આણતી પાછળ બ્રહ્મ નથી જાણતી; મોહોટા પાહાડમાં એક ગફાય; ઊઘાડી પેઠી તે માંહિ. પછળ વિપ્ર પણ પેશી ગયો, તેનો મર્મ સ્ત્રીએ નવ લહયો. ગુફા દેઇને તેહ ગઇ; પોતાને સ્થાનક જઇ રહી. વીપ્રેદીઠો મોટો અવાસ જેવી શીવ તણી કઇલાશ, જેવું હોયે ઇંદ્રાસન, જેવું હોયે અશોક વન.દીઠી વાડી પેલો ઘણી, રેહેટ ઘેડા છે કનકજ તણી. ઠામ ઠામ વાગે મ્રદંગ, રાગ આલપે નવલે રંગ. જેવો રવી મંડળ ઉદીયોત, તેવી દીપક ઝગમગ જોત, રહયો વિપ્ર વિચારજ કરે. જયાંહ કનકની ઘેડા ફરે, સોળશે સરખી સાહેલડી, રમે રંગ વળગે બેલડી કેટલીક ભરવા આવી નીર, ફરે ફુંદડી પહેરયાં ચીર, અબોલાની આણજ કરી, ઘેડ પોતાની મેળે ફરી. અનેક કઉતક બીજા હોય; તેતો બ્રાહ્મણ દ્રષ્ટે જોય. ભરી નીર નારી ચાલીયો, તે બ્રાહ્મણ દ્રષ્ટે ભાળીયો. તે તે નારીનો શોભા ઘણિ, જાણે અપસરા ઇંદ્રજ તણી; વાટે જવા માંડી અળગીઓ, જઇ બ્રાહ્મણ તેને વળગીઓ. તમો જાઓ મુને સાથે લેઇ તમ સહુમાં અબોલા કેઈ. પાણી ભરતાં દીધિ આડ તે અબોલા મને દેખાડ, પામી અચરત દીઠો બ્રહ્મ. કયાં લાગ્યું વળી આપ કર્મ, કેમ આવ્યા તે આપણ સંગ વાટે જાતા વળગ્યું વંદ કહ્યું વિપ્રને મહા રાજ; બોલતા મન આણોને લાજ, અબોલા જુઓ આ ઘડી. નથી વાટમા તે પડી. અમો સહુકો તેની દાશ; કરૂ કામ રહુ તે પાસ, બ્રાહ્મણ માટે કહીએ પેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર ઉદેકાળ થાશે જ્યારે, કાળામહેં પડશો ત્યારે, તે અબોલા છે મહા સતી; પુરૂષ તણું મુખ જોતી નથી; મુખ આગળ પડદા ચાર. વરત આચ રયું અપ્રમપાર;ચાર વાર બોલવે જેહ, તે સંઘાતે કરે સ્નેહ, મન રીઝે પોતે બોલશે, ત્યારે આપ પડદો ખોલશે, માટે હોંશ જોવાની હોય, તે ઇચ્છા નવ કરશો કોય.ન સમજયો બ્રાહ્મણ વીચાર, રોકી રાખી સગળી નાર, અબોલા દેખાડે મુને નીકર હત્યા આપુ તુને એવું સાંભળા ચીંતા થઇ. એક અબોલા પાસ ગઇ આવ્યો છે બ્રાહ્મણ એક નથી જ્ઞાની કાંઇ રૂદે વિવેક;અબોલા હુતો જોઉં નહીતર પ્રાણ અમારો ખોઉં, વીપ્ર તણુ વચન સાંખીએ એને વ કાળા મહેં નાંખીએ. જાઓ નવરાવો કુંડ મોઝાર, અધુરો જાશે રણ બહાર, એમ સુણીને આવ્યાં ત્યાંવીપ્રરહોઠેરાણી જયાંય

મહારાજા તમે કુંડમાં નાહો, પછી અબોલા પાસે જાઓ, સાંભળવામાં આવ્યું હેત, કુંડમાં પડયા વસ્ત્રસમેત, જળ મધે બુડયો જ્યાહરે. કાહાડી બાહાર નાખ્યો ત્યાહરે; નેત્ર ઉઘાડી જોઈ વાડ, દીઠુ તંબોળીનું હાટ. જે દીઠું તે સરવે ગયું સમણાની પેરે તે થયું; જાગે ત્યારે પડે જેમ ફાળ, તેમજ અંગે ઉઠી ઝાળ. વળી નેત્ર ઉઘાડી જોય, દીઠતું તે છે નહી કોય; ચોટ્ટ નગ્ર પોતાનું ગામ. જ્યાંહાથી ગયો આવ્યો તે ઠામ. પડયો પ્રથ્વીમાં જંપાપાત, ઘોર અંધારી મધ્યરાત, કરે રૂદન અતિસે ઘણું, નવ હરખ્યું હઇડું તે તણું, નહી જાવુ હવે હું નેટ, એમ કહી હણે છે પેટ; તે સમે વીક્રમ મહારાજ, આવ્યો ગામની ચરચા કાજકાજ, રૂવે વીપ્રરૂદેથીચડ્યો, તે સ્વર વિક્રમકાને પડયો; આળોટે મુકે નીશ્વાસ. રાય આવ્યો છે તેની પાસ; વીપ્રોત આપ લીધો છે વેસ, માથું ઉઘાડું છુટા કેશ. કોલ ખડગ પોતાને હાથ, નથી દાસ પોતાની સાથ; બ્રાહ્મણ પાસે ઉભો રહયો અગ્નત બોલ રાજાએ કહયો; કરજોડીને કહું છું મહારાજ. સુણીને ઉત્તર આપો આજ દોહરો—રૂદન કરો છો રાનમાં આળોટો છો ધરણ, કાયા કરો અળખામણિ, મન માગો છો મરણ કે ધન કોણે લુટીયું, કે ગઇ પરણિ નાર; કે વહાણ તુજ ડુબીયું, કે કંઇ મહા વીટાર. કે વણ્તાકે કોઇ નડયો, કે કાંઇ વાધ્યો રોગ; કે દરીદ્ર તુજને નડે; પુત્ર મિત્ર વિજોગ. કોહો મન મુકી સુજને; લેઉં દુખનો પાર; સાચું હોય તે બોલજો, કરીએ આપ વિચાર જોઈએ દુખ છે જેટલું, કરીએ તેનો તોલ, પછે જઇએ વિકરમ કને, કહિએ જે બોલ. ઉજેણિમાં એ વસે, તુજને શી ચીંતાય; જે દુખ હોય તે કહો ભાગે વિકરમ રાય અન્ય દુખ ભાગી ચકે. તેને તેવું વરત; પ્રભાતે જઇને કહો સુખ થઈ જાશે. તરત. વચન રાયનું સાંભળી, બ્રાહ્મણે ધુણાવ્યું શીશ; આપ રૂદે કોપે કરી, પ્રહાર કર્યાં દશવીશ.

ચોપાઇ--રાયે ઝાલ્યો તેનો હાથ, દુખીઓ બોલ્યો તેની સાથ; પડયો પોકાર છું માહરે; ભાઇ તું જા મારગ તાહરે તું વિક્રમનું કરે વખાણ મુજ હૈડે વાગેછે બાણ; વિક્રમ તો તુજને ગંધાય, ભારે દુખ એથી નહિ જાય, ભુખ્યો તરસ્યો કોઇક જાય, આટો આપી ઓશીંગલ થાય-કે વળી કોઈને આપે ધન; જેમ તેમ કરી મનાવે મન. માહારૂ દુખ છે સાગર ભર્યું તે તો માહારે હઇડે ધર્યું, સ્ત્રી વિરહે આવ્યો છું આજ તેણે પ્રાણ કરૂછું તાજ. હવડે આ વખતે મરેશ, તુને સાચી વાત કરેશ; અંતકાળે સાચું બોલીએ, માટે મનતણો પડદો ખોલીએ. મારે હતો એક જજમાન દામસાંપીને દીધું માન; કોઇક નારી સાથે ગયો, તે મારગનો નથી ભોમીયો, તે નગ્ર મેલીને ગઇ. હું ચાલ્યો તે સાથે વહિ; તે પઠી મંદીરમાં જેમ, તેની કેડે પેઠો તેમ. ત્યાંરચના મેં દિઠી નવી, કહિ ન શકે મોટા કવી; અધો વાસ સ્ત્રીનું ગામ, અધીક એક અબોલા નામ. નથી ગયો હું તેની પાસ, મેં દિઠી છે તેની દાસ; દાસી છે જેની પાસ એવી રાણિ હશે તેની દેવી. તેની સાથે માંડી રાઢ, બુબોલા મુજને દેખાડ; કહ્યું મને તો

પુકારો નાહો, પછે અબોલા પાસે જાઓ સાચુ માની બોલ સાંખીઓ, કાહાડી ચોટામાં નાંખીઓ; તે વરેહથી રહેવાતુ નથી,તજુ પ્રાણ માહારો સર્વથી એ તો સાચુ બોલયા અમો; કારજ સીધ કરોને તમો; પરવશ ચાકર છે કે ચોર, લંપટ જાતહરા ઓખોર કે પ્રાહે કોઇ ગામજ તરૂ,પાકોતો શત્રુ બુરૂં; નથી બીજે કોઇ ગામે સાજ, વીક્રમનું ચાલે છે રાજ અમથી વાત કરો છે દાવી, વહાણું હવડાં જાશે વહી; ખોટી થઇ કારજ હારશે, કોઇ જાગે કુટી મારશે, કરવું હોય તે કરોને કામ; અમો પ્રાણ તજુ આ ઠામ;મરવા હરખ મુજને છે ઘણું,મોહોટું દુખ છે એ તણું દોહરા—વિક્રમ કહે વિપ્રજ સુણો મુકો દુખની પેર;જે દીઠી તે કામની, આણિદઉં તુજઘેર. પ્રતિજ્ઞા મન મહારે કરવું માહારે કામ મન વિશ્વાસ આણો તમો,વિકરમમારૂંનામ ચોર લંપટ જે કહો તે સર્વ મુજ પાસ; જે જોવા ઇચ્છો તમો;તે કરૂં તમદાસહું કારો મુજને કર્યો.રખે ધારો મન શોક; તેનું દુખ હોયે મને, તો સુક્રરીક મુજ ફોક,આપું અબોલા તુજનેત્યારે પીઉં નીર;વાચા હું ચુકું નહિ,જાણે વિકરમ વીર ચોપાઇ—ત્યારે બ્રાહ્મણ હરખ્યો ઘણું, વચન સાંભળ્યું વિકરમતણું; પરદુખભંજનને ઠીજરાય; બે જન આવ્યા રાજસભાય.ત્યાંઆવી બ્રાહ્મણને સુઝ;માંહોમાંહી માંડી ગુઝ,જે નારીની સાથે ગયા દિઠી રચના સુખીયા થયા તે નારી દેખાડો આજ, સધ સરશે તમારૂં કાજ વાત કરતાં દિન વહી ગયો અરૂણુ અસ્ત તે વેળા થયો ખડગ ખાંડુ કરમાં ધરયું,વીપ્રસાથે પ્રયાણુજ કરયું;કોની પાછે ન ભાગ્યો ભરમ;ચાલ્યો મનમાં જાણી મરમ પેલા દિનની વેળા થઇ,રહ્યા ઉભા બજારે જઇ નારી આવી લેવા પાન, ત્યારે વીપ્રે કીધિ સાન એ આ કહી દેખાડયો હાથ ચાલ્યો રાજા તેની સાથ. બ્રાહ્મણને કીલો વાયદો. નવ કહેશો કોને કાયદો; ચાલી જાય આગળ કામની, અંધારી નિશા જામની;ગામ નગર નવ ખાળ્યા પાહાડ.આવ્યા તે પર્વતની આડ ગઇ ગુફામાં નાર અનુપ; તે પાછળથી પેઠો ભુપ; કહી તેવી રચના જોઇ રહયો રાય મનમાં મોહી; કરી શકે કોઇ વખાણુ, ન્યાય વીપ્ર તજતોતો પ્રાણ; આ રચનાકોઇ દેશે રચી, ભરી નયણાં નરપતી; કામ જાણે વૈકુંઠ આપડુ. ફરતું હિંડું ત્યાં દાવડું; જઇ ઉભો રાય તેને તેડ, કનકતણી ફરે છે ઘેહેડ; ચંપક વરણાં ચરણાં ચીર; આવી નારી ભરવા નીર આણુ દીધી અબોલા તણી; ફરયું દાવડું આપજ ભણી. વળીનારીએ પાણી ભરયું. ને દેખી નારનું હેડું ડરયું; તે સ્રીએ દીઠો રાજન થયો ઉલટ ત મન; બેઠા છે જ્યાં રાણી સર્વ, ગઇ પાસે મહેલી સર્વ; રાણી જેવું તમારૂ રૂપ, એથી અદકો આવ્યો ભુપ નથી મુખથી તે બોલતો, આપ હૈડેથી ડોલતો કહો તો સ્વાગત કીજીએ, હેતે શુ આસન દીજીએ અમુલખ ત્યાં પથરાવ્યા ઘાટ બેસવા માંડયો સોના પાટ રાજા બેઠા આસને જઇ સુખથી વળતી વાણી કહી; નારી અબોલા રાણી જેહ. કયમ બેઠી છે ઘરમાંહેહ. કેહે વીક્રરમ આવ્યા છે ઘેર, કરસઆઇ

રૂડી પેર; બાંધી બેઠી પડદા આજ, આવ્યોછું છોડવા કાજ. સખીયો સહુ જોવાને મળે, પડદેથી રાણી સાંભળે; નચ ઉજેણી તારૂં જોર, અહીં આવ્યો તે માહારો ચોર; સુણી વાત ચડી છે રીશ ખુનની ઝાળા લાગી શીશ. ચાર પોહોરતો વાત્રિ લેશ, પ્રભાતે કાળ ગ્રહે દેશ; બાંધિ વાત તમારી હોય, ગરથ ચણેરો રહી લે કોય, જાણુછું સતવાદીરાય, જેમ આવ્યો તેમ પાછો જાય, હું નહિ ભાગું મારૂં વ્રત, વાહાણેકાળા ગરહે ફેઉ તરત રાજા કહે સાંભળરે સતી, તાહરો કોણ પીતાને પતી, વચન બોલ બોલે જેટલા, કાળાગરહે નાખ્યા કેટલા; ત્યારે દાસી તેડી ગઇ, રાયને કાળાગ્રહમાં વીક્રમે જોયા તેનો કેર. દિશાહરાપર સેર. મોટા હતા તે દુખના કરા, વીક્રમ સામુ જોઇને હસ્યા, પરદુઃખભંજન તમો કહેવાઓ, અમને મુકાવિને જાઓ.રાજા કહે પત ચુકાવશું, અમો તમને મુકાવશું; દેઇ વચન નીકળીયા બહાર, આવ્યા પડદા કેરા ઠાર, જઇને બેઠા પાટ, કહે પડદા બાંધ્યા શા માટ.કાળા ગરેહમાં તું કેમ રાખ, સત્ય વાત મુખ આગળ ભાખ, રાણીની બોલી સહચરી. માનો વીક્રમ વાતજ ખરી, મોહોટા છો અવંતિ ધણી શુણી ઉતપત અબોલા તણી, સુર્યપરવ હતુ એક દીશ, મળી જોગણીયો દશત્રીશ, ભદ્રકાળીનું સ્થાનક હતું, રૂડે પરવ મંગળ થાતું; સહુ મળાઓ કુડે નાહાય શોભા નોતમ રૂડી થાય; જોગણીઓએ મનમાં ધરી, રમત રમતાં પુતળીઓ કરી; કોઇએ પાંચ કોઇએ દશભાર, સહુએ માંડયો તે પ્રકાર.સહુ થકી એક નાહાની ઘડી,એકજ તેમાં કીધિ, વડી; રમત રમી જ્યારે ચાલીઓ, પુતળીઓ દ્રષ્ટે ઘાલીઆ અમરત દ્રષ્ટે જોયું ફરી,જડહતી તો ચૈતન કરી, સોભાસ્થાનક કહી આપીએ, અહીંયાં સ્થીર કરી થાપીએ. રહુ દીધ કરી તે બે, સહુ શીરોમણિ કીધી તે બીજી સખી કરે સહુ શેવ, નહી આવે કો માનવદેવ.જે કો અહીંઆં આવી ચડે, તેતો કાળા ગરહમાં પડે. એમ કરતા ઝીતે જો કોય, તો અમો વશ તેને હોય. વસ્ત્રમેવા વીધવીધ ભંડાર,આપ્યા ભોગ અપ્રમપાર;દઇ વરદાનને તે જોગણી ગયાં; તે દહાડે અમે અહીં રહ્યાં. રાણીએ આપ મનમાં ધરયું; અબોલાવરત તે આચરયું. પુરૂષ શંગ રાણી નવ કરે. સતવ્રત રાજા આચરે. પુરૂષનામ ન ઝાલે હાથ ન બોલે કો નરની સાથ; ભુલ્યો ચુકયો આવે સોય, આગળથી ચેતાવી જોય. જાઓ પાછા આવ્યા ત્યાંહ. પડશોકાળાગરહની માંહ; હોંશ કરી બોલાવવા ચડે,વાહાણામાં કાળાગરહે પડે.પડે હોડથી કાયરન રાંક.તેમા શો અમારો વાંક. સક્ષેપે કહયો ઉપદેશ સાંભળજો વીકરમ નરેશ. મન ગમે તે મારગલહો જો ગમે તો અહીંયાં રહો મનમાં કરી જુઓ વિચાર, એક રાત રહેશો આ ઠાર. જો રાણીને બોલાવશો, પડદા ચારે કરીજુઓ વિચાર, એક રાત રહેશો આ ઠાર. જો રાણીને બોલાધશો. પડદા ચારે બોલાવશો, તો પોહોચે તમારી આશ, છો આવી બેસે તમ પાસ, કરશો પ્રપંચ અદકો ભેદ, તો રાણિ બોલશે નહિ વેદ, નત્ર બોલે તમ સાથ. ત્યારેધરશો બેઉ હાથ જોઈ આવ્યા કાળાગરહ હશે, તેવી ગત તમારી થશે,એવી સીએ વાણિ ભણિ; એક ચીત વિકરમ મન ધરિ.

દોહરા—કહે વિકરમ સુણ માનનિ,સમજે શું મનમાંહ;નાઠે કોઇ છુટે નહી,હિંમત ધરી તનતાંહ,ગોઠવણી મનશું કરી,કર્યો એક વિચાર,ગરબડ જે મનડા તણી, તે રહી ઠારોઠાર.રેહેવું રાત માહારે અહીં,શીદ દેખાડુ પીશ,વાહાણું વાએ તે થશે. જે કરે જુગદીશ. અમને તો નિંદ્રા નહી સુણીએ નીત નીત તાન; કહિએ રૂડી વારતા ધરીએ હરીનું ધ્યાન, મળ્યો એકદા માનવિ, ધન તમારી ખાત; ઇહાં આવ્યા શું જાણશું કોહો કાંઇ નવલી વાત. તમ દાશી આગળ કહુ, તે નહી માહરો તોલ; રાણી દે હુંકારડો,કહુ અલોકીક બોલ,ચોપાઇ—કહે દાસી સાચું કહુ અમો, ઘેલા દીસો રાજા તમો;એમ રાણી હુકારોદે,પડદા ચારકેમ બાંધ્યા કહે કહે વાતરાણીને જઇ;રાજા કહે તે સાભળ સહી;કહેવડાવું રાણીને હું, થવાય એવી થાજે તું, હોયે તાહરી માની દીકરી, પ્રતીજ્ઞા પાળે એ કરી; વાત કરૂ તે મનમાં લેશ, પણ હુંકારો તું નવ દેશ,કાને ઝાલ શોભા છે તુને,તે હુંકારો દેશે મુને મુને,કહી વાત રાજાએ જશી.ખડખડીને સહુએ હશી. અમો જાણતા ચતુર સુજાણ. કહી વાત એતો અજાણ ઘડી ઝાલ જે હેમજ તણિ, તે વાત સાંભળસે ઘણી. વીક્રમ હરખ્યો મનમાં ઘણું; ધરયું હયા વેળાતજ તણું; બેઠો ઝાલ ઉપર તે જઇ, ખબરકોને નવ થઇ. દોહરા—વીક્રમ વાણી બોલીઓ, સુણ રાણીનિ ઝાલ; કહુ વાત જે હું તને, મુજ હુંકારો આલ, બોલી ઝાલ ધન વીર તું, પરદુખભંજનહાર; સહોદરપરનારનો, આક્સ અપ્રમપાર રાણી મુરખ માહરી. ચીતા ચોર કહેવાય; તું ઇંદ્રનો, સહુ માનવનો દેવ; તે રાગી નથી જાણતી, નહીતો કરે તમ શેવ.પ્રયાગ અંગને ગોમતી, તે તણુ ફળ લેશ; વાત વાત કરે બિક્રમ ભલે; હું હુંકારો દેશ.અચરત પામી નારસહુ, બોલી ઝાલ વચન. હું કયાં સાંભળવા રહુ,સુખ બોલે રાજન. ચોપાઇ—અબોલા આરે સહુ નાર, બેઠા છે સઉ ઠારોઠાર. જેમ હોય ચીત્રામણ લખી, તેમ બેઠીઓ જે સહુ સખી. રાણીની ઝાલ હુકારો દે. વારતા રાજા વીકરમ કહે. શ્રી મેલાપુરપાટણ ગામ, અંદ્રહીત્ય રાજાનું નામ; વશે નગ્રમાં વરણ અઢાર, શોભા સઘળી ઠારોઠાર. પુન્યતણાં સઉ પાળે પર્વ, કર્મ અનુસરે વરતે સરવ. રાજા, ચાલે રૂડુ કર્મ, પાળે પ્રજા પોતે ધર્મ. તે નગરમાં બાળક ચાર,એક બ્રાહ્મણ.વૈશ, ત્રીજો સોનાર. ચોથો સાળવીકેરી નાત. ચારે મીત્ર તે જુજવી જાત,માંહોમાંહે અકો નેહ, જીવ એકને જુજવી દેહ. ન કરે કામ કુળ ઘરની રીત રાત દીવસ તે સાંભળે પ્રાત. ઘડીએ એકઠા મળે. માબાપ સઉનાં રીસે બળે.બ્રાહ્મણને કહે મુરખ રહયો,સુતારને કહે ઘેલો થયો. સોનીને કહે ખાશો શું, સાળવિને ઘેર મારે સહુ. કરે રીશ સઉનાં માબાપ, ચારે વળી વિચારયું આપ એકાંતે મળીયા ચારે જણા રહયા મુરખ કાંઇ નહી ભણ્યા, અણસમજમાં દીન વહી ગયા, શીખીએ વિદ્યા મોહોટા થયા; એમ વિચારી કરો ઉપદેશ, જણ ચારે જઇએ પરદેશ. કોઇએ ના જણવ્યું ઘેર, ચાલ્યા પંથ વિચારી પેર. વીશ જો

જનતો મેહેલ્યો ઠામ. ત્યાંહાં દીઠુ એક ઉતમ ગામ. રાંધી જમીએ રહીએ રાત. ઉઠી જાશુ પ્રભાત, વીપ્ર રસોઈ કામે ગયો, સોની અગ્નિ ક્ષણુએક રહી હકીકત પોતાની કહી. હું જાતે સોનારી કહુ; શીખશો ઘાટ તો રહુ, હા ભાઇ સુખે રહો જમો, શીખો કામ અમ ઘેરજ રહો. કરીશ વાયદો આવિશ ઇહાં. મીત્ર જણ બેઠા ત્રણ તીહાં. આવ્યો હસ્તો તેહ સોનાર, મનમાં હરખ્યો અપ્રમપાર.

દોહરો—રસોઇ કરી ચારે જમ્યા; પડી જ્યાહરે રાત; ત્યારે શોનીયે કહી, સહુ મીત્રને વાત. કહો તો હું અહીં રહું; શીખુ મુજ રોજગાર. કરયો વાયદો ગામમાં, ઇહાં રહે સોનાર. ચોપાઇ—ત્રણે હા કહી નીરધાર તે ગામમાં રહયો સોનાર; ત્રણ જણ ચાલ્યા જેટલે; એક નગ્ર આવ્યું તેટલે, ભોજનનો માંડયો વીચાર; ગયો ઈંધણા લેવા સુતાર, નાત જાતનું હેતજ ભલુ, વાતજ કરતાં મનડું મળ્યું; રાખો મને આણીને પ્રીત; શીખવો કામ કુળની રીત; કષ્ટ લઇને આવ્યો ફરી મીત્ર પાસ તે વાતજ કરી.જે કહો તે શાને ધરૂ, અહીયાં રહુ તો વિદ્યા ભણું, વૈશ નગ્ર તેનિ તીર, પંથ પળાયા બંને વિર;અઢાર જોજન આઘાગયા; થાકયા ચરણ ક્ષુધાતુર થયા; કરી રસોઇ ભોજન કર્યું, કંપે પડવા મનડું ધર્યું. રાતવાસો રહેવાને પેર, ગયા ભલા માણસને ઘેર, રહેવું રાત નીશા ગાળવી, તે ઘરધણી જાતે ખાળવી.વાત કરતાં નાતજ મળી; ગયું એકએકનું મન મળી; માહારા કુળની વિદ્યા ભણું; વસ્ત્ર અમુલક અહીં રહી વણું, સુખી થઇને ત્રીજો રહયો; વિપ્ર પ્રભાતે પંથે ગયો, વિશ જોજન ગયો જયાહરે, નર્મદા દીઠી ત્યાહરે, મહા ઉજ્વળ છે તેનું નીર, વસતું દીઠું તે તીર. ગયો ગામમાં ક્ષુધારથી, ભણતા દીઠા વિદ્યારથી; તેનો સંગ પોતાને ગમ્યો, પંડીતને ચરણે નમ્યો; ચરણુ જઇને પ્રીતજ કરી,વિપ્ર રહયો સ્થાનક ઠરી. નીત્ય સ્નાન નર્મદા કરે,હેતે ધ્યાન રૂદેમાં ધરે; ગુરૂજીના તલાંસે પાય, દીન ઠડે એમ દિન વહી જાય,ચારે ઘેર વાશીદા કરે, ગુરૂજીને ઘેર જઇ પાણી ભરે; ગુર પેટ કાંઇ બાળક નથી, વિદ્યારથી વહાલો સર્વથી, સેવા કરે નિત્ય અપરંપાર;વરસ વિત્યાં છે ત્યાં તો બાર;ગુરૂ એક દીન પ્રસન થયા, શીશ ઉપર આણી છે દયા. વિદ્યા ભણીને સફળજ થાઓ,સુખે ગામ તમારા જાઓ; મોહોટા રેવા જળ પ્રતાપ પામ્યો તેથી છુટયો પાપ; હવે મારા દેશે જાઉં; સર્વ કુટુંબને ભેગો થાઉં.

દોહરો–માગી શીખ ગુરૂ તણિ, પંથ પળ્યો દ્વીજરાય; જ્યાં રહયો છે સાળવી ગયો તેજ ગામમાં જાય. તેણે તેના ગુરૂ તણિ, વેગે લીધી શીખ; મળ્યો મીત્ર જઇ વૈશને, કામ પોમાનું કીધ. ચાલોમિત્ર સ્વદેશમાં મળીએ માત પીતાય; હા કહીને સાથે થયો,લીધી ગુરૂ રજાય,ચોપાઈ–ત્રણે જણ ગયા તે સાર;જ્યાં વસે મિત્ર સોનાર. તેને પણ સાથે તેડીઓ, પંથ મળી ચારે ખેડીયા, ઘેર જવાનો હરખજ ઘણો, ગણે ન ભય મનમાં કો તણો; અરણ્ય વનમાં જઇને અડયા, દેશ ન સુજી ભુલા પડયા.

ભુલા પડયા ને સુરજ ગઈ,નીશા ઘોર અંધારી થઇ; બુદ્ધિ વિચારી મન આપણી, તે સ્થાનક કીધી તાપણી, આ સ્થાનકમાં રહીએ રાત, પંથે થઇશું પ્રભાત; પહોર ચારે જાગે ચાર જણા; ભય નહિ ગણે કોતણા. એક પહોર વારો માગશું, વારા ફરતી સહુ જાગશું; ત્રણ જણ સુતા તે ઠાર, પ્રથમ પહોર જાગ્યો સુતાર. એ ત્રણુ નિદ્રાવશ થસે,મહારો પહોર કેઇ પેર જશે;સાધી વિદ્યા લીધી સુતળી, કાષ્ટતણી કીધી પુતળી, સુંદર હાથને સુંદર ચરણ. મહેલી વડીને પાસે ધરણ, જ્યારે પુતળી પુરણ થઇ, નીશા પહોર એકજ ગઈ. વહરા સુતો જાગ્યો શાળવી. જાગી પહોર નિશા ગાળવી; દિઠી પુતળી તેણે ઠાર, તેણે મન કર્યો વિચાર, પોતે હઇડે બુધજ ધરી, તે પ્રમાણે સાડી કરી; ચરણા ચોળી પહેરાવીયાં, ભોમી ઉપર પધરાવીયાં, વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં તેણે ઠામ, નીશા ગઇ જવ અરધિ જામ; પછે સોનીને જગાડીઓ, આપે જીવ સુખ પમાડીઓ. જણ ત્રણે તે સુખે સુવે. સોની બેઠો પુતળી જુવે; ઘડી હશે વમેશે જાળવી. વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં છે સાળવી. હવે હું પ્રાક્રમ કરૂં, વસ્ત્ર પ્રમાણે આભુષણ ધરૂં. નેપુર વીંછુવા અપાર, કરણે ઝાલને કોટે હાર, નહાનાં નહાનાં સરવ સેવાણ, કરી આભુષણનાં એંધાણ. પુતળી બેઠી સજીને દોર. એટલે રાત રહી એક પહોર; સુતો સોની જાગ્યો બ્રહ્મ.મહારાજ કરે ખટ કરમ, જોગી બેઠો આસન અડી, એવે પુતળી દ્રષ્ટે પડી, ત્રણે કરયું પોતાનું કામ; સહુથી મોહોટું મારૂં નામ. વીમાશણ મન કીધી ઘણી, સ્તુતી કીધી નરમદા તણિ; સુરૂ વિદ્યા સાધી મન ધીર, ભરી અંજળી પોતે નિર. ગાયત્રીનું સમરણ કરયું, નીર લેઇ પુતળીપર ધરયું, પ્રતક્ષ દેવ પુજા મન ધરી, જડરૂપ તે ચૈતન કરી. એમ કહી જળ મુકયું શીશ, જાગ્યા સહુને ઉગ્યો દીશ, કાષ્ટ પુતી પેલી હતી; તેતો થઇ મનોહર સતિ. દીપવસ્ત્ર સુંદર સણગાર રૂપ અલોકીક અપરંપાર; ચારે તેતો જોઇ રહ્યા, માંહો માંહે રાડે થયા. સુતાર કહે વડી અમો, તેને કેમ લેશોજી તમો; પછે સાળવી બોલ્યો વાણ, વસ્ત્ર પહેરાવ્યા મેં પ્રમાણ, બની બેસતી;જતને કરી, તે કેમ લે બીજો સુંદરી; સોની કહે મેં પ્રમાણ, બની બેસતી જતને કરી તે કેમ લે બીજો સુંદરી; સોની કહે કીધા શણગાર. તે કેમ થાય બીજાની નાર.બ્રાહ્મણ કહે મેં સજીવન કરી; તે કેમ થાય મુજથી પરી. દેખી નારીને ચારે વડયા, ન્યાય કરવા લોકમાં ગયા. કોની નારી થઇ સરવથી, તેતો હું જાણતો નથી;અરે ઝાલ હું પુછું તુને, જે જાણે તે કહે તું મુને. સાચુ બોલ જે મનમાં ગણુ, આણ છે અબોલા તણી,તારૂં બોલ્યું જો મીથ્યા થશે;તો સનમાન રાણીનું જશે, જુઠુ બોલે આણે દીશ. તે તો ભાર રાણીને શીશ.

દોહરા—ત્યારે ઝાલજ ઓચરી, ખેદ ન કરશો કોય; જેણે એ સજીવન કરી, તેની સ્રી હોય; ત્યારે અબોલા કોપીઆ ધરણ પછાડી ઝાલ; તું કહેવાઇ માહારી સાચો ઉમર આલ, મેંતો જાણ્યું તે કહ્યું; કેહેછે ઝાલ વચન; જે તમે જાણો તે કહો,

જેમ સુણે રાજન. સત્ય જાણોને હોય નહી, મન થકી જો આપ; તો સરવ નિષ્ફળ થશે.બ્રાહ્મહત્યાદીક પાપ. ત્યારે અબોલા બોલીયાં, જે કહયો સોનાર; બીજા તો જોઇ રહયા, સ્ત્રી તેની નીરધાર, ચોપાઇ—જેણે ઘડી તેતો છેતાત, વસ્ત્ર કરયાં તેતો થાય ભ્રાત; આપ્યો જીવ તેતો ઇશ્વર કહયા, પલ્લું કરયું તે પુરૂષ થયો. દોહરો—ભલેનાર ની હોડ; પોહોર નિશાપેહેલી ગઇ. પેહેલો પડદો છોડ. બીજે પડદો પેહેલે પડદો ખોલીયો, અચરત પામી નાર; કહુ એક બીજી વાત; અહંકાર તજ અમથકી, વદો વચન મુજ સાથ. કહેદાસી સુણ રાયણ, વીકરમ ચતુર સુજાણ; કોટી ઉપાય કરો તમો, બોલ નહી મુખવાણ વીકરમ કહે સહુ સાંભળો, નહી બોલ્યાનું કામ, બોલ હાર રાણી તણા, તારૂ સુંદર નામ વઇતાળ જઇ ચઢયો હારમાં, બોલે મુખ રસાળ, ધન્ય દુખભંજન સુખ કરણ, ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ; આશાના વિશ્રામ છે. નોધારા આધાર, સહોદર પરનારનો, દુશમન ગંજન હાર, રાણીમાંતો શુદ્ધ નથી, નથી અકલ આદીશ, નહીતર બોલે તુજશું. પગે નમાવે શીશ.

ચોપાઇ—વાત તે વિકરમ રાજા ભણે, સહુકો બેઠા કાને સુણે; પોતાના મનમાં લે, કંઠે હાર હુંકારોદે, રાજવતિ નગરી અનુપ, રાજસેન તેનો છે ભુપ; અશ્વ ગજરથ પાયક બહુ, સઘળી સમરથ પોતે સહુ; સઘળી લીલા છે ઘરસુત્ર પેટ નહી પોતાને પુત્ર; સત્યવતી રાણિ સરદાર, રાજાને મન હેતઅપાર અંતઃકર્ણ઼ઝુરે નીશદીન. પુત્ર નહિ આપ્યો ભગવંન, પછે આપ વીચારયું મન, મંદીર મુકી ચાલ્યો વન, મુકયું ઘરને સરવેરાજ, એક પુત્ર માગવા કાજ; નિરભેથકી ચાલ્યો તે ધીર, ગયો જાન્હવી કેરી તીર; ગંગાજળનો કીધો સંગ, માહા રૂદ્ર થાપેલું લીંગ; પુજાકરી પુરા ખટમાસ આવી આપ તરૂઠયા અવિનાશ; ઉઠરાય આપુ વરદાન, પ્રગટ થશે તારે સંતાન, નીતે શિવની પુજા કરે. ધ્યાનરૂદેમાં તેનું ધરે. પામ્યો વરઆવ્યો છે ઘેર, પુજા કરે શીવની બહુ પેર, દસ માસ થયા જેટલે પુત્ર પ્રગટ થયો તેટલે; વગડાવ્યાં ત્યાં ઢોલ નિશાન થઇ શોયેમ ઉદીયો ભાણ; અષ્ટદાન અધિક આપીયાં, જાચીક કેરાં દુખ કાપીયાં; નીત્યે બાળક મોટા થાય શીવ પુજન નીત્ય ચાલ્યું જાય, પુત્રને વરસ થયાં છે બાર, રાયે મન કરયો વિચાર, કહયુ પુત્ર સુણ મારા તન, હવે કરતું નીત્ય પુજન; હુંતો વ્રદ્ધ થયો સરવથી, માહારૂ મન સ્થીર રહેતું નથી તમ કારણ કરીએ છીએ અમો, આજથી આચરજોજી તમો; પીતા બોલ પુત્રને ગમ્યો; પ્રદક્ષણા દેઇ ચરણે નમ્યો આજથી મારે કરવું કામ, ક્ષણું નહીં મુકુ શીવ નામ, નામ, પ્રતિજ્ઞા પાળિયે સહી, નિત્ય શિવપુજન મુકુ નહિ, સોંપ્યું કામ પુત્રને જેહ શિતળ થયો રાજાનો દેહ.

દોહરો—શિતળ પુરનો રાજીઓ છંબર તેનું નામ; તેનેકન્યા એક છે, રૂપાવંતી નામ; તેહ તણો વિવાહ કરયો, શિવદન રાય સંગાથ; ઓછવ મંગળલરતિ ની શોભા નવલી જાત પોતાને ઘર્યે કરિ, બીજે શિવ પ્રતાપ; કન્યા પામ્યો પ્રેમનિ..

મનમાં હરખ્યો આપ, વાજા બહુ વીધ વાજીયાં. પરણી ઉઠયો પ્રીત,ઓછવ ત્યાંહાં અદકો થયો રાજ કુળનિ રીત, પંચ રાત પુરી થઇ, પામ્યા જશ બહુ માન; કન્યા વળાવી સાસરે. વદાય કરી સહુ જાન. ત્યારે જોશી ઓચર્યા;મુહુરત જોઇ બહુ પેર; માસ પુંઠે મુહુર્ત મળ્યું કન્યા જાશે ઘેર. કાજા પરણી આવીયો, સકળ જાન સમેત; કન્યા રહી ઘેર તાતને, અંતઃકરણથી હેત.

ચોપાઇ—ઘેર આવ્યા થયોએક.માસ,મનમાં સ્ત્રી તેડયા આસ અવજોગ ગયો ગયોને મુહુર્ત થયું,તે રાણીને તેડુ ગયું. રાજગોર જે પોતાતણો, તેહને અધીકાર છે ઘણો; ગોર સંગાથે કન્યા વડે, સાંભળી દુઃખ ન રૂહે, વાત કહુ જોડી બે હાથ, હુતો નહી આવું તમ સાથ. રાય આપ તેડવા આવશે. તે માહારે કન ભાવશે, ત્યારે હું સાથે આવીશ, નહીતો રહુ પીતાને દેશ; કહીયે રાય એકલા આવજો; મીત્ર એક સાથે નહી લાવશો કાય; સુણી વચન તે બ્રાહ્મણ વળ્યો. આવાને રાજાને મળ્યો, ત્યાં કરી હતી વાત જેટલી.માંડી વાત કહી તેટલી; સાંભળી કારણ મન જાણીયું, તે દુઃખ હૈડે આણીયું; પ્રધાન કેરો છે એક તન. તેશું આટ મળ્યું છે મન; જીવ થકી વાહાલો છે ઘણું નગી બ્રાંત દિલમાં તે તણું.

દોહરા—એક રથ હતો તે જોડીયો, બેઠા રથમાં તેહ; નહિ કોઇ ત્રીજો સારથી, એવો ગ્રીશું નેહ, માગી શીખ તે સંચર્યા, તનમાં અતી ઉલ્લાહ; બે જોજન જ્યારે ગયા, દિઠો શીવ પ્રસાદ,સુંદર દેરૂં શીવનું સમીપ સરોવર નીર;તેમાં કમળ ખીલ્યાં ઘણાં, આવ્યો તેને તીર; રાખી રથ તે ઉતર્યા,કરયું સ્નાન નિત્ય કર્મ; ચુંટયો કમળ હેતે કરી. જે શીવ પુજે ધર્મ; પ્રધાન રહયો તે વાટમાં ગયો દેરામાં રાય,કરી પુજા પરીગ્રહમની, અરધાંગે ઉમીયાય;પંચામ્રત જળ ધારશું, કુમકુમ ચદન તેલ કમળ પુષ્પ આગળ ધર્યાં. કીધી છે રંગ રેલ. નૈવેદ અમરત આરતી, ધુપ દીપ પુજન; એક ચીતે સ્તુતી કરી. હરખે તે રાજન;એક કમળ ચડાવીએ, તો લક્ષ પુજા થાય.રાણીને તેડી આવશું તો કરશું કમળ પુજાય. ચોપાઇ—કમળ પુજાની બાધા કરી રાજા રથમાં આવ્યો ફરી, તે વાત ન કહી અન્યાય ઇચ્છા રાખે તે મનમાંહે. વળી મીત્ર સાથે તેડીયો. અરૂણદેવ અસ્તાંગત થયો;સસરા ગામે બેહુએ ગયા; સગાં મેળાપી ભેગા થયા; નગ્રમાંહે કરાવ્યું જાણ;હરખે વગડાવ્યા નીશાન, પ્રધાન સહોદર સાથે થયા, જામાત્ર જાણી સામા ગયા, મળી માન દીધાં બહુ પેર પધરાવ્યા પોતાને ઘેર; ઉત્તમમેવા અમરત પાઇ, રસોઇ બત્રીશે ખટદસ શાક. નીત્ય નવાં આરોગે અંન; આનંદ વીનાદ રમે રાજન; નદી નવાણે રમવા જાય, મનમાં ઉલટ અદકી થાય, આજ કર્તામાં સહી,પક્ષ ત્રણ એમ કરતાં ગઇ;કરો ઉતાવળ જાશું અમો, વોહાય દિજે અમને તમો.

દોહરા—સાસરવાસો સજ કરયો; શણગારી તે નાર; પ્રધાને રથ જોડીયો સુણુ

ન લાગી વાર, અશ્વપાસ નહી સારથી, નહી સહાય કે શરણ; આવ્યા ત્યારે બે હતા;વળતાં થયા છે ત્રણ ચોપાઈ–પ્રધાને પરણ્યો લીધો ત્યાંય, સ્ત્રી ભરથાર બેઠાં રથ માંહ;ખેડી રથ આવે જેટલે, શીવસ્થાનક દીઠુ તેટલે.સરોવર પાળેરાખ્યો રથ, ઉતરયાં હેઠાં બંને સમરથ સરોવરજળ ઠેકાણે થયાં, કમળ હતાંતે સુકઇ ગયાં;તવ રાયે કરયો વીચાર, રહયો શીવપુજનનો ભાર;દેવ રણ તેનું બહુ પાપ, નહિ પામે તે દે શ્રાપ. તેત્રીશ કરોડ દેવતેને નડે, કરોડ વરસ તે નરકે પડે. તેથી મોહોટુ રણ તે બ્રહ્મ બોલે સુકૃત કેરૂ કરમ; બ્રાહ્મણ કેરો જે ભોગીયો, સાત અવતાર સુધી રોગીઆ અપુત્રવંત દરીદ્રી હોય, પીત્રી રણનું મોટું દુખ, તે પ્રાણિ પામે નહી સુખ. દોહરા–રાયે મન વીમાસીઉ. દેવરણ મહામુલ્ય;તેઅવનિ છુટાતણું, કરી વિચારિશુલ;સ્ત્રી પ્રધાનનેત્યાં રહ્યાં, ગયો રાય શીવ પાસ; પ્રણામ કરયો મહારૂદ્રને મન આણી ઉલાસ, મહારાજ કમળ સુકઇ ગયાં આવ્યાં નહી મુજ હાથ વચન કહ્યુંતે પાલવું; જે બેલ્યા તમસાથ મુખનું નામકમળ છે, મુખ કમળ જે શીશ;તે અરપુ હું તુજને, માનિ લ્યો જુગદીશ કાહાડી ખડગ કોરે ધરયું, પાળ્યું પોતે વ્રત; થયો ઓશીગલ દઇને; શીશ સમરપ્યું તરત.ચોપાઇ–આપ હાથે મસ્તક છેદયું,શીવ સાનીધ જઇ ભેદીઉ વહી ગઇ ઘડી બે ચ્યાર, પ્રધાનને મન કર્યો વિચાર. હજી કેમ ન આવ્યા રાજ, જોઉ ખબર લાવું હું આજ, કયા સુધી જોઉ હું વાટ સીગ્રના આવ્યો શા માટ.

દોહરા–વિચાર મનમાંહે કરી, રાણી મુકી સ્થાન, મસ્ત થઇ રાજા પડયો ત્યાં આવ્યો પ્રધાન. દીઠું મસ્તક સાથે પડયો આશું થયો ઉત્પાત; કોણ શતરૂ આવી મળ્યો; કોણે કીધો ઘાટ શું કરૂ કોને કહુ કેમ જાઉ મુજ દેશ; બોલ સહુ લોકો તણા તે દુખ કેમ ખમેશ. રાણી હમણાં જાગશે, ઉપજશે બહુ દાઝ; કેહેશે એને મારીઓ મુજને લેવા કાજ; એક વાતે નહી છુટકો, નહી જીવ્યાનું કામ; છેદુ મસ્તક હાથથી મુકી મનના હામ.

ચોપાઇ–પડયો પ્રધાન તે શીવને ઘાટ;રાણિ રહી જુવે છે વાટ; જોઈ વાટ ઉચાટજ થયા, બેઉ જણ બેસી કેમ રહ્યા;એમ વિમાસી ચીંતા થઇ સ્ત્રી જોવા માટે ગઇ, બંને પડેલા દિઠા દ્રષ્ટ; રાણી મનમાં પામી કષ્ટ, કોણે માર્યા તે કેમ પડયા, કોણ દુશ્મન તેને નડયા; લોક વાત કરે બહુ સુખી મેહેણાં દેશે માહારિ સખિ કેહેશે કોઇ શું પ્રિતજ કરી મારી નંખાવ્યાં છેતરી; એમ બોલશે સહુએ આળ, બેઠી માહારે માંથે ગાળ. ક્યાં જાઉ હવે શું કરૂ, છેદુ શીશ એ સાથે મરૂ; એમ કહીને છેદે શીશ, પ્રગટ થઇને બોલે ઇશ.

દોહરા—સ્ત્રીએ હાથે ધરયું મુકયું મનની માન, સ્તુતિ કરી સુલપાણની ધર્યું હેતથી ધ્યાન, પ્રાણ તજુ હું માહારો; તે મન ધરજો આપ વણ વાંકે મરવું પડે, તે શીવ તુજને પાપ. ચોપાઇ–એમ કહી જેવું પાડે તન,ઇશે આપવીચારયું મન;મુજ

હરે તુજે કેમ પ્રાણ. ઓ હત્યા બેસે નીરખાણ; માહા તેરણીનું લીધુ રૂપ; મગર થયો કે બોલ્યા સુપ; વણ પુછે શા માટે મરે, રખે દેહની હત્યા કરે. આનુપુરકળા પુજવ કેલ્પા સાટે આપેલું તન, પ્રધાનને ભય લાગ્યો પ્રાણ, દેહ પાડ્યો કે પોતા તણો; ત્યારે સુણ શી ત્વરિતાય, સ્ત્રી મુખથી હત્યા થાય; લોક કારણ સંભળાવું તને; શરને દોશ મુકે છે મને શીળતું. સ્ત્રી બોલી વાત; કહીશ હું સુજા દેહની વાત, એકઠી પેર પ્રાણી કહિ જાઉં; એની સુણીશું બેઉ જાઉં; શીવ કદ લોક, કીજે ત્યાગ; બહેન, મારી ખારી ભાખું તે સાંભળી સુંદર ભોળાનાથનાં વીનતી કરી. છપોતાનત્ય, શીવ સબારાજ લાજ રાખો તન આધારિ; આપો સુખ ત્રિપુરારી, સાથ કરે સહુ વાણસી. વૃષભવાહાન અસ્વારી, મોહ વહાલાજ આપો; કે જપે, તુજ જાપ, શરણાંગત આપો, અહાદ્દ્ર શ્રદ્ધા સમાન કોઈ અવર નહીં કો દેવતા; સાચું કહે ત્રીનામાંથરી, કરો મરતાને અમરના. ચોપાઇ—સ્તુતી કીધી જેટી હાથ. પ્રસન થયા તે ભોળાનાથ, જે કહું તે નારી કરીને ધડ ઉપર મુરતક લેઈ ધરો. ઉપર ઓરાઢો એક ચીર, તે ઉપર અમરો નીર પ્રેમ કરતાં એક પલકજ થશે, બેઉ બેઠા થશે. બોલ શુણ્યો શંભુજી તણો; શોને હર્ષ થયો છે ઘણો, અભિનવ લો આજ ગયા, તરત ઇશ અલોપજ થયા. દોહરા—હરખ ઘણો તે વાણીઓ સહુ થયો આ દિશ; પ્રધાન કેરો ધડ પરે, વણનું સાભનુ શીશ રાજાનું જે થડ હતું તે પર શીશ પ્રધાનને હરખે મન જાણ્યુ નહી રહ્યું ન મનમાં જ્ઞાન.

ચોપાઇ—શંભુએ કીધું જેટલું, સ્ત્રીએ કરયું તેટલું; અતિ વાતથી વેછુટી આ આ પ્રસ મસકીને, કઠાયને પ્રધાનને આણુ શશ, પ્રધાન શીશ રાજાની કાય, તે વાતનો કરો વીચાર, પેલી સ્ત્રી તે કોની નાર. દોહરા—વીક્રમ તો વાણિ વદે, સાંભળ અબોલા રાણ્ય કે ધડની કે શીશની; કહેવાય કોની નાર, સત્ય વચન બોલે નહી, હું દેઉં તુજ ને આપ; સ્ત્રી હત્યાદિકનું, તુજ રાણિ સીર પાપ.

ચોપાઇ—ત્યારે એવું બોલ્યો હાર, રાજા વીક્રમ આપે સાર, જનસણુંકર જેઅલીઓ કન્યાર્પણ કરી આલીઆ; ઉઠ ગણની ક્રમ ઇહ, સ્ત્રીતો સતી કહીએ તેહ; શીરેકનું સાચું કરે, સ્ત્રી તો કાંમાતે જાણે. દોહરા—અબોલાએ કાને સુણ્યું, ચઢિ ઘણેરિ રિશ, ચમ શક્ષી જવાળા ઓઢિ. છેદે વરતિ શિશ, નાંખ્યો હાર કટકા કરિ, વહુ બોલે આજ; અસત્ય તું અબોલા નાર, બે જોઇ માહારે મન વહ્યું; તેવું સત્યની આગળ કહ્યું તમો તમારા મનમાં લહો, વિક્રમ આગળ તેહ કહો, તવ રાણીએ કહ્યું, વીચાર; સ્ત્રિ હત્યા તુજ શિર ભાર.

દોહરા—ત્યારે રાણી બોલિયાં, સાંભળ વિક્રમ રાય; આમ લિસે એવું કહ્યું, વિવેક ત્રિકની વાત, બોલોને જોઇને, ઓળખ્યો, સ્ત્રીજ શિર અનુપમ કન્યા તો તેની થઇ; સાચું આપો ખુબ વિક્રમ તો મન હરખિયો, નહિ સાચું તુજ જોડ; મસમાત

પુરણ થયા; બાંને પેહરો છોડ; શીમળ કહે સાચુ કહ્યું, સભાએ હરખી સરવા; બાકી પહેલો બોલીઆ. મીશા ગયા બે પોહોર; અબોલા પણ બોલીઆ, વિક્રમરાજ સૈં હાર, તું છો શક્તિ શુભ સતિ તાહરી ઉત્તમ જાત; જે તુ દે હુંકારો, તો કહું રૂડી વાત, સાથ પને હાશી કહે, તમે આગ્યા મન લાજ; એમ અબોલા બોલીઆ, ને પછી શેઠાણ શાસ કરી કહે રાયજી. નહી તાહારૂ મુજ કામ; બોલે નેપુર ગણુ તણું; સાહારૂ ઉત્તમ નામ; વૈતાળ ત્યાંથી ઉઠાવ્યો, બેઠો નેપુર પાસ; ધન્ય સત્યવાદિ રાયનું, શામું તે તુજ હાસઃ ન જ્ઞાન એને રૂડું નહી જ્ઞાન જરાય; એને તમ સરખો આગે; ખાતી સાહેબ પાક; માહારૂં જ ધાન તમો કહો, હું હુંકારો આપેશ; કેદાર કાશીને ઠામમેં, સિદ્ધ તણું ફળ લેશ. ચોપાઈ—તે નેપુર હુંકારો દીધ, રાજા વીક્રમ કહે છે સીધ; અપ્સરા પામી સગળી નાર, બેઠી સાંભળે અલંકાર, સોરઠ દેશમાં છે એક ગામ; તીરથ ભલો રૂડો ઠામ; મહા નીરમળ છે તેનું મન, સકળ સીધ પણ નહી તન; એ બે પુજન કરે બહુ નિત, માહાકાળી ઉપર બહુ પ્રીત; નિત્ય ધ્યાન માતાનું ધરે, હોય ચરી પ્રસાદ ભોજન કરે, તેની પુજા મનમાં ધરી, પ્રશન થઈ આપી દીકરી, નઈવેદમાં ધરે ભોજન કરો, ત્યાંથી ભક્ષ ઉદરમાં ધરો દશ માસ થયા જ્યારે; પુત્રી પ્રગટ થઈ ત્યારે માહા સ્વરૂપ સુંદર બહુ તેજ માતા પીતાને અહનું હેત, માત પુત્ર ઠામે છે એવું, શીતળ થયો રાજાનો દેહ, વાંઝીયાનું મેણું ભાગીયું; પુરણ કૃત સુકૃત જાગીયું, હેરખ ધરે મન દિન વાધી જાય, મોટી થાય આપે કન્યાય. બાર વરસની થઈ તે નાર; પુરણ વરસ થયા છે બાર

દોહરા—વરસ બાર પુરા થયાં, મળ્યા સહોદર જનઃ વર ખોળો કન્યા સારીખ જેથી રીઝે મન. જેને જેના મન ચીસે, રૂડા સુખીઓ હોય, તે વર ખોળી લાવજે, ભ્રાંત ન કરશો કોય; એવો સ્વાસ કરશો હું, કામ પોતાને જાય; વર રૂડો આણજો તણું, માંડીયો છે ઉપાય.

ચોપાઈ—દેશ જોતવા મોકલ્યો પ્રધાન, રે દીધાં ઝાઝાં માન; ત્યાંથી શીખ માગીને ગયો, સેન મુંદાડી પંથે થયો, તે વજ્જર ગયો એક હાર. સુલક્ષ દીઠો એ કુમાર; મન છે રૂડું વર. સ્વરૂપવાન તેડી આપે વર. તે રાંગાથે જોડી પ્રીત, પીગાઉ, કરીને કુળની રીત લગ્ન લીધું શુભ દશમીનું, જાન હરખ્યું સાજનું ઘણું, વળી સયતો સોળો હોય, તે કન્યાને સામો જોયું તે ગયો પોતાને ગામ, વર ઠઠ જેવા એક ઠામ. તેને દશમીનું ધર્યું, ફરી ચાંદલો તદ્દ્યારજ કરવું, રાજા આપ ગયો શીકાર, વીજાક પ્રીત ધો તેણે સાર, લગન લીખ્યાનું દશમીને દીશ, કરતા કરતા છે નુમહીશ હોઈ રાજ જવા ત્રણે કરે કોઈ નવ જાણે મર્મ, કન્યા જેનો ઘેર એક છે, રઘુપતી રાજ્યે ધર્મ બોપાઈને ઘેર આવ્યો પોતે રાજના આવ્યો સાળો જો પ્રધાન; એકાંતે મળી ગુંજ કરી, તેન ત્યાંથી વાણુ ખર્ચના જોયા રૂપ સરવે સ્વરૂપ દીઠા ભુપ; કીયા વરને પરણાવશું, એ કી.

યાને પાછા વાળશું; એમ કરે ચીંતા જેટલે, લગ્ન વેળા થઇ તેટલે; ત્રણને મન હર ખજ થાય. જાણે પરણિશું કન્યાય; કન્યા નહાવા બેઠી આપ, ખાળમાંથી નીકળી યો સાપ, પુરવ જન્મના વહેરે વસી,નાગે નાર અંગુઠે ડશી, મુખથી ન બોલી શકે વાણુ, સદ્ય ગયા સ્ત્રીના પ્રાણ; સગાંસહોદર આવ્યાં લોક, ગોછત્ર મટીને થઇ ગયો શોક. સહુ આવીને દ્રષ્ટે જુએ, તે તો તેના હેતને રૂએ; માત પીતાને અદકી પ્રિત કરી મનુશાચારની રિત, ત્રણે જાનમા જાણુજ થયું, કન્યા રૂપી રત્નજ ગયું, સહોદર શોકાતુર થયા, સબને બાંધીને લઇ ગયા. અગ્ની દાગ દેછે જ્યાહરે, ત્રણ વર આવ્યા ત્યાહરે, હઇડામાં ઉપન્યો વઇરાગ, રાજ રીધ કીધી સહુ ત્યાગ, પોત પોતાના મનમાં લહ્યું, કાંઇ કોઇ આગળ નવ કહ્યું; એકે મનમાં ધારયું વસત, ગાઠે બાંધ્યા તેને અસ્ત બીજે વીચારયું રૂદીયાસાથ, જળ મુકું સ્ત્રીને હાથ.અડસઠ તિરથ ફરીશું અમો, તેનું ફળ ભોગવજો તમો. ત્રીજે બુદ્ધ એવી આચરિ, ચીતા તણી રજ ભેગી કરી; કરયું એકઠું અસ્તી સમેત, એવું કન્યા ઉપર હેત; કરી મઢુલી બેઠો ત્યાંહ, હરીનું ધ્યાન ધરે મનમાંહ. સમરણનું ફળ તુજને હોય.તારા જીવને આણંદ હોય, જાન તો સરવે પાછી વળી, વર ત્રણ રહ્યા અહીં મળી. એક અસ્તી કાશી લઇ ગયો, બીજે તે ઠેકાણે રહ્યો; ત્રીજો અડસઠ તીરથ કાજ; ગયા ત્રણ જણમુકી રાજ; ગયો કાશીએ તેજ વીચરે. બીજો તિરથ કરતો ફરે; અણવાણે પગ જતિનો વેશ, દશે માસે દક્ષિણ દેશ મધ્યાનકાળ થયો જ્યાહરે, ક્ષુધા પુરણ થઇ ત્યાહરે આપ વિચારે મનમાં પેર, ગયો એક સતીને ઘેર, ભીક્ષાનદેહી કહ્યું જે બાર, આશીરવાદ દિધો તે ઠાર. બેસો મહારાજ ભીક્ષા લીજીએ, શીઘ્ર પાક અમો કીજીએ. પાક કરવા બેઠી જે સતી, વ્રત લેવા ગયો તેનો પતી.ક્ષુધાવંત બેઠો પગ ધોઇ,ઘરની ચરચા સરવે જોઇ, હતુ બાળજ પોતા તણું, તે રૂદન કરેછે ઘણું, દોહરા—વીપત પાડી કાર આકળી, રંજાડે ઘણું બાળ,નાંખ્યું ચુલાને વીષે,અગ્ની બહુઝાળ. ચોપાઇ—ત જતિએ દીઠું દ્રષ્ટ,મનમાં પામ્યો અદકુ કષ્ટ,એ હત્યારી છે પાપણી, બાળક વધ કીધો સાપણી, એ ઘેર ભોજન કેમ કીજીએ, બાળહત્યા મુસતક લીજીએ; એમ વીચારી પાછો વળ્યો, ઘરનો સ્વામી સામો મળ્યો; ભુખ્યા તમો જાઓ શામાટ,તેનો મુજને બહુ ઉચાટ. અતિથી જો ભુખ્યો, જાય, તો વ્રત ભંગ અમારૂ કહેવાય જાચક આવે માન દીધ. તેનો પીત્રી પીંડ ન લીધ. નીત્ય રૂધીરના પામે આહાર તેની હત્યાનો શીર ભાર; માટે ઘેર આવો મહારાજ, લ્યો ભીક્ષ રાખો મુજ લાજ; પુરવ પુન્યે આવ્યા આજ, કેમ જાઓ કરીને ત્યાજ. દોહરા—ત્યારે જતિ બોલીયો, કેમ લઉ તુજ આહાર; બાળકની હત્યા કરી, પાપણી તાહારી નાર.

ચોપાઇ—માહારાજ રખે દુખ એનું ધરો, ચાલો શીઘ્ર ઘેર પાછા ફરો;મુજમા તે વીદ્યા છે ઘણી; પોથી મ્રત સજીવન તણી.તે બાળક જીવાડ અમો.ત્યારે ભીક્ષા લેજો

તમો; એવી વાત કરી બહુ પેર, બંને જણા આવ્યા તે ઘેર.

દોહરા—કાહાડીછાર ચુલે થકી, કરયો આભીષેક વરત; ભણિમંત્ર જળસીંચી યું, બાળક જીવ્યો તરત, અચરત દિઠું અતિ ઘણું, આણંદ અદકો થાય; પ્રદક્ષણા પોતે કરી, લાગ્યો તેને પાય, એ મંત્ર આપો મુજને, તોરીઝે મુજ મન; ત્યાર પછે હવે માહરે લેવું જળને અન, મંત્ર હતો તે શીખવ્યો; કરીને હેત વીશેક ના ભાઇ તુજથી જીવશે; મસતક માનવ એક.

ચોપાઇ—હેતે શું કીધું ભોજન માન્યું આપે બેઉનું મન; વાળ્યો પાછો વીદ્યા લાવીઓ, સ્રી બાળીતી ત્યાં આવીયો મઢી ઘાલી બેઠો છે જ્યાંહ; અટલે બીજો આવ્યો ત્યાંહ; થયુ વરસ પુરૂ જ્યાહરે, નાંખી અસતિ આવ્યો તાહરે; ત્રણે જણ ત્યા એકઠા થયા,માંહોમાંહે તે બોલજ કહ્યા દોહરા—બેઠોતો સ્થાનક કરી સાચવ્યા જણે અસ્ત, બીજે તેની પાસથી માગી લીધા અસ્ત, મંત્ર ભણી જળ છાટીયું,ક્ષણુન લાગા વાર, ઉઠીને બેઠી થઇ, સુંદર હતી જે નાર.

ચોપાઇ—એક કહે નાહયો હું ગંગ તેથી સજીવન થયું છે અંગ,એક કહે મેં વીદ્યા કરી, તેણે જીવી એ સુંદરી એક કહે હું બેશી રહયો; સાચવ્યાથી એ અરથજ સર્યો, તે ત્રણે વઢીયા તે ઠાર, કહે નેપુર એ કોની નાર, સાચું કહે નહિ જો આ દીશ, કન્યાવધ રાણીને શીશ; જો તું જુઠૂ બોલે ઘણું, વ્રતભંગ રાણી છતણું, ત્યારે નેપુર કહે સુણ રાય, કન્યા તો વિદ્યાની થાય; જો મરત સજીવન વિદ્યા ભણી, તે નારી જીવ તે તણી.

દોહરા—નેપુર કાહી નાંખીયું, કરયા કડકા સાત લાજ લગાડે તું મને, કહે છે જુઠી વાત મેં જાણ્યું તે મેં કહ્યું. મહારે મહોડે વાણ;તમો જાણો તે કહો નહીં, તો ઇશ્વર કેરો આણ. અસ્તી નીખર્યાં તે સુત થયો જીવ આપ્યો તે તાત,જે બેઠો તે વર થયો, એતો સાચી વાત,મન હરખ્યું સહુકો તણું, મુકી મનની હોડ;રાણીને રાજા કહે, ત્રીજો પડદો છોડ; ચોપાઇ—પડદો ત્રીજો છોડયો ઠોર રહી જામની એકજ પોહોર; રાજા કહે કહું એક વાત, કોણ હુંકારો દેખાત. વઇતાળ ત્યાંથી ઉઠીયો તેમાં આવીયો વન વીક્રમ ચતુર સુજાણ; અબોલા છે આપ અજાણ, પુરણ પુન્યજ કીધાં હોય, હેત કરી તમ સામુ જોય, વરત સઉચનું એળે ગયું,તમ દરશન એને નત્ર થયુ; જો ડાહી થાશે આપ, તોતો એનાં ટળીયાં પાપ રાજા કહે તાહરૂં શું જશે,હરીને ગમશે તેવું થશે;ધરવા દો માંડી આંબળો વાત કરૂં તે તો સાંભળો. મરત દેશ સુરેશ્વર ગામ, સુંદરપાળ રાજાનું નામ; વરણ અઢાર ત્યાં તો વસંત, આપો આપ કુળ કામ કરંત એક શુદ્ર કેરો છે તન; છે અપંગ નહિ લોચન,"નીરભાગી તે નાહાનો બાળ, થયો માત પીતાને કાળ. કાકાને ઘેર તેહ ઉછરે, દુખે પાપે પેટજ ભરે; તેના ઘરની પાસે છેક, રહેતો શુદ્ર પાડોશી એક. તે નીરભા-

ગીને નહિ ચરણ જનક જનુની પામ્યા મરણ જેષ્ઠ ભ્રાત તેને ઘેર જમે, તેની ઘરણિ અદકુ દમે; દુખે દુખિયા બળીયા બેઉ, એક એકની આગળ કહે: ભાઇ આપણે અદકુ દુખ; નથી વેઠાતી ભારે ભુખ;આપ બેના જુદા વેશ,નહિતો જઇએ બેઉ પરદેશ. હીંડાય નહિ તે મોટુ કષ્ટ આંખે ના દિઠુ દ્રષ્ટ; અંધ કહે ઉપાડુ હુ, જો માર્ગ દેખાડે તું, એમ વીચારી તેનો સુજ સાંજણે કીધી છાની ગુજ; ધન રળવાને પરદેશ ગયા,તે તો બંને પંથે પળ્યા ઉપાડી ચાલ્યો આંધળો, મારગ ખાયો મુકેગામ એક બીજુ લહિ, નીશા પડે તાંડાં,નાશો રહે, એમ કરતાં પુરવમાં જાય, તે સ્થાનકે અચરત થાય.

દોહરો—તે નગરનો રાજીયો,તેને કન્યાં સાર, રૂપવંતી રંભા સમી, તેમાં ખોટ અપાર; લાંબો મસ હડદા વીશે તે દીસે વીકરાળ; તેને કોપ શકે નહી દહી કુંવારી બાળ. તે સાયે મન વિચાર્યું, મેળવી વરણ અપાર; કળસ ઢાળેએ હાથણી તેને પરણે નાર. જોવા ઉભો આંધળો પાંગળો બંધ વીશાળ કરતી આવી હસ્તણી; જેને કર વરમાળ દાભા જમણા મુકાયા શહુ લોક તે દિશ, પાસે બે પેલા રહ્યા, કળશ ઢોળ્યો તે શીશ રાય વાચ્યા ચુકયો નહિ, જે બોલ્યો તે મુખ;કન્યા પરણાવે એહને, દુખ ભોગવે કે સુખ; યથાયોગ ચોરી રચી.પરણાવિ તે સંગ મંગળ વરત્યાં આંધળે; અપંગ ચડ્યો છે અંગ, રેહેવા આશ્રમ આપીયો;ભરીયા કણકોઠાર; ખાવ પીયો ખુશી રહો, રહો બંને આ ઠાર.

ચોપાઇ—પાંગળે પ્રીત નારીશુ કરી;અંધને મારવા છેતરી, એ ખટપટ કરીએ જો તાજ, પછે આપણે ભોગવો રાજ; ઝેરી નાગના કટકા કરી; સુકયું ચુલે માટલ ભરી. ઉકાળી પાતાં મરશે અંધ, આપણ બે કરશુ આણંદ,આપણ બે જણરાખો ખેદ. ત્રીજો કો નવ જાણે ભેદ અંધ કહે માગુ તુજ કને,રાગી ભુખ કાંઇ આપો મને વારૂ કહીને બેશી રહ્યો, લાગી ક્ષુધી તે વ્યાકૂળ થયો હળવે ચુલા પાસે આવે,એ બે જણથી આગળ ખાઉ;સોઢિઉઘાડ્યું જેટલે ઝેરી ઝાળ ઉઠી તેટલે દોહરો—ઉઠી ઝાળ તે ઝેહેરની, જાયું આંધળે આંધ; નેત્ર પડળ ફાટી ગયાં, થયો દેખતો ત્યાંહ,જુવે ત્યાં અને નહી, દીઠુ ત્યાંતો ઝેહેર, એ બે જણ કપટ કરી, સુજ મરણની પેર,રીસ કરી ત્યાંથી ધસ્યો; ઝાલ્યો ચરણ તે વાર;કન્યા ઉપર ઝાપટ્યો, પ્રહાર કરયા બે ચ્યાર છુટયા પગ પંગા તણા;ટળી ખોડ હતિ જેહ,ભય તુટયો નાશી તણો,વાલ્યો સો જે દેહ દઇવ ગતિ અનેરડી, કળી શકે નહી કોય. આર ત્યાં અંધથી રહે એમ આરત્યું હોય; અંધે કામ અદકુ કર્યુ ;ચાલી હતિ ખોડુ રીશ.અજાણ્યું નવણુ થયું, જેહ ભ્રમ જુગદીશ,ચોપાઇ—ત્રણે જણની ખોડ ગઇ, તે ત્રણને શાતા થઇ;ત્રીજે આશ્ચર્ય બંને સાંહી મહિ વરયા કોણ તેહનો કરો વીચાર;ચોસો સાચી કોની નાર;જુઠુ કહો તો ફેડ આપ; સો વર્ષ રાણીને પાપ કંકણુ કહે વિમાસણ થઈ;એવો વાત માહરે

ભ્રમ વશીકર્યો આંધળો ભરથાર, તેથી તેની થઈ છે નાર; સાંગિયે સત નહીં અં-
ગોડ. કરણ તે ભાગી નાંખીઓ; તુને બોલે આવી તુંય તેથી તો આવુછું હું યક્ષકરણ
હું કહો વાયુ તમો; હું જાણું તે કહું છું અમો; જાણો તે ન કહે દોશ, રાયેસભ
ચિ તુજ શીશ દોહરો—થયો અંધ તે આંધળો, પંગો થયો અસ્વાર; વાહન તેનું
થઈ, ઉપર તેની નાર; સતી સત્ય બોલ્યા તમો, નહિ તેમાં કશી ખોડ, જીત્યો હું
હું દેખતાં, ચોથો પડ્યો છોડ, અહંકાર તજીને બોલીઓ; આવી બેઠી પાશ; હું દા
સી તમો જીતીયા, મુલ ખરીદી દાસ, ચોપાઈ—જીતી આજ અગોલા દીસ; નાવી આપ
નમાવ્યું શીશ; અમને આજ્ઞા દીજીએ, જે કહોતે અમો કીજીએ મુજ અગોલા ઓહિ
ઘેરા, આપ હિતથી મુજને વરો રાજા કહે સાંભળરે સતી, તારાંરું મારે કારજ નથી.
બ્રાહ્મણને તુજને આપવી, પુજ્ય ઠેકાણે તું થાપવી; આતો સાથ તજને એ વાટ બેઠા
બ્રાહ્મણ જુવે વાટ વચન આપ હૈડામાં ધરૂ, પ્રતીજ્ઞા પાળી સીધ કરૂં નાહની બહે-
નને સોપ્યું રાજ, પોતે કામ કર્યો તે કાજ; પાડ્યું અગોલા તેનું નામ, પહેલા ચાર
આદર્યા તે કામ, પોતે હતી તેમ રાખી તેહ, સદા સતીનો આ છે દેહ; બંધી પડેલા રા-
જા સર્વે ઘેર વળાવ્યા મુકી ગર્વ તે સહુકો દીધી આશીશ જીવે રાય તે કોડ પચીસ
રત્ન જડીત શણગાર્યો રથ ભર્યો વસ્ત્રને મેવા ગથ, બીજે અમૂલખ અપરમપાર. ખા
તાં ન ખુટે ભંડાર; પંચ દસ પોતાની સાહેલ, પોતા સાથે રમવા ખેલ; સાહીયરો સાથેને
લીયો, ઉજ્જળ તરફ રથ ખેડીયો, નીશા પોહોર લાધી ધીર; ઉજેણ આવ્યા વીક્રમવીર;
દોહરા—પડો વજડાવ્યો પુર વીષે, રચ્યો મહા આછવ રંગ; ખરચ્યો ગ્રંથ ઘણો
ત્યાંહાં; રાય આરંભ્યા જંગ ચોથિ ચાત્રાવી હેમની લખી આપ્યાં વીસ ગામ, એવા
વીક્રમ ભુપતી કર્યા પરાયાં કામ, આપ સરીખો તેને કર્યો, રાખ્યો પોતા પાશ,
ખાનપાન સુખ સેજનું, ભોગવી લીલ વીલાસ. એવા તે દાતા થયા કરયાં ઘણાં
પરકાજ; મહા પાપ પ્રલે કરે. લેતાં વિક્રમ નામ રામ કથા રસ અતી ભલામોક્ષદા-
યક પવીત્ર તે બરોબર જાણજો વિક્રમ રાય ચરીત્ર સુણે શીખેને સાંભળે, ભણે
ભણે જે ગાય દરીદ્ર જાય તેહનાં, પ્રાયશ્ચીત પ્રલે થાય સ્મરણ વિક્રમનું કરે મહા
રોગ દુખ જાય, સદાય તે સુખી રહે, મન વાંછીત ફળ થાય પર કારજ જે કો કરે,
એવો થાય દાતા તે સીંહાસન બેશસે, ધન તેનો અવતાર વિક્રમ મહિમા સાંભળી
જે કોઇ કરશે દાન; આ લોકે જશ ઉપજે, પરલોકે ઘણું માન. એવું કહીને પુતળી,
આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઇ કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૭ મી નાપીકની.

[illegible] નામની સાતમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઇ—પ્રથમ શારદા કરૂં પ્રણામ, મુજ મુખમાં દયો રેડી

વાણુ; ગાવું હેતે વિક્રમ ચરીત્ર સાંભળશે તે થશે પવીત્ર ઉજેણી નગ્રીનો ભુપ, જેનુ ઇંદ્રપ સરખું રૂપ; તેહ તણું સીંહાસન સાર લાવ્યો ભોજ ન લાગી વાર, દેખતામાં દુખજ જાય, મહુરત લીધું રૂડુ રાય; ઓછવ મંગળ ઠામે ઠામ, એવા મળીયું આખું ગામ; ધ્યાન ઇશ્વરનું મનમાં ધરે. બેસવાની ઇચ્છા કરે.

દોહરા—ભોજ સીંહાસન પગ ધરે. જોઇ સમુરત લાગ; બોલી સ્યામા પુતળી. રાય મા ધરશો પાગ આ સીંહાસન દેવતું, ઇંદ્ર રાયનું સાર; તેતો વીક્રમ લાવીયા, પ્રાક્રમ અપરમપાર તે રાખ્યો પ્રાક્રમી, તે બેસવાને યોગ. અવર બીજો કોઇ બેશસે, દેહે વાધે બહુ રોગ, સુણ ભોજ કહે પુતળી, વીક્રમ મહીમા જેહ યથારથ સુજને કહો, સુણ કાન ધરી તેહ સ્યામાકહે સુણ રાયજી પાંચે પ્રાશ્ચીત જાય; જ્ઞાન જીવથી સાંભળે, કોટી પુન્ય થાય, ચોપાઇ—ભોજ પ્રતે સ્યામા કહે વાત, રહો સાંભળવા જોડી હાથ; નગ્ર ઉજેણી અદભુત ઘણી, શું કહુ શોભા તેહજ તણી; નવતેરી નગ્રીછે અનુપ રાજ કરે ત્યાં વીક્રમ ભુપ; કર્મવંત સહુ બધા લોક;નહી કોને વ્યાધી કે શોક, પાળે ધર્મ રૂડો આચાર, સહુ સત્યે ચાલે સંસાર; વાજે પંચ શબ્દ નીશાન, નગર ઉદયો જેમ ભાણ. ફરે છત્ર રાજાને શીશ, જેને પ્રસન ઉમીયાપત ઇશ એટલે ત્યાં આવ્યો એક શીધ તેની પાસે છે નવનીધ; માથે છે ગોરખનો હાથ, તેનું નામ માણેક મણીનાથ કાન ફટો મુદ્ર છે કાન શિંગી શેલી પર્મ નીધાન ભગવાં વસ્ત્ર કંથા ધરી અંગ શિષ્ય ગુરૂ કો છે નહી સંગ, કોઇક સમે ત્યાં આવી ચડયો વિક્રમ રાયને દ્રષ્ટે પડયો સભા સમેત ઉઠયા રાજન ગોસાઇનું કરવા પુજનસામા આપ ગયા છે રાય, કરી દંડવત લાગ્યા પાય. સીધ આપ સીંહાસન ઠરે.રાજાપોતે ચમક કરે ખાન પાન મેવા પકવાન. લવિંગ સોપારી એલચી પાન કરી ખીજમત પોતે રાજન, માણેકનાથનું માન્યું મન; રહયા પરૂણા દીવસ સાત; અરધ જામની ગઇ છે રાત; એક નાથને બીજો રાય, ત્રીજો નાપીક ચાંપે પાય; કરે ગુરૂ બેઠા બે ત્યાંહ, નાપીક બેઠો લે મન માંય.

દોહરા—માણેકનામ કહે રાયજી, વહાણામાં જાશું પંથ; કાંઇક માગ તું મુજકને જે ઇચ્છા હોય ચંત, ભક્તિ ભલી કરી માહારી; હું ઓશિંગણ થાઉં; વળી કોઇક દીન આવશું.કાલ સવારે જાઉં વિકરમે સ્તુતિ કરી, તમો ઇશ્વરનું રૂપ;પ્રતાપતમારો છે મને; કહે વિકરમ ભુપ ઉણપ એક માહારે નથી,શીશ તમારો હાથ; એમ કહેતાં પ્રસન થયા,સીધ માણેક મણીનાથ નાપીકને કહાડી મુકયો. રહ્યા એકલાતંત્ર; પરકાયા પ્રવેશનો, રાયને આપ્યો મંત્ર; કળેવર સુનુ દેખીયે, એવાં જીવ ન હોય;સંગ કરે થાય જીવતું, મરમ ન જાણે કોય રાજરીધ ઘરસુત્ર છે; હસ્તી ઘોડા ધન; એહ મંત્ર શીખવો, માટે રીઝુ મન, વળી કોક દન આવશું. ફરતા તારે ગામ; ઇચ્છાહશે તે આપશું, બેઠા એણે ઠામ. કરે વાત નીસા ગઇ;ઉગ્યો દીનકર ભાણ; માગી શીખ

પરવરિયા; પંથે સીધ સુજાણ,ચોપાઇ-મંત્ર આપી તે સીધ્રજ ગયા, રાયના મનોરથ પુરા થયા: નાપીકને કાહાડયો તો બાહાર, તેણે મનમાં કરયો વીચાર. સીધે તેમને આપ્યું હશે;તેથી સુખીઆ તે થશે; તે વસ્તુ મેં દિઠી નહિ. હવે રહ્યુ તો જીવું નહી. તેનું દુખ તે દલમા ધરે, ન ખાય નીંદ્રા નવ કરે; હડંકુ લેઇને બેઠો જાણ. જેમ બુડયાં હોય સાતે વાહાણ,કાંઇ જાણું કે કાહાડુ જીવ, કાંઇ જાણું ઉપાસુ શિવ; એકે કામની ના સુજી પેર; તુટી ખાટ પડયો છે ઘેર, સ્ત્રી છોકરાં સઉ દુખ ધરે, શું થાશે શું થાશે કરે; તેનું દુખ ન જાણે કોય, હણે હડંકુ મો વાળી રોય; બાંજે દીન ગઇ મધરાત,રાજા કરે રાણિશું વાત; ખાન પાનને કરે વિવાદ,નાપીકનો સાંભળયો સાદ ઉતરી પલંગમાથી પોતે ગયો, એક ચીત રાજા તે થયો.દીશા વરન નીહાળી જોય. દુખી ભરયું રૂવે છે કોય, ધીક રાજ સીદ્ધ માહારૂં સુખ, માહારા દેશમાં કયમ હોય દુખ; ઝાલ્યું ખડગ ફેરો શીર કશી, ઉતરયો હેઠો આપે ધશી; સ્વર સાંભળી ગયા છે ત્યાંય, નાપીક ઘેર રૂવે છે જ્યાંય; બહાર જઇ સાંભળવા રહ્યા, સ્ત્રીએ બોલ નાપીકને કહ્યા; કેમ પ્રગટયો છે તમને શોક, અરધી રાત સંભળાવો લોક, આવડું દુઃખ પડયું છે કયમ. સત્ય કહો દીકરાના સમ કાલ રાયને ઘેર હું ગયો, ત્યાંતો એક તમાસો થયો,ગુસાંઇ ચેલો ગોરખ તણો તેને નેહ રાજાશું ઘણો;તેણે મારગ રાજાને કહ્યું, હું ત્યાં બેઠો કાને લહુ, મને કહાડીને માગ્યું હશે; કોણ જાણે તેથી શું થશે: તેથી મુજને આવ્યો ખાર,તેનો મુજને પડીયો ભાર;સીધે આપ્યું તે હું લઉ,નીકર એને હત્યા દેઉ;મારે મરવું પડે છે આપ, તેતો રાજાને શીર પાપ. માહારો જીવ વણ ખુટે જશે. રાજાનું શું સારૂ થશે; એને ધન છે અઢકું ઘણું; વળી લીધું તે જોગી તણું; એવો એ લોભી અપાર,તે વેળા કહાડયો મુને બહાર.આસના વાસના સ્ત્રીએ કરી, સમજાવ્યો બહુ હેતજ ધરી. અઢક પાંસરી એવી જાત. સ્ત્રી ભરથારે કીધી વાત, એક એક આગળ માંડી કહી, તે તો બહારથી રાયે લહી, સાંભળી તે નાપીકનીપેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર,થયું પ્રભાતતાહાણું જયાહરે.રાયે નાપીક તેડયો તાહરે ગયા શોક માળીને મુઠ,નાપીકને કહે હવડાંઉઠ; રાજાજીતેડે છે તુને. તેમાટે મોકલીઆ મુને

દોહરા–નારી કહે છે નાવંને; સાંજે કહેતીતી વાત; તે ખબર થઇ રાયને, કરશે તાહરી ધાત. નાપીક કહે મરી રહયો, નિચ જાત અજાણ; રાજા શું મને લુંટશે, લેશે માહારા પ્રાણ.એમ વિચારી આવીયો.રાયે દીધી આશ, માન દેઇ બોલાવીયો, તેડયો પોતા પાસ.બીક ન આણિશ મન કશી,ધરૂજાવે શીદ તેહ;તુને આપવા તેડીયો જે મનમાં છે તેહ,તાહરે મન છે ઓરતો,વીહવળછે તુજ મન;જાણે રાયને આપીયું, સીધે અઢકુ ધન. નહી દામ આપ્યો મુને, ન કરીશ તેની આશ, વિદ્યા એક આપી મુને, માને દ્રઢ વીશ્વાસ. તે નથી તાહરા કરમની,તાહારે જોઇએ ગરથ. માગે તેટલું આપીએ; એટલો તાહારે અરથ, ધન લેઇ આનંદ કરો, મટાવી મનનો શોક; મન

મંદીર પઠવશો, દુખ ના ધરશો શોક.

ચોપાઇ–રાજા આગળ નાપીક કહે,કરજોડીને ઉભો રહે;ધન લેઇ હું તો શું કરૂં, સાચવું કે કોઇ આગળ ધરૂં.જો માહારા મનનું દુખ કાપ,મંત્રસીધનો મુજને આપ. ગોરખનાથનો ચેલો સીધ.તેણે અમુલખ તમને દીધ. તેની વીદ્યા મંત્રનો જોડ, તે આપે તો પોહોચે કોડ; માહારા મનનો મેલ ન જાય,મંત્ર આપો તે સુખીઓ થાય. રાય કહે ઘેલો તુજ નામ; મંત્ર ના આવે તારે કામ;ફોકટ મંત્ર લેઇશ માહરો અરથ સરશે નહી તાહરો. કહે નાપીક નહી આપો રાય, તો માહરે નવ ધરવી કાય. મારી દેહના પ્રાણ ન ધરૂ ઇશ્વર આણ જો નીશ્ચે મરૂં.

દોહરા–વીક્રમ રાયે વીચારયું,તે નાપીક એકાંત,મંત્ર હતો તે શીખવ્યો, ભાગી મનની ભ્રાંત, રખે કોઇને શીખવો, એમ કરયો ઉપદેશ;સીધ મંત્ર નાપીક થયો, પરકાયા પ્રવેશ. ચોપાઇ–નાપીકને મન ઉલટ ઘણો; શીખ્યો મંત્ર મહાસીધ તણો,વીક્રમરાય શીકારે ચડયો; પ્રગીયાસજન શું રમવા ગયો; આપે પ્રગીયા રમવા કાજ; નહિ પગ ધરવાની જાગ; વાગે દુંદભી મહા ઘનઘોર; વળી નાદ નીશાને ઠોર,જળ હળ જાણે ઉગતો ભાણ, તેમ શોભે વીક્રમ શું જાણ; પાંચ કરોડની પોશાક અંગ, નવ કરોડનો મુગટ સંઘ; બાણુ કરોડ આભુષણ ધરયાં; રત્ન અમુલખ હિરે જડયાં. નવ લક્ષ નવ કરોડ તો તુરી, પીલા પંચ કરોડ ખાખરી;રવી બિંબ આકારે છત્ર;સરવનું ચીત છે એકત્ર. કનક પુષ્પ વેરંતો જાય; જાચીક જશ અનેરો ગાય. નાહના મોટા સહુ જન કોય, ચઢી મેહેલે સહુ નારિ જોય; એ રીતે ચડીયો શીકાર,આવ્યા નગ્રથી બંને બાર;સત મારગને ધરયાં ત્યાં જઇ; સેન્યા ત્યાંતો ઉભી રહી;દશ મરઘલાં નાહાં તો જાય, રાજા તેની કેડે થાય; નાઠો એક બાડો મરૂગલો; ને પુઠે રાજા એકલો; પગલાં પુઠે નાપીક જાય, તે નવ જાણે પોતે રાય; એક જોજન નવ આવે થયું લશકરતો સહુ પાછું રહ્યું, મરગ થાકી જઇ હેઠો પડયો; વીક્રમ જઇ પાછળથી અડયો; રાજાજી જવ સાધે બાણ; હર્યા હરણના આપે પ્રાણ; અરૂપરૂ રાજાજી જોય, મનુષ નામ દીઠું નહી કોય; વીચાર કરયો આપે મન માય, સીધ્ર વચન સાંભરીયું તાંહ. ખરો મંત્ર તે કયમ જાણીએ, જોઇએ મરગ સાથે નાણીએ; ઘોડા થકી ઉતર્યો નરેશ. મરગના દેહમાં કરયા પ્રવેશ; મરગલો તે જીવતો થયો, એટલે ત્યાંતો નાપીક ગયો, પડયો દીઠો રાજાનો દેહ; તેને દુધે ઉઠયા મેહ. થવું રાય પૃથ્વી પરદેશ નાપીકે રાયમાં કરયો પ્રવેશ; તેમાં ક્ષણુન લાગીવાર, થયો વેગે પોતે અસ્વાર રાજા મંત્ર ખરો ભાંખીયો,વિક્રમરૂપ ધરી આવીયો; જુવે તો કાયા જીવતી થઇ, બેઠો અશ્વ ઉપર જઇ; વીક્રમ કહે છે હાથનાં કરયાં,તેતો મહારે મુસ્તક પડયાં; નાપીકે જાણ્યો મરગ રાય, કાહાડી ખડગ તે ઉપર ધાય. કાહાડું ભાવઠ પ્રાણ લીજીએ. સુખે રાજ અમો કીજીએ; વીક્રમે જાણ્યું લેશે પ્રાણ, નાઠો મરગલો વીર સુજાણ; સેન્યા સહુ.

આવીને મળી રાજા પેઠા સહુમાં ભળી; બાંડો મરગ છે તેનું નામ, મારે તેને આપુ ગામ; એવા માર હઈડે લાવીસ, મરમલો હાથ કોને ન આવીયો; રાજા મનમાંઆણે ગર્વ. ઘેર આવ્યા રાજા સાથે સર્વ; કરસુ નાપીક કેરૂ કર્મ; કોને લાધ્યો નહિ મર્મ; અઃ નમીરાય જુહારજ કરે. છત્ર અમુલખ માથે ફરે, રાયશો દેહ રાયનો શણગાર, રાયનાં વસ્ત્ર રાયનો તોખાર; ઉલટ ભેર હરખ્યો તે મન, એવું છે તેનું જોબન; નારયો વધાવે વીક્રમવીર; છાંટે ગુલાબ ભરીને નીર. મુક્તાફળની થાળો ભરે, ભરી ખોબલા મુસ્તક ધરે; રત્ન કનક તે ભાત અમુલ વેવારીયા વધાવે ફુલ; એમ હરખતો આપે જાય, વડી રાણિના મોહોલજ માંય; રઈયત સઉ વદાયજ થાય, રાજા આપે મોહોલમાં જાય. આજ્ઞા માગી વળ્યો પ્રધાન; જાઓ પધારો કીધી સાન; એક દાશીદડવડતી જાય. મોહોલ પધા રે વિક્રમ રાય, રાણીયે સમરાવી વાટ; પથરાવ્યા કનકના પાટ; વેરયા પુષ્પ પાખળ ચોપાસ. એકે કસ્તુરી લીલવિલાસ; કનક ઝારી કરમાં ધરી. મુક્તાફળની થાળજ ભરી; વધાવા રાણિ સાંચરે. ને આગળ સખીયો પરવરે; રાણી તો છે ચક મોજાર. બીજી સખીઓ એક હજાર. દેહ રાયની નાપીક પ્રાણ, નહી બુધ્ધ તેનામાં જાણ; રાણી છે સત્યવંતી સખી, તેમાં એક અપીષ્ટા મુખી, તેણે આવી કરયો જુહાર. રાય જાણ્યું માહારી નાર. કર ઝાલ્યો તે કામની તણો; ને ઉપર નેહ આણ્યો ઘણો; સકળ સ્ત્રીમાં વાહાલી તું, હેતે મોહોલે આવ્યોછું; બીજી નારી જોઇને રહિ, તે નારી તો ઝાંખી થઇ; શું એ રાય બોલે છે રાજ, એના મનમાં ન આવે લાજ, પડદે રાણી જુવે દ્રષ્ટ, આપે મનમાં પામી કષ્ટ, કાંઇ ચેટક રાજાને થયું. ડાહાપણ એનું તે કયાં ગયું; હેઠી મેહેલી મોતીની થાળ, તવ હવો નેણાંનો હવાલ; તેવું રૂપને તેવો રંગ બીજી ચાતુરી બીજો ઢંગ; રાય બેઠા પલંગે જઇ. સ્ત્રી આઘી ઉભી રહી; રાયે આપવા માંડયાં પાન, હેતે દેખાડે બહુ માન, સ્ત્રી કહે કાલકહિ છે વાત, મુને સાંભળાવો સાક્ષાત; કાલ આપણે કરયું ભોજન તેતો કહો મુજને રાજન, નાપીક બુધ હીણો શું કહે હહી મુખ સામુ જોઇ રહે; રાણીમાં લક્ષણ બત્રીસ હઇડામાં રાખી છે રીશ આ ઓરડે આવો એકાંત, કહુ વાત ભાગુ મન ભ્રાંત; રાજા ગયો છે ઓરડે વળી, રાણીયે દીધી સાંકળી, વાહાણામાં પુછશું પ્રધાન. ત્યારે દઇશું ઝાઝા માન, રાખ્યો નજરબંધિમાં તેહ. મનમાં ઉપન્યો બહુ સંદેહ. પ્રાતઃકાળ થયો જ્યારે, પ્રધાનને તેડયો, તાહરે, છાની એક વાત કીધીગુજ એઉ જણે વીચારી બુદ્ધ; એ દુખ કોને નવ કહેવાય, રૂપ જોતાં આવેછે રાય. લક્ષણે જોતાં મુખે જણાય. બીજું પારખું તે શું થાય. શમશા—નીરવીના જે નીપજે, પાપે પેદા થાય; તેને જવલો જીતશે, તે અમને કહો રાય, જવાબ દુકાળ—શમશા શંગ સહીત જે જનમીઓ, જોબનપણે તે જાય; જોબન ફીટા વૃદ્ધ થયો, શી રીતે કહો રાય જવાબ ચંદ્ર. શમશા—હાથ પગ મુખ નાશીકા, સાથે પંથ પળાય; અન ઉદક

ખાએ નહી, તે અમને કહો રાય. જવાબ છાંયડો શમશા—જાએ ત્યારે દશ ગજ, જોબનમાં ઝખાય; અંન ઉદક ખાએ નહી, તે અમને કહો રાય, જવાબ, છાયા, શમશા—નારી જાતે ઉજળી, મુખ નાશીકને નેણ; અંન ઉદક નીંદ્રા નહી, મુખ ન બોલે વેણ. જવાબ. કાંચળી શમશા—નરથી નારી નીપજે જેથી બોભે નાર; પ્રથમ જોઈએ તેહને, અંને શીર ભરથાર, જવાબ કાજળ શમશા. નવે ગ્રહમાં મુખ્ય જે, તેનો સહોદર હોય તેનો નામ છે, તે મુજ પાસે જોય. જવાબ. ચાંહલો, સમશા મુખ્ય માંડળ પુરૂશો તણુ. દુશમન ગણે જેહ; નાર; વડે નર જાણીયે, અમ આગળ કહો તેહ. જવાબ મુછ શમશા—વદન શામને ગઉર વરણ, અમીઝર તો આપ; તેના સંગ થકી મટે. શોકાતુરને પાપ.જવાબ. પાન. શમશા—સર વાહનની નીપજે નારી દશકે બાર; તે નર નારીને કહે, જેનું ભાગ્ય અપાર, જવાબ. ચુડલો શમશા સીંધુ સુતા પીતા સતનતામશ જે કહેવાય; તે પ્રસન્ન અમને સદા. મન વિચારો રાય,જવાબ, કામ,શમશા—ગીરી સુત વાહન તાસકી. પુજ્યો સ્વામી હોય; તે વાલમ મુજને જીવથી ઔર ન દુજે કોય, જવાબ શીપ. સમશા—હેમ મુતાતપ સીર રહે, તાકો ચાહે રંગ; તાકી હોયે ભારજા, હુવે દોનુહે સંગ. જવાબ; મંમા શમશા—જેને દેહ ખઈ ચોગ ને; તે ઉપમા જે મુખ; તાસ પતીશું પ્રિતડી, ભાગે જેથી ભુખ. જવાબ. શીવ. શમશા—પોસ માહામા અમલ છે, તેને નામે નામ; તેના ચોરને મારીએ, માહારે તેનું કામ; જવાબ સીત. શમશા—વાયુ ભક્ષ અરીત ચઢણ. સ્ત્રી તાતજ જેહ; વખાણ ધરયાં રૂદયા વિશે, માહારે .તેસું નેહ, જવાબ; રામ. શમશા—વેરી મારે જીવતા તે અદકી છે ખ્યાત; તેનો મારણ મુજ મળે, તેનો કહુ મન વાત; જવાબ રામ, લક્ષમણ શમશા—પગ પેટમાં વશે, તેને નામે નામ; તેનો ધારણ મુજ મળે, અંતે તેનું કામ. જવાબ રામ. ચોપાઇ—રાણીએ શમશા કહી, નાપીકે એકે નહી લહી; વિક્રમ ઉત્તર દે સર્વથી, શકે જીવ રાજાનો નથી, રૂપરંગ રાજા તણો તેનો સંદેહ મનમાં ઘણો, વળી પુછયાં બીજા એંધાણ, શું જાણે નાપીક અજાણ, છાનાં ડાટયાં સાટયાં જેહ, પુછી પેર નાપીકને નેહ; એકે વાતે ના આવ્યો પાર મનમાં આણ્યો ખાર. આપણો રાજા તે નવ હોય, શીહ જુઠું મનાવો મોય; રાણી પ્રધાનને દ્રઢ વિશ્વાસ; ન હોય રાજા મુકી આશ, એતો વાત એટલેથી રહી નાઠો નાઠો હરણ તે શી ગત થઇ, હૈડામાં ને સઘળું લહે. વાચા નહી કોઇ આગળ કહે દાહાડો રાત ને વનમાં ફરે,વન તરફ આવે તે ચરે, જોયો અસ્રખે ખોયું રાજ, નાપીક ઉપર અદકી દાજ. ઇષ્ટ આગીયો શું કરે તહી, એક વાતે ચાલ્યું નહિ.

દોહરા—નાપીક રાખ્યો ઓરડે મરમ ફરે નીત્ય વન,એકે દાવ ફાવે નહી,શેરણ વાગી મન. ચોપાઇ—એમ કરતાં એક પક્ષજ ગયું, તે દહાડે એક કઉતક થયું,એક પોપટ બીજી પોપટી; એ બે બેઠાં છે લટપટી, એટલે સીંચાણે દીધી દાટ, કીધી

પોપટ ઉપર ચોટ ઝડપી પોપટ ઉડી ગયો, પોપટીતેતો ઠામે રહ્યો રહ્યે। એકલો પોપાટ ત્યાંહ,લાગી ફટકી તો મનમાંય,મહા ભય લાગ્યો મનમાં જાણ ગયાપોપટના ત્યાં પ્રાણ મરગ ફરનો તો આણી કષ્ટ, એટલે પોપટ દીઠો દ્રષ્ટ, રાયે મનમાં કરયો વીચાર મરગથી રૂડો પોપટ અવતાર; એવો મનમા ઘડયો ઉપદેશ, પોપટનામાં કર્યો પ્રવેશ આવી પાંખને વાચા થઇ. રાય કહે હશે ચીંતા ગઇ, ભ્રમ દેહતો વનમાં રહયો, રાજા પોપટ ઊડી ગયો; ફરતે ફરતે આવ્યો ત્યાં, ઉજેણી પોતાનું જ્યાં; ત્યાં દિલગર સમું છે શોક, દીઠા પ્રધાનને પુરના લોક, પ્રધાન આપ એકલો થયો, પોપટ તેની પાસે ગયો; બેઠો તેની પાશે જઇ છાની વાત વીતિ તે કહી;એ વાત મનમાં રાખજો, વડી રાણી આગળ દાખજો; વીક્રમ રાજા તેનો અમો. મન વીશે સમજી લ્યો તમો; મણીનાથે મંત્રજ આલીયો, તે નાપીક દ્રષ્ટે ઘાલીયો; તેથી પ્રગટયું એને દુખ, શીખવ્યો મંત્ર કરયું મેં સુખ, તે ઉપર તો દીન વહી ગયા, આપણ સાથ શીકારે ગયા, હું ચાલ્યો આગળ એકલો, ત્યાંથી મેં મારયો મરગલો સાચો જુઠો મંત્ર ઉપદેશ, મરગ કાયામાં કરયો પ્રવેશ, નાપીક ત્યાં આવ્યો તે વડી, માહારી કાયા દીઠી પડી,તે કાયમાં પેશી ગયો, રાજા થઇ અસ્વારજ થયો; મુને ને મારવા ઉઠીઆ; હું ત્યાંથી નાશી છુટીઓ, દુખે વનમાં પામ્યો કષ્ટ પોપટ મફ્ત દીઠો દ્રષ્ટ, મરગથી કાયા મેં પરહરી: પોપટમાં પ્રવેશજ કરી, ઉડી આવ્યો હું તમ પાસ, જો તમને હોય વીશ્વાસ, તે વાતની પ્રતીજ્ઞા લેઉ. જે કહો તે નીશાન દેઉ; પ્રધાને રાણી આગળ કહયું, માન્યું સાચું તે બનેએ દહયું, પોપટને તા આપ્યો રદે; અમરત વચન રાણીજી વદે, રાજા મન ઓછું આણુશે, નાપીક જે વહાલો જાણુશે. એના મનમાં રહેશે દાઝ, એ ભોગવ્યું હશે રાજ; પાયે નમી જોડી બે હાથ, પોપટને કહી સઘળી વાત.

દોહરા--રાજાજી મન જાણજો, આણી દ્રઢ વીશ્વાસ;જાણયો છે મેં એહને જ્યારે આવ્યો મુજ પાસ; રૂપરંગ તો તમ તણું. મુરખ એના ચેન; તે દહાડે મેં પ રખ્યો, બુદ્ધિનીય તે નૈન.ઘાલી મેલ્યો એરડે;જાત તમારી માટ, ખાય અંન મેશી રહે ખોટ મન ઉચાટ તમે કહયો ત્યારે જહયો નાપીક એનુ નામ.;જે કરવું હોય તે કહે;; તેતો કરિએ કામ,પુછી વાત પટંતરે પુછયા બહુ એંધાણ વીશ્વાસ ન આવ્યા મુજને, છે તે છેક અજાણ; જે કહો તે અમો આચરૂં, નાપીક અહીંથી જાય; તમે પ્રવેશો તેહમાં તો મુજને સુજ થાય.

ચોપાઇ--પોપટ કહે સાંભળ પ્રધાન, વાત ન ધરશો ત્રીજે કાન નહી નીસરે હઠશું ચડે, તો આપણુને વીપતી પડે,હું કહું તે કરો એક રીત, એક સંગાથે જોડ પ્રીત; મુરખ તે ભોળવાયો જશે. તેથી કામ આપણું થશે, લાવો મસ્તક એક એને પાસ, કહીયે અમને નહી વીશ્વાસ,પરકાયા પરવેશજ કરો,તો તુ વીકરમ રાજા ખરો.

તો તેને ઉપજશે નેહ. લોભે તજશે માહારો દેહ. પરમાંપેસે તે જયાહરે માહરી દેહમાં આણું તાહરે; એટલો પ્રપંચ કરશો મરમ ઇશ્વર રાખે આપણો ધરમ, હવડાં દુખ માહારી દેહને, કરમ જોરાવર છે એહને રાણીને પ્રધાનજ બેહ; આપ મન ભાગ્યો સંદેહ. દોહરા—ઘરમાં એક ઘેટો હતો ડસીઓ સાપે તરત, સાજો માજો જીવતો, ક્ષણુમાં પામ્યો મરત. રાણી આવી તહાં થકી, ઓરડે ઘાલ્યો ભુપ; પ્રણામ કરે તેને નમી, દેખી વીક્રમનું રૂપ; સંદેહ ભાગો મન તણો ટાળો અમારી દાઝ; વિક્રમનું આ ના પારખું. બેસાડ઼ તમ રાજ; જે તું કહે તે હું કરૂં, દાજા કહે છે કામ; દુખ દેછે ફોકટ મુને; વીકરમ માહારૂં નામ, રાણી કહે મેં ઓળખ્યા, રાય તમારા વેશ, એક દેખાડો પારખું; પરકાયા પ્રવેશ; તો મન માને માહારૂં પોહોચે મનની આશ; પછે છત્ર ધરાવીયે ભોગવું લીલ વીલાસ. એહ દેખાડો પારખું તો આવે વિશ્વાસ;નાપીક કહે મુને તે ગમ્યું, મનમાં મોટી આશ ચોપાઈ—રાજાને તે કાહાડયો બાહાર, રાણી પ્રધાન પોપટ તે ડાર; મુવેલો ગેટો ઊભો કરયો, હેને રાજા આગળ ધરયો; નાપીક અજાણ ઓછી છે જાત ચતુરાની શી જાણે વાત. રાયે શરીરથી તજી એ દેહાં ઘેટામાં કરયો પ્રવેશ,રાયના દેહથી નાપીક થયો ઘેટો ઉઠી બેઠો થયો દોહરા—પોપટમાંથી નીસરયો. વીકરમ વીર સુજાણ; પાંચે મડીને આવીયો આપ રૂદેમા પાણ. નીદઘોસ કરયાં દુંદભીતણા, વાગ્યા તાલ મ્રદંગ; ઓછવ અદકો ત્યાં મયો રાજ રીતમાં રંગ.

ચોપાઇ—પોપટ ફીટી રાજા થયો, નાપીક તો ઘેટામાં ગયો;અનેક પ્રકારે કીધી કરમ, આખર સત્ય રહેછે ધરમ, જદ્યએ જો અરણુવ પેલાઢ,આખર કરતતે લેલાટ; કપટે અરથ ન આવે રેખ; થાય વિધાતા લખીયા લેખ; નાપીક સવળુ કરવા ગયો, મનુશ ફીટીયે ઘેટો થયો, રાયે તે બંધાણો બાહાર, પાય પાણિ નીરાવે ચાર,રાયરાખે છે હેતજ ઘણું, નહિ વેહેર મનમાં તેહ તણું, ઘેટાને મન સઘળુ જ્ઞાન, નહી મુખ બોલાય નીરવાણ, કરમવંત તે રાજા થયો, ઉદમસ્ત ઘેટો થઇનો રહયો, એમ કરતાં ગયા બહુ દન, રાજ નીતીએ કરે રાજન; એ વાત એટલેથી રહી, કઉતક વાત અહીં એક થઇ. દોહરા—દેવ દેવ બ્રાહ્મણ કથી પશ્ચિમ દેશે વાસ, સ્ત્રી ભરથારને પુત્ર એક એ ત્રણે હરીના દાસ; વરસ સોળનો સુત થયો,પાસે નહી કાંઇ ધન; કીધો વિવાહ તેહનો; પરણાવ્યાનું મન.

ચોપાઇ—વેવાઇ કહે કરો વિવાય,નિકર કોહોને નાય;ના કહે વીવા થાએ ફ્રેક, હા કેહતા નહી પઇસારોક હિંમતથી નીરધારી લમન. નીરધારયું તે કરવા જગ્ન; વેવાઇને બોલાવ્યા ઘેર. પછી ઘરની સાંભળી પેર; જ્યાહા જુવે ત્યાં સુનો કાય; કેમ થાય વીવાહનું કામ;મનમાં હોંશતો અદકી થાય, ધન વીના સરવે એળે જાય. જુરે સ્ત્રી ભરથારને પુત્ર, કેહવું છે આપણું ઘર સુત્ર, દેવું કોનું નવ કીજીયે,

દરિદ્ર ભાર માથે લીજીએ.દુઃખ સાગરમાં ત્રણે પડયાં માહા દુખમાં તે તો રડવડયા, એક વાત તો સુજે નહિ, કોનિ પાસ જઇ એકલી; સ્ત્રી કહે સાંભળરે કંથ,જો આવો ઉજેણી પંથ, વિક્રમરાય સતવાદી જેહ કહેછે પરદુખ ભંજન તેહ; જે બ્રાહ્મણુ પતિ બાળજ ધીર,કાને સાંભળ્યો વિક્રમ વિર;આપણે જઇએ તેની પાસ, જો ઇશ્વર પોહોચાડે આશ. આપશે તો કાંઇ દ્રવ્ય લાવશું. નીકર ઘેર પાછા આવશું, એવો મન માં કરયો વિચાર, પંથ જવા થયા તઇયાર; વ્રદ્ધ બ્રાહ્મણ નારીને તન, ચાલ્યાં તે વીચારી મન; એક ગામ મુકે બીજું લહે, નીશા પડે ત્યાંહાં. વાસો રહે. એક દીવસ તો ભુલા પડયા,વન ભયાનકમાં જઇને ચડયા; દેશ ન સુજે એકે વાત. ત્યારે મનમા થયો ઉચાટ.દોહરો–એટલે ત્યાં આવીયો, શારદુલ તે શેર;મુછ પુછ ઉભાં કરી,લીધા ત્રણે ઘેર ધિકટ દાઢ માહા કરકડી,ધરી મનમાં બહુ ક્રોધ, મારી ચોટ સુત ઉપરે મા બાપ કરે બહુ રોધ, અરે હું બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી; તું ક્ષત્રી અવતાર; માર અમને બે વૃધને, મુકે માહારો બાળ. બાળહત્યા તુજ બેસશે, જુઓ વીચારો મન; પછે કામ એવું કરો,જીવાડો મુજ તન તે ઊપર તુટી પડયો,કલ્પાંત કરે માહા શોક;જ્ઞાનજ આવ્યું વાઘને એને મારૂં ફોક. મેલી વાઘ નાશી ગયો,બાળક પડીઓ ધરણુ; તે ફટકે મરી ગયો, વનમાં પામ્યો મર્ણ;બોલાવ્યા બોલે નહી, લાડકવાયો બાળ,કલ્પાંત કરે દેહને હણે,જાણે આવ્યો કાળ જ્ઞાન વીચારયું પંડીતે,રૂદન કરે શું થાય; પૃથ્વીપર પેદા થયું;તેતો નીશ્ચે જાય.છપ્પો–કોઇ કહે કરડયો નાગ,કોઇ કહે ઝડપી ઝાલ્યો; કોઇ કહે હરણે હણયો;કોઇ કહે હડકવા હાલ્યો; કોઈ કહે અગ્નિમાં બળ્યો કોઇ કહે ઝાડેથી પડયો કોઇ કહે વંતર હુવો, શામળ કહે વાત કહેવાતણી, જેમ તેમ મોતે મુઆ.ચોપાઇ–એવું જ્ઞાન વીચારયું શર્મ; સ્ત્રીને સમજાવ્યો મર્મ:હવે એની વણુશે કાય. તેનો કાંઈ કરીએ ઉપાય.બાળકને ઝોળીમાં ધરી, સ્ત્રી ,ભરથાર બે કાંધે કરિ; રોતા કકળતા તે આવીયાં, ક્ષીપ્રાનિ તિરે લાવ્યીયાં, સ્ત્રી ભરથાર ધરે છે શોક જોવા મળ્યા ઝાઝા લોક તે લોકને પુછયું નામ, કહો ભાઇઓ આ કીયું ગામ; માળવ મુખ ઊજેણી ગામ:કઇલાશ જેવું પવીત્ર ધામ. વીક્રમરાય દાતાર તે ધાપુ.સહોદર પરનારી તણો, મહા પવીત્ર સતવાદિ હોય. જેને દેશ નહી દુખીયો કોય. બ્રાહ્મણે શુણી છે ખાત, સ્ત્રી પ્રત્યે બોલ્યો વાત, જાઉં ગામમાં રાજા ઘેર, કરૂં કાષ્ટ ચીતાની પેર. લાવું અંત રામગ્રી ખીર. આપણુ બે હોમીયે શરિર જીવ અહીઆં તો વામીએ શોવનાં દરશન તો પામીયે; સ્ત્રી બાળકની પાસે રહી,વેહેલા આવજો સ્વામી જઈ.

દોહરા–ગયો બ્રિપ્ર તે ગામમાં, રાજસભા હજુર, બેઠો રાય વીક્રમ જ્યાં, સકળ સભા ભરપુર, હાસ ગીત થાય ચાતુરી; છત્ર ફરે છે શીષ, તે સનમુખ જોઇ રાયને વીપ્રે કહી આશીશ; રાજા ઊઠી ધસમશી. વીપ્રને લાગ્યો પાય, હું શેવકને દીજીએ, મુજ જેવી આજ્ઞાય. શા માટે આ દુખ ભરયા, નયણે કહાડો નીર, કહો બેસી જઈ

શાંસતા પુછે વીક્રમવીર, ન રહે હઇડું વીમનું, વાત કેમ કેહેવાય; કાલાવાલા કરગરે પોતે વીક્રમરાય. બ્રાહ્મણ કહે છે રાયને, હું માગુ તે આપ; ન કરો ખોટી મુજને, વચન સ્થિર તે થાપ. ચોપાઇ–ત્રણ શકટ ભરાવો કાષ્ટ,તે મોકલો ક્ષીપ્રાને ઘાટ; જવ તલ હોમ પંચાલ ઘ્રત ઘ્રત,એક શકટ મોકલાવો તત્ર.જોબનવંત પડયો છે પુત્ર.કાળે લાગ્યું છે ધરસુત્ર. સ્ત્રી જ્યાં જુવે છે વાટ, માહારા મનમાં બહુ ઉચાટ; રાજા કહે સાંભળ માહારાજ, ત્રણ શકટનું શું છે કાજ.હવન હોમને ઘ્રત શું કરો,એવડાં કાષ્ટ લેઇ ક્યાં ધરો; બ્રાહ્મણ કહે છે હું ખોટી થાઉં. ક્ષીપ્રા તીર હું જાઉં; સાંભળવા ઇચ્છા હોય,તો મારી સ્ત્રી પાસે જાય કાષ્ટ સામગ્રી સરવે ભરી, બ્રાહ્મણ ચાલ્યો આગળ કરી, ઇંધણનો કરયો અંબાર.મળ્યા લોક અપરમપાર;રાજા ઉઠી બેઠા થયા, ચઢી સ્વારે આપે ગયા,પંદર લક્ષ જ્યાં પાયક નળે,બીજી સૈન્ય સંખ્યા કુણ કળે;બ્રાહ્મણ ચીંતા કરે છે જ્યાંહ, માહારાજ વીક્રમ આવ્યા ત્યાંહ. કોહો બાઇ જોગમાયા સતી. વીતક કહો હું પ્રથવી પતિ. ક્યાં રહોને ક્યાં તમો જાઓ.કોહો વાત દુખીયા કેમ થાઓ. વાટે વીધન એવડો શો હવો, વાણ દુખે કુંવર કેમ મુઓ.હવન હોમને કાઠી ઘણી, શું કરશો કે પ્રથવી ધણી, મળ્યા લોક અઢારે વરણ સુત મસ્તક પડયો છે ધરણ તે નારી મનદ્રુઢ કરી, વીક્રમશું વાણી આચરી; દેશવાડું દક્ષણમાં ગામ, વિજેપાળ રાજાનું નામ; ત્યાં રહેતા નિશ્ફળ શું મન, દીધા અમોને એ કજ તન જશ પ્રતિષ્ટા ગહરો ઘણો, વીવા મલ્યો એ પુત્રજ તણો; આવ્યું ખરચ ઘેર વંધ્યા વશેક, નથી ઘરમાં દમડી એક. ઝુરણ કરતાં ત્રણે મળી, એટલે કીરતિ તારી સંભળી, જે જાય તેને દે માન, મન ગમતાં આપે છે દાન દ્રવ્ય એટલે તો નવ અવાય, સ્ત્રીએ જાણ્યું કેમ જવાય. નાનો બાળ એકલો કેમ રહે, કોમળ દેહે દુખ કેમ સહે. એવું વીચારયું ત્રણે જણે. ઘેરથી નીકળ્યાં કષ્ટે ઘણે. દુખે પાપે આવ્યા અહીં. આવ્યો વાઘ મોહોટો વન માંહી, તે વાઘે તો ચોટજ કરી ફટકે પુત્ર ગયો છે મરી. બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણ અમે મુખ કહયો, નાઠો વાઘ અલોપજ થયો; ક્ષીપ્રા ત્રડ તીરથ છે આજ, આવ્યા દેવ સાધનને કાજ. વણ વાંકે દેહ પાડી ન જાય. આત્માની એ રે હત્યાય; ચીતા અગનનો હોમજ કરૂં.હોમું દેહ બંને જણ મરૂં; નરમેધનું પુન્યજ થશે, જીવ અમારો સ્વરગે જશે. ત્રણે બળશું એકજ ચીતાય. સભા સહીત સાંભળજો રાય. મોયા માહ અમને નહી કશી, એવી વાત અમારે મન વશી જાઓ નગ્રમાં કરો તમ રાજ, અમો કરીએ અમારૂં કાજ ગદગદ કંઠે વચનજ ભણ્યું,આપ હાથે હઇડું બહુ હણ્યું સ્ત્રી ભરથાર કરે વિલાપ, તે સહુ નીરખે આપો આપ અરે નારી નાપોતી આશ,કરે રૂદન મુકી વિશ્વાસ, તે બ્રાહ્મણનું મુખડું જોઇ, શેહેરની વરણ અઢારે રોઇ ત્રાસ ત્રાસ કરે સહુલોક,નગ્ર બધામાં પડીયો શોક નાના મોટા રૂદન કરે, અરથ એક કોથી નવ સરે; રૂદન કરે હાથી ઘોડલા, રૂવે

પ્રધાન પંડીત બોડલા. બાળક વછી ન ધાવે ખીર. થંભ્યું શીર્યા કેરૂ નીર; પશુપક્ષી નથી લેતું તરણ,રૂદન કરે વનચર જે હરણ. પક્ષીકો ચારો નવ ચરે શું શું કરૂં રૂદે-માં ધરે;મુખ ન ઘાલે જળ કે અન; રાજાનું શોકાતુર મન દોહરા—ધીક અવતાર વિ-ક્રમ કહે.દુખભંજન કેહેવાઉં;એજીવજો ઉગરે હું હોશે ઘેર જાઉ વીનય કરીને વીનવું, જો તે બે ઘેર જાય,નીકરહું ચોથો બળું એકજ ચીતા માંહ પાસે આવીને પગે નમ્યો હિનજોઇ જોડયાહાથ રખે કોપ માતા કરો, હું બોલુ તમ સાથ.આવ્યું જાવા કારણે, મરત્યુ પામ્યો બાળ; તમો બંને રહો જીવતા. આવો મારે હવાર.કોડાર લુટા-વું એ નીમીતના નીરગમુ બાધુ રાજ; કૃરનારપણુ સમરથ કરૂં, તાહારા સુતને કાજ. મુવા ન થાય જીવતા, જે નવખડેરી જોડ. લખી ગયો કીરતાર કો માથે મો-હોટી ખોડ.મારે ગામને ગાંદરે,તમે જોપાડો તન;લાગે લાજતેનો મુને, એમકહેરાજન.

ચોપાઇ—સ્ત્રી કહે દુખીયા થાઓ મોહોલ તમારે રાજા જાઓ,કહો તો અહિંથી પાછા વળુ બીજે દેશ જઇને મરૂં પશ્ચિમ દેશે ઉગે ભાણ,પુત્ર વના ધરૂં જો પ્રાણુ કહું તો ક્રોધ ધરૂં,હવડાં બળતાં કોપજ કરૂં;ક્રોધે નહી ગણું હું પાપ, તુજને દેવો પડશે શ્રાપ.રાજા કહે સાંભળતું માત, તાહારા કામની કહું એક વાત સરપ કરડે કે વીખથી મરાય, માહા બીકે જેનો જીવ જાય;તેમાં પ્રાણુ કંઇ પેસી રહે, તે ડાહયોજ વીરલો લહે. પાંચ પોહોર સુધી તો જીવજ હશે,જો બાળીશ તો હત્યા થશે, આજનિ રાત રાખો થીર મન,ભાગ્ય હશે તો ઉઠે તન;એટલું કહયું કરો માહારૂં; કરમ કરે વાહાગે તાહરૂ અમરત વચન રાખી નેહ, વરશે અમરત વચને મેહ, બીક તણિ મુરછા છુટશે, મહારે ભાગ્યે તે ઉઠસે; આસનાવાસના અદકી કરી,રાયે સંતોખો સું હરી આપ સુખપાલમાં નાંખ્યો બાળ.રાજા ઘેર આવ્યા તતકાળ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણિ બેસી રહયાં સઉ માણુસ ઠેકાણે થયા. દોહરા—ચાર નીશા જ્યારે ગઇ, તેડયો વિર અજીત; ચાલ્યો રાય મશાણમાં; મનમાં ન આણી પ્રીત ચંદન પુશ્પ કુમ કુમ ઘણા પુજા બહુ વિધ વીધ; કરી જોત આપે રહયો, જ્યાં સાચી હરસીધ,ધરયું ધ્યાન એક ચીતશું,આવી આપ સ્વરૂપ;પ્રદક્ષણા દંડવત કરી; પાય નમ્યો તે ભુપ. માતા પુજન તાહરૂં, માની લેજે આજ; મહારે જે સંકટ પડયું, તેની રાખો લાજ; વ્રત ભંગ મહારૂ થશે, તજવો પડશે દેહ;કેઇ પેર થશે છુટકો, મુજન કહો મા તેહ; લાજ રૂપ મહારે તમો; માહારે તું આધાર, પરદુખ ભંજન તે તમો, હું તાહરો પ્રતીહાર.

ચોપાઇ—પ્રસન થયા આપ હરસીધ, રાયને આપી એક મુવા ન મુવે કોય,નીર મુવે વીધાતા હોય, હું કહું તે કરો એક પેર; નાપીક ઘેટો તાહરે ઘેર, તેને મન છે સઘળી જ્ઞાન તે પાસે જઇ માગો માન અજીવછે નાપીકનો વેશ; જાણે પરકાયા પ્રવેશ; ઘેટાની દેહથી સરે.પ્રવેશ વીપ્રને અંગે કરે ઉઠી બેઠો બાળક થાય, મહિમા વધશે તારો રાય; એવું સાંભસી પાગે નમ્યો થયો ઉલટને ચાલતે ગમ્યો; દરબાર મોહોલે આવીયો,ઘેટાને છોડી લાવીયો;મરતગ વિપ્ર પડયોછે જ્યા ઘેટો ઉભો

આવી ત્યાંહ;રાજાએ કીધો ઉપદેશ વીપ્ર કાયામાં કરો પ્રવેશ અવાચક કરી બાંધ્યો તુને, દયા આવી તુજ ઉપર મુને; ખાઓ પીઓને આણંદ કરો વીપ્ર કાયામાં જીવજ ધરો નાપીક મહા હરામી વર્ણ્યું.વચનરાયનું સાંભળ્યું કરણ;આજ પડી દીસે છે ગરજ,આજ મુને કરેછે અરજ,એને કહે હું તોનહી જાઉં;હું બેઠો તરણા ખડ ખાઉં, ઓહો મરડીને ચડાવી રીસ,પછી આપે ઢંઢોળ્યું શીશ;અર્થાત રાજાએ કરયું,પણ તેને હઈડે નવધરયું. દોહરા–બેટી પરણાવું માહારિ, કરૂં જમઇ તે નામ ત્રાંબા પત્ર લખી આપીએ;આપુ બીજા વીસ ગામ; કરૂ વઝીર તુને મહારો કહયું માને આ દીશ. નહિ તર હાથે ખડગશુ, છેદુ તાહરૂં શીશ;બેમાં સારૂ જે ગમે તે કરો ઉપદેશ; છેદુ મસ્તક મન ધરો કે કરો કાયા પ્રવેશ આગલા ને વળી પાછલા લાંબા લેહુ જે વાણ તે વાચ્યા અમો કીજીએ આદ્ય ગુરૂની આણ,નાપીક મન ચેતિ ગયો. હવે લગાડું વાર, રાજ શીધ કન્યાગમ,શીખ તણો સંસ્કાર સુરજ ઉગે સજ થયો,મેલ્યો ઘેટાનો વેશ;માણેક નાથનામંત્રથી કરયો વિપ્રમા પ્રવેશ;બીજા કોઇ જાણે નહી. ને જાભ રાજાન,બ્રહ્મ પુત્ર બેઠો થયો હરખ્યું રાજાનું મન નભે વાજાં ગડગડયા થયું નગ્રમાં જાણે બ્રાહ્મણને મુરછા વળી. હરખે ઉગીયો ભાણુ વધાઈ ગઇ માબાપને મટીયાં મનનાં કષ્ટ અમ્રત હવો આણંદશું;જીવતોદિઠો દ્રષ્ટ જય જય શબ્દ સઘળે થયો, શીતળ સહુની દેહ-નગ્રમાંથી દુખ ગયું જેમ દાદુર લક્ષમાં મેહ;સ્ત્રી ભરથાર આશીશ વદે. શુ કહીયે તને તાત, અમો અજાણે બળતાં પુત્ર અમુલખ જાત બીજું દુખ લાગતું તુને બ્રહ્મ-હત્યા શીર થાત કોટી કલ્યાણ તાહરૂં થજો પ્રસન હરસીદ્ધ માત.ચોપાઇ–રાજાએ ઘેર મંડપ રચ્યો આણંદ ઓછવ અદકો મચ્યો; નગર બાંધે તોરણું, વીપ્ર ત્રપ્ત કન્યા કારણે;બ્રાહ્મણની તેડાવી નાત દેશે દેશ થઈ વીક્ષાત પદરાણિની પુત્રી હતિ,મહા મનોહર રૂપે સતિ તે બ્રાહ્મણને દીધું દાન,સગાં સહોદર ને બહુ માન સદાવ્રત સામગ્રી ઘણિ ઘણી અંબાવી ધરમજ તણિ,નગર,બધે કીધું ભોજન, રેલ્યો રંગ ત્યાંહાં બહુ દન જ્યાંહ વાત.વીક્રમ મનવશી,વખાણે ઓપમા તેણી કશી વીવાહ કીધો રાજની રીત,દાન આપે ધરીને પ્રીત;સોંપ્યા સમરથ તે ભંડાર;હસ્તિ ઘોડાની કીધી લાહાર એક જમાઇને બીજો બ્રહ્મ જુવો તેનું ખોલ્યું કરર સરવ દેશમાં જછે સુખી ખાન પાનમાં કીધો સુખી આપી સમરથ ઉજેણી ધણી, પુત્રી વળાવી પોતાતણી; નવા મોહોલ પોતાને વાસ, વઝીર કરીને રાખ્યા પાસ, પેહેલો વીવાહ કીધો તો જેહ, બીજી કન્યા પરણાવી તેહ; જેવી પુરની ઇચ્છા પુર, તને હરી હાજર હજુર પુન્યે ગ્રહ પીડા નવ કરે. પુન્યથી દુશ્મન પાછો ફરે; પુને પેઢી ઇકોતેર તરે, પુને કીરતી વિસ્તરે,પુનથા નહી રાજાનો ડંડ,પુન્યથી હારે હરામી ફંદ,પુન્યે ચેટક લાગે નહી અંગ;પુન્ય સાપડે રૂડો સંગ પુન્યે પુત્ર પુન્યે પરીવાર,પુન્યે હોય સકુળની નાર,વીક્રમે મનમાં કામજ ધરયું.પુન્ય પ્રતાપે સરવે સરયું પુન્યે રાજ–સભા સનમાન આ લોકે પરલોકે માનજો સાર કરજો સહુ પુન્ય, તેથી રૂડુ નથી કાંઈ પુન્યં.

દોહરા–સુણો ભોજ કહે પુતળી.એવો વિક્રમરાય;તેનો મહીમા સાંભળે પાપે પાતિક જાય હરસીધ તો કીરપા કરે મનવાંચ્છિત સફળ સાથ.ગાય શીખેને સાંભળે રેવા જળમાં નાય;પરાક્રમીવીક્રમ થયો,સુણો ભોજ તે કરણ;અજીતઅભેદીઆ થયા તે આપે અશરણ શરણ એમ કહીને પુતળી,આપે ગઇ આકાશ એહ કથા પુરણ થઇ કહે કવિ શામળદાસ; શ્રોતા વકતા સધજતા કહે કવી કરજોડ;શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રીરણછોડ,

વારતા ૮ મી ધનવંતશેઠની.

લક્ષમણા નામની પુતી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાય નમઃદોહરો–બેઠો ભોજ સભા ભરિ તેડયો વીપ્ર શુભ વાણ; મુહુરત શુભ આપો મુને, જોતીશ જોઇ પુરાણ, પુષ્ય નક્ષત્ર પુરણ તિથી, જોગ સીધ ગુરૂવાર; ધન લગતે મુહુરત શુભે, અમરત ચોઘડીઉં સાર. બધુ નગર ભોજન કરે વાજે તાલ મ્રદંગ મળી અલેખે મેદની રાજસ રૂડા રંગ. ગંગોદક મારજન કરી, આશન બેસે જેમ; માં માં કહિને લક્ષમણા તે વેળા બોલી તેમ, ભોજરાજ મહા મહીપતિ, રખે ધરાજી પાય; એ સીંહાસન ઇંદ્રનું બસે વિક્રમરાય, સત્ય ભાષણ દુખ હરણ કર્ણ કર્મનીધી ધામ, તે શરખાં પ્રાક્રમ કરે, બેશે એણે ઠામ કહે ભોજ સુણ પુતળિ,સુણ કામ કહુ તેહ. વીક્રમ મહીમા સાંભળું, ધરૂ રૂદેશુ સ્નેહ, ચોપાઇ–કહે પુતળી સાંભળરે રાય, કહુ વાક્રમ કેરો મહીમાય;નવતેરી જોજન વીસ્તાર. નગર અનોપમ સવળું સાર,ઘેર ઘેર પુજા પરમેશ્વર તણી.અનેક શોભા બીજી છે ઘણી. સઉને નારાયણશું નેહ,માગ્યા વરળે છે શુભ મેહ,ફળે વનસ્પતી ભાર અઢાર નહી વ્યાધીનો ભાર લગાર;જોગ અભ્યાસ કરે બહુ જતી,પતીવ્રતા વ્રત પાળે સતી વીક્રમસેનની વરતે આણ;જુઠુ મુખ નવ બોલે વાણ;જાચક નીરમુખ કોઇ ન જાય;માગણનો મનોરથ થાય. હરી કથા સહુ સુણે કરણ,લખેશરી વસે લક્ષવરણ;કોટી ધવજ વસે છે અમી,વાહાણવટી મોટા અધીપતી સવાલક્ષ અગ્નિ હોમીયા;પાંચ ઘર લક્ષ પુષ્ટની ત્રીયા દેવ સ્તુતી કરે વેદીઆ બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રતણા ભેદિયા;ભલા ભલા વળે બહુ ભાત, પીંગળ તણો ભણે નીત પાઠ,અધીક લોક તાંહાં આવે અરથ,આપે રાય વધેરો ગરથ; સહુનો બોલ મનમાંહી ગણે; ના અક્ષર મુખે નવ ભણે; એક દીવસ બેઠા છે રાય, વીચાર કરે આપે મન માંહ. એકાંતે તેડયો પ્રધાન, મહીપતે દીધાં ઝાઝાં માન;તેડયો ભંડારીને ઘેર,હું પુછું તે કેહેની પેર, માલ સંખ્યા હોયે દ્રવ્ય,તે કહે મુજને સરવ; તેનો પાર હું મનમાં લહુ, પછે ઉતર ઘટે તે દેઉ.

દોહરા–કહે ભંડારી ભાવશું,સાંભળ રાયજી પુષ્કળતમ ઘેર સમરથ અતી ઘણી અષ્ટ શીધ નવનીધ;જેને પાસે પુન છે,જેને શીવનો સાથ;હરસીધ હાજર જેહને;તેને નવનીધ હાથ ઉભા રૂપી છે અઠિબધી મેહેર રૂપ છે મોટ;સતરૂપી જે સત્ય છે તેને શાની ખોટ,મહારાજ સરખા છો મહીપતિ,દાન શીળ સુખ પાત્ર,ત્યાંહા ચીંતામણી વ્રક્ષ છે;

ધનતે કોણુજ માત્ર અહરનીશ કરૂ ઉપર આખે આપ કોહો એક કામધેનુ તે હુજની તેમાં નહી સંદેહ ચોપાઇ—જ્યાર સુધી છે પુન્યનું કામ ત્યાર સુધી ભર્યો છે દામ એવા બોલ ભંડારીએ કહ્યા તેરાજાએ મનમાં લહ્યા;ધન સંચે દીશે નહીં ઘણું,માહારે કામ ને ધનજ તણું દુખીઓ આવી માગે અથ, તે સરે કેમ મહારો અર્થ દુખભંજન વર્તજ જશે,ત્યારે મહારી શી ગતી થશે;કહેવા પડશે મુખથી નાકાર, તેથી મરણ ભલું સંસાર જીવ્યો જેણે પુન્ય આચરયું જેણે સાધન કરયું જીવ્યો જેણે જશ વીસ્તરયો જીવ્યો જેણે જે ધન નીસ્તરો જીવ્યો જેણે સાચે કરયો,જીવ્યો જેણે હરી રસ લહયો, મનુશા દેહ જીવ્યાનું સુખ ટાળે દુખીઆનું દુખ ભાગે જે હોય અથ દ્રવ્ય વિના સરે અથ ઇષ્ટ ઉરવશી આણુ ધન ત્યારે મહારૂ માને મન; વડા વજીરને સોંપુ રાજ, તે વેળા કરૂં રાઉ તાજ મુજ નહી કો સાથેવણી પંથે ચાલયા અવની ધણિ;અકળાતધરયું છે અંગ ઇષ્ટ આગીઓરાજાની સંગશરીર ઘાટડી વાળી કશી,ચાલ્યો ગામ મુકી રણ ધશી ખડગકોલી કરમાં ધરી;હેડે હરીદ્ધ આરાધન કરી; મહાઅરણ્યવગયો જ્યાહરે,શીવદેરૂં દીઠુ ત્યારે, પશુપંખી નહીંકોમાનવીનહી જક્ષ કીનર દાનવી તેમાંછે ચીંતામણી લીંગકરયો રાયે તેનાજલસંગદેવતણું દીધું હર થયો પ્રસન; આસન વાળ્યુ મન દ્રઢ કરી, બેઠો ધ્યાન શંભુનુ ધરી.જીતી નીદ્રા ઉદહને અન,વશ કીધુ પોતાનું મન.એમગયા દીવસઠ્ઠશવીસ,તોયે પ્રસન થયાનહી ઇશ; ચરણઅંગુઠે ઉભો કરયો,એક માસ એમ કરતાં ગયો;ઉંચા ચરણને હેઠું શીશ,જપ જપે મુખે જુગદીશ,ત્રણ પક્ષ એમ કરતાં ગયા,શીવને મન આવી નહિ દયા;સદાશીવે જોવાને મન,જોઇએ કેવો છે રાજન દોહરા—રાયે મન વીચારીયું, મનશા શીવે જાય; આ કળીયુગ છે કારમો, ભયવીણ પ્રીત ન હોય.અબ્બધ અહકાં કરે, નાસે દેખી વાઘ;માટે પ્રગટ દેખાડીએ, બળીયાના બે ભામ સો વરસ બેઠાં લાંઘીએ,ઇશ્વર ન ધરે કર્ણ;દેહ કષ્ટીના દુખથી મોહયો જીવને મરણ.આળસ મરડી ઉઠીઓ,તજયો મનનો શોક આપુહત્યા એહને સ્તુતી કરવીફોક.નોલીકર્મને સાધીશું,પ્રકાશ કરી નસ ઝાલ;પ્રથમ શીવ પુજન કરૂ,પછે કરૂ દેહ કાર.નસ છેદી ચરણ તણિ;ચાલી શોણિત ધાર.પાઠ સ્નોત્રશીવજી તણો,કીધો મુખ ઉચ્ચાર સવાવડી તક સેવીશો, દક્ષણ ચરણતો એક; પછે વામ પગ છેદિયો, કીધી વાર વશેક. વારો દક્ષણ કરતણો, પ્રથક પ્રથક નસ છેદ; ચાલી ધાર શોણિત તણી, પ્રીત કાંઇ નહિ ભેદ કોડે કમળ પુજા કરૂ, સમરપવા માંડયું શીશ,પ્રસન થઇ પ્રગટ થયાં,દુખ નીવારણ ઇશ- શા માટે તું દેહ તજે;એખ સંગાથે જાગ; તુજને હું પ્રસન થયો, મન વાંછિત ફળ માગ, ધરયો વેશ અબધુતનો. આવ્યા; નીરમળ નાથ, શરીરશું સાજો કરયો, માથે મુકયો હાથ. ચોપાઇ—પુરણ દુઃખ પ્રગટયું શું તુને, તે મન મુકીને કોહોને મુને;મહારાજ કષ્ટતો માહારૂં કાપ દ્રવ્ય અનરગળ મુજને આપ માહારે દુખ ભંજનનું વરત,સંકટ ભાગો તમો જે તરત,માહારે મન તો તું દાતાર

ભારે અખુટ આપો ભંડાર; ત્યારે કહે તું સાંભળ વિર, રાખો હઇડા માંહે ધીર; દ-ક્ષીણ સાગર કેરો બેટ, જા રાજા તેમાં તું ઠેઠ;અબધુત ચેલો ત્યાં ધ્યાનજ ધરે,કથીર કેરૂં તે કંચન કરે; કદમ છાંય કદળીનું વન, ત્યાં આપે જાજે રાજન; તેને મન છે અદકુ જ્ઞાન, દેખતામાં દે તુજને માન. આપશે શુભ સ્તુતી કરી, રહેશે મન તમારૂં ઠરી;તેને ઓળખ્યાનું એંધાણ; તેજ ઉદવળ ઉદયો ભાણ,કામ ધેનુ બાંધી છે પાસ નીત ફળે વન બારે માસ; તેજશીવનો પ્રસાદ; તાંહા રહેછે આગ્નિ ઉલાદ. જાઓ પધારો તેણી વાટ, જાળવજો વસમો છે ઘાટ. હાથ માહારો તારે શીર હોય; તુજને ગંજી શકે ન કોય, એમ કહી અલોપજ થયા, કીધીછે રાજાને મયા. કરી પારણું ચાલ્યો પંથ, બીક ન આણે કોઇનીચંત; દક્ષીણ સાગર લીધો વાટ, આવ્યો એક વાડીનો ઘાટ. લાગી તરસ સારૂ છે તીર. પેઠો રાય પીવાને નીર; જોગણી ચાર રમે છે ત્યાંય ચોપટ દાવ માંડયો છે જ્યાંહ; રાજા જઇ ત્યાં ઉભો રહયો, જોગણીએ ત્યાં બોલજ કહયો;ભાઇ આવો અમારે કાજ,ભાગી છે ક્ષુધાની દાઝ વહેચીને ચારેજણ ખાઇશું આજ અમે સુખીયાં થઇશું; વીક્રમ કહે નાશી નહિ જાઉં. તમ ચારેના ગુણજ ગાઉં.એટલું કરવા આવ્યો કામ, નિકર શીદ બોલું આ ઠામ. એવી વીક્રમે વાણી ભણી, હશી ખડ ખડ ચારે જોગણી;કાંઈ પારખુ દેખાડો મુને, તો સાચી દેવી જાણુ તુને; રમો દાવ સો ટકાવા જોડ; હાર જીતની પરઠો હોડ. ચાર જોગણી મુકી મામ પ્રથમ કહે ભાઇ તારૂ નામ, કુણ નાત કુણ તાહારો દેશ, કયમ આવ્યા કયાં જાશો પ્રદેશ, નગર ઉજેણી જેહ અનુપ, શીવ સેવક હું વીક્રમ ભુપ પરદુખભંજન કાજ હું કરે, દુષ્ટ સંગાથે આયુધ ધરૂ;ધરવા બેઠો શીવનું ધ્યાન, મનસા સીધે દીધુ માન; માહારા મનમાં હું તો અરથ,મેં કહ્યું જે આપો ગરથ;ત્યારે મુજને કીધી દયા વચન એક કહીને ગયા; સાગર બેટ અબધુતજ પાસ, જાઓ તમો તાંહાં પોહોચે આશ; જાતો હુતો એણે કામ આવ્યો છું હું આણે ઠામ; તમો જે કહો તે કીજીએ, આ તન તો હાજર કીજીએ. દોહરા—ચારે બોલી જોગણી, ભલે બોલ્યો તું ભ્રાત; જો અણબોલ્યો રહે તું, તો તને અમે ખાત.તું શેવક હરસીધ્ધનો, અમો તેની દાસ; ભલે પધારયો વિર તું, પ્રિતે અમારી પાસ. સાગર ત્રટ છે વેગળો, ખટ મહીનાની વાટ, પાળે પાળે કયમ જશો, વસમો તેનો ઘાટ. ઉડણ આપુ પાવડી, પહેરો રાજા પાય; મંત્ર ભણો મન સીદ્ધનો, તો સાગર બેટે જાઓ,ત્યાંથી અરથ તાહારો સરે,પુ-રણ થાયે કાન;નેત્ર મીચીને મંત્રજ કારસો, તે પ્રતાપ ઉમીયાઇશ,ચોપઇ—ચડી પા-વડી મંત્રજ ભણ્યો, વીશ્વાસ રાખ્યો ઇશ્વર તણો;મીચ્યાં નેત્ર રાયે જ્યારે, સાગર બેટ દીઠો તાહરે. દીઠી તેડ શીવ કેરૂ વન; એ બંધાને હરખ્યો રાજન પેઠો આપે દેહ રામાંય, અબધુત આપ બેઠાછે ત્યાંહ;નમ્યો ચરણ પ્રદક્ષણા કરી અબધુને વાણીઓ ચરી; શીવના મોકલ્યા તમે આવીયા, તમે મહારે મન ભાવીયા,છાંયડે બેસી સુખી-

યા રહો, કામ હોય તે મુજને કહો, પધારયા છો અહીં નરેશ; પવાંગ ફ્રાંધ્રા બાધી દેશ. સહુથી મોહોટું તાહારૂં કરમ,જેણે પાળ્યા છે બહુ ધરમ; માત તાત ધન તાહારે વેશ, ધન ઉજેણી માળવ દેશ.

દોહરા–કહે વીક્રમ મહારાજ છો, દેવતણા અધીદેવ; એવડી ઉપમાશી કરો કરૂ તમારી સેવ. હું આહારીછું અનનો, ગરજતણે વશ હોય; હું જાણું છું મુજ સમો નહી અપરાધી કોય; આજ ઘણું પાવન થયો, થયુ દીવ્ય દરશન; અવતાર સફળ માહારો થયો, એમ કહે રાજન. મહારાજ મહીમા તણો,મન વાંચ્છિત ફળ આપ; મદુખભંજન નામ છે; તેનો સ્થીર કરી થાપ,ખરચુ ઘણો ખુટે નહી તેના હોય ભંડાર; તે લેવા હું તમ કને, આવ્યોછું આધાર, પર ઉપકારે ખરચવા, રાખવા વ્રતનું નામ; હું તો મારે પેટીઓ, શેર એક અનનું કામ.

ચોપાઇ–એવી વીક્રમે વાણી કહી,તેનો સીધે મનમાં લહી; વીચાર કર્યો પોતાને મન, અખુટ આપુ એને ધન. આપ ગુફામાં જઇ આવીયા,એક વસ્તુ રૂડી લાવીયા. આપી રાય વીક્રમને હાથ, બોલ્યો સીધ રાજાની સાથ. તાજમતુર છે એનું નામ; આથી જશે તમારૂ કામ, સીધબુધીએ પારો મરે, તેથી કામ સહુનાં સરે કનકલતા નામજ છે વળી, જો બુટી છે આ કળી; અમુલ વસ્તુ તે લીજીએ,હું કહું તેમ કનક કીજીએ છપન તોલા હોય કથીર, ધરતી બુટી કર નિર; તાપ અટયાથી કંચન થશે દ્રવ્યરૂપી દરીદ્રજ જશે. નવ કોટી ટકા તેણે સજા, દ્વાર ફરકે તેને ધજા.છપન કરોડ ટકા ઘેર વાદ;ગેબી ભુંગળ વાજે નાદ; એથી અદકુ ધન જે ઘેર. તેને તજારક લાગે પેર, કે મરેકે ઘેલો થાય, ધન તેતો અલેખે જાય. છપન કરોડ ટકા જે ઠામ, નગર ભંડાર થાશે તે દામ, અલ્પ આયુશ અદકો ગોઠવે, કોડ સુધી માણસ ભોગવે,લે વસ્તુ તું હાથજ હોડ. થાશે ટકા છપન કરોડ;તેણે તારૂ દુઃખ ભાગશે, દેવતાઇ વાજાં વાગશે, આઠ પહોર થાશે આરતિ, બ્રહ્મ નવ જાણે ભારથી ધજા ફરકે બહારજ માત; જુગતે થશે વીખ્યાત એક કોલ આપોજી મુને, સારી શીક્ષા દેઉછું તુને; ઝાઝો રોગ મરત્યુ શુલ, ઝાઝો લોભ તે પાપનું મૂળ ઝાઝે પુત્ર હોય કુળ હાણ, ઝાઝી વીદ્યા દરિદ્રજ જાણ; ઝાઝે રૂપે ખાંપણ હોય, ઝાઝે વેપારે દેવાળુ જોય, ઝાઝા વેહેરે માથુ જાય,ઝાઝી પ્રીતે રાડજ થાય;ઝાઝી ટાઢે હેમજ પડે,ઝાઝી અસ્ત્રી કલંકજ ચડે

ચોપાઇ–જો જીવ્યાનું હોય કામ,ફરીના આવીશ આ ઠામ;હવે દ્રવ્યનો લોભજ કરે નીરચે વણખુટ મરે, તે વાતનું વચનજ દે,બુટી સાથે લે દે કોલ વીક્રમ નરેશ ન કરૂ તારે પુર પ્રવેશ કાને સાંભળી જે ખ્યાત, નથી લોભ કાંઇ માહારિ જાત, એ ઘેટીનું કહો એંધાણ, તો જાણું સાચા સીદ્ધ જાણ. ઉપર પ્રથ્વી આકાશજ તળે, પુરવે જન્મને સંચે મળે; એ એંધાણી કહુ છું અમો, નીસ્ચે સાચુ માનજો તમો; ગોરખ કેરો છે તે આપ; કહે તેને બ્રહ્મહત્યા પાપ. છપ્પો–ફુલે તે મારગ વીસે; ફુલે

તે વાટે વાટે; ફુલ તે વસ્તી શેહેર, ફુલે તે જળને ઘાટે; ફુલે દીન હીન દાન લોક ફુલે જે ભાર આસે,દેખે છે દ્રષ્ટ અનેક, તેના શેહ તમાસે, મહીમા સહે મહાદેવજી, કહે કોય સીધ સુજાણીયો; ગુણ આલીયો ગોરખ થકી, કહે પુન્યે પ્રમાણીયો.

દોહરા—સીદ્ધ સતીપે જોડયા હાથ, આપી વસ્ત તે લીધી શાથ;રાયે જઈને મા ગી શીખ નવ આણી કાંઈ મનમાં બીક ચઢી પાવડી મીચ્યા નેત્ર ભણ્યો મંત્ર આગ્રા ર શુભ ક્ષેત્ર કરયું સ્મરણ ચીવતું જ્યાહરે ક્ષીપ્રા ત્રટ દિઠો તાહરે,નગ્ર મધે થયું જાણ વધાવ્યો વીક્રમ પ્રમાણ; તે સમીપે આવ્યો પ્રધાન મળી ભેટી દીધાં બહુ માન નીરગોસનને બળીયા ધાય,નગ્ર મધે તે ભુપતી જાય,જોવા મળીયાં માણસ ઘણાં વેર્યાં પુષ્પ તે કંચનતણા. પ્રજા ઉપર અદકેરીપ્રીત માનની મંગળ ગાય્યે ગીત; લક્ષપતી જોવા આવીયા. વધાવા મોતિ લાવીયા. કસ્તુરીના ઉંડે બેહેક ગુલાબ અરગજા કેરા મેહેક;અનેક શોભા બહુ વીસ્તરી ગયા મોહોલ માંહેતે ફરિ આનંદવીનોદ વિતી રાત, અરૂણોદય ઉગ્યો પ્રભાત; ગંગોદકથી મારજન કરયું, ખટકર્મ પુન્યજ આચરયું પુષ્પકાર હતો તે દીસ,શોનકાર તેડયા દશવિશ; છાની તે શી કીધિ ગુજ પોતે,જાણી આપી સુજ છપન તોલામાં પારતી.કરે કંચન એ પૃથ્વીપતિ પડાવે ટકા તેહજ તેના દહા;આઠ કોટી થાય જ્યારે,રજા બહાર ફરતિ તાહારે.તેમ તેન રાજાને ઉલટ થાય કામ સવાયાં ચાલ્યાં જાય,એમ કરતાં થયા ખટમાસ,તે દહાડે પોતી મન આશ છપન કરોડની સંખ્યા થઈવસ્તુ હતિ તે ખુટી ગઈ ભંડાર પુરા ભરયા જાહરે,વાગી ભુંગળ ગેબી તાહરે હરખ્યું ઘણું રાજાનું મન; અનગળ દીઠું છે તે ધન સુખ લીલા મહીપત મન વશિ નવ રહિ નુન્ય મનમાં કવિ નીરભે થયો તે પોતે રાય ઇશ્વર પ્રતાપે ગઈ ચીંતાય સરવ થકી મોહોટપેન સર્વ અર્થ સરે સીર કાન.

છપ્પો—ધન માતને તાત ધન છે ભ્રાત ભલાઈ;ધન ભુપ ધન શીષ,ધન કુમાળને ચતુરાઈ ધન ધીરજ ધન તેજ, ધન આદર આધારી, ધન વિદ્યા ધનવાદ; ધન જશ છે દાતારી, ધન સ્વર્ગ ધન દેવતા, ધન સકળ બોલે કો ફળે; દાનમાન ધન મહીમા કહે શામળ ઇશ્વર મળે. ચોપાઈ—એશું જાણી આનંદ પામીયો,દળીદ્રતણું તે દુખ વામીયો; એ વાત વીક્રમ ઘેર રહી; કઉતક એક જોતામા થઇ.

દોહરા—નગર ઉજણી અવનવી, શોભાનો નહી પાર; વસે અસંખે મેદની, નવતેરી વિસ્તાર; લખશેરી કોટેશરી સહસ્રશરિ લાખ કરોડ એવા અણ ગણ ધનપતિ વહાણવટીની જોડ, ઉત્તમ દશા ઉજેણ નગર, વસે શેઠ ધનપાળ; છપન કરોડ ભંડાર છે,બીજો અગણિત માલ ભુંગળ વાગે બારણે ગાય ગેબીનાદ અહોરાત થાય આરતી, સુર વાજાનો સાદ. ધજા ફરકે અટારિએ, રંગ ઝુઝુરા સાત;ધનપતી ધનપાળ છે વિશ્વ બધે વિખ્યાત ઉજેણ નગર ઉતારણહારા શ્રીમંત શા શુભ નામ; તેને સમરથ તેટલી રહે છે એકજ ગામ ભુંગળ વાગે ભોંગરે;ચોઘડા રૂડી સજ આડે પોરે

આરતી કરૂંઠે બારીએ કેરજ શ્રીમંતશાને ધનબળે વેહેપારી જુગ જોડ; સોના કેરા વાવટા ટકા છપન કરોડ એક એક ને પ્રીછે નહી, કાને સાંભળે નામ; એક દશા વસે છે એકજ ગામ દરીયા પારે આવીયો, અરીક વહેપારી એક; તે પાસે એક રત્ન છે,બીજી વસ્તુ અનેક. તેણે રત્ન ચઉટે ધરયું. જે ચીંતામણી નામ;કહો ભાઇ કીંમત કરો, તેજ દો મુજ દામ. સહુ મળીને આંકીયું;મળ્યા કીમતી જોડ; રત્ન માલ છે તેટલો,ટકા છપન કરોડ લેવાને મન સહુ કરે; પણ નહી એટલો ગરથ; સહુ જાયે પાછા વળી, ન સરે કોનો અરથ શ્રીમંત શેઠ તત્ર બોલીયો, ચાલ વેહેપારી સાથ; તે સ્થાનક ઉભો રહ્યો, લીધું રત્ન તે હાથ. તેને પુછે પ્રીતશુ, ધનપતી ધનપાળું એનું નામ તે શું હશે, લીધો અમુલક માલ કહો શેઠ તમો કયાંવસો, કહો તમારૂ નામ; સાચુ બોલો સર્વથા,રહોછો કોણ ગામ,ચોપાઈ—શ્રીમંત કહે હું હરીના દાસ. વસુ વેહેપારી એકજ વાસ; ગરીબ વાણીયો વણજ કરૂં, જેમ તેમ કરી પેટજ ભરૂ.નામ તમારૂ અમને કહો,તમે અહીયાં કુણ સ્થાનક રહો, પુછોછો તો સુણજો તમો. સહુના પગની રજ તે અમો ધનપાળ ઉતરકુણ જેહ. તમ શેવક હું તોછું તેહ. એક એકને સંભળાવું નામ, દીઠા તારે દીધું માન, વળગ્યા બેલડીએબહુ પેર. આવ્યાશ્રીમંતશાને ઘેર. જોઇ સમરથ શ્રીમંત તણી, હરખ્યો ધનપાળ તે ઘડી, કરયો વિદાય, લીધું રત્ન તે દ્રવ્ય પસાય, ધનપાળ શ્રીમંત બેઠા એકાંત. મન તણી ભાગી છે ભ્રાંત. આપણુને બેને વાધી પ્રીત. તેવી કાંઇક કરીએ રીત, સરખુ ધન સરખાં ઘરસુત્ર; માહારી પુત્રી તાહારો પુત્ર, તે બેનો વિવાહ કીજીએ, લાખેણો લાવો લીજીએ;તે વાત બેના મનમાં ગમી, શોક ગયો રૂદેનો સમી.

દોહરા—શ્રીમતશાની દીકરી, ધનવંતના પુત્ર કહેવાય; વેહેચ્યા પાનને સહી કર્યાં, વેગે તે વિવાય. સજન સહોદર હરખીયા, થયું નાતમાં જાણ; દ્રવ્ય અતીશે ખરચીયા, મીત કરી પ્રમાણ.

ચોપાઈ—મળ્યા સરખે સરખાં ઘર, કન્યારૂડી રૂડો વર; દીન ઉપર દીન વહીને જાય,આનંદ અદકો સહુને થાય.વરસ બે ચારેક ચાલ્યા વહી.દૈવતણિ ગત અવળી થઇ;ધનપાળ શેઠજે વ્યાધિ ઘણિ, દશા બેઠી રાહુ તણી નટી પનોતી હેડામાંહ,ગુરૂ બારમો બેઠો રાહ. અંતર દશા બેઠો શની. દળીદ્ર આવી ઘેર ઘણિ, ચપળ લક્ષ્મી જાવા થઇ, તે રાખી કોની નવ રહી; રોગી હતા તે રોગે મુવા. વાહાણ પરઠી પુરે ગયા; કણ કોઠારે આગ લાગીયા, લેહેણું હતું તે ઘર ભાગીયા; વિમા હતા તે વાંકા વળ્યા,મીત્ર હતા તે દુશ્મન થયા. પરમુલક બાંધ્યોતો માલ;પડવા દેવાળે તેજ દલાલ કંઇક માલ તો લુંટી લીધ. રહિ નવશકી કાંઇ ઘરમારિધ, સગાં સહુ બેઠા થઇ સાલ; મુલેક બધાનો એવો ચાલ.

દોહરા—આવણુ હાર આવ, સાગરમાં જેમ પુર; જનારૂ તેમજ જશે, કાગળ બાંધે કપુર આવે અજાણ્યું એ તરે. નારીએળીમાં નાર. જનારૂં તો એમ જાશે જુલમી સાધે ધીર. ધનવંત ન કરીશ ગારવો પુત્રવંત નવ અહંકાર;ધન જોબન સુત કારમું,જાતાં કેટલી વાર. ચોપાઇ—દ્રવ્યે તણો કરે અહંકાર, નહી પંડીત મોટો ગુમાર; સમુદ્ર લેહેરે આવેને જાય, તેવી ગતિ લક્ષ્મીની થાય. નત્ર રહે રાખી એકજ ઘડી. તેની તો ચીંતા છે વડી; તેડી ન આવે કહાડી ન જાય, એવી ચપળ લક્ષ્મી કહેવાય. તે વાણિયાની શી ગત થઇ, લક્ષ્મી હતી તે સર્વે ગઇ નીરધન થઇ બેઠો ધનપાળ, ગયો સર્વ ખજાનો માલ; સુખ પાલ બ ાદજ ગયા,ભંડાર હતા તે ખાલી થયા;થયા વહાણ વાણોતર ગજ,ગઇ ગેબી ફરૂકતી ધ્વજ,નાદ મુગળ અલોપજ થયું, ભુંગળ ઠેકાણે દરદજ રહયું; ગયું રૂપ રંગને સહુ તેજ ગયું સહોદર કેરૂ હેત ગયું ડાહ્યાપણ શુદ્ધને સાન, ગયું છે રાજદ્વારનું માન; સહેલો હું તો. ક્ષત થયો ધનનો કાળ. છપ્પો—ગ્રત વિના જેમ અંન, મન વિનાની માયા, વિદ્યાહિણો વિપ્ર. રાજ ગયે જેમ રાયા; જીવ વિના જેમ દહ, મેહે ગરજે જશો લક્ષ વાર શામળ કહે, માયા વીના માનવ કરશે.

ચોપાઇ—એવી વાત તેની વિસ્તરી, શું કહું વારે વારે ફરી, શ્રીવંતશેઠ ને ખબર જ થઇ, ધનપાળની લક્ષમી ગઇ;ગયો ધનપાળ ઉઠી પરદેશ. પુત્ર સ્ત્રી તો જોબન વેશ પુત્ર ઉપાડે ભાજી ભાર; વેચે ઘેર બેઠી તે નાર. દુખે પાપ પેટજ ભરે, કાળ ખેપના એમજ કરે; લક્ષ્માંને વશ વર્તે લોક, વીવા તેનો કીધો ફોક. તે તો વાત વીમાશે પછી, વર્ષ તેરમું આવ્યું અડી; પશ્ચિમ કુણે ભગોશા શેઠ. તે પણ લક્ષપતિ છે નેટ તેને પુત્ર રતનશા નામ; વીવાહનો માંડયો જંગ. ફેલ્યો છે ઉછવ બહુ રંગ, કનક તણા પરાથવ્યા પાટ. જડીત હેમના ઘડીયા ઘાટ; તોરણ બાંધ્યા છે બારણે, બન્યે દામ વિના કારણે; નાચે અપ્સરા અપરંમપાર, ગુણીજન જશ બોલે શુભસાર. નિરગોશાને દુંદભી તણા; શોભાની નહી એકે મણા. હરખ ઘણો સૌ હૈડે ધરે, બહુ નગ ત્યાં ભોજન કરે; ભેર મરદંગ ભુંગળ ઘોંઘાટ, પામ્યા લાણુ ચારણ ભાટ.

દોહરા—નગ્ર ભોજન કરાવીયે, એમ વિમાશે રાજન; તે દહાડે શ્રીવંત શેઠના ઘેર વિવાહનો દન, રાજાએ તેડયા વેપારીઆ. પંડીત સહુ પ્રધાન, મોહોટા મોહોટા સરવને; તેડી દીધાં માન. માહારે ઘેર ભોજન કરો;દઉ નોતરા આજ; એટલો જશ આપો મુને,રાખો માહારી લાજ.રાજા ને મોઢે કહે, ફરી વચન વીચાર; આપ આ પછી નાતે સહુ, જમો વરણ અઢાર. હાકેદી સહુકો હરખીયા,હરખ્યો રાય સુજાણ;

શ્રીવંત શેઠ તેણે સમે,રાયને કર્યો પ્રણામ વિવાહ મારે ઘેર છે, પુત્રી પરણે કાલ; નયબંધુ ભોજન કરે, આજ્ઞા એવી આલ, પકવાન કરાવ્યાં પુરણ અમો, તે તાહરે પ્રતાપ; તમ સહિત સહુકો જમો, આજ્ઞા અધીપત આપ.

ચોપાઈ–શેઠે વાત કહી શીર નમી,ને માજનને મન ગમી; સહુમળી વીચારી પેર,પેહેલે દીવસે રાજાને ઘેર બીજે દીવસ શ્રીમંત મહાજન; નય બધુ કરશે ભોજન; દીધાં નોતરાં સહુકો મળી,સહુને પેટમાં સાકર ભળી મેવા મીઠાઇને બત્રીસ પાક અમ્રત અન્ન વીધવિધના શાક ચીપ્ર આદે સહુ જુજવી બ્હાત,કરે ભોજન વધારે ખ્યાત જેમ ઘેર વિવાહ હોય, તે દહાડે દુખીઓ નહી કોય;ઉદે અસ્ત થાય ચારે પોહોર, કરે ભોજન સહુ કોય ઢોર. સાહસ સહને મનવા શેક,કેશ વખાણુ જમ્યા એક; કવી કહે જીમ્યા કરૂ હજાર, તોએ વખાણુ પિછુ નહિ પાર; જામ નીશા ગઇ છે જ્યારે, સકળ લોક જમ્યા તાહરે; પરનારી પ્રજા ગઇ ઘેર વિકરે આપ વિચારી પેર; એમ કરતાં ગઇ મધરાત. રાયે વીચારયું રહીયા સાથ; જોઉં આજની ચરચા આજ, પછે કરૂ ભોજનનું કાજ; જોઇ આજ કો વેઠે ભુખ,કોને દેહ હીલમાં છે દુખ. કો ભુખ્યો કે તરસ્યો હશે મહારા વરતમાં ભંગજ થશે; જોઉ ચરચા આખી રાત, પછે ભોજન કરશું પ્રભાત.

દોહરો–સજ્જ થઇ રાજા સંચરયો, નીરખે ચરચા કાજ;અદ્રષ્ટ વીદ્યા ઓચરે, સુખ સેજ્યા કરી તાજ. મેહેલી શેરી પુર પરાં કુંચી ચાવડી ચોક;ઘાટ મેહેલી શેહેર નીરખ્યું, ખુણા ખોચરા ગોખ.

ચોપાઇ–વીર ધીર માહા વીક્રમરાય. જેનો જોતો આથો જાય; કરી ભોજન સુતા સહુ લોક. સહુને સુખ કોને નહિ શોક પાછલી રતે ગયા નર ત્યાંહ, ધનવંત શેઠ ઘર જ્યાંહ, મા દીકરો રૂવેછે ઘણું; ગંભારી સુખ પોતાતણું,તેબેજણે એવું આદરયું વીખ ખાઇને નીચે મરૂ;આપણે ઘેર વીવાહજ કરયો તે નો અરથ એક નાવ સરયો, કન્યા પરણે બીજે ઠામ; આપણા કુળનું ખોયું નામ;મહેશ ગયો તારો બાપ. માહા દુખીયા બે આપો આપ. પ્રથમ લાગી જે માહારે પાય. તે કન્યા બીજે ઘેર જાય; ઘ-રમાં આવતી થઇ વાહુ, નાત નગર જાણે છે સહુ તે દુખ નો કેમ હઇડે ધરૂં, પીઉ ઝે રને નીસ્ચે મરૂ; અત્યારે તેનો બોહ્યો તન, મરવા ઉપર મહારૂ મન; હું નીકળુછું નગ-રમાં વળી લોક દેખાડે છે આંગળી; કોટી ધ્વજનો એક કુમાર, પેટ માટે ઉપાડ ભાર, આતો લખેશરી કહીને હસે, તે દુખ મારા મનમાં વસે, એવી ને કરણી શી કરી. તાહારી કન્યા બીજે વરી બોલે મેહેણા વિપરીત વાણ તે દુખે મુજ કાહાડુ પ્રાણ;મા તુજને હું કહું છું કથી. લોકોમાં રહેવાતુ નથી જીવ્યાથી ભલુ છે મરત,મેહેલી, લા-

જને કહ્યુ તરત; વખ ઘોળી બે જણુ પીજીએ, દેહ ત્યાગ આપણુ કીજીએ, માહીકરે વાતો જે કરી, એકચીતે રાખે મન ધરી, ઘોળી વીખ પીએ જ્યાહરે, બોલ્યો વીર બાહેર તાહરે. રખે ભાઇ તજે તું પ્રાણ, ઉઘાડ બાર સાંભળ એક વાણ,અમો નો જાને છું રાંક નહી અમારો કાંઇ વાંક નથી અમારી ગાંઠે ગરથ નહી સરે અહીયાથી અર્થ; માટે બીજે મંદીર જાઓ, આવે હાથ તો સુખીયા થાઓ;સાચુ રાજ વીક્રમનું હોય, તુજને મારિનાંખે કોય મા દીકરો દુખીઆ છું બેય, ન રાખે તેનો સંદેહ; રાજા દુખભંજન કહેવાય. શા માટે તું દુખી થાય; છાતી તેની ફાટી જાય, દુખ સાંભળતાં માહરી કાય, મુજ દુખે સાગર શુકશે, મેરૂ પરવત તે ડોલશે; લીલાં ઝાડ તે સુકી જાય, પશુ સુણે તો તરૂણુ ન ખાય, માટે શાને ખોટી થાઓ, જે કામે આવ્યા ત્યાં જાઓ દુખ સાંભળી શું નાહાલજ થશો, મુખ મરડી નાશી જશો.

દોહરો–વિક્રમસેન વાણી વદે રાખો હઇડે ધીર; ચોર લંપટ હું તો નહી, અમો-છું વીક્રમ વીર; તાહારૂ દુખ મનડા તણું, કેહે વિસ્તારી વાત. સાગર દુખ શું પ્રગટ છે કરતાં દેહની ઘાત ને દુખ મુજ આગળ કહો નવ રાખે મન ખેદ, પાંચ પાપ તોજ ઉપર, જો રાખે મન ભેદ. તે દુખ હું ભાગુ નહી તો, મુજને સમ એહ; તે વાચા ચુકું અમો. તો કુષ્ટી થાજો દેહ. મેહેલ લાજ મનડા થકી ટાળ દુખનો શોક, તે દુખ હું ભાગુ નહી, તો વરત થાજો ફોક.

ચોપાઇ–મા દીકરો ને રાજા ત્રણ, સત્રાળા વાત સાંભળી કરણ; ધનપાળશેઠનું જાણો નામ, છપ્પન કોટી જેને ઘેર દામ; બાહાર રજા સાને ગાજતી, ગેબી નાદ ભુંગળ વાજતી, દેશ પ્રદેશે કોઠી વાહાણ,સંભરતાં જાએ મુજ પ્રાણ રીધ બીધ ઘર સુત્ર લાડકવાયો એકજ પુત્ર શ્રીમનતશા અમારી જોડ. નેને ટકા છપન કરોડ, તેને ઘેર છે એક કન્યાગ, માહરા પુત્રશું કરયો વીવાહ. વાત કરતાં વીત્યાં વરસ બાર. એવે બીજો થયો વિચાર. ધન મહારૂતો સરવે ગયું હાથે ઝાલ્યું તે નવ રહ્યું સાજુ વસ્ત્ર અંગ, સગુ સહોદર ન રહ્યું સંગ;પડી વેળા અનાથજ તણી, બીજે ગામ જઇ બેઠો ધણી; દુરાચારી દંડજ લોક તેને વીવા કીધો ફોક, કાલ પરણશે બીજે ઘેર, સાંભળ મહીપતી દુખની પેર; સવારે જમસે બધુ ગામ. ઓછવ મંગળ ડાંનોડામ; જેથી પ્રાણ તજુ સરવથી કોઇને દોષ તો દેતા નથી; દીજે દોષ આહાગ રમંત, મરીએ છ કુળની શરમને; મનમાં નથી બીજો આંબળો, એવું દુખ સાહારૂ સાંભળો. દોહરા=તજો શોક શરીરનો હઇડ રાખો હામ; તે કન્યા આપુ તુને, તો કેહે જો વીક્રમ નામ. સામ દામ ભેદે કરી,, પરણાવું મુજ તન; સમ દવાઇ સત્ય કહું, અત્યારે લેશું અંન-

ચોપાઇ—તેનું મન તો મનાવીયો, મહિપતતો મોહોલે આવીયો; પ્રાતકાળ થયોછે નેટ, તેડયા માન દેઇ શ્રીમંત શેઠ, મળીયા મેહાજન બાવન બહુ, આવ્યા રાજ સભામાં સહુ; સભા કરી દીધાં માન. પ્રીતે આપ્યાં ફોફળ પાન. આજ અમારે વીવાહ કામ. કેમ તેડાવ્યા આણે ઠામ; ત્યારે રાજા પુછે મર્મ, તમે ચાલો અધરમ કે ધરમ ધરમ અધરમ તણા ગુણ ગાઓ, પછે સઉકો મંદીર જાઓ; સત્યવાદી જો સત્ય ચુકશો, તો હાથે ધર્મ મુકશો; વેહેવારીયા કહે છે સઉ વાત, જુઠ નહી બોલું વીખ્યાત, જુઠાને પાસે નવ વસું જુઠી વાત દેખી નવ હસું; બોલ્યું અબોલ્યું હું નવ કરૂં, જુઠા સાથે હુ નવ કરૂં રાજા કહે લખો તે લેખ જુઠુ બોલો મેખાંનમેખ; કુડ જુઠુ બોલો આ દીશ, તો શો દંડ તમારે શીશ આ જાતે જુઠુ બોલુ અમો, તો ગુનેગાર કરજો તમો; તેને મોઢે કરાવ્યો ન્યાય. એવો પ્રપંચી પોતે રાય.

દોહરા—તાહારા ઉદરની બેટડી. તેનો વીવાહ કીધ; નાત સભા સહુ દેખતાં; વાત કરીતી સીધ-લાડયાં મોટયાંને જમ્યો, આવ્યો એક એક ઘેર; બીજે ઠામ પ્રણાવશો, તેની તે શી પેર સહુકો તેમાં સાખીયા, વરણ અઢારે લોક, બીજે ઠામ તેનો વરે; એહ ડાહપણ તે ફોક; તેનું કારણ કોહો મુને. આપ વીચારી મત, પૃથ્વી રસ કેમ પાકશે, એતો શાસ્ત્ર અસત્ય.

ચોપાઇ—શ્રીવંત કહે સાંભળો વાણ, રાજાજી છો ચતુર સુજાણ; કુળ કુટુંબનો શોછે અર્થ, પ્રથમ મેં જોયોતો ગ્રથ. મન વીવાહની ઇચ્છા ધરી, ગ્રથ જોઈ આપી દીકરી. જેને સાત ધજા ઉડતી, ગેબી નાદ ભુંગળ વાગતી, છપનપર ભુંગળ જેહને, કન્યા દીધીતી તેહને; મુજથી અહકો મનમાં ધર્યો, તે વેળા મેં વિવાહકર્યો, એને થયો ઇશ્વરનો કોપ. દ્રવ્ય બાધાનો લોપ: મેં જોયું તું તે તો ગયું, ત્યારે શાનુ સગપણ રહ્યું. કરતો નથી હું નો અન્યાય. બીજે ઠામે દેઉ કન્યાય.

દોહરા—રાજા કહે ધન કારમુ. આવે આજ જાય કાલ; વેહેવાર રાખે જો તાહરો, તો પેહેલાને કન્યા આલ. એનો ગ્રથ કેહે કન્યા ગયો; મન વીચારી જોય; આજ એને શું નીપન્યું. તે કાલ આપણને હોય.—ચોપાઇ—રામ રાવણ સરખા જેહ, લક્ષ્મી સહીત ન ગયા તેહ, લેહેરનીર અસંખી છાંય. તેમ લક્ષ્મી નીત આવે જાય; ગ્રથ તાહારા ઘરમાં છે જાણ, આપ થોડા નહી થાએ હાણ, વેહેવારીયો કેહે સાંભળ રાય, બેટી મોટી કુળ કહેવાય- અસત્ય આચરવા માંડયું તમો, હવે દેશ નહિ રહિયે અમો; કોડ વાત શું કહીયે કથી, એને કન્યા દેવી નથી દોહરા—મહીપતે મન વિચારયું, સત્યકહુ એ મર્મ; એનો વાંક નવ કહાઢીએ, એ બોલ છે અધર્મ, વિક્રમસેન વાણી વદે, તાહરા મુખનો ન્યાય; તુજને ભાવે તે કર, પરણાવું કન્યાય; તુજને દુઃખ દેવું નહી, નિસ્ચે

કરવું કામ. તે જોયો તો તે થકી, આપુ સવાયો દામ. માહા કષ્ટે ધન લાવિયો, ધરક્ષિપત માહા ધન સર્વ આપુ તેહને, આપ ચલાવું મન.

ચોપાઇ–પોઠ ભરાવિ ટકા તણિ. મોકલી દીધી તેણિ ઘડી; ધનપાળશા કેરે ઘરબાર, મોકલ્યો તે માલ અપરમપાર. કર્યો પાછો શ્રીમંતની જોડ, ટકા આપ્યા છપન કરોડ; જ્યાં પધાર્યાં લક્ષ્મી બાઇ. ત્યારે સર્વ થઇ સગાઇ. હણહણતા તોરીને ગજ, અટારીએ ફરકે ધ્વજ. સઘળી સમરથ રહી મણા, વાગે નાદ ત્યાં ભુંગળ તણા. જેમ તારા મંડળમાં ચંદ્ર, સુરજ દેવમાં શોભે ઈંદ્ર; એમ તતક્ષણ વાધ્યું તેજ; ઉપન્યું સહુને અદકુ હેત. સમરાવ્યા મોહોટા જે મેહેલ, તે આગળ બીજા સહુ સેહેલ; શ્રીવંત શેઠ વિક્રમ કહે, કન્યા આપ સુખેથી રહે; ન્યાય બોલ તેને મન વસ્યો; શ્રીવંત શેઠ હઇડામાં હસ્યો. દળદર જ્યારે નાશી ગયું, જેમ પાછું હતું તેમ થયું; વીક્રમને તો હરખ ન માય, રાજેશ્વરી મંડપ રચાય. બેશી રહ્યો તો બીજે ગામ, ધનપાળશેઠ તેડ્યો તે ઠામ, આગતા સ્વાગતા કીધી ઘણિ, દિધા માન ઉજેણી ધણિ; નગ્ર બધુ હરખજ ધરે; ભોજન તે મન ભાવતાં કરે લક્ષ્મી વડે તે હરખજ હોય, તેમાં શું કહેવું સોય જે વાત વિક્રમ મન વશી, તે તણી ઉપમા તે કશી.

દોહરા—સેન જે વિકરમ રાયનું, તે વરઘોડા માંહ; લક્ષપતી લેખાવીયા, આનંદ અંગ ન માય. તે વર ગજ ઉપર ચડ્યો, ચાલ્યો ચઉટા માંહ, વર આગળ થઇ નીસર્યો, બીજો વર રહેતો તાંહ ચોપાઇ—બીજાને હતો ઉલટ ઘણો, સુણ્યો સાર વરઘોડા તણો, પેલા વરને દિઠો દ્રષ્ટ, તે વર મનમાં પામ્યો કષ્ટ. મહારી કન્યા વરશે એહ, હુ તો માહારિ પાડુ દેહ; ગળે ફાંસો વરમાં ઘાલીયો, તેને માબાપે ઝાલીયો, થઇ બુમારવ માહા પોકાર, ગયા લોક સહુ જોવા ઠાર; વીક્રમસેનને ત્યાં થયું જાણ, આવ્યો તતક્ષણ તે પ્રમાણ રાજા કહે એનું શું દુખ. ઇશ્વર એની ભાગે ભુખ; ત્યારે વણીકતો બોલ્યો વાણ; સાંભળ રાજા ચતુર સુજાણ. માહારિ કન્યા પરણે એહ, તે માટે તજુ છું દેહ; લોકને શું મોહો દેખાડશું, તે માટે મરૂંછું હું, રાજા કહે તું સાંભળ ધીર, હું તુજને પરણાવું વીર; પ્રધાનની પુત્રી છે જેહ. તુજને પરણાવું તેહ; વડા વજીરને તેડ્યો પાસ અતિશે દીધી રાભામાં આશ. દોહરા—તહારિ છે જે બેટડી; પ્રેમદા રૂપ નીધાન; તે માગી મુજ આપીએ, હું દેઉં કન્યાદાન વરને પોતે પ્રીછવ્યો. તેડી વરને સાથ; હાથી પર બેસારીયો; આપ્યું શ્રીફળ હાથ; નીશાન બાજે ગડગડે, ફેલ્યો છે બહુ રંગ; જેવો શેઠ શ્રીવંત વર, તેવિ શોભા સંગ. એક વરનો જઈ ઉતરયો, જ્યાં ઘર શ્રીવંત શેઠ, બીજો વરતો ત્યાંહાં ગયો, રાજદ્વારે ઠેઠ. રાએ પગ પખાળીઆ દીધુ કન્યાદાન, પરણ્યો પુત્રી પ્રધાનની, પામ્યો સનમાન.

ચોપાઇ–રાયે આપ્યું ઉપર ધન, બીજા વરનું માન્યું માન: પરણ્યો ધનપાળ શે-

ઠનો પુત્ર, આપ્યું રાજાએ ઘરસુત્ર, એવો રાજા ભારે ભુપ;જેમાં ઈંદ્ર સરીખુરૂપ, જેને નામ જાએ પાપ. સમરે જાએ સરવે તાપ, નીરધનીઓ ત્યાં પામે ધન,સ્ત્રી વંઝા તે પાવે તન; મુરખ જન વિદ્યા પામશે; દેહરોગી દુખ વામશે; પાપી પણ થાએ પવિત્ર, શુભ પ્રકારે શુણે ચરિત્ર. દુદ્ર રૂદે તે કોનળ થાય, વાધે પુન્યને પાતિક જાય; એવું સાંભળી આપે દાન. આ લોકે પરલોકે માન. માટે કરજો સહુકો પુન્ય, એથી રૂડું નથી કાંઈ અન્ય.દોહરા—કહે પુતળી ભોજ સુણ વિક્રમનો મહિમાય એવાં જે પ્રાક્રમ કરે,તે બેસે સિંહાસન પાય;એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ;એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવી સામળદાસ શ્રોતા વકત્તા સાંભળો કહે કવિતા કરજોડ;શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૯ મી હંસની.

કામાક્ષી નામની નવમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ દોહરા—આરાધુ ગણપતને, ચરણે રાખું મન; આનંદ થયો મન ભોજને લીધું શુભ લગ્ન. બટુક ભૈરવ પ્રત્યક્ષ છે, તે નોધારાં આધાર,જે કહેવાયે તમ તણો, કરો તેહની સાર. જોતિષ તેડી પુછીયું,આપો મુરત દાન;સાહાસન પુજા કરી, કહ્યું બેસવા મન;સિંહાસનને નીરખીઉ મન મગન; કીરપા કરે મહાવીર તું, જો જાણિ તુજ તન. મળી જોવા સહુ મેદની, અષ્ટાદસ સહુ વરણ,અવાજ થાય દુદંભી તણો, પડયું ન સુણે કરણ, ભોજે પ્રદક્ષણા કરી, આસન બેશે જેમ,માં મા કહીને પુતળી. બોલી કામાક્ષી તેમ. સિંહાસન વિકરમ તણું,પચાડ઼ ઠ અભેદ, પરદુખભંજણ સુખ કરણ, વાચા પાળે વેદ,તે સરખો દાતા થશે, ઉદાર ચિત મહા મન; પરકાયા પ્રાક્રમ કરે, તે બેસે આશન; ભોજ કહે સુણ પુતળી, વિક્રમ મહિમા જેહ; તે સાંભળવો મુજને, દુધે તરઠયા મેહ. બોલી કામાક્ષી પુતળી સુણ ભોજ મન આપ મન વાંછીત પામે સહી. ભેદિ ન શકે પાપ.

ચોપાઇ—વીક્રમરાજા હરખે ઘણું,સઇન્ય સુંઢાડયું પોતાતણું;ગયા વાડીએ રમવા કાજ,રંગ મોહોલ કીધોછે તાજ,ભાર અઢાળ ફળ્યું છે વન,જોઇને હરખ્યું મન;કમળ ચુંટયાહાથેકરીવેણીપુષ્પને છાબજભરી; સ્નાનકરયું અવંનીધણી, શેવાકરીશંભુજી તણી.કરિઆરતી લાગ્યાપાય,પ્રસન થયોછેભોળોરાય;પછીનિશા અસવારી કરી, ગામ આવવા બુધજ ધરી; વાજે છે નીરઘોશ નિશાણ,નવ સ્થલે દુશમનના પ્રાણ, સુખ જાણે સરદનો ચંદ્ર, જેવો રાય અવનવો ઈંદ્ર; કરે જશ ચારણને ભાટ, સેન્યા ચાલી આવી તે વાટ, ક્ષીપ્રા ત્રઢ આવ્યા જેટલે. મોટા મગરીઠા તેટલે, સેન્યા સહુવળાવી ઘેર, રાય મરગીયાની માંડી પેર, હું એકલો જાઇશ સોય, પુંઠે જન આવો નહી

કેવ;ભરી ફાળ નાઠો વન; પ્રાગ પુઠે જાય વિક્રમ રાજન. રમી શીકાર રાય પાછો ફર્યો, આપ શોક શનમાંથી ટળ્યો; કણબી એક દીઠો વાટમાં બેઠો છે માળે ઠાઠમાં ઉભો ઉભો ગોફણ ફેરવે, હાકે હુરા હોહો કરે.નાશે જનાવર દોદસ જાય, તેતો દ્રષ્ટે દીઠું રાય.એ પંખીને અદકી ભુખ,એનું તે કોણ જાણે દુખ એની મનમાં દયા લાવીયો, પોતાને મંદીર આવીયો;પ્રધાનને ત્યાંહા કહ્યાં વચન,રણમાં જઇ ભરાવો અંન, અંનના કોઠાર કીધાં ઘણા, ઘાટ કરાવ્યા પાણી તણા, જેના જેવો જોઇએ અહાર, ઠામ ઠામ અંબાર; દેશ દેશને ઘાટે ઘાટ, પરબો મંડાવી ચોહો વાટ;નીર પીએ ને દાણા ખાય, સહુ જનાવર સુખીયા થાય; મનુશ કીર્તિ તો પેહેલી હતી,પખીમાં પછે થઇ છતી;ધન વીક્રમ મહારાજ, તુજ વીના કુણ કરે પરકાજ, એવા વાતો પખી કરે,આનંદ વિનોદ વનમાં ચરે,માન સરોવર છેજી જયાંહ,પંખી હંસ વહેછે તાંહ,પાછળ પાળ સ્ટીક તણી,તે સરોવરની શોભા ઘણી સાક્ષાત અમ્રત તેમાં ભરયુ,મહાપુરશ માનુ ભાવે કરયું; વક્ષ અમ્રત ફળ હોય તે, મહીમા જાણે નહી કોય,કમળ ફુલ છે લક્ષ પ ખડી. જે દીઠે ઠરે આંખડી, તેહ સરોવર રહે છે હંસ, પંખી પણ દેવતાનો અંશ. સુરજ કાં તી મણી શોભે, જ્યાં મોતી તણો વરશે મેહ; તે હંસતો મોતી ચરે સ્વર્ગમાં આવા ગમન કરે.

દોહરા—હ સોવાર્ણી પુતળાં, પવીત્ર જેની જાત.તેણે કાને સાંભળી,વીકરમા જીતની વાત. દાતા છે પૃથ્વી વિષે, કરે ઘણાં પરકામ;વાચા અવીચળ તે ખરે, પરદુખભજન નામ. ચાલો જઇએ જાત્રા જેહ એ વકરમરાય;દાતાનું મુખ દીઠડે, કોટી જગન ફળ થાય.જોઇએ કેવું નગ્ર છે,કેવો છે તે ભુપ; જેવું કાને સાંભળ્યુ ,તેવું જોઇએ રૂપ ચોપાઇ—હંસ મન વીમાસણ સુણી,ચાલ્યા સહુ ઉજેણી ભણી;આવ્યાસમીપ ઉજેણી ગામ.દીઠી શોભા ઠામે ઠામ,દીઠા વિક્રમ કેરા મેહેલ,તે આગળ ઇંદ્રસન સેહેલ; સતરૂપીયું ધરયુ છે ધન,ત્યાં વીધન નવ લોપે અન;બીજો થયો હોય વિક્રમ પખે,જોતીશ શાસ્ત્રમાં શક કેમ લખે. હંસે શોભા દીઠી ઘણી,ધજેવે કહેવાય ઘર લંકા તણી; જોતેજોતો આવ્યા તાંહ. મહારાજા બેઠા છે જ્યાંહ, કોટી રવી ઉદયો છે જેમ, અકસ્માત અજવાળું થયું તેમ; રાજાએ ઉચુ નરખીયું,હંસ હઇડુ હરખીયું. ધન સફળ મહારો અવતાર, આ પંખી આવ્યા મુજ દ્વાર,દંડવત કરી નમાવ્યું શીશ, ધન વેળા ધન આ દિશ, ગુણ જાતને શું તમ નામ, સેવકને દીજે કાંઇ [illegible]; જમો છો શું મુખવાસ,આવડુ રૂપ તમારી પાસ. મુજ રાંક ઉપર કરણા કરી, પુછેર ાજાએમ ફરી ફરી;બોલ્યાં હંસતો એમ વચન.સાંભળજો રાજનવીક્રમ છપ્પો—માનસરોવરતીર; નિર અમરત તે ભરીયાં,દ્રુમ લતાની જાળ,પાળરવાટીકનાં ટરિયાં,નહિ દીસ નહી

રાત, જોતકાર તે ઉધ્યોતિ; સહુની ઉજવળ દેહ, મેહ વરસે તાંહાં મોતી, ત્યાં નાહે નિત દેવ,શેવા કરે નીત્ય હરીહરની; ભોમી કંચન વરણ છે જાણે શોભા સ્વરગની.

ચોપાઇ–વચન સાંભળ્યું હશે ભણ્યું, હઇડું હરખ્યું વિક્રમ તણું: ભલે પધારયાં મોહોટાં ભાગ્ય, પ્રદક્ષણા દેઇ લાગ્યો પાગ;રહો પરૂણા માહારે ઘેર, કરૂ શેવા હું રૂડી પેર. દોહરા–તાહારે હંસજ બોલીયા, અમારે મોતીનો આહાર;ને અમુલખ નવ તમ ઘેરે; કયમ રહીએ આ ઠાર,રાજાએ મોતી મંગાવીયાં, વેરાવ્યા ચોપાસ, ચરી હંસ સુખીયા થયા,પે.હોચ્યિ મનની આશ દુધ પાણી કરયાં એકઠાં,મુકયાં હંસ હજુર;દુધ દુધ પ્રાસી ગયા પાણી રાખ્યું દુર, ત્રાયા તોરી કવીતર, નવરસ ચતુર અનેક;ખાર નીર કરે અંતરૂં, હંસ ચતુરછે એક.

ચોપાઇ–રાખ્ય દિવસ આઠ તે સાર, મન વંછી ૧ મોતીના આહાર; થયા વદાય આગ્ના લીધ, હંસે પંથ કરયો છે સીધ. કહેજો અમસરખુ કંઇ કામ, અમોછું તમારે નામ રાજાનો સભામાં ગયા, હંસ દેવનો વદાયજ થયા;દીનપરદીન તે વાતજ થઈ, કીરતી સ્વરગ પાતાળે ગઇ.સુરનાયક જે ઇંદ્રનું નામ, પડ્યું જગન તણું તેણે કામ; મળ્યા શહસ્ત્ર અઠાશી રૂખી અગષ્ટ વશીષ્ટ દુવશા મુખી;દેવ મળ્યા છે તેત્રીશ કરોડ, જમ વરણને અગ્નિ જોડ, અષ્ટ કુળ પર્વત નવ કુળ નાગ,સાત સમુદ્ર લેવાને ભાગ; નવશે નવાણું સરીતા મળ્યાં, અડસઠ તીરથ આવી ભળ્યાં; નક્ષત્ર ગ્રહ તારાને રવી, ચંદ્રાદીકની શોભા હવી,બ્રહ્મા વિશ્નનેશીવ મહારાજ મળ્યા જગન આરંભણુ કાજ, અષ્ટ ભૈરવ મળ્યા મહાવીર; ચોસઠ જોગણી જાણી ત્તિર, શોખી સરણાઇ સાર, ઝાંઝાં વાજાં અપરમપાર, ગુણીજન જશ બોલે વાત. એક એકની વખાણે વાત; સાંભળજો સુરપત રાજન, તાહરે બોલ્યાં હંશ વચન; ત્રણુ લોકમાં નવ અવતાર; વીકરને ઉજાણીપતસાર.

દોહરા–અનેક રાય આગળ થયા, સહસ્ત્ર લક્ષ કઇ કરોડ; નથી દીઠો નથી સાંભળ્યો વિક્રમ કેરી જોડ. શુરનાયક શોભા ઘણી, ઓછવ મંગળ ચંગ; વીક્રમ મહીમા આગળે,કો નાવે પ્રસંગ પ્રાણ આપે પરકારણે,પરદુખ ભંજન હેજ;એવો વીક્રમ એક છે,તેથી ઇશ્વરનુ તેજ.સુણ તે સુરપત કોપીયો,ચઢી ઘણેરી રીશ; પગથી ઝાલા પગટી, જઇને ભેદી શીશ,હંસ જાણ જે ચતુર છે પણ સહુથી એહ અજાણ; જયાંહાં બેઠા છે સુરપત કેમ કરે મનુશ વખાણ.દીધા શળા ગ્રહ હંસ તે,પોતે સુરપત રાય;વીકરમને જાણુ ખરો,તેમને મુકાવી જાય.એમ કહીને લોહમાં જડયા;પુષ્કળ મેહેલ્યા રખવાળ; કહે વીક્રમ મુકાવશે, કે આવ્યો તારો કાળ.

ચોપાઈ–જગન પુરા જયારે થયા,સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા;હંસ પડયા કાળાગ્રહ જઈ, જઈ ખબર માનસરોવરે થઇ સાંચો જેતી હતી વાટ, સાંભળતામાં થયો ઉચ્ચા-

કો આગળ કહીયે જઇ દુખ; કેમ આપણુને થાએ સુખ; કોને જઇને કહીયે પેર, હંશ આપણે આવે ઘેર, વીચાર મળી સહુ જુથ, માન દેઈ તેડયો એક દુત,વીકરમ પાસે જઇને રહો; હકીકત આપણી જઇ કહો; કીરતિ રૂડી કરી તમ તણી, કોપ્યો, ઈંદ્રાસનનો ધણી; તેનો અમને અદકુ નડયા, હંસદેહ કાળા ગ્રહ પડયા; આલ્યો દુત તે વાણિ લહી. વીક્રમ આગળ આવી કહી; રાજાએ દીધાં બહુ માન. વસ્ત્ર આભુશણુ પાન. દોહરા–રહો મંદીર તમો માહરે, મટાડો મનમાં શોક; મુકાવું નહી હંશને; તો તીર્થ વ્રત થાજો ફોક, દુત કહે રાજા સુણો જાશે એના પ્રાણ; શીઘ્ર મુકાવો તેહને, તો દીજે તમને લાહાણ. વીક્રમ કહે રહો સાંસતા; રાખો હઇડે ધીર, જ્યારે હંસને છુટરો ત્યારે લશું નીર; શેવક શ્રી હરસીધ તણો; પાસે વીક્રમરાય, હંશ મુકાવા કારણે; પોતે તતપર થાય, દેઇ વચન તે રાખીયો, મનમાં ઘડીયો ઘાટ;રાજ રીધ સર્વ નીરગમી જાવા વસમી વાટ. ચોપાઇ–ગજરથ ઘોડા અર્થ ભંડાર, મેહેલ્યુ ક્ષણું ન લાગી વાર; પ્રધાને તો સુપ્યો વાટ,ચાલ્યો વસમી કેરી વાટ, મનમાં રાખી છે મહાધિર, તેડયો આગીયો સાથે વીર, પ્રધાનને સવળ દેહનું સુખ, નીંદ્ર ત્રષા તડકો ને ભુખ; ઉઘાડું અંગ અણવાણા પ તરે પોતાની કાય; મુખ જપે હરીહરનું નામ; સરીતા ત્રડ આવ્યું એક ગામ.

દોહરા–સુખવતિ નગરીજ છે, પાવત્ર પશ્ચિમ દેશ; શેત્તરમાંધાતારાજીયો, જોબન આળેશ્વરા; કરણ સમોદાતાર છે કામ સમાને રૂપ;હરીશ્ચંદ્ર સરખો સતવાદીયો, ધર્મ સરખો તે બાપ. ચોપાઇ–તેના દેશમાં વીકરમ ગયો. વણીક વાસ જઇ વાસો રહયો; હાટના ધણીએ દીધુ માન, આણી આગળ મુકયાં પાન, કામ કાજઅમને દીજીએ, જે જોઇએ તે માંગી લીજીએ, ખાટ તાંબાક જોઇએ જેહ, હાજર આણી કીધું તેહ, ત્યારે વીકરમ બોલ્યા વાણ,સાંભળ ભાઇ ચતુર સુજાણ;શી કમાઇ તારે હાટ, આવડુ ખરચ કરે શા માટ, પંથીને આપે છે લાહાણ, શું તારો ઘેર આવે વાહાણ; આધ શકિતની તુજને આણ. જો સાચી નવ બોલે વાણ; તેહનો મુજને આપો પાર, સહુને કયાંથી આપો આહાર. દોહરા–ત્યારે તેતો બોલીઓ;સાભળ પંથી વેશ,દ્રઢ વિશ્વાસ આણો તમો, હું સાચુ બોલેશ;મહારા નગરનો રાજીઓ સેલરમાંધાતા નામ; સદાવરત છે તેહને, કોઠાર કાઢો દામ; જેને ઘેર વાશો રહે જે કો પંથી જન, આગતા સ્વાગતા તે કરે, પણ ખરચે રાયનું ધન;ભુખ્યો તરશ્યો રહે નહી, જે આવે નગ્રમાં આપ ઘેઘેર અનંત ભરાવીયાં એવો રાયનો પ્રતાપ. ઢોલીયા તળાઇયો ગોદડાં, ખાન પાન શુભપેર; પ્રતાપ, સર્વ રાજાતણો. તે છે માહારે ઘેર.

ચોપાઇ–વીક્રમે વીચારી પેર,જોઉ આજ ચરચા એને ઘેર,સદાવ્રત આપે સર્વ, રાજા કયાંથી ખર્ચે દ્રવ્ય, રાજાએ સંતોખ્યું તેનું મન, મેં હવડાં કીધું ભોજન, રહે શું ચોહાણ તાહરે હાટ; હેશું પ્રીતે અમારી વાટ;વણીક તે ઘેરજ ગયો, વીકમતો ને

સ્થાનક રહયો;અરધ નીશા ગઇ જ્યાહરે, સકળ લોક સુતા ત્યહાર;ત્યારે ઉઠયા વીક્રમ વીર બાંધી કાછ થયો મહુ ખિર;ખડગ પોતે ધરીયું હાથ, વિર આગીયો પોતાને સાથ. નીશા ચરચા જેવા નિરધાર,ગયો સેવરનો જ્યાંહ, દરબાર.અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમાં ધરી; જુએ રંગ મોહોલનેત્ર ભરી ચડયો ઉંચી અટારી જ્યાંહ, સેવરમાંધાતા યોદ્ધયા તાંહ, વીક્રમ ત્યાંહાં પોતે જેટલે. સેવરરાય ઉઠયો તેટલે,ઉઠી છાબમાં પુષ્પજ ભરી કુમકુમ અક્ષત હેને કરી; પુરૂપચંદન મેવાફળ આહાકર. ચાલયો ક્ષણુ ન લાગી વાર. ઉતર્યો અગારીએથી જેમ, પુંઠે વીક્રમ ચાલ્યા તેમ, જેમ જેમ સેવર આઘા પગ ધરે, પુંઠે વીક્રમ પરીયાણુજ કરે; મુકયું ગામ ઘર પોળ પ્રકાર, આવ્યો નગ્રથી તે બાહાર: આગળ પાછળ ચાલ્યા જાય. તે નવ જાણે શેવરાય; નથી પાસે કોઇ બીજે સહાય; આપે મહા અરણમાં જાય; સેવર ગયો સાગરની તીર, પુંઠ જાય છે વીક્રમ વીર, જઇ સાગરમાં સ્નાનજ કર્યું ધ્યાન ચંડીનું મનમાં ધરયું; કરી દિપક જેત વિશાળ,શીંદુર તીલ કરયું છે ભાલ; ઘાલ્યો કંઠ કરેણા હાર, સ્તુતી કીધી છે અપ્રમપાર, શેવરે આરાધના કીધી ઘણિ; આવી ત્યાં ચોસઠ જેગણી; કાન હાથ વાસો ને ચરણ; કોને કોટ નાશીકને કરણ; વસી જેગણી ઠારોઠાર, રૂધાર માંસ તણો છે આહાર;રૂધીર ચુસી સરવે ગ્રહ્યું,તે વીક્રમ રાજાએ કહ્યું, નીપન્યું તે જેઇ સઘળી વરત સેવર દેહમા રહ્યાં છે અસ્ત.પુર્ણ સંતુષ્ટ થયાં તે દેવ પછે પ્રસન થયાં તતખેવ. દોહરો—કરી અસ્તજ એકઠાં, ઉપર ઢાંકયું ચીર: અમરત શુભ અંજન કરયું. ઉપર સીંચ્યુ નીર, તે રાજા બેઠો થયો, વળી જેડયા બે હાથ; પ્રદક્ષણા પોત કરી, બોલ્યો જેગાણી સાથ વરસાદ વરસ્યો ત્યાં હુનનો ક્ષણુ ન લાગી વાર; એક ઘડી વર્ષી થઇ, હુનજ અપ્રમપાર. જેગણી અલોપજ થયાં. તે વેળા તે દિશ, બાંધિ શેવરે ગાંઠડી, આપ ચડાવી શીશ, નગર ભણી તે આવયો, માથે છે બહુ ભાર; તે ચરચા વીક્રમે જેઇ, કોઇ ન જાણે પાર, ધન નાખ્યું ભંડારમાં, દુખ સહયુ નીજ જાત; એમ કરતાં નીશા ગઇ અરૂણુ ઉદીયો પ્રભાત.

ચોપાઇ—કરયું સ્નાન દાન ભોજન, પડી રાત વીત્યો ને દન:વિક્રમ કહેનિશ ચરચા જેઉ. મહારા મનનો સંદેહ ખોઉ. રાત અરધ ગઇ જયાહરે,નિકળ્યો છે શેવર તાહરે; પેહેલે દિવસે કીધું જેટલું, બીજે દિવસ વિત્યું તેટલું, તે વિક્રમે મન રાખીયું, રાજાનું કારણ પરખીયું, શેવરરાજા પછે આવ્યો ઘેર, વીક્રમે વીચારી પેર. સદાવ્રત કરે છે જેહ, ઘણું કષ્ટ વેઠે છે દેહ;વેઠે નીંદ્રા તજે સુખ જીવ જાતાં પામે છે દુખ; પરદુખભંજન હું કહેવાઉ, સુખ કીધા પાખી કેમ જાઉ ઘીઠું તે જણાવું મરમ, એ વાતે નહી મારો ધરમ; સુખ કરૂ એને શરીર. તાહરે સુખ પીઉં હું નિર; ન કરૂં સુખતો દહાડું પ્રાણ, કરી પ્રતીજ્ઞા મનમાં જાણ. મનમાં લાગ્યો દારૂણ શુર; એટલે મેર પોત્યો શીશુર વીક્રમ હઇડે મનછા ધરે, હિમત મેહેલે અર્થ ન સરે; પ્રજા

સામગ્રી પોતે ભરી, પહેલે દિવસ દિઠી તે કરી ચીરી ત્વચા પોતા તણી.તેમાં ભરી મીઠાઇ ઘાણ, ચરણ ઉદર વાંશોને હાથ. ભરયા બેહેક કસ્તુરી સાથ, પોત પોતાને હાથે કરી. અંગ અંગમાં સાકર ભરી, બીજા મેવા અપ્રમપાર, લીધો અમ્રત અહકો આહાર; પુષ્પ સુગંધ તંબોળને ધુપ બરી થાળ ચાલ્યો તે ભુપ.

દોહરા—રાજા સેવર નથી જાણતો;જે વીકરમ ચર્યા જોય; વીક્રમ એક મનમાં લહે, અન્ય ન જાણે કોય, ચોપાઇ—રાત પોહોર તે ચાલ્યો વીર મનમા રાખી અહકી ધિર,જયાં ઘેવર પેહેલે દીન થયો,તાંહાં જઇ વિક્રમ ઉભો રહયો.સેવરે પ્રીધુ જેટલું, જઇ વિક્રમે પ્રીધું તેટલું;એટલે તાંહાં આવી જોગણી, સકળ ભોગ તજિ ભોગણી.

દોહરા—લીધો ભોગ નીવેદનનો; પછે થયું છે મન; સહુ મળીને એકઠી; ભક્ષ કરયો રાજન, આવો સ્વાદ અમ્રત તણો, વિવિધ ભોગ વિલાસ ધન ધન તું રાયજી, પ્રસન્ન થઇ તતકાળ;અસ્ત કર્યો તાંહાં એકઠા,ઉપર સીંચ્યું નિર.અમ્રત દ્રષ્ટે જોયું ત્યાં,ઉઠયો વિક્રમવિર; પ્રદક્ષણા પોતે કરી,નમીને લાગ્યો પાય. પ્રસન્ન થઇ સપ્ત જોગણી,વરદાન કહ્યું કાંઇ માગ;માગ કહું માગ તું,પ્રસન્ન થઇછું આજ;જે માગે તે આપુ હું,સીધ્ધ તાહારાં. કાજ.

ચોપાઇ—ત્યારે તે બોલ્યો રાજન,માગુ દો મુજને વચન;ત્યાં તો માગું હું આજ, જે મારા મનમાં છે કાજ; એવું વચન બોલ્યો તે સાથ, વચન દેવિયે આપ્યું હાથ.

દોહરા—જો વરદાન આપુ તુને સારો કારજ સર્વ;દેહ ભક્ષણ કરયા વિના, આ પો એટલું દ્રવ્ય, હું તો વિક્રમ રાજીયો, નથી મહારૂ ગામ, મુજ ઉપર દયા કરો, કરો સેવરનું કામ. ચીંતામણી એક આપીઓ.નિત કરજો પુજન; વાજ કરવી નવપટે પામીશ એટલું ધન. કહિયે આજથી આવીશમાં, ભોગવ લીલા વિલાસ; ઘેર બેઠા મણી પુજજો, ધન પામીશ બારે માસ.

ચોપાઇ—પછે જોગણી બોલ્યાં વાણુ સાંભળ વિક્રમ ચતુર સુજાણ;આપજે શેવક ને મણી.રાખી ચીંતા તેહજ તણી. પરગજુ તું છે રાજન તેણે સંતોષ્યું મુજ મન; તેનું હેત ઉપન્યું છે અને, માટે વસ્ત એક આપું તને, તે આપુ તુને હેતે કરી; ઘેર જઇ આપજો સુંદરી;ઝાલા અમુલક લેહુ એક, આપુ તેજને કરી વિશેક; મણિ સેવ ર માંધાતાને આપજો, મહા સંકટનેનું કાપજો, હેતે ઝાલ આપી છે અમો. તેનો ઘેર લઇ જજો તમો સોહાવજો રાણીને કાન,સદા રહેશે જોબનવાન, જ્યાંહાં લગે ઝાલ તણો હશે જોગ, નહી જરા વ્યાધિને રોગ. પ્રથમ વસ્તુ તે પામીયો, સકળ દુઃખ દેહ-નું વામીયો;પ્રદક્ષણા દઇ નમાવ્યું શીશ, જોગણીયે દીધી આશીશ,માગી શીખ થયો વીદાય, સેવરના નગ્ર ભણી જાય; નીકટ નગ્ર ભણી તે વળ્યો, શેવરમાંધાતાને મળ્યો; પુરણ અરધિ ગઇ છે રાત. પશુ પંખી નહી માનવી જાત; છેક સમીપે આ-વ્યો ત્યાંહ, વીકરમે ઝાલી તેની બાંહ. દોહરા—મધરાતે તું નીસરયો, શું ધારયું છે

કાજ; એકલા કેમ પંથે પડો,વીકટ સેવરનું રાજ.પરવાર છો તમે કો તણા શું નામ છે જોર;કો કહે અરવાટે રમો,કહે સંગે છે ચોર.માન મુકી મુજને કહો,જે મેં પુછી વાણ; સાચું કહો જો નહી તમો તો ઇશ્વરની આણ, સેવર ઉક્ષો સાભળી, મુકી દે મુજ હાથ:માહારે દુખે નીસરયો,કેમ કહેવાય વાત.તું હોડે છે વાટમાં મારે ઉતાવળુ કામ; રાટ કરે છે આવડી, ભાઈ તાહરૂં શું નામ, વીક્રમ કહે છે નહી કહો, મથમ પુછું હું આજ; પ્રીત અમશું કર્યા વીના નહી સરે તુજ કાજ.

ચોપાઇ–સેવર કહે સાંભળો વીર, રાખો રૂદીયા માંહે ધીર;મધરાતે જો દુખીઓ થાઉં, પેટને અરથે હુ તો જાઉં. મહારૂ દુખ છે સાગર ભરયું, બીજો ન જાણે હઇડું ધરયું;નીકળ્યો છું હું મહારે અર્થ કાંઇ આશા લેવાને ગરથ.વણકામે ન જાએ કાય આ ફંદે વિચારી જોય; મહારે તો વેળા જાય છે, વાર ઘણી મુજને થાય છે.

દોહરા–વીક્રમ કહે હું શીખવું,સુખીઆની પેર; કહયું કરો અમારડું જાઓ તમારે ઘેર. રાતે રળશો જેટલું, તેટલું અમારે પાસ; સેવર થયો છે આકળો, ભાઇ તુજથી હું નીરાશ. શેવર કહે છે મુખથી, તું કરે ખરો પરાક્રમ; ઉજેણીપતરાજીયો, વીકરમ તાહરૂં નામ. ત્યારે તો વીકરમ હસ્યો, સાચી બોલી વાણ જેનું નામ કહયું તમે [illegible] મુજને જાણ, તમને તો હમે ઓળખ્યા, સવરમાંધાતા નામ; કુળ તહારૂં નીરખીયું, માટે કરૂ તમ કામ. મણી છોડીને આપીયો,આણી અહકુ હેત; જોતાં આનંદ ઉપન્યો;લક્ષરવીરનું તેજ.કરો પુજન જઇ અહનુ સરે તમારો અર્થ.દુખ શરીર વેઠયા વીના, પામો મનવાંછીત ગરથ.રાતે જાવું નવ પડે, નવ શીર લેવા ભાર.એક મણીને પુજતાં, થાશે દ્રવ્ય અપાર; સેવર કહે કયમ માનીએ, તેનું શું એંધાણ; એ કારણ તમે કયમ લહું,સાચી કહોને વાણ.ચોપાઇ વીક્રમ કહે કાંઇ કારણ કથ; મારે નીકળવું સટયું પંથ;તારા નગરમાં વાસો રહયો, વણીકને ઘેર સુખીઓ થયો. સદાવ્રત સાંભળ્યુ તમતણું, મનડું હરખ્યું મહારૂ ઘણું. પછે તમારી ચરચા જોઇ, તે નવ જાણે બીજો કોઇ જોગણીને સમરપી દેહ,હું નતણો ત્યાં વરસ્યો મેહ;તેને માથે લીધો ભાર, આવ્યા રાજસભાને ઠાર; મેં તે મહારી દ્રષ્ટ, ઘણું દુખ વેઠો કષ્ટ. તમારા પેહેલો ગયો હું આજ;તમે કરતા તે કીધું કાજ પ્રસન્ન થયાં તે મુજને માત, તે સાનીધમે જોડયા હાથ; મુજને કહે વરદાન માગ,આજથકી તાહરૂં ફળ્યું ભાગ્ય.

દોહરા–ત્યારે મે તો માગીયું, વીચારીને મન, સેવર ઘેર બેઠા રહે, પામે એટલું ધન. ત્યારે આ મણી આપીયો, સાથ કહે લઇ જાઓ. લઇ આપો સેવરને તેથી સુખીયા થાઓ, ઝાલ જોડુ મને આપીયું,સોહાવો સ્રીને કાન, જરારોગ વ્યાપે નહિ, નીત નીત જોબનવાન.ચોપાઇ–તે માટે આ મણી લીજીયે, પ્રવેશ પુર માંહે કીજીએ; શેવર રાયને ઉપનિહારા, દ્રઢ કરી માન્યો વીશ્વાસ.

દોહરા–શેવર મનમાં હરખીઓ, બે જણ આવ્યા ઘેર, આગતા સ્વાગતા કીધી ઘણી

પુજા બહુ વીધ વીધ પેર. ચોપાઈ—માગી શીખ તે રાજ વળ્યો,પોતાને પંથે તે પળ્યો; સેવર રાય કરયું તે ઠાર,તેનો કહેવાય પહેલો પેહોર એક પહોર. કરણનો કહેવાય, બીજે સેવર માંધાતા રાય; માંડયું સદાવ્રત ઘાટે ઘાટ,ધરમ તણી ચલાવી વાત;મા-હા પુન્યવંત કળજુગ વીખે,નહી કો શેવરમાંધાતા પગે—શેવરની વાત ઇહાંથી રહી, વીકરમની પછે શીગત થઇ; હંસ મુકાવાની ઇચ્છાય વીક્રમ પંથે ચાલ્યો જાય, શીલ-વંતી નગરીમા ગયો, પ્રજાપતિ ઘેર વાસો રહયો; સ્ત્રી ભરથાર વ્રદ્ધ ઘરસુત્ર, એક જોબનવંત છે પુત્ર, દીવસ પાછલો ઘટીકા ચાર. તે સમે રાજા ગયો તે ઠાર.

દોહરા—રૂદન કરે છે અતિ ઘણું, હઇડે ન રહી ધીગ, તે વીક્રમે સાંભળ્યું મનમાં કર્યો વીચાર.કાંરે બાઇ તું કાંરૂએ આળોટો ખાડા ખાઓ; શા માટે હઇડુ હણે, રાતાં તાતાં થાઓ.રાખી ધીરજ વાચા કેહો,સાચી કેહોને વાણ, આવડું દુખ શાથી ધરો; શી થઇ તમને હાણ.

ચોપાઇ—ત્યારે તે તો બોલી નાર સાંભળ ભાઇ તું એક વીચાર;મહારા નગરમાં છે રાજન, તેને પેટ નોહોતું ફરજન.ઉપાસના જોગણી કરી. તેને પેટે આવી દીકરી; બાર વરસની થઇ તે જોગ, તેને ઉદર વાધ્યો રોગ,તેની આજ્ઞા દીધી રાય, નીતે એક માણસને, ખાય વારા ફરતી ઘેર ઘર, જોઇએ માનવી રૂડી પેર. ઘરડાનુ તો નવ લે નાર,જોબનવંત તણું છે કામ લાડકવાયો મારો તન આજે જાવાનો છેહન,માટેરૂદન કરૂછું અમો, પુછ્યું તો સાંભળજો તમો, હવે હમારા સુખડાં ગયાં;ઘરડે ઘડપણ વાં-ઝીયાં થયાં પુત્ર તણીતો થાશે હાણ, અમે બે ઇહા તજશું પ્રાણ.

દોહરા—તેનું દુખ તે સાંભળા, બોલ્યો વીક્રમ રાય; પુત્ર તમારો જીવશે,દુખના ધરશો કાય. સાટે તમારા પુત્રને, જાશું અમો તે ઠામ; સુખલીલા તમ ભોગવો, કો નવ લે તમ નામ.ત્યારે દુખીઓ બોલીઓ, મન વીચારી આપ; લોકો દે મેહેણાં મને, મને, પંથી મરાવ્યો સાપ. ચોપાઇ—રાજા કહે ચીંતા પરહરો,મેહેલી દે મનનો આં-બળો; એમાં તે શું કારજ કશું, તમ સાટે અમે ત્યાં જશું; એટલે નીશા ઘડી ચા-રજ ગઇ, તહાં જાવાની વેળા થઇ; ગયો રાય માગીને શીખ, મનમાં ન આણી કોની બીક. ગયો દરબાર અટારી જયાંહ, અજી પોહોડી દીઠી ત્યાંહ; વરસ તેરમા જોબન રૂપ, દેખી વિસ્મે પામ્યો ભુપ કાંતિ રૂપ કનક જેહની, બત્રાસ લક્ષણ ગુણ તેહની. એવિ દિઠી તેતો નાર, તવ રાજાએ કરયો વીચાર; ભર નીંદ્રામાં તે કામની, પહેલી પોહોર ગઇ જામની; જોઉં કોણ આવેછે આંહ,મનુષ્યને ખાય છે કયાંહ; નારી પોઢીતી તે ઠાર, ત્યાંહ વસ્ત્રનો કરયો અંબાર;તે સેજ ઉપર જઇ ધરૂ,વસ્ત્ર તણું એક માણુસ કરયું પગે તે દીપક મુકીયો, તે પાછળ પોતે ઢુંકીયો, વાળ્યો કાછડો સુજ તે કરી બેઠો ખડગ ઉઘાડુ ધરી; ગઇ રાત અરધી જ્યારે, નીસરયો ઉદરમાંથી સાપ-ન દીઠું માણુસ નીસરયો બહાર, રાજાએ દિઠું તે ઠાર; આ પાપી તે માણુસ હણે

એનો દોસ મનમાં કોણુ ગણે મુક્યું ખડગ કરયા બે ભાગ, વીકરમે વધ કરયો તે નાગ; લેઇ કટકા બાધી ગાંઠડી, શીશ વાળી મુઠડી. એટલે વળતિ જાગી નાર, જેનું રૂપ છે અપરંપાર. પેટ માંહેથી વ્યાધી ગઇ, તારે કુંવરી સાજી થઈ; વારો ભરવા આવીયો, તેણે કહાડયો રોગ. બેઠો છે તે રાજવી, સુખે કર સંજોગ; પીતા માતા હરખ્યાં ઘણું, ઉલટ અંગ અપાર, ધસીને જોવા આવીયો કુંભાર કેરે ઘરબાર.

ચોપાઇ– તે રાજા વિક્રમ ગમ્યો, પ્રદક્ષણા દઇ પંથે નમ્યો; મહારી ઉતારી છે બહુ ગાળ, તમને પરણાવું હું બાળ. સાંસો મનમાં નવ કીજીએ, તે કન્યા તમો લીજીએ;થયો હરખને પુલ્યો રંગ, રાજાએ ઘેર માંડયો જંગ, પેહેલે દીન તો ગામજ ભોજન, બીજે દિવસ લગનનો દીન; તરીયા તોરણ બાંધ્યાં બારણે ઓછવ મંગળ તે કારણે, વીક્રમ આવ્યા પ્રજાપત ઘેર. માંડી વાત કહુ સઉ મેર;તમ પ્રતાપે વ્યાધી હણી, પ્રણાવશે પુત્રી તે તણી. તમ ઘેરથી ચડાવો જાન, રાજા આપણને દેશે માન; અરધું સોંપસે મુજને રાજ, સરયાં આપણ મનમાં કાજ. દોહરા–એવું તેણે સાંભળ્યું, તેણે ઢળીયાં ઘેરણ; સાસના વાસના ચેતના જાણે પામ્યા મરણ. જાણે વાણુજ ભુડીયું, એમ ત્રણે પડયાં કે જાણે કોઇએ લુટીયાં લીધા ચારે ભાગ; રાજા અચરત પામીયો, હરખ થયો ચીતભ્રમ;હેત આવે મુજ ઉપરે, બીજા નજાણે મરમ. ચોપાઇ– લાગ્યો ચાર પગે લળી લળી, એટલે સહુની મુરછા વળી કોહો તમને કેમ આવી લેહેર, કાહો મુજ ઉપર આણો મેહેરે. તે સાચુ ન કોહો જો મુને, સ્રી હત્યાદીક પાતિક તુને.

દોહરા–તારે દુખીયાં બોલીયાં, ભાગુ મુજ સંદેહ;મેં મોકલ્યો ભાઇ તુજને,મોટુ દુખ તો એક; કાલે તું પેદા થયો, ઘરમાં અમારા કાજ; જો તું ઘેર નાવતો પામત હું રાજ; તમે ગયા; તે હું જતે, પણુત કન્યા રૂપ; ભોગવત રાજ આ ગામનું, થઇ બેસત એમ ભુપ. અમો જાત ઘેર રાયને. ટાળત તરૂણી રોગ;તમો ઘેર પરણિ આવીઆ, આમ કર્મના ભોગ; વીક્રમ કહે કાં દુખ ધરો; કાં બોલે અન્યાય, સોંપુ રાજ એ નમતુ, પરણાવુ કન્યાય, દુખીયા માનો નહી,ન કરે કોઇ પરકામ; તેવો નર તો એક છે, વીક્રમ ઉજેણી ગામ.

ચોપાઇ–તમો કોહોનો તેહજ હશે, કામ તમારૂ નિસ્ચે થશે; અમરત સરખી તે તો વાચ, ત્યારે મંન્યું દ્રઢ ને સાચ, વાત;કરતાં દુખડું ગયું; વીતિ રાતને વાહાણું થયું, લગ્ન તણી માંડી તે પેર તેડુ આવ્યું પ્રજાપત ઘેર, કાલ વારો હતો જેહનો, આજ અરથ અમને તેહનો. રાજાએ ત્યાંથી મોકલ્યો, વર બેશી આવે એકલો. વીકરમે વિચારયુ સુત્ર; પાસે તેડયો પ્રજાપત પુત્ર, પોતાના પહેરાવ્યા શણગાર. ઘાલ્યો કોટે મુક્તા ફળ હાર. જેને ઘેર લક્ષ્મી પાણી ભરે,રૂપ કળા ગુણ વાસો કરે, જ્યારે

કરમ જેરાવર થયું, કરૂપ હતું તે નાશી ગયું;તે હાથીયે વરતો ચર, નિશાન ગાજે ને ગરગેંડે,વિવામાં તો શો વિસ્તાર, રીતભાતને કુળ આચાર; તે પુરૂષે કન્યા વરી. થયું સુખ આંતરડી ઠરી, તે સસરાની ભાગી દાઝ, ને નમનું સોંપ્યું રાજ.

દોહરા—રાજ લીલા ને ભોગવી, સુખ પામ્યો તે ચંત; દુખ તેનું ભાગીયું વીક્રમ પળીયા પંથ.

ચોપાઇ—એક મુકી દેશ બીજે લહે, નીશા પડે તાહાં વાસો રહે,હઇડા માંહે હરીનું ધ્યાન; હરસીધ તણું છે મન; આરગ વિષે એક આવ્યુ વન, તાંહાં નહી કોમાનવિ જન, દીઠું દેર સાક્ષાત; મુરતિ તેમાં અંબે માત; અદક્ષણું રહ્યું ત્યાં ઠરી, ભાવ ભગત શું પુજા કરી; એટલે નીશા પડી છે તાંહ. રહ્યા વાસો તે દેરા માંહ. અરધ નીશા તો જ્યારે ગઇ, તે સ્થાનક એક રચના થઇ; એક ખુણે પોહોડયો રાજન. આવે એક દિઠું વિમાન. તે દેરામાં એક ગુફાય, વીમાન પાધરૂં ચાલ્યું જાય. તે રાજા જેકતે રહયો. પાછળથી તે સાથે ગયો; ધરયું ધ્યાન હ્રદે વઇતાળ. વીમાન ગયું એવે પાતાળ; ગયું નાગપતીની પાસ, રાજા ઇંદ્ર કહે છે જાગ; તમને તેડે આપવા ભાગ, મળ્યા છે જેમ આપતી વાય; દેવ લોક ગાંધરવને દાય, તમને તેડવા આવીયો; કંઇકી રૂડી લાવીયો, માટે સઉ થાઓ તઇયાર,વીમાન પર થાઓ અસ્વાર.

દોહરો—નાગપતી તવ બોલીયો, સાંભળ દેવ વચન; માહારે તો માહા દુખ છે ગયો અમારો તન. વાડી તંબોળની, તાંહાં નીત રમવા જાય, તે રમીને આવે નહિ તાહારે મુકને આશ; આવો દિશે તંબોળમાં. કે કોઇએ કીધી ઘાત, તે ચંપો મુકી પડયો, તેને દિવસ થયા છે સાત. તેનો શોક હઇડા વિષે માહા દુઃખીઓ મન; પુત્ર વીજેગે કરી અમો, તજું નીંદ્રાને અન, જગનવીશે નહી આવીયે. જે કહેશો તે ફાક. સુત આવેથી સુખ થશે; ગયાથી થશે શોક; ત્યારે વિકરમ ચેતિયો, મન વિચારયું આપ,જે સરપ મેં મારીયો; તેનો તે આ બાપ;પ્રમાણ કરયો પ્રગટ થઇ;પાગ નમાવ્યું શીશ સુખ આગળ કટકા ધરા, રખે કરો તમે રિશ ઉજળી પત રાજીયો, વિકરમ માહારૂં નામ;માઠી મત મને ઉકેલી,કુડું કીધું કામ. પુરણ વાત માંડી કહિ નીપજ્યું જેટલું કરમ; સાચુ હું એ બોલીયો, ઇશ્વર વાહાલું ધરમ. નાગપતિ ઘણું હરખીયા રિઝ્યુ પોતાનું મન, ભલે લાવ્યો તું કકડા, હવડાં જીવાડું તન, આણિ અમરત સીંચીયું, ક્ષણુ ન લાગી વાર. આળસ મરડી ઉઠીયો નાગણનો જે બાળ; આનંદ ફેલ્યો અતિ ઘણો, શોભા નોતમ થાય; પંદર વરસની પદમની, ઘેર હુતીક ન્યાય પરણાવી રાજા વિરને, થયો ઘણો ધોંવાટ;આવો વિમાને બેશીએ લીજે સ્વર્ગ વાટ, નરપતિ વિમાને ચડયો;સાથે વિકરમરાય; જઇ પોહોતા ઇંદ્રાસને જ્યાં છે દેવ સમાય.ત્યાં ત્રીશ કરોડ મળ્યા દેવતા; નદી પર્વતને નાગ;વરૂણરાય અગ્નિ જેમ

કે પોતાનો ભાગ; સભા મધે સીંહાસને બેઠા ઇંદ્ર આસન, તેણુ વિક્રમ ઓળખ્યો, વાત વિચારી મન. એ માનવી કેમ આવીયો, તેનો સંદેહ થાય; એક પારખુ એહનું, કેવો છે એ રાય; છાબ ભરી તાંહાં હારની, તે આપી વિકરમ હાથ; લેઇ પહોચાડો સરવને, એમ બોલ્યો તે સાથ, રખે વિસારો કોયને, રખે વધારો આજ, એવામાં જો ચુકશો; નહી રહે તારી લાજ. વિક્રમ વિમાસી ઉઠયો, લીધું હરસીધનુ નામ, "ટાળો સંકટ મહારૂં રાખો મહારૂં માન. ધ્યાન ધરયું વૈતાળનું, ક્ષણ ન લાગી વાર; પ્રથમ આરોપ્યો ઇંદ્રને મુક્તફળનો હાર. માંડયો એક એક આપવા, ઠાલી થાય જવ થાળ; તવ હરિ લેઇ ઉમેરતો. વિર વૈતાળ;કોઇએ ભરમ જાણ્યો નહિ, પોહોતા હાર વિશેક; પ્રણામ કરયો જઇ ઈંદ્રને, વધ્યો હાર ત્યાં એક. સુરપતી ચરણે મુકીઓ, હરખ્યો સુર મહારાજ; વિકરમ કંઠ આરોપીઓ, પ્રભુએ રાખી લાજ, માગ માગ માગ કહે સુરપતિ, જે મન ઈચ્છા હોય; તુ છે પુત્ર મહારો, ખેદ ન કરશો કોય.

ચોપાઇ-તન વીકરમે જોડયા હાથ; ચરણે નમ્યો ઇંદ્રાણી સાથ, હું પુત્ર તમારો સહિ, કરૂં ભેટ એક તમને અહી; ઝાલ પેલી મુકી સાર, એમાં ગુણ છે અપરમ પાર. એ ઝાલ સોહાવે કાન, જોબન સદાયે રહેશે વાણ; હરખ્યાં ઇંદ્રાણી સુરપત જેહ, ઝાલ જોઇ સુખ પામ્યો તેહ, માગ માગ કહેછે તે સુખ, જે વાતે છે તમને સુખ.

દોહરા-પગે નમિ વિકરમ કહે, હું શેવક તમ અંશ; જો વરદાન આપોમુને, તો મુકાવો હંશ. હેત કરી છોડીયા, આપો અમુલક હાર; માન દઇ બોલાવિયા, ક્ષણું નવ લાગી વાર, કુંડળ પોતાના કરણનાં, આરોપ્યાં વિકરમ કાન;તેજ વધ્યું ત્રીલોકમાં ચરૂણ આકારે વાન પછે જગન પુરણ થયો,સહુકો થયા વદાય;વિમાન બેઠા દેવતા સહુ સ્થાનક તે જાય, હંશે હારજ આપીયો, વિક્રમરાયને ભેટ;લેઇ પધારો નગ્રમાં, દુઃખ સમસે સઉ નેટ.

ચોપઇ—માગી શીખને વીક્રમ વળ્યા; નાગપતીને સાથે પળ્યા; આવ્યા ઘેર જે નાગજ તણે, હંસ મુકાવ્યા કષ્ટે ઘણે, નાગજ કન્યા સાથે લીધ; પંથ કરવા માંડયો છે સીધ; પોતાના ઘરમાં થાપીયું, પુષ્પ એક નાગે આપીયું; રોપજો જઇ વાડીમાં ઝાડ, સોભા નઉતમ થશે તે ઠાર. દોહરા—કન્યા લેઇ ઘેર આવીયા, વાગ્યાં ઢોલ નીશાન જેવા ઇંદ્રાસન અવનવો જેવો ઉદીયો ભાણ. ગઇ વધાઇ ઉજણીમાં આવ્યા મહિપત માહારાજ; પ્રધાન પંડિત સામા ગયા કરવા રૂડાં કાજ; મોતીએ રાય વધાવિયા. રંગ મોહોલ અવાસ, ચાર રત્નો લાવીયા પહોતી મનની આસ.

ચોપાઈ-એક કુંડળને બીજો હાર, ત્રીજું પુષ્પને ચોથી નાર, એ વરણુ અઢારે નીરખીયું, સહુકોનુ મન હરખીયું આવ્યા રાજા સુખીયા થયા વ્યાધી રોગ તે સહુના ગયા; છે નગ્રમાં ગુણકા એક, કામ સમાન છે રૂપ વશેક; તેને ઘેર આતો એક નાર લેવી,મનમાં કરયો વિચાર; જો તુજ સાથે સાચી પ્રીત તો હું કહું

કહુ તે કરો એક રાત; રાજા હાર લાવ્યો હંસજ તણો, તે ઉપર મને પ્રેમજ ઘણો; તે લાવો જતન કરી પેર, તો આવો અમારે ઘેર; નહિ આવશો અમ મંદિર વળી, આજથી પ્રીતી આપણે ટળી; વિક્રમનો જોતા હું હાર, તો હું સબળો પામું ભાર; સ્ત્રીનો ગ્રહે કેમ ધરૂં, કાટ ભક્ષ નરીને મરૂં; તેણે ચેતવી એવી વાણ, તજુ પ્રાણ કહિ ગયો મશાણ.

દોહરા–તે નગ્ર એક વાણીઓ, તેને છે એક બાળ, લગ્ન સમીપે આવિયોતેદિન વિવાહ કાલ; તેણે હઠ લીધી ઘણિ, નવ સમજે તે સાન; રાજા કુંડળ લાવિયો, તે સોહાવો મહારે કાન, તે આવે તો જીવીયે, વાધે રૂપ અનુપ, નહિતો દેહ હમણાં તજુ, જઇ પડુ જળ કુપ; માત તાત ઘણું વલવલે, રોતો ન રહે તન; પરણ્યા ઉપર મન નહિ, મરવા ઉપર મન. નગ્રમાં ક્ષત્રી એક છે; બાંધે શુળ હથીયાર, ચાલે પાવે પલંગપર, સનમુખ ઉભી નાર; મુછે હાથ તે ઘાલીયો, સ્ત્રીએ કહ્યું એ ધુળ. પાણિ મુછનું તાહરે ખરૂ, જો લાવે વીકરમનું ફુલ; વારૂ કહી તે નિસરયો, મનમાં વિચારી વાણ, વિકરમ વાડી તાકતાં, નિસ્ચે જાએ પ્રાણ, જાઉ ઉઠી પ્રદેશડે, દુખ વેઠે કે સુખ, એ રાંડથી હારીયો, નવ દેખાડુ મુખ ચોપાઇ–એક બ્રાહ્મણકેરી નાર, વિધવા છે પણ એક કુમાર, લટકવાયો તેનો તન, નિતનીત રાખે અહકુ મન, રાજા વીકરમ લાવ્યો નાર, તે મારે મન પ્રેમ અપાર સ્ત્રી પરણુ ચતુર સુજાણ; નહીતર છાંડુ માહરા પ્રાણ, દ્રઢ વાચા સત વાચા ધરૂ, નાવે સ્ત્રી તો નીચે મરૂ. વીચાર કરયો તેની માવડી, કયમ વેહુ વ્યાધી આવડી, રાત અરધી ગઇ જ્યાહરે, સકળ લોક સુતા તાહરે; રાજદ્વાર ઓવી બ્રાહ્મણી, મહા દુઃખ દેશે હત્યામણી, ગળામાં ફાંસોઘાલીયો. રાજાએ દ્રષ્ટ ભાળીયો બાંધી ગળે તે ફાંસી ખાય, તે સમયે ઉઠયો વીક્રમરાય.

દોહરો–ધાડ વાળી ઘાટડી, કસીને બાંધ્યો કાછ; ખડગ ઉઘાડુ કર ધરયું, મહા ભયાનક લાછ. રચના જોવા નિસર્યો, વીક્રમે ધાર્યુ મન; ફાંસી લે છે બ્રાહ્મણી, ત્યાંહાં આવ્યો રાજન. જક્ષણી કે શીકોતરી, કે તું વ્યંતરી નામ; કહેશું દુઃખતુજને પડયું, પ્રાણ તજે આ ઠામ, મારગ જાતું તાહારે, તુજથી આવીવાજ; હત્યાઆપુ રાયને, તુજને શી છે દાજ.

ચોપાઇ–પગ ખેંચી ઊભો રહયો, માતા તે કારણમુજ; કહો સાચી મુજનેકહોને વાણે, આ વેળાની તુજને આણ. માહારેછે પુત્રજ એક, પ્રાણથી વાહાલોમુજવશેક; રાજા જે રાણી લાવીયો, મારો સુત જોવા આવીયો; તેને વાગ્યું મોહનું બાણ, વહાણામાં તે તજશે પ્રાણ, ત્યાર પહેલી હૂં તો મરૂં, તુજ સાથે બોલીશ પાધરૂ; રાજા વીકરમ ઝાલી હાથ, અમરત વચન બોલ્યા છે સાથ; બાઇ ચીંતા તજોને તમો, તેતો રાજા વિકરમ અમો. જઇ સંતોખો તમારો બાળ, આપો રાણીપ્રાજુસકાળ સંતોખી

વળી તે નાર. રાજા ચાલ્યો નગર મોઝાર; આગળરાયચાલ્યો જ્યારે, ક્ષત્રી પંથ દીઠો તાહરે, રાત સમે નિસર્યો કેમ આજ, શું ત્યારે છે મનમાંકાજ,સાચું બોલે ન કરૂં રીસ, નહીતર હવડાં છેદુ શીશ.ક્ષત્રી બોલ્યો સાચી વાણ, તુને ગમેતો લે ભાઇ પ્રાણ; અમો સ્ત્રીના મહેણા માટ રઝળવું પડશે વાટે ઘાટ, સ્ત્રીએ માગ્યું વિકરમનુ ફુલ, તેતે દુખ મુજને મહા સુલ. સાંભળી વાત તેના દુઃખતણિ, મન હરખ્યોઉજેણી ધણી, આપ્યું પુષ્પ મનાવ્યું મન, ઘેર વળાવ્યો પંથીજન.

દોહરા—વિકરમ રાજા એકલો, નિશ ચરચા તે જાય; વઢતો દીઠો વાણીયો,ત્યાં ટકી ઉભો રાય, ચોપાઇ—કહો ભાઇઓ વઢો શા માટ, અરધી રાતે શા ઉચાટ; બે મોહોટા એક નાહાનો તન, શું દુખ છે પુછે રાજન. શાથી બાળક નાહાશી જાય, શાની એને મન ઇચ્છાય. દોહરો—માત તાત તે બોલીયાં, ઇચ્છાબોધિમાન;કું કળ જે વિકરમ તણાં, તે જોઇયેછે કાન. માટે એ નથી પરણતો,તજે પોતાના પ્રાણ;હુંશ મોટી છે એહને; સાંભળ ભાઇ તું વાણ. અસ્વાગત તે તેની કરી, દીધી તેને ધીર; કુંડળ કાહાડી આપીયાં,એવો વિકરમ વીર; મન મનાવ્યું તેહનું ભાગ્યું તેનું દુઃખ, વળી રાય પંથે વળ્યો, કરવા જનને સુખ.

ચોપાઇ—ચાલ્યો રાય ચતુર સુજાણ, મારગમાં આવ્યું મશાણ; ત્યાંહા જુવે તો દીઠો જાર, દેહ તજ્યાનો કરે વીચાર, કાષ્ટ અગ્નિ ત્યાં એહઠાં કરિ,ચીતાપુંઠળપ્રદક્ષણા કુરી, કઠીતક જુએ હે રાજન,કરયું તેણે બળવાનું મન.રેહરે ભાઇ કરીશન ઘાત, તાહરા દુખની કહે ભાઇ વાત, ખરૂં ન કહોમુજને આપ આ તાહારીહત્યાનું પાપ. દોહરો—ત્યારે દુખીયોબોલીઓ, માહારૂ દુખ અપાર,માહારે હુંશ હઇડે ઘણી, જોઇએ રાજાનો હાર. તે ગુણકાને આપવો, તેને પાડી હોડ,તે આશા નોહોતીઅમતણી, રહયા છે મનમાં કોડ.માટે દેહ કષ્ટિ મરૂ, તેમાં નહિ સંદેહ, સમ દીધા માટે સાંભળો, મોહોટું દુઃખ છે તેહ. હાર અમુલ આપીયો, પલક ન લાગી વાર;મન મનાવિ મોકલ્યો, ગયો મંદિર તે જાર.

ચોપાઇ—પ્રાતઃકાળ થયા જેટલે, રાજ આવ્યો તેટલે; રાજ સભા બેઠો રાજન, તેડાવ્યો બ્રાહ્મણનો તન.કુમ કુમ ચંદન અરચ્યા પાય,દાશીદાન કરયું તેરાય. ઉપર આપ્યા લક્ષ પસાય, કીર્ત્તી નવક્ષી અતી શોભાય. નવા મહોલ સુંપ્યા ભંડાર. વસ્ત્ર સામગ્રી કણ કોઠાર. એવો તે વિકરમ દાતાર. સુખ કરણ દુખ ભંજન હાર.

દોહરા—ચરીત્ર એનું સાંભળી, દાતા આપે દાણ;કાયર તો માને નહિ, સામતો છંડે પ્રાણ. જુડાને જુઠુ વસે.સુરાને મન સુર. હરિજનને હેત નિપજે.નીરગુણ જનને નુર. વીકરમ મહિમા સાંભળે, નિરધન પામે ધન. મુરખ વિદ્યા પામશે. વંઝા પામે તન. દળીદ્ર દુઃખ વ્યાપે નહિ રોગ.સંપ સહોદરમાં ઘણું.મટે પુત્રમંત્ર વીજોગ.

એવું સાંભળી હેતથી, કરે પુન્ય મહાદાન; ફળ દરશન રેવા તણું, નાહે ગંગાસ્નાન.
નથી થયો અવની વીખે, સતવાદિ રાજન; એવા જે રાજા થશે, તે બેસે આસન.
સુખે બેસો રાયજી, દાતા એવા થાય; પરાક્રમ એવાં ન કરો તો નવ ધરશો પાય.
એમ કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઇ, કહે કવી શામળદાસ.
શ્રોતાવક્તા સમજતા, કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રીરણછોડ.

ખુનીની ખોપરી ...	... ૦-૮-૦
વિષનો વરસાદ ...	... ૦-૮-૦
પાપનું પડીકું ...	... ૦-૮-૦
જગતનો જાદુગર ...	... ૦-૮-૦
સવારીરની શોધમાં ...	... ૦-૮-૦
ડાકટર કે દૈત્ય ...	... ૦-૮-૦
કપટસીંહ	... ૦-૬-૦
બેહી સુડદું	... ૦-૪-૦
સોળ વરસની સતી ...	... ૦-૮-૦
મેના શેઠાણી... ...	... ૦-૬-૦
સતિ તેજબા ...	... ૦-૬-૦
બરાસ કસ્તુરી ...	... ૦-૮-૦
ગજરામારૂ	... ૦-૮-૦
સદેવંત અને સાવલીંગા	... ૦-૮-૦
ગુલબંકાવલી ...	... ૦-૮-૦
બત્રીસ પુતળીઆંની વાતો ભાગ ૧ થી દશ ભાગ દરેકના ...	૦-૮-૦
ભયંકર ભુતાવળી ...	... ૦-૬-૦
ડીટેકટીવ કે દેવ ? ...	... ૦-૮-૦
ભજનસાગર... ...	... ૦-૮-૦
ભજન ભંડાર ...	... ૦-૮-૦
કૃષ્ણ સુદામા સચિત્ર...	... ૦-૧૦-૦

રાજભાષા (ઇંગ્રેજી સહેલાઇથી શીખવાનું સાધન	કી. ૦-૮-૦
સચિત્ર કોકશાસ્ત્ર	કી. ૧-૮-૦
હુન્નર પ્રકાશ	કી. ૨-૦-૦
રસીક ધોળ પદ	કી. ૧-૪-૦
સુડા બહોતેરી	કી. ૨-૦-૦
શુદ્ધ કાવ્યદોહન ૨ થી ૫ ભાગ	કી. ૨-૦-૦
ગીરધર કૃત રામાયણ ...	કી. ૩-૦-૦
તુલસી કૃત રામાયણ ...	કી. ૬-૦-૦
પૈસા કેમ કમાવા? (વ્યાપારી તાલીમ શીખવનારૂ સર્વોત્તમ પુસ્તક)	કી. ૧-૮-૦
સ્વામી દયાનંદનું જીવન ચરિત્ર	કી. ૨-૦-૦
નઝીર	કી. ૧-૦-૦
પંચીકરણ	કી. ૨-૦-૦
મોટી ગાયનમાળા બાર ભાગ	કી. ૦-૧૨-૦
,, ,, આઠ ભાગ	કી. ૦-૮-૦
,, ,, છ ભાગ	કી. ૦-૪-૦
મહાભારથ વલ્લભ વ્યાસનું	કી. ૬-૦-૦
વિવેકાનંદનું જીવન ચરિત્ર સચીત્ર	કી. ૨-૪-૦
સ્વામી રામતીર્થનું જીવનચરિત્ર	૨-૮-૦

પુસ્તકો વેચનાર વ્યાપારીઓને સુચના.

હાલમાં અમોએ સારાં, સસ્તાં અને સચિત્ર પુસ્તકો બહાર પાડયાં છે. નવાં નવાં સચિત્ર તેજદાર પુસ્તકો બહાર પડતાં જાય છે. આપ આપનું નામ નોંધાવશો તો છપાતાં નવાં પુસ્તકો જણાવતાં રહીશું.

ગામેગામ એજન્ટ જોઇએ છે.

તમો બીજો વ્યાપાર કરતા હો તેની સાથે વીસ પચીસ રૂપીયાના અમારાં સારાં સસ્તાં ને સચિત્ર પુસ્તકો રાખશો તો ટુંકી મુડીમાં ઘણો સારો નફો મેળવી શકશો.

ઉપરનાં તમામ પુસ્તકો તથા બીજા દરેક પુસ્તક મળવાનું સ્થળ.

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

રીચીરોડ—**અમદાવાદ.**

वांचो सचित्र **સતી સીતા.** ક્રી. ૦—૧૦—૦

(વાંચો) સચિત્ર રૂપવતી ચુડેલ ક્રી. ૦—૮—૦

(વાંચો) સચિત્ર દયાની દેવી ક્રી. ૦—૬—૦

(વાંચો) સચીત્ર કોણ ચાલાક ? ૦—૧૦—૦

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ, રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આ બુક સુર્યપ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં મુળચંદ ત્રીકમલાલે છાપી છે. કાળપુર ટંકશાળ—અમદાવાદ.